

ΑΝΤΙ

Ε1

Περίοδος Β'
Τεύχος 170
Παρασκευή
12 Ιουλίου 1991
Δρχ. 250

Τι θα βγει από την άφιξη Μπους

Ο κατακερματισμός
της Γιουγκοσλαβίας
και ο ρόλος
των «μικρών»
υπερδυνάμεων

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΝΤΩΝΗ
ΣΑΜΑΡΑ

...ΤΟ ΑΚΟΥΣΑ
ΣΤΟΝ SKY!

BYD ATHENS

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ*

Στο ραδιόφωνό σας θα βρείτε μέρα-νύχτα τους λόγους που έφεραν τον SKY 100,4 στην πρώτη θέση ακροαματικότητας.

* Σύμφωνα με τα τελευταία αποτελέσματα των εταιριών NIELSEN, FOCUS.

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

• Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

• Διαφημίσεις:
Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

• Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

• Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

• Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Παλλήνη Αττικής 15 344
160 Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
Τηλ. 66.65.081

• Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
• Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 2.700 δρχ.
Ετήσια 5.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 27
ετήσια: δολ. 54
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 30
ετήσια: δολ. 60

• Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
546 22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ _____ 10-15

Ο υπουργός Εξωτερικών Αντ. Σαμαράς σε μια εφ' όλης της ύλης αποκλειστική συνέντευξη στο ANTI.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΠΟΥΣ _____ 16-18

Ένα οδοιπορικό στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, στα δόγματα, στα σύνδρομα. Και μια προσέγγιση - πρόταση για το μέλλον τους. Γράφει ο Κ. Βασιλείου.

Γιουγκοσλαβική κρίση _____ 20-26

Ο Στ. Κούλογλου γράφει για τις επιπτώσεις της στον Ευρωπαϊκό χώρο και ο Ν. Χίος για τους γερμανικούς σχεδιασμούς και τις υποθήκες που θέτουν ορισμένοι «οργισμένοι Βαλκάνιοι».

Δημόσιος βίος _____ 31-33

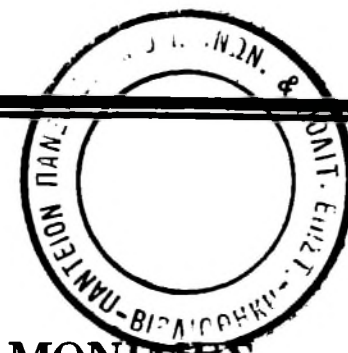
Δύο ρεπορτάζ για την διαμάχη Κόκκαλη - Βαρδινογιάννη, και τις «φιλίες» του κ. Κόκκαλη. Και ένα ερώτημα: «Μήπως ο Κοσκωτάς έγινε μπανάλ»;

ΑΡΙΣΤΕΡΑ _____ 32-43

Ποιο είναι το τοπίο στην Αριστερά μετά τη διάσπαση; Ποιο είναι το πολιτικό πορτραίτο των ανανεωτικών του ΚΚΕ; Γιατί τόσο θόρυβος από το τηλεγράφημα του κ. Σημίτη;

Γράφουν ακόμη:

Για την κυοφορία και τις προοπτικές της «νέας τάξης πραγμάτων» ο Π. Στάγκος (σελ. 28), για τις οικονομικές εξελίξεις ο Ρεπόρτερ (σελ. 44) και για τα δικαιώματα των προσφύγων στην Ελλάδα η Μ.Σ. (σελ. 46).

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ _____ 5

Στάθης
**ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ** _ 6
Ένας Μπους χωρίς
αποσκευές
**ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ** _____ 8

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____ 51

Υπάρχει ανάγκη να διαφυλάξουμε την πολιτιστική μας ταυτότητα εν όψει της ευρωπαϊκής ενοποίησης που, πια, είναι επί θύραις. Οι πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις και αναπόφευκτες είναι και αναγκαίες όσο κρατούν μακριά την προοπτική μιας ισοπέδωσης. Σ' αυτήν την κατεύθυνση 967 Ευρωπαίοι καλλιτέχνες των οπτικοακουστικών —ευαίσθητα— υπογράφουν ένα κείμενο που απευθύνουν στους ιθύνοντες της ΕΟΚ. Στην Ελλάδα, οι συνάδελφοί τους, εκτός από το να αλληλοσυκοφαντούνται και να συμμετέχουν σε ίντριγκες περί τα δημόσια οφίτσια, τι κάνουν σχετικά;

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
Μίλτος Σκούρας

Κυβερνητικοί παράλληλοι βίοι

Η ΕΛΛΕΙΨΗ εμπιστοσύνης του κοινού προς την κυβέρνηση και τους θεσμούς της χώρας είναι πλέον τόσο εμφανής ώστε ο κίνδυνος επανόδου στην ατμόσφαιρα των σκανδάλων, της ηθικής διαφθοράς και της πολιτικής αδιαφορίας να είναι ορατός, απτός.

ΚΑΘΑΡΣΗ ήταν το καθολικό αίτημα της κοινής γνώμης. Υπό τη σκιά του διεξήχθησαν τρεις εκλογικές αναμετρήσεις. Αίτημα σαφές που δεν αφορούσε την τιμωρία των ενεχομένων «στο σκάνδαλο του αιώνα» αλλά κυρίως την αποκατάσταση του κύρους των θεσμών, την ειλικρίνεια και αξιοπιστία των κυβερνώντων, την ηθική και πολιτική αναβάθμιση του τόπου. Αλλά το βαθύτατο αυτό ηθικό και πολιτικό αίτημα έχει χαθεί στο «θέαμα» του Ειδικού Δικαστηρίου. Κανείς δε φαίνεται να νοιάζεται για τις γενικότερες παρενέργειες των όσων ευτράπελων συμβαίνουν.

ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ταυτόχρονα στην πολιτική σκηνή σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό φαινόμενα «σκανδάλων» και σκανδάλων, τουτέστιν οι πολυπλόκαμες διασυνδέσεις της οικονομικής εξουσίας με το Δημόσιο και τον Τύπο.

Επιχειρηματίες εξασφαλίζουν συμβόλαια και συμβάσεις με το Δημόσιο χάρις στις προσβάσεις και τις διασυνδέσεις τους με την πολιτική εξουσία, έναντι φυσικά αντιπαροχών. Αντίπαλοι επιχειρηματίες σπεύδουν αμέσως να καταγγείλουν τις συμβάσεις αυτές. Στον πόλεμο συμμετέχουν άπαντες. Και επέρχονται οι ομαδοποιήσεις, συγκροτούνται τα στρατόπεδα, συνάπτονται και αναδιατάσσονται οι συμμαχίες. Σαρώνεται έτσι κάθε ίχνος αξιοπιστίας των θεσμών.

ΚΑΙ ΤΙ ΚΑΝΕΙ μπρος σε όλα αυτά η κυβέρνηση; Είναι φανερό ότι συμμετέχει ενεργά στο παιχνίδι αυτό για να ενισχύσει παραδοσιακές και να αποκτήσει νέες βάσεις ισχύος και επιρροής. Όπως γίνεται πάντα, στο παιχνίδι της εξουσίας για την εξουσία. Αδιαφορώντας για τα μεγάλα προβλήματα του τόπου. Ανίκανη να συγκρουστεί με τις παραδοσιακές κοινωνικές ομάδες ισχύος δίνοντας ορθές λύσεις. Λύσεις που να ακολουθούν στοιχειωδώς το κοινό αίσθημα. Και σύρεται καθημερινά σε αλλοπρόσαλες τακτικές, χωρίς γραμμή πλεύσης. Λαϊκίζοντας, θωπεύοντας, κωφεύοντας, αδιαφορώντας. Είναι πρωτοφανής η ανικανότητα της ΝΔ όχι μόνο να βγάλει τη χώρα από την βαθεία της κρίση αλλά ακόμα και να διαχειριστεί στοιχειωδώς την κρίση αυτή.

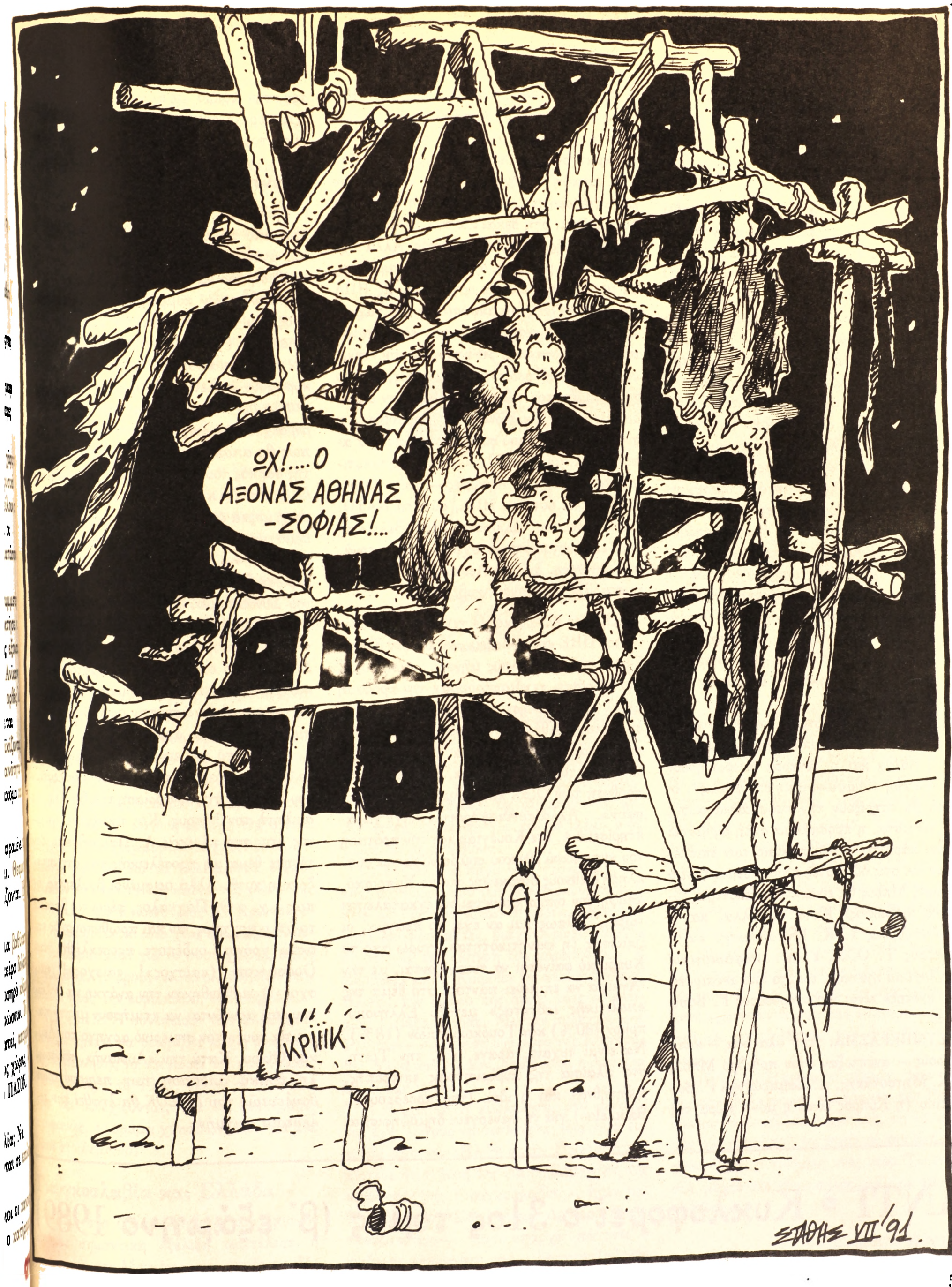
ΕΤΣΙ το παραδοσιακό πλαίσιο «αξιών» της ελληνικής πολιτικής παραμένει το ίδιο. Η ιστορία επαναλαμβάνεται. Οι πρακτικές επαναλαμβάνονται. Θεσμοί που κατοχυρώνουν τον δημοκρατικό έλεγχο σε όλα τα επίπεδα δεν χτίζονται. Ήθος δημοκρατικό δεν καλλιεργείται. Στην πεπατημένη πάντα οδό.

ΚΙ ΟΛΑ αυτά αναπόφευκτα καταλήγουν όχι απλώς σε ένα αίσθημα βαθύτατης δυσaréσκειας και απογοήτευσης αλλά και «σοφού» κυνισμού. Η πείρα διδάσκει. ΒΥΘΙΖΕΤΑΙ η διακυβέρνηση της χώρας αυτής και πάλι σε ένα νοσηρό κλίμα από το οποίο οι πολίτες προσπάθησαν απεγνωσμένα να την απαγκιστρώσουν. Το «γνωστό» όμως σύστημα όχι μόνον αντιστέκεται αλλά και επικρατεί, απορροφά, εκτοπίζει και αποβάλλει τις εκσυγχρονιστικές τάσεις σε όλους τους χώρους. Ως πότε; Νομίζει η κυβέρνηση της ΝΔ ότι δεν θα έχει την τύχη του ΠΑΣΟΚ; Πλανάται.

ΔΕΝ είναι καιρός οι υπεύθυνοι πολίτες να πάρουν την πρωτοβουλία; Να αντισταθούν στα κατὰσταση αυτή; Να πάψουν να αυτοπαγιδεύονται σε επιλογές μεταξύ δύο κακών ή του μικρότερου κακού;

ΓΙΑΤΙ το θέμα δεν είναι πλέον να τηρηθούν οι «κανόνες». Οι ίδιοι οι κανόνες πρέπει να αλλάξουν. Για να σταματήσει όσο είναι ακόμα καιρός ο κατήφορος και η παρακμή.

αντί

ΟΧ!... Ο
ΑΞΟΝΑΣ ΑΘΗΝΑΣ
- ΣΟΦΙΑΣ!...

ΚΡΙΙΚ

ΣΤΑΘΗΣ VII/91

Ένας Μπους χωρίς αποσκευές

ΠΟΙΟΣ ΕΙΠΕ ότι ο Μπους μας συμπαθεί ιδιαίτερω, ότι η επίσκεψή του στην Αθήνα είναι «άκρως σημαντική» και ότι φέρει στις αποσκευές του «λύση του Κυπριακού»; Ο άνθρωπος, με τη συνέντευξή του στην «Καθημερινή» (στον Αλέξη Παπαχελά), φρόντισε —μια εβδομάδα πριν από την άφιξή του εδώ— να βάλει τα πράγματα στις ακριβείς του διαστάσεις: Δεν επιθυμώ —είπε— να αυξήσω τις προσδοκίες και ελπίδες (σας)... Οι ΗΠΑ δεν μπορούν να υπαγορεύσουν λύσεις. Ούτε στο θέμα των ελληνοτουρκικών διαφορών, ούτε στο Κυπριακό. Λύσεις, στα θέματα αυτά, μπορούν να βρουν μόνον οι δύο πλευρές... Συνεπώς, δεν έχουμε απαντήσεις σε θέματα επίμαχα, όπως είναι λ.χ. η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί ή η «εκπροσώπηση» των Τουρκοκυπρίων στη νέα δομή του κυπριακού κράτους. Πιστεύουμε, όμως, πως «αυτή η ιστορική στιγμή» είναι η πιο κατάλληλη για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών και του Κυπριακού.

ΩΣΤΟΣΟ, σε ένα σημείο της συνέντευξής του, υπήρξε μία συγκεκριμένη «δέσμευση»: Αν η Αθήνα και η Άγκυρα συμφωνήσουν στη σύναψη «συμφώνου μη επιθέσεως», οι ΗΠΑ θα στηρίξουν την προσπάθεια αυτή. Αν, μάλιστα, η προσπάθεια αυτή ωριμάσει —και καρπίσει— στο πλαίσιο των επισκέψεών του στις δύο αυτές προσπάθειες, τότε ο Τζωρτζ Μπους θα είναι ένας εξαιρετικά ευτυχής άνθρωπος! Κατά τα άλλα, και ο πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης, και ο πρόεδρος Τ. Οζάλ, είναι «αποφασιστικοί και λογικοί ηγέτες», ενώ το ίδιο «εξαιρετικός ηγέτης» είναι και ο πρόεδρος Γ. Βασιλείου...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Από όλα όσα —κατά καιρούς— ανέπτυξαν στον πρόεδρο Μπους οι Κ. Μητσοτάκης, Α. Σαμαράς και Γ. Βασιλείου (η Κύπρος είναι η μόνη χώρα της

Ευρώπης με διαχωριστικά «τείχη», η Κύπρος είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα με ξένο στρατό κατοχής, κ.λπ...), το μόνο που συγκράτησε ο Μπους είναι η πρόταση Οζάλ για σύναψη ελληνοτουρκικού «συμφώνου μη επιθέσεως»... Την πρόταση αυτή είχε διατυπώσει, στη δεκαετία του '70 και ο Κ. Καραμανλής, ως πρωθυπουργός. Αλλά είχε απορριφθεί, με οργή, από την Άγκυρα και, με μεγαλύτερη ακόμα οργή, από τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ: Πού ακούσθηκε δύο χώρες, κράτη - μέλη του ΝΑΤΟ, που είναι συνασπισμός αμυντικός, να υπογράψουν «σύμφωνο μη επιθέσεως»; Τώρα όμως, με την κατάρρευση του «υπαρκτού» και την αυτοδιάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, η σύναψη ενός τέτοιου συμφώνου —που θα αποδείκνυε, μεταξύ άλλων, και τις ειρηνευτικές προθέσεις της Άγκυρας— φαίνεται ότι δεν ενοχλεί ούτε τις ΗΠΑ, ούτε το ΝΑΤΟ. Θα αποδείκνυε, άλλωστε, ότι η βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων δεν περνά, κατ' ανάγκη, από τη Λευκωσία —όπως υποστηρίζει η ελληνική κυβέρνηση...

ΚΑΙ ΤΟ Κυπριακό; Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ «αισιοδοξεί», αν και δεν βλέπει λύση στους επόμενους μήνες... Αισιοδοξεί, γιατί βρίσκει «ενδιαφέρουσα» την πρόταση Οζάλ για σύγκληση «τετραμερούς» (με τη συμμετοχή Αθήνας, Άγκυρας και των δύο κυπριακών κοινοτήτων) και γιατί κατά την επίσκεψή του στην Τουρκία, διατύπωσε την πρόθεση των Οζάλ και Γιλμάζ «να βοηθήσουν»... Αλλά «ενδιαφέρουσα» είχε χαρακτηρίσει ο κ. ντε Κουεγιάρ και την πρόταση του κυπριακού εθνικού συμβουλίου για σύγκληση διεθνούς διάσκεψης για το Κυπριακό, άποψη την οποία φαίνεται να εγκαταλείπει τώρα... Όπως και αν έχει το πράγμα, οι ζυμώσεις (η «κινητικότητα») γύρω από το Κυπριακό φαίνεται να συνεχίζονται, με την Άγκυρα να επιμένει πάντοτε στο θέμα της «πολιτικής ισότητας» μεταξύ Ελληνοκυπρίων (80%) και Τουρκοκυπρίων (18%). Να είναι τυχαίο, άραγε, ότι, την Τρίτη, στα πλαίσια της κυβερνητικής επιτροπής, συζητήθηκε και η ιδέα (του προέδρου Γ. Βασιλείου) για τη διενέργεια δημοψηφίσμα-

τος στην Κύπρο, με αντικείμενο την έγκριση ή απόρριψη «ενδεχομένης προτάσεως» για λύση του Κυπριακού;

Η ενημέρωση των αρχηγών

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα, λίγες μέρες πριν από την έλευση του Μπους στην Αθήνα, όταν ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε την πρόθεσή του να ενημερώσει τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων. Αλλά ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, από τη Μαδρίτη όπου βρισκόταν (για να εξηγήσει στους Ισπανούς «τι εστί σοσιαλισμός», κ.λπ.) έδειξε να τον κυριεύουν αμλετικά διλήμματα: Το be οι noi io be —ακριβέστερα «να δεχθώ ή να μη δεχθώ την ενημέρωση»; Και αν δεχθώ, πώς θα αποκρύψω από τον λαό —σαρξ ε της σαρκός του οποίου είμαι...— αυτά που θα μου πει ο κ. Μητσοτάκης, κάτω από το επιχείρημα ότι, προκειμένου περί εθνικών θεμάτων, «υπάρχουν πράγματα που δε μπορούν να λεχθούν δημόσια»; Την ενημέρωση δέχθηκαν, βέβαια, και η πρόεδρος του Συνασπισμού Μαρία Δαμανάκη, και γ. γραμματέας του ΚΚΕ Α. Παπαρήγα... «Αλλά άλλο η Αριστερά, και άλλο το ΠΑΣΟΚ»... Το οποίο έσπευσε, προτού καν επιστρέψει ο Α. Παπανδρέου από τη Μαδρίτη, να «επιβεβαιώσει την ορθότητα των επιφυλάξεων» του αρχηγού!

ΠΕΡΑ από την ενημέρωση, ανέκυψε και το θέμα της παρουσίας ή μη των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ στη συνεδρίαση της Βουλής, μιλιτή τον Μπους. Και παραμένει γεγονός ότι, από πλευράς Α. Παπανδρέου, διτέθηκε θέμα μη προσέλευσής του στη συνεδρίαση αυτή. Αλλά ορισμένοι βουλευτές, όπως λ.χ. ο Θ. Πάγκαλος, φέροντες βαρέα το ότι ο αρχηγός, αν και πρωθυπουργός είκοσι χρόνια, ουδέποτε προσεκλήθη στη Ουάσιγκτον («αίσχος»! «αίσχος»! «αίσχος»!) αισθάνθηκαν την ανάγκη να δηλώσουν ότι αρνούνται να «τιμήσουν με την παρουσία τους» τον σημερινό αρχηγό του Λαϊκού Οίκου. Κατά την «Αυριανή», πάντως «η τελική απόφαση των περισσότερων βουλευτών του ΠΑΣΟΚ θα ληφθεί την τελευταία στιγμή»...

ΑΝΤΙ • Κυκλοφορεί ο 31ος τόμος (β' εξάμηνο 1989)

Δίκη: Το μετέωρο βήμα...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, το «μετέωρο βήμα» της μεγάλης δίκης, στο ειδικό δικαστήριο, συνεχίζεται, καθώς συνεχίζεται —ως την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές— η αποχή των δικηγόρων και κάποιο αθέατο παρασκήνιο φαίνεται να ρυθμίζει στάσεις και ευαισθησίες... Και το δικαστήριο; Το δικαστήριο —όπως πολύ σωστά επισήμανε ο Νίκος Κωνσταντόπουλος, στην παρέμβασή του της Τετάρτης— δεν είναι ομάδα πίεσης προς την κυβέρνηση. Το δικαστήριο δεσμεύεται μόνο από την έννομη τάξη. Συνεπώς, τα λογής παιχνίδια που παίζονται, οι προδιαγεγραμμένες εμπλοκές, οι πολύ συγκεκριμένες «μεθοδεύσεις», κ.λπ. δεν έχουν καμιά θέση στην ακροαματική διαδικασία. Πολύ περισσότερο, όταν οι ίδιοι οι κατηγορούμενοι δηλώνουν ότι επιθυμούν να προχωρήσει η δίκη.

ΑΛΛΑ ΓΙΑ να προχωρήσει η δίκη, απαιτείται σεβασμός στους θεσμούς. Και θεσμός, μεταξύ άλλων, είναι και ο διορισμός, αυτεπαγγέλτως, υπερασπιστών των κατηγορουμένων. Θα κινηθούν, προς την κατεύθυνση αυτή, οι κατηγορούμενοι; Θα ζητήσουν από τον Δικηγορικό Σύλλογο να εξαιρέσει τους φυσικούς συνηγόρους τους; Θα ζητήσουν οι ίδιοι οι συνήγοροι την εξαίρεση αυτή; Ίδωμεν.

ΑΛΛΑ αν η εμπλοκή της δίκης «δηλητηριάζει τη δημόσια ζωή», η φοροδιαφυγή τείνει να λάβει διάσταση «εθνικού κινδύνου». Κατά τον γενικό γραμματέα του υπουργείου Οικονομικών Γ. Κουρή, η φοροδιαφυγή «έχει ριζώσει στην ελληνική οικονομία». Και γι' αυτό η έκτασή της φτάνει τα τρία τρισεκατομμύρια δραχμές! Η διαπίστωση γίνεται ενώ τα ελλείμματα εξακολουθούν να είναι το «αγκάθι» της ελληνικής οικονομίας και ο κοινοτικός Χ. Κριστόφερσεν, που βρίσκεται από χθες εδώ, εξακολουθεί να διερωτάται για το πόσο χώρες, όπως η Ελλάδα, μπορούν να ακολουθήσουν την πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

ΩΣ «ΜΙΚΡΗ συνέπεια» των ελλειμμάτων θα πρέπει να θεωρηθεί και η απόφαση της κυβέρνησης να παγώσει τις προσλήψεις για ολόκληρο το 1991. Πλην οι διαγωνισμοί θα συνεχίζονται, για να συντηρούν, προφανώς, το όραμα χιλιάδων νέων για μια θέση στο δημόσιο!

Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα

ΜΕΣΑ στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, σημαντική εξέλιξη απετέλεσε η «συμφωνία του Μπριόνι», την οποία αποδέ-

ΓΙΑΤΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΚΛΗΤΟ
ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ ΑΠΡΑΞΙΑ;
ΤΙ ΚΑΘΟΝΤ' ΟΙ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΟΙ
ΚΑΙ ΔΕΝ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥΝΕ;

χθηκαν τόσο η ομοσπονδιακή κυβέρνηση (διάβαζε Σερβία), όσο και η Σλοβενία και Κροατία. Η συμφωνία επιτεύχθηκε χάρις στην κοινοτική «τρίοιχα», με άμεσο αποτέλεσμα την αναστολή της αιματοχυσίας και την κοινή δέσμευση για τον σεβασμό ενός τρίμηνου μορατόριουμ.

ΩΣΤΟΣΟ, και παρά τους (αρχικούς) όρκους πίστεως όλων των κοινοτικών εταίρων στην μη διατάραξη των σημερινών συνόρων της Γιουγκοσλαβίας, διάχυτη είναι η αίσθηση ότι, με την εκπνοή του μορατόριουμ, η Σλοβενία και η Κροατία θα ακολουθήσουν, τελικά, τον δρόμο της δικής τους αυτονομίας - ανεξαρτησίας. Με την σιωπηρή —ή δημόσια— συναίνεση όχι μόνο της Κοινότητας, αλλά και χωρών, όπως είναι η Αυστρία και η Ουγγαρία.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ κυβέρνηση, στο μεταξύ, δεν έχει λόγους να αισθάνεται ιδιαίτερα ευτυχής από την εξέλιξη αυτή. Πρώτο, γιατί πίστευε ότι η θέση της για τη διατήρηση της «ενότητας της Γιουγκοσλαβίας», ήταν και θέση όλης της Κοινότητας. Δεύτερο —και σπουδαιότερο— γιατί υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος επέκτασης της «γιουγκοσλαβικής

αναταραχής» προς Νότο, κοντά, δηλαδή, στα σύνορά μας. Ήδη η Αλβανία κατηγορεί τη Σερβία ότι «ετοιμάζεται να αιματοκυλήσει το Κοσσυφοπέδιο» (εξοπλίζοντας παραστρατιωτικές μονάδες), ενώ ο πρόεδρος της δημοκρατίας των Σκοπίων, Κίρο Γκρικόρφ, ανταλλάσσει ανθοδέσμες με τους Οζάλ και Γιλμάζ, στην Άγκυρα. Όσο για τον «ειδικό ρόλο» που θα διαδραματίζαμε —ως Ελλάδα— στα Βαλκάνια, από πουθενά δεν προκύπτει ότι έχει πρακτικό αντίκρυσμα. Τα γεγονότα, τουλάχιστον, της Γιουγκοσλαβίας μας βρήκαν απροετοίμαστους και ανίκανους να προβλέψουμε την στάση που τελικά κράτησαν οι κοινοτικοί εταίροι στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των δύο δημοκρατιών.

ΜΟΝΑΔΙΚΗ ευάρεστη εξέλιξη, στον χώρο των Βαλκανίων, η απόφαση της Βουλγαρίας να διακόψει, επιτέλους, τη λειτουργία του πυρηνικού της σταθμού του Κοζλοντούι. Έτσι ο κίνδυνος ενός νέου Τσερνομπίλ, κοντά στα σύνορά μας, μάλλον απομακρύνθηκε.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Λειτουργοί δικαιοσύνης

Με πέταμα αβγών και άλλες «αγωνιστικές» εκφράσεις «οργής», οι δικηγόροι της Αθήνας αποφάσισαν να πάρουν παρατεταμένες τις καλοκαιρινές τους διακοπές, δίνοντας ραντεβού για τις αρχές Σεπτεμβρίου. «Και τότε βλέπουμε».

Είναι μια αποχή ιδιότυπη από πολλές απόψεις. Οι δικηγόροι τέθηκαν ως πρωτοπορία, τρόπον τινά, των «μεσαιών» που πληθωρίζουν κρίσιμα επαγγέλματα προσφοράς υπηρεσιών, αφού οι γιατροί, οι μηχανικοί και άλλες συμπαθείς κατηγορίες των σύγχρονων κερδοσκόπων προτίμησαν να κατεβάσουν τον τόνο της φωνής τους· άλλωστε, έχουν και μια μεγαλύτερη άνεση να αντιμετωπίσουν τη «δυστυχία» που τους πλήττει στο θέμα της επαγγελματικής στέγης —ένα πρόβλημα που τίθεται και με άλλους όρους από ό,τι για τους λειτουργούς της Θέμιδος.

Η μεγαλύτερη ιδιότητα όμως της δικηγορικής αποχής έγκειται στο ότι είναι επιλεκτική. Διαβάσαμε ότι έχουν δοθεί 2.000 άδειες σε δικηγόρους για να παραστούν σε δικαστήρια μεσούσης της απεργίας.

Τι να πει μετά κανείς στον Μητσοτάκη; Ότι έχει άδικο που δίνει μαθήματα σε «κακομαθημένες κοινωνικές ομάδες», ή που τους κατηγορεί ότι κάνουν την απεργία για να μην γίνει η δίκη στο σκάνδαλο Κοσκωτά; Ασχέτως αν «του πάει γάντι η απεργία» με τους χειρισμούς που είχε κατά νου ότι θα μπορούσε να κάνει στο θέμα της δίκης του Α. Παπανδρέου, έτσι όπως εξελισσόταν, ακόμα και παρόντος του Κοσκωτά.

Ας σοβαρευτούμε: κάποιοι θέλουν να χρησιμοποιούν τον «συνδικαλισμό» σαν κλασικό μοχλό που θα ενεργοποιήσει προς όφελός τους το πολιτικό ασανσέρ· δεν είναι δυνατόν οι ίδιοι αυτοί «λειτουργοί της Δικαιοσύνης» μετερχόμενοι το χειρότερο είδος εργατοπατερικής πατρωνείας υπέρ των νέων δικηγόρων να θέλουν να τους πάρουμε στα σοβαρά ως συμπράττοντες στην απονομή Δικαιοσύνης.

Χ.Κ.

Οι «δυσκολίες» του κ. Χριστοδούλου

Ακόμα ένα βασανιστικό τρίήμερο πέρασε ο κ. Ευθ. Χριστοδούλου στο Συμβούλιο Υπουργών της ΕΟΚ και στην Επιτροπή Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης. Ως ουσία και τύποις υπουργός Εθνικής Οικονομίας, έπρεπε να δώσει λόγο και λογαριασμό για το πώς τα κατάφερε η κυβέρνησή του και δεν έκανε τίποτα —ή ακόμα έκανε τα αντίθετα από αυτά για τα οποία είχε δεσμευθεί— για να τηρήσει την υπογραφή της στους όρους που δέχτηκε προκειμένου να πάρει το πολυπόθητο κοινοτικό δάνειο.

Ίσως το καλύτερο θα ήταν να ομιλήσει κανείς στις Βρυξέλλες όπως μιλάει και στην Ελλάδα: «λεφτά κοιτάμε να μαζέψουμε, και με σας το ίδιο κάναμε». Διότι, στην ουσία, ενάμισυ κοντά χρόνο μετά την εκλογή της 9ης Απριλίου 1990 η κυβέρνηση της ΝΔ έχει φτάσει σε ένα σημείο πλήρους ανικανότητας ακόμα και να λειτουργήσει σαν φοροεισπράκτορας. «Νοικοκύρεμα» δεν γίνεται, αντίθετα τα ελλείμματα στο δημόσιο αυξάνουν· τα φορολογι-

κά μέτρα ακυρώνονται το ένα μετά το άλλο· η συμπίεση της κοινωνικής ανοχής έχει εξαντληθεί με αβέβαια τα αποτελέσματα ακόμα και για τη μείωση του πληθωρισμού· οι επενδύσεις γίνονται όνειρο θερινής νυκτός και η αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος μπορεί να είναι και μηδενική· ενώ η απελευθέρωση της αγοράς, κατά τον νεοδημοκρατικού ύφους φιλελευθερισμό, αυξάνει την κερδοσκοπία και δεν εμποδίζει να αναπαράγονται Κοσκωτάδες με πλαστά πεντοχίλιαρα. Τελικά το μόνο μέγεθος που αξιάνει είναι αυτό που μετρά το πόσο ξεχειλώνουν οι τρύπες στην εθνική οικονομία.

Τι να πει στους κοινοτικούς ο κ. Χριστοδούλου; «Περιμένει τον ανασχηματισμό»; Κινδυνεύει να του πουν ότι «γίνετε χειρότεροι κι από το ΠΑΣΟΚ ακόμα».

Χ.Κ.

Η Δίκη εκτός

Τσαρούχας εναντίον Μπογράκου και Τσώλη. Μπογράφος εναντίον Τσαρούχα. Τρίτος άνθρωπος των λογαριασμών του Κοσκωτά, ο απόστρατος Μενενάκος και τώρα «τέταρτος», άγνωστο πολιτικό πρόσωπο, όπως αναφέρουν ορισμένα δημοσιεύματα. Σαν χρομύδι, το σκάνδαλο Κοσκωτά, ξε-

φλουδίζεται για να αποκαλύψει τα άλλα υποστρώματα σκανδάλου. Και μέσα σε αυτήν την ομίχλη χάνεται και η ουσία. Κάπου αλλού, εκτός καστηρίου, διεξάγεται μία άλλη δίκη με όλα τα σύγχρονα μαζικού αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης και πληροφορόρησης. Και κάπου τρίβουν τα χέρια τους. Οι λοιποί απλώς γελούν.

Βραδυφλεγής πυρηνική βόμβα

Η «βουλγαρική πυρηνική βόμβα», όπως χαρακτηρίσαν οι εμπειρογνώμονες τη λειτουργία του πυρηνικού σταθμού στο Κοζλοντούι, κινδυνεύει να εκραγεί ανά πάσαν στιγμή. Δεν χρειάζονται πολλές επεξηγήσεις σχετικά με τις ολέθριες συνέπειες ενός τέτοιου ενδεχομένου, μετά την τρομακτική εμπειρία του Τσερνομπίλ. Αλλά η γειτονική χώρα αδιάφορη ισχυρίζεται ότι ο πυρηνικός αυτός σταθμός καλύπτει το 40% των ενεργειακών της αναγκών κι αν κλείσει θα καταστραφεί η οικονομία της Βουλγαρίας. Και για να μην καταστραφεί απευθύνει έκκληση προς τις γειτονικές χώρες για οικονομική βοήθεια.

Στη διεθνή σύσκεψη που έγινε στην Βιέννη από την Διεθνή Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας ο Γερμανός υπουργός Περιβάλλοντος Τέπφερ πρότεινε ένα λογικό σχέδιο για να αποφευχθεί η επικείμενη καταστροφή: να κλείσουν οι πιο επικίνδυνοι αντιδραστήρες και να βοηθηθεί η Βουλγαρία να αναπληρώσει τις ενεργειακές της απώλειες με μεταφορά ρεύματος (αξίας 100 δισ. δρχ. το χρόνο) από τα δίκτυα Ελλάδας, Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας. Δεν διευκρινίζεται ποιος θα πληρώσει το κόστος αυτό. Αν η Βουλγαρία ευρισκόμενη σε δύσκολη θέση αδιαφορεί για τη ζωή των κατοίκων της και των γειτονικών λαών αυτό δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα και οι άλλες χώρες πρέπει να μείνουν αδιάφορες και να αφήσουν τα πράγματα στην τύχη τους.

B.K.

Οικοπεδοφαγία Μηχανικών

Η Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης μας ενημερώνει για ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα. Ο οικοδομικός Συνεταιρισμός ΚΙΣΣΟΣ των Μηχανικών του

ΤΕΕ Κ. Μακεδονίας που έχει επιλέξει την περιοχή Κισσός του Χορτιάτη ως χώρο κατασκευής κατοικιών για τα μέλη του από πενταετίας, σε συνεργασία με τον πρόεδρο της Κοινότητας Χορτιάτη (μηχανικός κι αυτός), οικοπεδοποιεί παράνομα το βουνό προβαίνοντας σε όλες εκείνες τις ευγενείς ενέργειες που έχουν αφήσει τη χώρα σχεδόν γυμνή από δάση. Τη στιγμή που το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν είναι ξεκαθαρισμένο και οι εκτάσεις είναι αναδασωμένες ή και αναδασωμένες.

Κοντά στους δημοσιογράφους να και μία άλλη επαγγελματική κατηγορία, εκτός του κυκλώματος της «ελληνικής οικοδομής», που δεν φειδεται κόπων προκειμένου να τα κονομήσει μέσω του γνωστού σπορ της οικοπεδοφαγίας. Να αληθεύουν άραγε οι κατηγορίες; Τι έχουν να πουν οι Μηχανικοί και το ΤΕΕ;

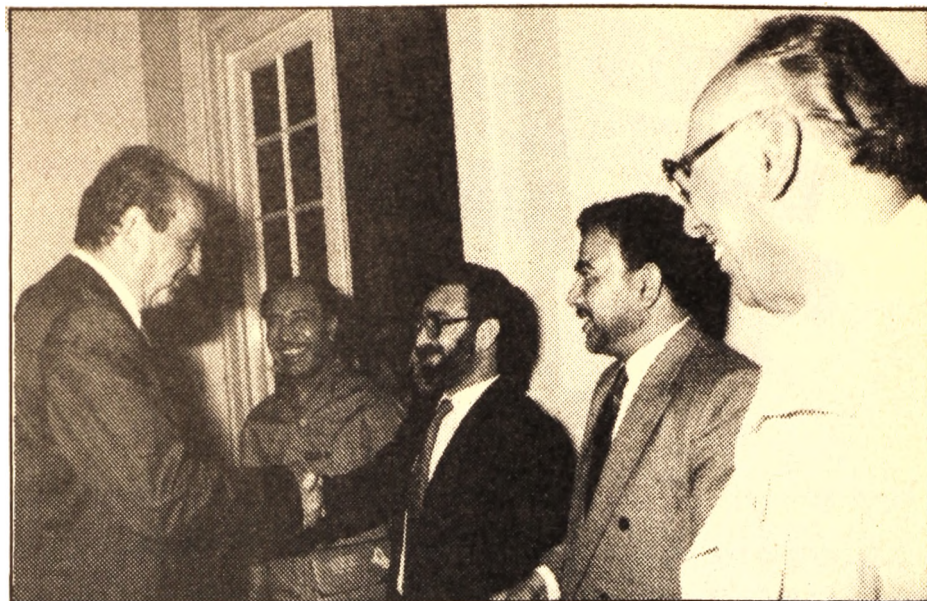
B.K.

Για τον εκδότη του «Ποντικιού»

Έγραφε το «Ποντίκι» στις 5-7, ότι: «Τα "πρακτόρια" του ANTI το 'χουν ρίξει στην τρελή: άμα στριμώχνονται σφυρίζουν αδιάφορα! ("Πείρα κτηθείσα εν υπηρεσία"). Μόνον που δεν ωφελεί πια: τους έχουν μάθει...».

Πολύ σωστά: ο καθένας είναι γνωστός, έχει την ιστορία του. Το «Ποντίκι» και ο εκδότης του συμπεριφέρονται πάντα με τη χυδαιότητα που είναι χαρακτηριστική του «δημοκρατικού» φολκλόρ, όταν το τελευταίο δεν έχει πια καμιά γραφικότητα. Εξάλλου αυτή η χυδαιότητα εξυπηρετεί εκείνον που εκμεταλλεύεται το επάγγελμά του, (στη συγκεκριμένη περίπτωση την έκδοση του «Ποντικιού») για να «θεραπεύσει» κάθε είδους προσωπικά προβλήματα. Και για να πετύχει αυτό «πολιτικοποιεί» όλα για όσα μιλάει και γράφει. Δεν μπορεί να ασχολείται πια κανείς με τέτοιου είδους «δημόσια» πρόσωπα.

Το ηφαίστειο που σιγοκαίει

Στη φωτογραφία η υποδοχή της ιρακινής αντιπολίτευσης από τον πρωθυπουργό.

Ευρισκόμενοι «δυτικότερα» από τη Μ. Ανατολή και απουσιάζοντας του CNN από τις εξελίξεις, έχουμε λησμονήσει παντελώς τις επιπτώσεις του πολέμου στον Κόλπο.

Το συνεχιζόμενο δράμα του Κουρδικού λαού και η καθ' όλα όμοια τραγωδία των σιτών του Νοτίου Ιράκ δεν πρόκειται να οδηγηθούν σε αίσιο και σύντομο τέλος. Αντίθετα, οι πληροφορίες που φθάνουν είναι μάλλον ανησυχητικές. Από τη μια ο πόλεμος γάτας - ποντικιού του ιρακινού λαού με το δυνάστη του Σαντάμ συνεχίζεται. Επισφαλείς ισορροπίες που όμως στην πραγματικότητα δεν σημαίνουν εκδημοκρατισμό του Ιράκ αλλά περαιτέρω εξαθλίωση της χώρας.

Προβλήματα όπως αυτά έθεσε υπόψη των κομμάτων και της κυβέρνησης η επιτροπή της ιρακινής αντιπολίτευσης που βρέθηκε στην Αθήνα στα μέσα του περασμένου μήνα.

Μια ορατή εξέλιξη —που προετοιμάζεται σιγά σιγά από τα μέσα ενημέρωσης είναι μια νέα επιθετική ενέργεια των ΗΠΑ εναντίον του Ιράκ: αυτή τη φορά για την καταστροφή του πυρηνικού εξοπλισμού του Σαντάμ. Προσχηματικά μάλλον, η νέα αυτή επιχείρηση θα επιδιώξει ουσιαστικά την «πολιτική λύση» του προβλήματος, την αντικατάσταση δηλαδή του Σαντάμ Χουσεϊν με άλλον περισσότερο φερέγγυο συνομιλητή των ΗΠΑ.

Πάμε για σύμβουλοι;

Τις ημέρες αυτές είδε το φως της δημοσιότητας σε όλον τον αθηναϊκό Τύπο μια πληρωμένη καταχώρηση του Διεθνούς Αερολιμένα Σπάτων. Σύμφωνα με αυτήν η κυβέρνηση καλεί τους ενδιαφερόμενους να αναλάβουν το έργο (που είναι της τάξης των 1,5 δισ. δολαρίων) να απευθυνθούν στην εταιρεία *Salomon Brothers* (η οποία πήρε αμοιβή για τη σύνταξη ενός *feasibility report* ύψους 2 εκ. δολαρίων). Ορίζεται ότι στην Ελλάδα εκπρόσωπος της εταιρείας είναι ο κ. Ιωάννης Σπέντζας.

Αλλά στα τηλέφωνα που αναφέρονται στην πληρωμένη καταχώρηση, απαντά μία γραμματέως και σας πληροφορεί ότι ο κ. Σπέντζας απουσιάζει. Εσείς, αν το ξέρετε, τηλεφωνάτε στην εταιρεία Αλατίνη όπου πράγματι εργάζεται ο κ. Σπέντζας. Αλλά και πάλι δεν εμφανίζεται ο κ. σύμβουλος. Αναρωτιέται κανείς τι χρησιμότητα είχε η ακριβοπληρωμένη ανακοίνωση. Εύλογη όμως και η απορία: γιατί τέτοια αμοιβή για την *Solomon Brothers*;

Υ.Γ. Αλήθεια ο κ. Ι. Σπέντζας δεν είχε προϋπηρεσία και στον Κοσκωτά;

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
κ. ΑΝΤΩΝΗ ΣΑΜΑΡΑ ΣΤΟ «ΑΝΤΙ»

Ναι, ε

Η επίσκεψη Μπους την ερχόμενη εβδομάδα σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στα Βαλκάνια και την περί το Κυπριακό κινητικότητα του κ. ντε Κουεγιάρ όπως είναι φυσικό φέρνουν στην επικαιρότητα τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής.

Το ΑΝΤΙ ζήτησε από τον υπουργό Εξωτερικών Αντώνη Σαμαρά μία συνέντευξη που να θίγει τα πολλά και μεγάλα εθνικά θέματα που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα. Παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα του υπουργού Εξωτερικών αυτές τις ημέρες είναι υπέρ το δέον φορτισμένο, ο κ. Σαμαράς ανταποκρίθηκε στην πρόκληση για μία συζήτηση εφ' όλης της ύλης.

Η συζήτηση κατ' αρχήν περιστράφηκε γύρω από την ελληνική θεώρηση του ρόλου των ΗΠΑ σήμερα, την αξιολόγηση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων, τις προσδοκίες της ελληνικής κυβέρνησης από την επίσκεψη ΜΠΟΥΣ και την ατζέντα των συνομιλιών του με τον κ. Μπέηκερ. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις του κ. Σαμαρά για το δίλημμα «μη λύση» ή «κακή λύση» στο Κυπριακό, ο οποίος παράλληλα συγκεκριμενοποιεί τις ελληνικές θέσεις στις τουρκικές νύξεις για επανέναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου.

Ο κ. Σαμαράς εξηγεί επίσης τους λόγους που ώθησαν την ελληνική κυβέρνηση στο να υποστηρίξει την ενότητα του γιουγκοσλαβικού κράτους, αναφέρεται στον άξονα Σόφιας - Αθήνας, στις ελληνοαλβανικές σχέσεις και στην κατάσταση της ελληνικής μειονότητας και προσδιορίζει την ελληνική στάση στο ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου.

Η συζήτηση με τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών επεκτάθηκε στο αίτημα της χώρας μας για ένταξη στην Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, στο «πείραμα Γκορμπατσώφ», στην πολιτική μας στον αραβικό αλλά και στον Τρίτο Κόσμο, στον απανταχού της γης ελληνισμό και στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Την συνέντευξη πήραν ο εκδότης του ΑΝΤΙ Χρήστος Παπουτσάκης και ο συνεργάτης Νίκος Χίος.

ΑΝΤΙ: Κε Σαμαρά, ενόψει της επίσκεψης Μπους στην Αθήνα πώς κρίνετε τον ρόλο των ΗΠΑ στον σύγχρονο κόσμο;

Α. ΣΑΜΑΡΑΣ: Το διεθνές σκηνικό έχει πλέον αλλάξει. Ξεφύγαμε από τα σύνδρομα και τις προκαταλήψεις του ψυχρού πολέμου και σήμερα πια μπορούμε να αντικρύσουμε πιο ψύχραιμα τις εξελίξεις σε Ανατολή και Δύση.

Επομένως από τη μία πλευρά πρέπει να μετρήσουμε τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης της Σοβιετικής Ένωσης και της στρατιωτικής νέκρωσης του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ενώ από την άλλη να προβλέψουμε τα πολύ σημαντικά αποτελέσματα του πολλαπλασιασμού του οικονομικού ανταγωνισμού και της παρασκηνιακής σκληρής μάχης στο τρίγωνο ΗΠΑ - ΕΟΚ - Ιαπωνίας. Όλοι αυτοί οι παράγοντες, μαζί με την εσωτερική ανάγκη των Ηνωμένων Πολιτειών για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας τους, οδηγούν τους πολιτικούς και τους τεχνοκράτες της Ουάσιγκτον σε νέες επιλογές. Τους απαλλάσσουν κατά ένα μέρος από την ευθύνη του στρατιωτικού «συντονισμού» των δυτικών χωρών και ταυτόχρονα τους υποχρεώνουν να στρέψουν την προσοχή τους στην επίλυση των οικονομικών προβλημάτων. Η αναμφισβήτητη αυτή πραγματικότητα νομίζω πως δικαιώνει τις εκτιμήσεις του υπουργείου Εξωτερικών ότι πλέον στη διεθνή πρακτική μετράει περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν ο παράγοντας της οικονομίας με παράλληλο περιορισμό των συνεπειών των γεωπολιτικών σχεδιασμών.

Άλλωστε και τα νομοθετικά σώματα των Ηνωμένων Πολιτειών πιέζουν την Administration για τη μείωση των στρατιωτικών βάσεων στο εσωτερικό και το εξωτερικό, ώστε να εξοικονομηθούν κρίσιμα κεφάλαια για τη διεθνή οικονομική τους επέκταση. Επίσης, και στον πρόσφατο πόλεμο κατά του Ιράκ βλέπουμε τη μεταβολή του ρόλου των ΗΠΑ, καθώς η πολυεθνική δύναμη

μαστε ευρωπαϊστές

βασίστηκε μεν στην αμερικανική δύναμη πυρός, αλλά εφάρμοσε αποκλειστικά το περιεχόμενο των αποφάσεων του ΟΗΕ στη βάση της συναίνεσης δεκάδων χωρών από Ανατολή και Δύση. Έτσι, στην πορεία των διεθνών ισορροπιών προς το 2000 παρατηρούμε μία στροφή από την επιβολή με την δύναμη των όπλων προς την πίεση υπό μορφήν των οικονομικών κυρώσεων. Ας μην ξεχνάμε ότι και σήμερα, μολονότι τα όπλα έχουν σιγήσει, η επιθετικότητα του Σαντάμ Χουσέιν εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται με ένα πλήθος εμπορικών κυρώσεων και εξαγωγικών απαγορεύσεων.

●

«Συχνά οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις εξετάζονται με την ...παράλογη λογική του «άσπρου» ή του «μαύρου». Αναπτύσσεται —για όσους υποστηρίζουν τις στενές σχέσεις συνεργασίας— μία θεωρία «δουλικότητας». Από την άλλη πλευρά —για όσους προτιμούν την ρήξη σε ορισμένους τομείς— προβάλλεται η θεωρία του «άτακτου παιδιού». Και ασφαλώς σε αυτούς δεν συμπεριλαμβάνονται ο κ. Αν. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ. Αυτοί ήταν οπαδοί της «δήθεν» ρήξης!»

●

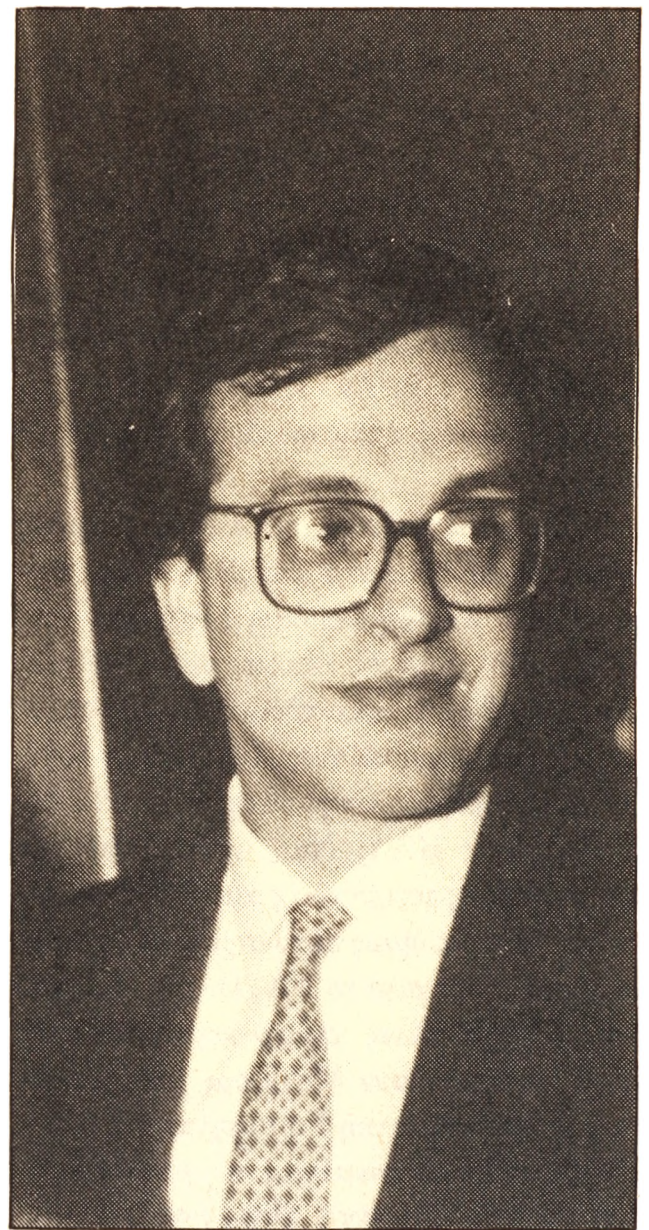
Ολόκληρος ο κόσμος λοιπόν αλλάζει. Και φυσικό είναι να αλλάζουν και οι Ηνω-

μένες Πολιτείες στην εφαρμογή της εξωτερικής τους πολιτικής. Για παράδειγμα, ο πρόεδρος Μπους ήταν από την αρχή θετικός έναντι της πρότασης συμμετοχής του Μιχ. Γκορμπατσώφ στην Διάσκεψη των Επτά Αναπτυγμένων Βιομηχανικών Χωρών στο Λονδίνο, ενώ άλλοι ηγέτες, όπως ο Χ. Κολ και ο Τζ. Μάιτςζορ ήταν πιο επιφυλακτικοί και προσπαθούσαν να βρουν διπλωματικές φόρμουλες για τη συμμετοχή του ως παρατηρητού ή πρότειναν την «σύμπτωση» της επίσκεψης Γκορμπατσώφ στη βρετανική πρωτεύουσα τις ίδιες μέρες.

ΕΡ: Μέσα σε αυτό το πλαίσιο πώς αξιολογείτε την πορεία των σχέσεων Ελλάδας - ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια;

ΑΠ: Η τακτική του ΠΑΣΟΚ για μία «βήμα προς βήμα» επίλυση των διμερών εκκρεμοτήτων οδήγησε ίσως στα «ήρεμα νερά» που έλεγε ο κ. Παπανδρέου, αλλά δεν εξουδετέρωσε ένα αμοιβαίο κλίμα καχυποψίας που δεν ταιριάζει σε δύο σύμμαχες χώρες. Αντίθετα, η κυβέρνηση Μητσοτάκη απεκατέστησε σε χρόνο ρεκόρ άριστο κλίμα στις σχέσεις Αθήνας - Ουάσιγκτον και προχώρησε σε ορισμένες κινήσεις - τομές για την ελληνική εξωτερική πολιτική. Η συμφωνία αμυντικής συνεργασίας ήταν η καλύτερη που υπεγράφη ποτέ για τα ελληνικά συμφέροντα και δεν πέφτει πάνω της καμιά σκιά ιδεολογικής μονομέρειας, αφού τα 9/10 του κειμένου είχαν ήδη συμφωνηθεί επί ΠΑΣΟΚ και εμείς δεν αλλάξαμε τη σύνθεση της διαπραγματευτικής ομάδας. Στη συνέχεια η επίσκεψη του πρωθυπουργού κ. Κων. Μητσοτάκη στην Ουάσιγκτον ισχυροποίησε τις θέσεις μας στην αμερικανική ηγεσία και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης των ΗΠΑ.

Πρέπει να σας θυμίσω ακόμη ότι όταν συναντήθηκα τον Ιανουάριο με τον Πρόεδρο Μπους και τον υπουργό Εξωτερικών κ. Μπαϊνγκερ (σε ένα ταξίδι που η βιαστική αντιπολιτευτική ρητορική έσπευσε να χαρακτηρίσει ανώφελο) εκφράστηκε η αμερικανική δέσμευση για την «ασφάλεια και ευη-

μερία της Ελλάδας» και —το κυριότερο— για τη διατήρηση της ισορροπίας στο Αιγαίο. Και χάρη στις πολλές διπλωματικές προσπάθειες και στη συμπαραστάση της ομογένειας έχουμε κερδίσει ήδη πολλές μάχες για τη διατήρηση της αναλογίας 7 προς 10 σε μια περίοδο που στην Ουάσιγκτον έχει υπερτονιστεί ο ρόλος της Τουρκίας στην περιοχή μας. Οι αμερικανικές δεσμεύσεις μεγιστοποιήθηκαν άλλωστε και με την επιστολή που έλαβα από τον κ. Μπαϊνγκερ, όπου αναγνωριζόταν ότι η Ελλάδα αποτελεί —τον μοναδικό ίσως— παράγοντα σταθερότητας στα Βαλκάνια. Η εμφύλια αναταραχή στην Γιουγκοσλαβία έδειξε τη σκληρή αυτή αλήθεια, αφού η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα (μαζί με την κοινοτική τρόικα) που είχε τη δύναμη επιρροής και παρέμβασης στη γειτονική μας χώρα.

Άλλωστε ακόμα και όπου έγιναν ορισμένα «λάθη» —σας αφήνω ελεύθερο τον χα-

ρακτηρισμό— από την αμερικανική πλευρά, όπως στην περίπτωση της εκθέσεως για τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιτύχαμε την άμεση επανόρθωση. Η επιστολή του κ. Σωτήρχου αναγνώρισε την αλήθεια και κατεγράφη μάλιστα στα επίσημα πρακτικά του Κονγκρέσου —κάτι που δεν έχει γίνει ποτέ άλλοτε και για καμιά χώρα.

Συχνά οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις εξετάζονται με την ...παράλογη λογική του «άσπρου» ή του «μαύρου». Αναπτύσσεται —για όσους υποστηρίζουν τις στενές σχέσεις συνεργασίας— μια θεωρία «δουλικότητας». Από την άλλη πλευρά —για όσους προτιμούν την ρήξη σε ορισμένους τομείς— προβάλλεται η θεωρία του «άτακτου παιδιού». Και ασφαλώς σε αυτούς δεν συμπεριλαμβάνονται ο κ. Αν. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ. Αυτοί ήταν οπαδοί της «δήθεν» ρήξης!

Εμείς απορρίπτουμε τις απόλυτες αυτές θέσεις και κάνουμε την υπέρβαση. Και επειδή θα είναι λογική η επόμενη ερώτησή σας, αν δηλαδή υπάρχει κάποιο νέο δικό μας «δόγμα», θα σας απαντήσω ευθέως: ναι, εμείς είμαστε ευρωπαίοι. Είναι όμως λογικό να απορρίψουμε την ύπαρξη στενών δεσμών με τις ΗΠΑ; Ναι, επιθυμούμε την προώθηση της ευρωπαϊκής αμυντικής ικανότητας. Μήπως όμως αυτό σημαίνει ότι πρέπει να φύγουμε από το ΝΑΤΟ, την ώρα που η ΕΣΣΔ και άλλες πρώην κομμουνιστικές χώρες αποστέλλουν Μονίμους Αντιπροσώπους στην Ατλαντική Συμμαχία;

ΕΡ: Ποιες είναι επομένως οι προσδοκίες σας από την επίσκεψη Μπους στην Αθήνα; Και τι θα κυριαρχήσει στην ατζέντα των συνομιλιών με τον κ. Μπαϊνερ;

ΑΠ: Οι συνομιλίες με τον Πρόεδρο και τον υπουργό Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών θα σφραγίσουν τη θετική πορεία των διμερών σχέσεων και θα εκφράσουν με πολιτικές δεσμεύσεις την αναγνώριση των ΗΠΑ για την πολιτική και στρατηγική σπουδαιότητα της Ελλάδας στα Βαλκάνια. Θα συζητηθούν λεπτομερώς οι απόψεις των δύο κυβερνήσεών μας για την ισορροπία στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο και θα διεξαχθούν ουσιαστικότερες συνομιλίες και για τον τομέα της οικονομικής συνεργασίας. Άλλωστε, η επίσκεψη Μπους πραγματοποιείται σε μια κρίσιμη συγκυρία για τις τύχες των Βαλκανίων και του Κυπριακού, καθώς αντιστοιχεί η έκρηξη της Γιουγκοσλαβίας προκαλεί έντονες ανησυχίες, ενώ οι πρωτοβουλίες του ΟΗΕ για το Κυπριακό γεννούν σοβαρές ελπίδες.

Το Κυπριακό και η σύμμαχος Τουρκία

ΕΡ: Ναι, αλλά πώς βλέπετε εσείς τις προοπτικές για «μη λύση» ή μία «κακή λύση» στο Κυπριακό; Πώς κρίνετε την ομοφωνία στο εθνικό μέτωπο Ελλάδας - Κύπρου;

ΑΠ: Η ελληνική κυβέρνηση και η Κυπριακή Δημοκρατία δεν δέχονται μία «λύση για τη λύση», για να ισχυριστούμε απλώς ότι δώσαμε διέξοδο σε ένα πολυετές πρόβλημα. Άρα η «κακή λύση» που λέτε δεν πρόκειται ποτέ να υπάρξει. Από την άλλη πλευρά, υ-

●

**«Η Λευκωσία και η Αθήνα
έχουν αποδείξει
επανελλημμένως τις καλές
τους προθέσεις και τη διάθεσή
τους για διάλογο. Τώρα, η
Άγκυρα και ο κ. Ρ. Ντενκτάς
θα πρέπει να μεταβάλουν
τακτική».**

●

πεύθυνη για την «μη λύση» θα είναι η τουρκική αδιαλλαξία. Η Λευκωσία και η Αθήνα έχουν αποδείξει επανελλημμένως τις καλές τους προθέσεις και τη διάθεσή τους για διάλογο. Τώρα, η Άγκυρα και ο κ. Ρ. Ντενκτάς θα πρέπει να μεταβάλουν τακτική.

Οι ομόφωνες αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου στην Κύπρο έχουν ιστορική σημασία και αποδεικνύουν την ενότητα του Ελλαδικού και Κυπριακού Ελληνισμού και την απόφασή του για άμεση επίλυση του εθνικού ζητήματος.

ΕΡ: Αντιμετωπίζετε το Κυπριακό ως θέμα δύο κοινοτήτων ή ως πεδίο δοκιμής της τουρκικής βουλιμίας και πώς απαντά η Ελλάδα στη δραστηριότητα της Τουρκίας στα διεθνή fora;

ΑΠ: Οι δύο κοινότητες θέλουν και μπορούν να ζήσουν ειρηνικά. Οι επιδιώξεις της Τουρκίας, όποιες κι αν είναι, όπως κι αν χαρακτηρίζονται, συναντούν τουλάχιστον την καχυποψία της διεθνούς κοινότητας σε όλα τα fora. Γιατί στην εποχή του διαλόγου και της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών δεν είναι δυνατόν ένας πολυάριθμος στρατός κατοχής να δυναμιτίζει την ειρήνη σε έναν τόσο κρίσιμο στρατηγικό χώρο. Οι πρωτο-

βουλίες του Γ.Γ. του ΟΗΕ δείχνουν ότι οι παλαιότερες αποφάσεις του Οργανισμού δεν πρέπει να μείνουν νεκρό γράμμα, ιδιαίτερα μετά την παγκόσμια κινητοποίηση για την ακριβώς ίδια περίπτωση κατοχής του Κυβέιτ.

Σημαντικότερη είναι εξάλλου η απόφαση της Διάσκεψης Κορυφής των «Δώδεκα» στο Δουβλίνο τον Ιούνιο του '90, όταν τα κράτη - μέλη τόνισαν ομόφωνα ότι δεν πρόκειται να δεχτούν αναβάθμιση των τουρκο-κοινοτικών σχέσεων, αν δεν υπάρξει πρόοδος στο Κυπριακό. Παράλληλα, στο πρώτο εξάμηνο του '91, η πρωτοβουλία του Λουξεμβούργου, που είχε την προεδρία της ΕΟΚ, έδειξε με τον πιο παραστατικό τρόπο στην Άγκυρα ότι η όποια κίνησή της προς την ΕΟΚ περνά αναγκαστικά από το σταυροδρόμι της Κύπρου.

ΕΡ: Ας περάσουμε στα Ελληνοτουρκικά. Η πρόταση Γιλμάζ για επίσκεψη του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη στην Άγκυρα ισοδυναμεί με την έναρξη διαλόγου μεταξύ των δύο χωρών; Και αν ναι, ποιο θα είναι το πλαίσιο και το αντικείμενο του διαλόγου;

ΑΠ: Η Ελλάδα χαιρέτισε ως θετικές τις διαθέσεις του νέου Τούρκου Πρωθυπουργού διότι διέκρινε στις προγραμματικές του δηλώσεις μία ειλικρινή πρόθεση για την διεξαγωγή ενός σοβαρού διαλόγου μεταξύ των δύο χωρών. Η πρόθεσή του ανταποκρίνεται στη μόνιμη επιδίωξη της Ελληνικής Κυβέρνησης η οποία, από την πρώτη στιγμή, διεκήρυξε την επιθυμία της να εγκαινιάσει έναν σοβαρό διάλογο με αντικείμενο τα κυριότερα θέματα που απασχολούν την διπλωματία στην Αθήνα και στην Άγκυρα.

Βέβαια, η ελληνική πλευρά δεν έπαυσε να τονίζει συγχρόνως ότι για να είναι σοβαρός, και επομένως εποικοδομητικός, ο διάλογος θα πρέπει απαραίτητως να βασιζέται στο Διεθνές Δίκαιο. Από τη θετική ανταπόκριση της Άγκυρας σε αυτό το βασικό αίτημα αρχής θα εξαρτηθεί η τύχη του διαλόγου.

Εφόσον, λοιπόν, γίνει δεκτή η βασική αυτή τοποθέτηση, το πλαίσιο του διαλόγου θα είναι δεδομένο, αφού θα οριοθετείται από την Συνθήκη της Λωζάννης και από το γενικότερο Διεθνές Δίκαιο. Μέσα στο πλαίσιο αυτό δεν θα είχαμε, όπως είναι φυσικό, αντίρρηση να συζητήσουμε οποιοδήποτε θέμα.

ΕΡ: Η Τουρκία έχει υποβάλει αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ. Πού βρίσκεται το ζήτημα αυτό με δεδομένους τους σχετικούς ελληνικούς όρους;

ΑΠ: Πέρα από τους ελληνικούς όρους όλα τα μέλη της Κοινότητας έχουν καταστήσει

σαφές στην Άγκυρα ότι θα πρέπει να δώσει νέα δείγματα γραφής της σε τρεις τομείς: στα ανθρώπινα δικαιώματα, στην οικονομία και στο Κυπριακό.

Οι τουρκικές «επιδόσεις» στα ανθρώπινα δικαιώματα καταγγέλθηκαν στην τελευταία έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας με τα πιο μελανά χρώματα. Αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι με την επιβολή του στρατιωτικού νόμου σε δέκα επαρχίες δίνεται η δυνατότητα παραβίασης των στοιχειωδών δικαιωμάτων του πολίτη, ενώ εκατοντάδες πολιτικοί κρατούμενοι καταδικάστηκαν σε βαρύτατες ποινές με διαδικασίες που δεν πληρούσαν τους αναγνωρισμένους διεθνώς στοιχειώδεις κανόνες για μία αντικειμενική δίκη. Ανάλογες καταπατήσεις δικαιωμάτων —καταγγέλλει η Διεθνής Αμνηστία— γίνονται και κατά των Κούρδων. Στο σκέλος της οικονομίας οι δείκτες μιλούν μόνοι τους. Ο πληθωρισμός φτάνει το 70 % και οι διαρθρωτικές δομές είναι τόσο ανεπαρκείς, ώστε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διαπιστώνει αδυναμία της γειτονικής χώρας να προσαρμοστεί στην εσωτερική αγορά της ΕΟΚ και να παρακολουθήσει τους ρυθμούς ανάπτυξης της.

Αλλά, έστω ας ξεχάσουμε τα δύο προηγούμενα επιχειρήματα. Χωρίς πρόοδο, στον τρίτο όρο, στο Κυπριακό, δεν είναι δυνατή η αναβάθμιση των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας. Και ταυτόχρονα πρέπει να υπάρξει πειστική και οριστική στροφή της Άγκυρας στην επιλογή του ευρωπαϊκού της προσανατολισμού. Αλλά δεν είναι επίσης δυνατή η αναβάθμιση των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας το πρόβλημα της Κύπρου. Πολλές κοινοτικές χώρες διατηρούν εξίσου σοβαρές, σοβαρότατες επιφυλάξεις σε μία ενδεχόμενη διεύρυνση της ΕΟΚ προς Ανατολάς.

Η Ελλάδα ως γειτονική χώρα της Τουρκίας, γνήσια επιθυμεί τον φιλο-ευρωπαϊκό της προσανατολισμό. Όσον βέβαια αφορά στο θέμα του Δ' Χρηματοδοτικού Πρωτοκόλλου έχουμε δηλώσει πως απαιτείται προηγουμένως από την Τουρκία μία συγκεκριμένη πράξη που θα εξασφαλίζει —πέρα και πάνω από κάθε αμφιβολία— μία ουσιαστική πρόοδο στο Κυπριακό.

Βαλκάνια και λοιπές γιουγκοσλαβικές δυνάμεις

ΕΡ: Η Γιουγκοσλαβία βρίσκεται, αν δεν το πέρασε ήδη, στο κατώφλι του εμφυλίου πολέμου. Πώς αντιμετωπίζετε τον ενδεχόμενο διαμελισμό της και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης της Σλοβενίας και της Κροατίας;

ΑΠ: Από την αρχή της κρίσης υπήρξε κοινό μέτωπο της Ελλάδας με τους 11 κοινοτικούς της εταίρους και υποστηρίξαμε την ανάγκη διατήρησης της ενότητας της χώρας και της χρήσης ειρηνικών μέσων από όλες τις πλευρές. Και, επειδή η κατάσταση είναι ακόμη ρευστή, επιμένουμε στην ανάγκη του διαλόγου και της εξεύρεσης της λύσης στα πλαίσια της διεθνούς νομιμότητας και με σεβασμό στο νέο πανευρωπαϊκό κεκτημένο ειρήνης που αντιπροσωπεύει η ΔΑΣΕ. Εμείς

●

**«Εμείς θα επιμένουμε στην
έκφραση κοινής πολιτικής της
ΕΟΚ στο γιουγκοσλαβικό παρά
τις διαφοροποιήσεις ορισμένων
κρατών - μελών. Και θα
είμαστε, όπως και τις
προηγούμενες μέρες, σε συνεχή
επικοινωνία με τους ηγέτες
όλων των ομόσπονδων
γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών
και κυρίως της Σερβίας»**

●

θα επιμένουμε στην έκφραση κοινής πολιτικής της ΕΟΚ στο γιουγκοσλαβικό παρά τις διαφοροποιήσεις ορισμένων κρατών - μελών. Και θα είμαστε, όπως και τις προηγούμενες μέρες, σε συνεχή επικοινωνία με τους ηγέτες όλων των ομόσπονδων γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών (κυρίως της Σερβίας), ώστε να μεταφέρουμε αυθεντικά στην Κοινότητα τα γεγονότα που τείνουν να ανατρέφουν τις ισορροπίες στα Βαλκάνια. Πάντως, δεν νομίζω ότι υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι αν ανοίξουν πάλι οι ασκοί του Αιόλου στα Βαλκάνια μόνον ανιστόρητοι δεν θα καταλάβουν ότι οι άνεμοι θα σκορπίσουν, με φοβερές συνέπειες, όχι μόνο στα Βαλκάνια, αλλά σε ολόκληρη την Ευρώπη.

ΕΡ: Ας παραμείνουμε στα Βαλκάνια: ποιες είναι οι προσδοκίες και ποια η πραγματικότητα ως προς τον λεγόμενο «άξονα» Ελλάδας - Βουλγαρίας;

ΑΠ: Οι σχέσεις Αθήνας - Σόφιας είναι άριστες. Έχουμε άλλωστε αποδείξει το ενδιαφέρον μας για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Βουλγαρία, αποστέλλοντας ανθρωπιστική και οικονομική βοήθεια και υποστηρίζοντας τα αιτήματά της στην ΕΟΚ.

Οι δύο χώρες μας είναι προσηλωμένες στην ιδέα της ειρήνης στα Βαλκάνια και απορρίπτουν τα τεχνητά προβλήματα που δημιουργούνται έντεχνα γύρω από ανύπαρκτες μειονότητες. Η συνεργασία μας επεκτείνεται ακόμη και στον στρατιωτικό τομέα και —μια και μιλάμε για την ανάγκη ισορροπίας δυνάμεων στα Βαλκάνια— θέλω να σας υπενθυμίσω και τη δήλωση του Βούλγαρου αρχηγού ΓΕΕΘΑ στρατηγού Μίντσεφ για τις πολυάριθμες τουρκικές δυνάμεις στην Ανατολική Θράκη που προκαλούν ανησυχία στη χώρα του.

ΕΡ: Σε ποιο σημείο βρίσκονται —πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά— οι σχέσεις μας με την Αλβανία; Πώς κρίνετε τα αποτελέσματα της κυβερνητικής πολιτικής για την ελληνική μειονότητα; Και ποια είναι η στάση μας στο ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου;

ΑΠ: Το πολιτικό και οικονομικό άνοιγμα της Ελλάδας προς την Αλβανία αρχίζει να αποδίδει καρπούς σε πολλούς τομείς. Οι συνθήκες ελευθερίας της μειονότητας βελτιώνονται καθημερινά και τα μέλη της έχουν πλέον την δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης της θρησκευτικής τους πίστης. Η άφιξη στην Αλβανία, σε λίγες μέρες, του Επισκόπου Ανδρούσης ως Εξάρχου της Ορθόδοξης Εκκλησίας θα λύσει πολλά προβλήματα και θα αναζωογονήσει το θρησκευτικό αίσθημα ακόμη περισσότερο.

Η πολιτική μας έναντι των Τιράνων εξασφάλισε ακόμη το ποινικό και αστικό ακαταδίωκτο των χιλιάδων φυγάδων που εγκατέλειψαν τα σπίτια τους στην Αλβανία, αναζητώντας καλύτερη τύχη και —κυρίως— περισσότερη ελευθερία. Τώρα μπορούν να επιστρέψουν, χωρίς να αντιμετωπίζουν κίνδυνο ποινικής τους δίωξης ή δήμευσης των περιουσιακών τους στοιχείων. Στον προσεχή γύρο διαπραγματεύσεων, τον Αύγουστο, θα υλοποιήσουμε την απόφαση που πήραμε στην Κέρκυρα για την ίδρυση νέων προξενείων, ενώ ήδη εφαρμόζεται το σύστημα της χορήγησης πολλαπλών θεωρήσεων για τα ταξίδια προς την Ελλάδα. Η εκτέλεση μεγάλων επενδύσεων από ελληνικές επιχειρήσεις στην Βόρειο Ήπειρο θα την μεταμορφώσει προοδευτικά με πρώτο αποτέλεσμα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της ελληνικής μειονότητας. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα οι περιοχές που ζει η μειονότητα θα αλλάξουν φυσιογνωμία με τη συμπαράσταση όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της ΕΟΚ που εφαρμόζει ένα ευρύτατο πρόγραμμα χρηματοδοτικών ενισχύσεων

της Αλβανίας μετά από ελληνικές, κυρίως, εισηγήσεις και με πρώτη προϋπόθεση την επιτάχυνση της πορείας του εκδημοκρατισμού. Το πρόγραμμα INTEREG της ΕΟΚ μπορεί εδώ να αξιοποιηθεί κατά τον καλύτερο τρόπο.

Ως προς το Κοσσυφοπέδιο, η Ελλάδα έχει τονίσει τον σεβασμό της στην ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας. Επομένως αλλαγή, αν γίνει, πρέπει να επιτευχθεί με ειρηνικά μέσα, χωρίς μονομερείς ενέργειες.

ΕΡ: Στην επικαιρότητα ήταν τις τελευταίες μέρες και η απόρριψη, η αποτυχία, του ελληνικού αιτήματος ένταξης στην Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

ΑΠ: Ο στόχος είναι σημαντικός. Διασφαλίζει τα αμυντικά συμφέροντά μας μέσα στην Ενωμένη Ευρώπη. Αλλά τα πάντα στην διπλωματία θέλουν υπομονή και θέληση. Γι' αυτό λοιπόν, δεν συμμερίζομαι την εκτίμηση περί «αποτυχίας». Αντίθετα ο Γ.Γ. της ΔΕΕ κ. Βαν Έκελεν τόνισε ότι ο αμυντικός αυτός οργανισμός βρίσκεται σε μία φάση αναζητήσεων και επεσήμανε ότι «προς το παρόν» μόνο δεν έγινε δεκτή η ελληνική αίτηση.

Ελπίζω ότι και οι άλλες δύο χώρες με τις οποίες η Ελλάδα είναι εταίρος στην ΕΟΚ θα αναγνωρίσουν ακόμα την ανάγκη μιας νέας αμυντικής έκφρασης της Ευρώπης και θα συμβάλουν στη διεύρυνση της ΔΕΕ.

Μολονότι δεν θέλω να μεταφέρω την εσωτερική πολιτική διαμάχη σε ένα κρίσιμο ζήτημα της εξωτερικής πολιτικής σας λέω πάλι ότι στην διπλωματία έχει μεγάλη σημασία η συνέχεια και η συνέπεια μιας στρατηγικής. Και από τη στιγμή που το ΠΑΣΟΚ είχε αρνηθεί το 1986 την ελληνική ένταξη, δεν είναι και τόσο εύκολο να πείσεις τους ξένους συνομιλητές σου για τις νέες —διαφορετικές— επιλογές της πατρίδας σου.

Η ΕΣΣΔ και οι προοπτικές της

ΕΡ: Να προχωρήσουμε, γεωγραφικά, βορειότερα. Μιλήσαμε για το ρόλο των ΗΠΑ στον σύγχρονο κόσμο. Αλλά και η Σοβιετική Ένωση τι εκπροσωπεί σήμερα για μας;

ΑΠ: Είναι μία χώρα που προσπαθεί να μεταβεί από την εποχή του μαρξισμού στην πραγματικότητα της ελεύθερης αγοράς.

Οι μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών επηρεάζουν και τις ευρύτερες ευρωπαϊκές εξελίξεις, με αποτέλεσμα η Σοβιετική Ένωση να αποσπά —δικαιολογημένα— το ενδιαφέρον (και πολλά ...κεφάλαια) της ΕΟΚ και των Αμερικανών. Σε λίγα χρόνια, όταν

δοθεί η ευκαιρία στην αχανή αλλά πάμπλουτη σε πρώτες ύλες Σοβιετική Ένωση να αξιοποιήσει τον υπόγειο πλούτο της, θα προβάλλει η χώρα αυτή ως ο Βορράς της Ευρώπης και όχι ως ο Βορράς της Ασίας. Θυμηθείτε με, επίσης, ότι όποιος Έλληνας επιχειρηματίας τολμήσει σήμερα να μπει στην Σοβιετική Ένωση, παρά το όποιο ρίσκο, λογικά, θα έχει κάνει μια άριστη επιλογή επένδυσης.

Το «πείραμα Γκορμπατσώφ» έχει πραγματικά μεγάλο ενδιαφέρον και θα αποδειχθεί —όποια κι αν είναι η εξέλιξή του— ιστορικό. Αυτή την εποχή η Σοβιετική Ένωση αποτελεί πρόκληση μελέτης και προβλέψεων για κάθε πολιτικό, για κάθε επιστήμονα. Συγκεντρώνει ταυτόχρονα την εξέλιξη ζητημάτων πολλαπλής σημασίας, όπως το εθνικιστικό αίτημα της αυτονομίας ορισμένων δημοκρατιών, το θρησκευτικό αίτημα —που έγινε ήδη πραγματικότητα— ελεύθερης έκφρασης της πίστης, το οικονομικό αίτημα του πολλαπλασιασμού των δυτικών κεφαλαίων που εισρέουν στη χώρα και το εθνικό αίτημα μίας αξιοπρεπούς στάσης ανάμεσα στους τρεις οικονομικούς κολλοσσούς, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την ΕΟΚ και την Ιαπωνία.

Βέβαια, για να καλύψει τον δρόμο που χρειάζεται ώστε να προσεγγίζει την ανάπτυξη των τριών αυτών γιγάντων, η σοβιετική οικονομία χρειάζεται ριζική αναμόρφωση, αν όχι επανάσταση. Από την κοινοτική ανάλυση, που μας παρέχεται συνεχώς, προκύπτει ότι οι νόμοι που ψηφίζονται στην Σοβιετική Ένωση και που ανατρέπουν την παλιά κατεστημένη συμπεριφορά των παραγόντων της οικονομίας της, δεν εφαρμόζονται ενσυνείδητα από την γραφειοκρατική νομενκλατούρα.

Προκύπτει, επίσης, ότι η ισχνή εμπειρία στον τομέα της ελεύθερης αγοράς που έχουν να επιδείξουν οι σοβιετικοί —και πάντως, πολύ ισχνότερη από εκείνη των Πολωνών ή των Ούγγρων— δεν βοηθάει στην γρήγορη προσαρμογή της οικονομίας τους στα καινούρια πρότυπα.

Υπάρχει σίγουρα πρόθεση του Γκορμπατσώφ να σφραγίσει μια νέα εποχή στην σοβιετική κοινωνία. Απόδειξη η τολμηρή τελευταία του απόφαση να προσφέρει μέχρι και 100% ιδιοκτησία στους ξένους επενδυτές. Αυτή την πρόθεση αναμένω ότι θα ενισχύσουν στις 15/7/91 και οι 7 περισσότερο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, που συνέρχονται, με την παρουσία του Γκορμπατσώφ, στο Λονδίνο. Και κάτι άλλο. Ας μην ξεχνάμε ότι όσο δεν αποδίδει η μηχανή της

σοβιετικής οικονομίας, τόσο θα καθυστερεί τολάχιστον μεσοπρόθεσμα, και η ανάκαμψη των πρώην δορυφόρων της, που έχουν εμπορική εξάρτηση μέχρι και 80% από την Σοβιετική Ένωση. Και επειδή οι οικονομίες σε μία εποχή πτώσης του προστατευτισμού είναι σαν τα συγκοινωνούντα δοχεία, θα είναι προφανείς οι επιπτώσεις αυτές και στην δική μας χώρα.

Ο Τρίτος Κόσμος και η Ελλάδα

ΕΡ: Η αραβική πολιτική της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της χώρας μας στην Μέση Ανατολή;

ΑΠ: Η Ελλάδα διατηρεί άριστες σχέσεις με τις αραβικές χώρες και η παρουσία της ήταν έντονη ακόμα και στις μέρες του πολέμου με το Ιράκ, όταν διεξάγαμε σημαντικότερες συνομιλίες για τις μεταπολεμικές προοπτικές στην Αίγυπτο, την Συρία και το Ιράν. Με το Ιράν προχωρήσαμε πρόσφατα και στη σύναψη συμφωνιών οικονομικού περιορισμού που θα ευνοήσουν τις ελληνικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού και του εξαγωγικού τομέα.

Η χώρα μας έχει πετύχει στην Μέση Ανατολή την εφαρμογή μίας ισορροπημένης πολιτικής που βασίζεται στις αρχές του διεθνούς δικαίου. Υποστηρίζει την ανάγκη σύν-

Μια αντίληψη για την Ευρώπη

ΕΡ: Υπάρχει σήμερα «στρατηγικό βάθος» του Ελληνισμού και πώς το υποστηρίζει το Υπουργείο Εξωτερικών;

Η παρουσία και η επιρροή του ελληνικού στοιχείου είναι γνωστή σε όλους μας και θα ήταν περιττό να την αναλύσω. Φυσικά, με όσες δυνάμεις έχουμε, στηρίζουμε τόσο τα πατριαρχεία όσο και τις κοινότητες.

Αλλά υπάρχει ένα θέμα το οποίο πρέπει να εξετάσουμε με προσοχή: η ενοποίηση της Ευρώπης. Όπως αντιλαμβάνεστε, δεν πρόκειται να ενωθούν μόνο κράτη και διοικητικοί μηχανισμοί, αλλά κυρίως λαοί και κουλτούρες. Άρα βρισκόμαστε προστά στο ερώτημα εάν ο ελληνισμός θα επιβιώσει ως ιδιαίτερη οντότητα. Και βεβαίως, αυτό το ερώτημα το θέτουμε εμείς, αλλά δεν αφορά μόνον εμάς. Αφορά όλους ή εν πάση περιπτώσει πολλούς ευρωπαϊκούς λαούς.

Προσωπικά δεν φοβάμαι. Όσοι βγάζουν κραυγές για το επερχόμενο τέλος του ελληνισμού μέσα στην Ευρώπη, ξεχνούν ότι ενώ είμαστε ο ευρωπαϊκός λαός με την μεγαλύτερη, από κάθε πλευρά, ιστορία, ελάχιστο χρόνο υπάρχουμε ως ανεξάρτητο κράτος. Ο Ελληνισμός δημιούργησε την έννοια της οικουμένης και άνηψε μέσα σε οικουμενικά κρατικά σχήματα.

Ανήκω σε αυτούς που συμμερίζονται την άποψη ότι ο άνθρωπος δημιουργεί την ιστορία. Και γι αυτό ακριβώς, εργάζομαι για την αποδοχή από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους ενός πλαισίου που θα επιτρέψει στον Ελληνισμό όχι μόνο να επιβιώσει αλλά και να ανθοφορήσει μέσα στην Ενωμένη Ευρώπη. Ήδη απηύθυνα στους διπλωμάτες που υπηρετούν στην Αθήνα τούτα τα λόγια. Επιτρέψτε μου να σας τα διαβάσω κύριε Παπουτσάκη:

Αν προχωρήσουμε λοιπόν προς την κατεύθυνση της νέας Ευρώπης χωρίς έλεγχο, θα μετατρέψουμε την πολιτική ένωση της Ευρώπης σε ένα γιγαντιαίο μίξερ που θα αλέσει κάθε ταυτότητα και ιδιαιτερότητα και θα παράξει ένα άχρωμο και άγευστο μίγμα, έναν λαό γκριζο, χωρίς θρησκεία, χωρίς γλώσσα, χωρίς κουλτούρα, χωρίς πρόσωπο.

Αυτός ο λαός, θα έχει μόνο το όνομα του Ευρωπαίου, όχι όμως την ουσία του, το πνεύμα του. Γιατί το ευρωπαϊκό πνεύμα πάνω απ' όλα είναι πολυμορφία, ιδιαιτερότητα, ιδιοπροσωπία. Η συνισταμένη των πολιτισμών όλων των λαών της Ευρώπης. Εάν στη θέση αυτών βάλουμε τον

άμορφο πολτό κάποιου κράματος, έχουμε σκοτώσει τον Ευρωπαίο φτιάχνοντας τον πολιτικό του οργανισμό.

Είναι επείγουσα ανάγκη να πάρουμε μέτρα σωτηρίας και ανάπτυξης όχι μόνο της Ευρώπης, αλλά και των λαών της. Προτείνω για πρώτη φορά —και θα αγωνιστώ γι' αυτό και μέσα στην Ευρώπη— την σύνταξη ενός Πολιτισμικού Χάρτη της Ευρώπης. Αυτός ο Χάρτης να προβλέπει μέτρα διατήρησης και ενίσχυσης της παράδοσης κάθε ευρωπαϊκού λαού, δηλαδή της θρησκείας, της γλώσσας και της κουλτούρας του.

Επιθυμώ να τονίσω ότι το ζήτημα δεν είναι να διασώσουμε κάποια φολκλορικά στοιχεία από αυτά που γοητεύουν τους τουρίστες. Είναι ζήτημα διάσωσης του προσώπου μας. Θα 'ναι τρομακτική η ευθύνη μας, αν επιτρέψουμε τη δημιουργία μίας Ευρώπης με μία γλώσσα, μία θρησκεία, μία μαζική κουλτούρα.

Ο Πολιτισμικός Χάρτης της Ευρώπης είναι μία απολύτως αναγκαία προϋπόθεση, χρονικά και ουσιαστικά, για την πλήρη πολιτική ένωση της Ευρώπης.

ΕΡ: Κε Σαμαρά τελικά υπάρχει ελληνική στρατηγική για τα εξωτερικά θέματα; Και είναι χρήσιμος ένας διάλογος μεταξύ των κομμάτων;

ΑΠ: Όταν μιλούν τα έργα και η αθόρυβη δράση, δεν χρειάζονται πολλά λόγια. Νομίζω ότι οι αποτελεσματικές πρωτοβουλίες μας στην ΕΟΚ και η άσκηση μίας σταθεροποιητικής πολιτικής στα Βαλκάνια, αλλά και σε «περιφερειακό» επίπεδο (Μεσόγειος, Αδριατική Πρωτοβουλία, Οικονομική Κοινότητα Ευξείνου Πόντου) πείθουν ότι η Ελλάδα όχι μόνο διαθέτει στρατηγική, αλλά και την εφαρμόζει με επιτυχία.

Όσο για τον εθνικό διάλογο και την συναίνεση στα εξωτερικά θέματα είναι φανερό ποιος τον δέχεται και ποιος τον αρνείται. Εμείς ασχούμε εξωτερική πολιτική, χωρίς κομματικές παρωπίδες, χωρίς διάθεση για εσωτερική κατανάλωση. Γιατί, επιτέλους, πρέπει να μείνει και κάτι έξω από την κομματική αντιπαράθεση. Δυστυχώς άλλοι τον αρνούνται. Ζούμε έναν παραλογισμό. Η αντιπολίτευση ζητά μέχρι και συγκυβέρνηση στα εθνικά θέματα, αλλά όταν ζητούμε τον διάλογο και την συναίνεση πραγματοποιεί στροφή 180 μοιρών.

Ο κ. Παπανδρέου για παράδειγμα, μας είπε, προ ημερών, ότι φοβάται την άμεση πληροφόρηση από τον υπεύθυνο Πρωθυπουργό της χώρας. Αποτελούν τέτοιες δηλώσεις πρώτη ύλη για εθνικό διάλογο; □

τομης επίλυσης του Παλαιστινιακού και ελπίζει πως σύντομα θα εξαλειφθούν και τόσα άλλα προβλήματα (π.χ. οι οικονομικές ανισότητες) που απειλούν την ειρήνη και την σταθερότητα στην περιοχή.

Η κυβέρνηση της ΝΔ έκρινε —και δικαιώθηκε στο χρόνο που μεσολάβησε— απαραίτητη την *de jure* αναγνώριση του Ισραήλ, αλλά την ίδια στιγμή φρόντισε να αναβαθμίσει και τη διπλωματική εκπροσώπηση των Παλαιστινίων στη χώρα μας. Και είμαστε από τις λίγες χώρες της ΕΟΚ και ολόκληρου του δυτικού κόσμου που μπορούν να παρεμβαίνουν αποφασιστικά στην Μέση Ανατολή με σκοπό την προώθηση ειρηνικών πρωτοβουλιών.

ΕΡ: Διαθέτουμε ανάλογη ευελιξία και στην πολιτική μας προς τον Τρίτο Κόσμο;

ΑΠ: Πραγματικά δεν εξαντλούμαστε στα «παραδοσιακά» πεδία άσκησης της εξωτερικής πολιτικής, αλλά επιδιώκουμε να ακουστεί η ελληνική φωνή και να προωθηθεί η πολιτική μας και σε χώρες με τις οποίες μέχρι τώρα δεν διατηρούσαμε στενές σχέσεις.

Στα πλαίσια αυτά επισκέφθηκα το Μεξικό και την Νικαράγουα και ιδρύσαμε πρεσβεία στην Σεούλ της Κορέας, ενώ πολυάριθμη αποστολή της Σιγκαπούρης επισκέφθηκε την Αθήνα προ μηνών για την εξέταση θεμάτων οικονομικής συνεργασίας.

Ελλάδα- ΗΠΑ: από την πατρ

του Κ. Βασιλείου

Η επίσκεψη του Αμερικανού Προέδρου George Bush στην Ελλάδα έχει αναμφισβήτητα ιστορική σημασία και αποτελεί σταθμό στην μεταπολεμική πορεία των ελληνο-αμερικανικών σχέσεων. Και τη σημασία της επίσκεψης επιτείνει και η σημερινή διεθνής συγκυρία και το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η μόνη υπερδύναμη στο διεθνές προσκήνιο, τουλάχιστον για το προβλεπτό μέλλον. Ο G. Bush επισκέπτεται επίσης την Ελλάδα έχοντας επιβεβαιώσει το νέο διεθνή ρόλο της χώρας του μετά τη νίκη στον πόλεμο του Περσικού και την εξάλειψη του «συνδρόμου του Βιετνάμ». Παρά τα προβλήματα της, η Αμερική είναι μια μεγάλη, δημοκρατική και δυναμική χώρα.

ΕΙΝΑΙ ορθό όμως να ανατρέξει κανείς στη διαμόρφωση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων όχι μόνο για να διερμηνεύσει αισθήματα και «σύνδρομα» από τα οποία διακατέχεται μεγάλη μερίδα του ελληνικού λαού αλλά και για να μπορέσει να σταθμίσει ρεαλιστικά το σημερινό επίπεδο των σχέσεων, τις εκατέρωθεν προσδοκίες και τους αναμενόμενους ρόλους. Μία τέτοια αποτίμηση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών είναι ανάγκη να γίνει κυρίως από

μας για να εκτιμήσουμε ορθολογικά τις σημερινές μας δυνατότητες. Κι αυτό, *ιδιαίτερα σήμερα*, απαιτεί να τεθούν στην άκρη αμφισβητήσεις περί του πατριωτισμού κυβερνήσεων, πολιτικών παρατάξεων και προσώπων του παρελθόντος. Έχουν ήδη ιστορικά κριθεί.

Ατλαντισμός και Αντιαμερικανισμός

ΔΥΟ αλληλοσυγκρουόμενα ρεύματα στο χώρο της Ελληνικής Εξωτερικής πολιτικής μεταπολεμικά, ο ατλαντισμός και ο αντιαμερικανισμός δεν ήταν μόνο αντανακλαση των εσωτερικών πολιτικών διαιρέσεων που αποκρυσταλλώθηκαν με τον εμφύλιο πόλεμο, αλλά και προϊόντα του ψυχρού πολέμου. Ο ατλαντισμός προέκυψε ως φυσική συνέπεια της έκβασης του εμφυλίου και των σφαιρών επιρροής. Ήταν φυσικό για τους νικητές να αναζητήσουν την ασφάλεια και ακεραιότητα της χώρας στα δυτικά πλαίσια. Κι ήταν εξίσου φυσικό οι Αμερικανοί, που παρέλαβαν την σκυτάλη από την οικονομικά παραπαίουσα Βρετανία ως προστάτιδα δύναμη της Ελλάδας το 1947 να αναζητήσουν διαρκή και σταθερά εσωτερικά ερείσματα. Άλλοι καιροί. Σκληροί καιροί. Αμερικανική βοήθεια. Βάσεις. Αποστολές...

Η σχέση εξάρτησης που δημιουργήθηκε κυρίως στο επίπεδο των κρατικών μηχανισμών (ένοπλες δυνάμεις) αλλά και στο πολιτικό επίπεδο, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί σοβαρά. Αμερικανός πρεσβευτής στην Αθήνα, την περασμένη δεκαετία, χαρακτήρισε τις σχέσεις των δύο χωρών σε σχετική του δήλωση στο Κονγκρέσο, σαν σχέση *πάτρωνα - πελάτη (patron-client)*. Ενόχλησε και στενοχώρησε η διατύπωση αυτή τότε τη συντηρητική παράταξη στην Ελλάδα που βρισκόταν στην αντιπολίτευση. Κι όμως ο χαρακτηρισμός αυτός αποτύπωνε μία πραγματικότητα.

ΣΤΟΝ αντίποδα, ο *αντι-αμερικανισμός* δεν ήταν μόνο απότοκος των αισθημάτων

που προκαλούσαν οι διακυμάνσεις στην τριγωνική σχέση ΗΠΑ-Ελλάδας-Τουρκίας και της αμερικανικής πολιτικής στο εθνικό θέμα της Κύπρου, αλλά και η άλλη όψη του άκρι του *φιλοσοβιετισμού* της Αριστεράς, που συγκαλυπτόταν κάτω από μια υποκριτική φιλο-ουδετερότητα. Ο αντιαμερικανισμός είτε ως ιδεολογική επένδυση του «αντιιμπεριαλισμού» είτε ως εθνικιστική αντίδραση διαπότισε ευρύτερα λαϊκά στρώματα.

Αλλά, ακόμα κι αν αφαιρεθεί το έντονο ιδεολογικό στοιχείο, τα αισθήματα αυτά στο λαϊκό επίπεδο προέκυπταν από πραγματικές καταστάσεις και συμπεριφορές: από πράξεις και παραλείψεις της αμερικανικής πλευράς, του ΝΑΤΟ και των δυτικών συμμάχων της χώρας, φανερά επιζήμιες για τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα.

Συνειδητοποίησε σταδιακά πως «ό,τι συμφέρει τις ΗΠΑ δεν συμφέρει αναγκαστικά και την Ελλάδα» και πως σε θεμελιώδη θέματα υπήρξε και υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων, που δεν έχει να κάνει με εμπορικές ρήτρες αλλά με ζωτικά ελληνικά εθνικά συμφέροντα. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ αποδίδουν μεγαλύτερη στρατηγική σημασία στην Τουρκία και προσπαθούν να παρακάμψουν πάντα τους ενοχλητικούς σκοπέλους στις εσωτερικές τους διαδικασίες (π.χ. Κονγκρέσο) για να την ικανοποιήσουν ζημιώνοντας έτσι τα ελληνικά συμφέροντα, ρίχνει βαριά σκιά στις σχέσεις των δύο χωρών.

Εξισορρόπηση

Ο διπολισμός αυτός έχει βέβαια σήμερα καταρρεύσει. Αλλά προηγήθηκε όσον αφορά εμάς ο *ευρωπαϊκός* προσανατολισμός μετά την πτώση της στρατιωτικής δικτατορίας το 1974, που σταδιακά απόπλισε τα αντιδυτικά πολιτικά και πολιτιστικά ρεύματα στην ελληνική κοινωνία και κατ' επέκταση μείωσε τον αντιαμερικανισμό. Ακόμα και κατά την περίοδο διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ παρά τη ρητορεία δεν σημειώθηκε ρήξη στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Και η συμφωνία για τις βάσεις υπεγράφη και συνέ-

νεία

στη «νέα τάξη»

HELLO, ΟΝΟΜΑΖΟΜΑΙ ΤΖΟΝ ΣΟΝΟΥΝΟΥ, ΕΙ-
ΜΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΤΗ
ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΜΑΙ ΕΥΤΥΧΗΣ ΠΟΥ
ΕΡΧΟΜΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕ-
ΔΡΟ ΜΠΟΥΣ. ΕΙΜΑΙ Ο ΤΣΟΝ ΤΣΙ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΟΙ-
ΚΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΑ ΛΟΥ
ΠΑΤΗΣΑ ΤΟ ΛΟΔΙ ΜΟΥ ΕΔΩ,
ΝΑ ΣΑΣ ΛΕ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ,
I FEEL PRETTY GOOD ΘΑ ΗΘΕ-
ΛΑ ΔΕ ΝΑ ΣΑΣ ΑΝΑΦΕΡΩ ΚΑ-
ΤΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΣΑΣ
ΑΠΙΣΤΕΥΤΟΙ ΟΙ ΣΥΝ-
ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΜΟΥ...
ΜΕ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ
ΓΙΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ!
ΟΤΙ ΓΛΑΔΟΥΛΕΙ-
ΕΣ ΜΟΥ ΧΡΗ-
ΣΙΜΟΛΟΓΗΣΑ
ΚΡΑΘΚΑ ΜΕΤΑ-
ΦΟΡΙΚΑ ΜΕ-
ΣΑ ΚΑΙ ΠΩ ΠΡΟ-
ΣΦΑΤΑ ΟΤΙ ΧΡΗ-
ΣΙΜΟΠΟΙΗΣΑ ΣΤΟ
ΝΗΟΥ ΓΙΟΥΚ ΤΟ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΜΟΥ ΑΥ-
ΤΟΚΙΝΗΤΟ ΓΙΑ ΠΡΟ-
ΣΕΛΙΚΑ ΜΟΥ ΦΕΝΤΑ...!
Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΟΥ ΣΤΗ
ΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ
ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΛΥΤΥΣΗ
ΓΙΑ ΜΕΝΑ, ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ
ΣΑΝ ΑΓΓΕΛΟΥΔΙ!

η αλήθεια πρέπει να συνειδητοποιηθεί από τον ελληνικό λαό, χωρίς ιδεολογικές εξάρσεις και χωρίς πικρίες. Ως απλό γεγονός με τις προεκτάσεις και τις βλαβερές του συνέπειες, αλλά και με τα πλεονεκτήματα που παρέχει η σχέση σε πολλούς τομείς ακόμα και με την έννοια των ανυπολόγιστων ζημιών που θα προέκυπταν αν δεν υπήρχε, για τους πλέον δύσπιστους και σκεπτικιστές.

ΑΛΛΑ ο κ. *Bush* πρέπει να αντιληφθεί ότι τα αισθήματα του λαού για τον ρόλο των ΗΠΑ τροφοδότησε και τροφοδοτεί η ίδια η πολιτική της χώρας του. Δεν είμαστε υποχρεωμένοι να αποδεχτούμε τις στρατηγικές επιλογές του κ. *Bush* όταν μας βλάπτουν, παρά μόνον στο μέτρο που δεν έχουμε άλλη εναλλακτική λύση. Αλλά η επιβολή αναγκαστικών επιλογών συσσωρεύει πάντα δυσάρεσκα και εχθρότητα που αργά ή γρήγορα εκδηλώνονται. Δεν μπορεί να λησμονηθεί εύκολα η πολιτική των ΗΠΑ στο Κυπριακό, η ανοχή τους απέναντι σε τετελεσμένα γεγονότα, η απροκάλυπτη υποστήριξη προς την Τουρκία, οι εκθέσεις περί ανύπαρκτων μειονοτήτων στην Ελλάδα, η εμμονή στην ανατροπή του 7 προς 10, οι «ίσες αποστάσεις» στο Αιγαίο που *de facto* ευνοούν την τουρκική πλευρά κτλ. Σπάνια η Ελλάδα, «πιστή σύμμαχος» στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, άφωνη και σχεδόν υποτελής μετέπειτα, είδε την Αμερική σταθερά και σαφώς στο πλευρό της στα θέματα που την αφορούν. Οι ΗΠΑ «κάμπτουν» τις «ηθικές αρχές», τις αρχές του διεθνούς δικαίου και τα παρόμοια εκεί όπου διακυβεύονται τα συμφέροντά τους. Διπλά μέτρα και σταθμά.

ΟΛΑ αυτά σε τίποτα δεν αποθαρρύνουν τον οποιοδήποτε «μεσολαβητικό» ρόλο έχει αναλάβει ο *G. Bush* και για το Κυπριακό και για τις ελληνοτουρκικές «διαφορές» υπό τον όρο φυσικά ότι θα πρέπει να καταστούν εντελώς σαφή τα όρια των εθνικά αποδεκτών λύσεων.

ΕΙΝΑΙ οδυνηρό να σκέφτεται κανείς ότι μπορεί μια χώρα να υποχρεωθεί σε επιλογές μεταξύ κακών λύσεων για τα εθνικά της θέ-

χεια υπήρξε στις επιδιώξεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Το στυλ ήταν βέβαια διαφορετικό. Και υπήρξαν σοβαρές τριβές. Η «εικόνα» της χώρας, σύμφωνα με τις αμερικανικές προσλαμβάνουσες, υπέστη σοβαρά πλήγματα. Και γεγονός είναι ότι ορισμένες τοποθετήσεις της ελληνικής πλευράς, όπου κι αν τις αποδώσει κανείς (είτε σε ιδεολογικές θέσεις, είτε σε κινήσεις για εσωτερική κατανάλωση, είτε σε υπολογισμένες κινήσεις στη διπλωματική σκακιέρα), ούτε ωφέλησαν ούτε απέδωσαν.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ σήμερα σε μια νέα φάση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων που εξακολουθούν πάντα να επηρεάζονται από την τριγωνική σχέση, γιατί σοβαρές τριβές σε διμερή ζητήματα δύσκολα θα μπορούσαν να ανακαλυφθούν. Η σημερινή Ελλάδα δεν είναι η Ελλάδα της δεκαετίας του '50 ούτε του '60. Παρά τα σοβαρότατα εσωτερικά

της προβλήματα συμμετέχει ισότιμα στην ΕΟΚ και σε συλλογικά συστήματα ασφαλείας. Έχει ανάγκη όμως από μια σχέση «ήρεμης φιλίας» με τις Ην. Πολιτείες και μιας πιο ισόρροπης σχέσης που δεν παύει μεν να είναι εξ ορισμού άνιση, ετεροβαρής και ασύμμετρη —άνισα είναι τα μεγέθη— αλλά ισορροπεί σε ένα διαφορετικό διεθνές περιβάλλον και μέσω άλλων συλλογικών διεθνών οντοτήτων.

ΥΠΟΔΕΧΟΜΕΝΗ τον κ. *Bush* η Ελλάδα δεν πρέπει να αφήσει κανένα περιθώριο αμφιβολίας για την αποφασιστικότητά της να υπερασπίσει τα δίκαια εθνικά της συμφέροντα και να απαιτήσει ενιαία κριτήρια συμπεριφοράς στις διεθνείς σχέσεις από τις ΗΠΑ. Και ταυτόχρονα να έχει συνείδηση ότι δεν μπορεί να περιμένει πολλά, ούτε τις στρατηγικές επιλογές των ΗΠΑ να ανατρέψει, ούτως εχόντων των πραγμάτων. Αυτή

ματα. Γι' αυτό οι καλές εξηγήσεις κάνουν τους καλούς φίλους. Οι «φιλίες» έχουν όρια ακόμα κι όταν είναι ετεροβαρείς, όρια που καθορίζονται όμως όχι απλώς από κάποια τελετουργική επίκληση του εθνικού συμφέροντος αλλά από τις πραγματικές δυνατότητες της χώρας, την πραγματική θέση ισχύος της στο διεθνές σύστημα. Γι' αυτό και δεν υπάρχει κανένα ασφαλές υποκατάστατο για την εθνική ασφάλεια και ακεραιότητα της χώρας από την ισχυρή οικονομία και την ισχυρή αμυντική ικανότητα. Στόχοι που απαιτούν βαρύτερες θυσίες.

Οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις έχουν πράγματι μπει σε «ήρεμα νερά» τα οποία όμως ανά πάσαν στιγμή μπορούν να αναταραχθούν από τις διεργασίες στην τριγωνική σχέση που βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη. Και καλό θα ήταν να είμαστε προετοιμασμένοι για το χειρότερο.

Αυτογνωσία και συναίνεση

Ήταν κατ' ανάγκη γενικό το σημείωμα αυτό. Άλλωστε επί των συγκεκριμένων ελάχιστα θα ακούσουμε κατά την επίσκεψη του κ. *Bush*, εφόσον τα κρίσιμα θέματα βρίσκονται σε εξέλιξη και ο ίδιος μεταβαίνει στη συνέχεια στην Άγκυρα.

Η ελληνική εξωτερική πολιτική ουδέποτε είχε τη στήριξη και την αναγκαία συναίνεση για να πετύχει τους στόχους της, να μεγιστοποιεί τα κέρδη της και να ελαχιστοποιεί τις ζημιές της. Αποτελούσε πάντα αντικείμενο κομματικής διαμάχης. Ακούγονται και σήμερα ανάλογες αιτιάσεις και ρίχνονται εκατέρωθεν ανάλογες βολές. Κανείς δεν ωφελείται. Θα ήταν δυσκολότερο για τον κ. *Bush* να αποσπάσει οποιοδήποτε δεσμεύσεις που θα θεωρηθούν υποχωρήσεις, αν είχε να αντιμετωπίσει μια ενιαία στάση όλων των κομμάτων στα κύρια θέματα που αφορούν την εθνική μας υπόσταση και το μέλλον μας.

Ας υποδεχτούμε λοιπόν τον Αμερικανό πρόεδρο στη χώρα μας. Χωρίς όμως ψευδαισθήσεις. Ας γυρίσουμε μια ιστορική σελίδα στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις κι ας θεωρήσουμε την επίσκεψη ως απαρχή μιας καινούριας εποχής πιο ισότιμης και ισόροπης σχέσης, βασισμένης σε αμοιβαία συμφέροντα. Χωρίς προκαταλήψεις αλλά και χωρίς υπέρμετρες προσδοκίες. Ρεαλιστικά, υπεύθυνα, σοβαρά. Κι ας αντιμετωπίσουμε τη σημερινή υπερδύναμη με την αξιοπρέπεια και τον σεβασμό που επιβάλλουν ακόμα και μικρά κράτη, όταν ξέρουν τι θέλουν και ξέ-

ρουν πώς να επιζούν και να βαδίζουν στο μέλλον. Όταν αισθάνονται τα ίδια σίγουρα για τον εαυτό τους και τους προσανατολισμούς τους. Διαθέτουμε όμως σήμερα τις αρετές αυτές ώστε να επανατοποθετήσουμε τις σχέσεις μας με μία υπερδύναμη σε μία νέα βάση και μία νέα ισορροπία; Ή η στάση μας θα πολωθεί και πάλι μεταξύ των «πραγματιστών» που δεν βλέπουν τίποτα άλλο παρά την προσφορά «γης και ύδατος» και των «υπερήφανων» που δεν προσφέρουν τίποτα περισσότερο παρά άφθονη ρητορεία και εθνικισμό χωρίς αντίκρυσμα;

Μπορούμε να διαμορφώσουμε μία ενιαία αντίληψη για το εθνικό μας συμφέρον και να την επιδιώξουμε με σοβαρότητα, συνέπεια και σταθερότητα;

Είναι άγνωστο τι ακριβώς κομίζει ο κ. *Bush*, ποιο ρόλο θα παίξει και ποιο ρόλο «μας επιφυλάσσει». Θα φανεί όμως πολύ σύντομα.

Στο νέο διεθνές περιβάλλον που διαμορφώνεται, μέσα στη ρευστότητα και τις ανακατατάξεις, η Ελλάδα πρέπει σύντομα να προσδιορίσει τον ρόλο της, για τον οποίον φαίνεται πως ακόμα ψάχνει. Η «νέα τάξη» του κ. *Bush* στη γειτονιά μας δεν πρέπει να περάσει, αν μας βλάπτει. □

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ: ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΤΑΧΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ-ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

ΘΥΕΛΛΑ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ

**Αυτά που δεν έδειξε το CNN
για τα αίτια και τις επιπτώσεις του πολέμου**

Μια συγκλονιστική αποκάλυψη των παρασκηνίων του άγνωστου διπλωματικού και πολιτικού πολέμου, που προηγήθηκε της έναρξης των πολεμικών επιχειρήσεων.

Μια τεκμηριωμένη εντυπωσιακή ανάλυση του τι σημαίνει για την παγκόσμια οικονομία το γεγονός ότι οι ΗΠΑ απέκτησαν τον έλεγχο των πετρελαίων του Κόλπου.

Μια συναρπαστική πολιτική ιστορία όλων των χωρών της περιοχής, που ερμηνεύει τις αιτίες της μόνιμης κρίσης στη Μέση Ανατολή.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΡΟΟΔΟΣ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5- ΑΘΗΝΑ 106 81
ΤΗΛ. 3621001-3630889
FAX: 3629207

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007, 36.09.712

διαβάστε το καλοκαίρι
ελληνική πεζογραφία

Μάρω Δούκα: Εισ τον πάτο της εικόνας
Νίκος Κάσδαγλης: Οι ελεήμονες
Αλέξανδρος Κοτζιάς: Ο πυγμάχος
Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη: Ο δρόμος είναι η χαρά
Νίκος Μπακόλας: Καταπάτηση
Αλέξης Πανσέληνος: Βραδυές μπαλέτου
Σπύρος Πλασκοβίτης: Η κυρία της βιτρίνας
Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος: Με τον τρόπο του Παπαδιαμάντη

Η αρχή του Ντόμινο

του Στέλιου Κούλογλου

Γιουγκοσλαβικός εμφύλιος πόλεμος; Ο ίδιος ο όρος είναι αδόκιμος, την στιγμή που δεν πρόκειται για μια φυλή χωρισμένη σε δύο αντίθετα πολιτικά και κοινωνικά αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Πρόκειται για διαφορετικά έθνη, που βρέθηκαν σε ένα ενιαίο κράτος μετά το 1918, όταν οι νικητές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου βόλεψαν ορισμένα υπολείμματα της Αυστροουγγρικής αυτοκρατορίας, την Κροατία και την Σλοβενία, με την Σερβία και τα άλλα βαλκανικά απομεινάρια της Οθωμανικής. Με έθνη που μιλούν διαφορετική γλώσσα, έχουν διαφορετική θρησκεία και διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, με δύο λόγια διαφορετική ιστορία.

Έθνη που θα μπορούσαν να συνυπάρξουν, μόνο αν η γειτονική χώρα είχε την ανάπτυξη και την τύχη της Ελβετίας. Όμως η απουσία μιας ισχυρής προσωπικότητας όπως ο αυτοκράτορας Αλέξανδρος ή ο Τίτο, η οικονομική κρίση του γιουγκοσλαβικού μοντέλου και κυρίως η πτώση του παγκόσμιου κομμουνισμού και της ρωσικής αυτοκρατορίας δεν μπορούσαν παρά να λειτουργήσουν διαλυτικά σε ένα κράτος που βάσιζε την ιδιαιτερότητά του, ίσως και την ύπαρξή του την ίδια, ακριβώς στην ύπαρξη των δύο αντιτιθέμενων πολιτικών στρατιωτικών συστημάτων και την ιδιόμορφη θέση του μέσα σε αυτό το σύστημα.

Ένα απολυταρχικό σοσιαλιστικό σύστημα που είχε όμως κάποια κοινωνική συναίνεση, από τους Σέρβους τους Κροάτες και τους υπόλοιπους ενοίκους, γιατί ήξερε να μην υποτάσσεται στην Μόσχα, να ηγείται του κινήματος των αδεσμεύτων και να φλερτάρει με την Δύση. Γιατί αυτό το τελευταίο φλερτ να μην μετατραπεί σε δεσμό, τουλάχιστον από έθνη όπως οι Κροάτες και οι Σλοβένοι, που ανήκουν πολιτιστικά στην Δύση και δεν απέχουν όσο τα Σκόπια από την δυτική οικονομική ανάπτυξη;

Το πρώτο κομμάτι του ντόμινο έπεσε. Μερικούς μόλις μήνες μετά την περιβόητη διάσκεψη για την ασφάλεια και την συνεργασία στην Ευρώπη και την πανηγυρική υπογραφή του απαράβιαστου των ευρωπαϊκών συνόρων, ο γιουγκοσλαβικός εμφύλιος αποδείκνυε πόσο η ιστορία τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα, στέλνοντας στο δικό της χρονοντούλαπο ακόμη και τις πολύ φρέσκιες συμφωνίες, γκρεμίζοντας τις αυταπάτες και όσες αντιλήψεις παραμένουν ίδιες και μετά την πτώση του βερολινέζικου τείχους. Τις αυταπάτες που ήθελαν η πτώση μιας αυτοκρατορίας, της σοβιετικής στην συγκεκριμένη περίπτωση, και το ξαναμοίρασμα των σφαιρών επιρροής ανάμεσα στις παλιές και τις νέες δυνάμεις, να πραγματοποιείται ειρηνικά και συντεταγμένα, σαν μία συμφωνία κυρίων, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.

Πρόβα τζενεράλε για την σοβιετική πρεμιέρα

Το ερώτημα είναι πώς η Δύση υπολόγιζε να κρατήσει ενωμένη την Γιουγκοσλαβία. Πρόκειται άραγε για αυταπάτη, για καθυστέρηση μπροστά στις στροφές της ιστορίας ή για μια συνειδητή πολιτική που άφησε τις εξελίξεις —τις οποίες είχε προβλέψει σχεδόν με μαθηματική ακρίβεια η αμερικανική CIA αρκετούς μήνες πριν— να ωριμάσουν; Για την ΕΟΚ, για την πλειοψηφία των 12 καλύτερα, η εκδοχή της αυταπάτης είναι πολύ πιθανή όπως φαίνεται από τον αρχικό αιφνιδιασμό των Βρυξελλών και τις επανειλημμένες άκαρπες, χαζοχαρούμενες επισκέψεις της τρόικα στην Γιουγκοσλαβία. Για τους Αμερικανούς τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα: γιατί η Γιουγκοσλαβία θα μπορούσε να είναι η πρόβα τζενεράλε για την μεγάλη σοβιετική πρεμιέρα.

Μετά την απώλεια της Ανατ. Ευρώπης και τα αυξανόμενα εσωτερικά της προβλήματα, η ΕΣΣΔ έχει μετατραπεί σε μια δύναμη δεύτερης κατηγορίας: η αδυναμία επιτυχίας ακόμη και των ειρηνευτικών προσπαθειών του Γκορμπατσώφ στο τέλος του πολέμου στον Περσικό, αποτελεί την καλύτερη απόδειξη γι' αυτό. Από τα συντρίμια της παλιάς «αυτοκρατορίας του κακού», το μόνο που φοβίζει τους Αμερικανούς, την μοναδική προς το παρόν παγκόσμια δύναμη είναι τα πυρηνικά όπλα και μια ασύντακτη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, που θα είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ανεξέλεγκτων κρατιδίων στις ανατολικές παρυφές της Ευρώπης και κυρίως στα βάθη της μουσουλμανικής Ασίας.

Γι' αυτό ο Τζωρτζ Μπους φρόντισε να στηρίξει τον Γκορμπατσώφ ακόμη και όταν τα σοβιετικά τανκς «τακτοποιούσαν» το περασμένο Ιανουάριο τις άτακτες Βαλτικές δημοκρατίες. Οι ΗΠΑ ξέρουν ότι αργά

γρήγορα οι τρεις Βαλτικές θα αποχωρήσουν, χωρίς να προκαλέσουν κανένα ιδιαίτερο πρόβλημα στην Ευρώπη λόγω του μικρού μεγέθους τους και των παραδοσιακών τους σχέσεων με τις ήρεμες Σκανδιναβικές χώρες. Φοβούνται όμως τι θα συμβεί με μια ανεξέλεγκτη Γεωργία, ή τι αισθήματα θα προκαλούσε στην ουγγρική μειονότητα της Ρουμανίας η προσχώρηση της σοβιετικής Μολδαβίας στην πατρίδα του Τσαουσέσκου.

Έτσι συνιστούν υπομονή στις Βαλτικές μιλώντας στους ηγέτες τους ότι και ο Κορμπάτσωφ έχει ήδη αποδεχθεί το αναπόφευκτο της απόσχισής τους. Συγχρόνως, και με αντάλλαγμα την οικονομική βοήθεια, ζητούν από την χειμαζόμενη ΕΣΣΔ περισσότερες παραχωρήσεις στο θέμα της μείωσης των συμβατικών και ιδίως των πυρηνικών όπλων, πριν τα τελευταία πέσουν στα χέρια κάποιων σκληροπυρηνικών σοβιετικών αξιωματικών που ονειρεύονται τις παλιές δόξες του Στάλιν και της αυτοκρατορίας.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των άμυνων σέρβων αξιωματικών —μιας Σερβίας που κυβερνάται ακόμη από το Σοσιαλιστικό, τένος Κομμουνιστικό Κόμμα— έπαιξαν τον σημαντικότερο ρόλο για την αλλαγή της αμερικανικής στάσης, που άφησε να εννοηθεί ότι θα αναγνώριζε την ανεξαρτησία της Κροατίας και της Σλοβενίας. Γιατί αν, παρ' όλα αυτά, η αμερικανική διοίκηση επέμνε στην «ακεραιότητα» της Γιουγκοσλαβίας, θα ήταν σα να έδινε το πράσινο φως στους Ρώσους στρατάρχες να εκστρατεύουν εναντίον του «υποχωρητικού» Γκορμπάτσωφ και αργότερα εναντίον της Λιθουανίας, της Γεωργίας, της Μολδαβίας, ίσως αύριο και εναντίον της Ουκρανίας. Το εδόντιασμα της άλλοτε σοβιετικής υπερδύναμης πρέπει να γίνει από τους Αμερικανούς, με τον τρόπο που αυτοί το έχουν σχεδιάσει και αφού λυθεί το πρόβλημα των πυρηνικών όπλων.

Η Γερμανία ανατέλλει

Αν για τις ΗΠΑ η επίθεση των Σέρβων αξιωματικών οδήγησε σε μια αλλαγή των αρχικών σεναρίων, στη νέα ανατέλλουσα ευρωπαϊκή δύναμη, την ενωμένη Γερμανία, έδωσε μία μοναδική ευκαιρία. Η προσάρτηση της Ανατολικής Γερμανίας αποδείχθηκε τελικά μία καθόλου ανώδυνη υπόθεση αλλά οι Γερμανοί είναι βέβαιο ότι θα τα καταφέρουν. Ήδη η Ουκρανία κοιτάει προς την Γερμανία, ακόμη και οι παλιές εφημερίδες

ΗΚΑΠΟΚΑΙΝΣ '91

του Ουγγρικού ΚΚ πέρασαν στα χέρια των μεγάλων γερμανών εκδοτών. Η αυτοκινητοβιομηχανία της Τσεχοσλοβακίας αγοράστηκε ήδη από την «Φολκσβάγκεν», εις βάρος των αντίστοιχων προτάσεων γαλλικών εταιρειών αυτοκινήτων.

Μέσα από την Ουγγαρία και την Αυστρία, η νέα Γερμανία προσεγγίζει την Σλοβενία και την Κροατία, οικοδομώντας το μέλλον της. Την μετατροπή της σε μια νέα υπερδύναμη που θα κυριαρχήσει στο κέντρο της γηραιάς Ηπείρου. Κι ας φωνάζει η Γαλλία που θεωρεί την ακεραιότητα των Γιουγκοσλαβικών συνόρων σημαντικότερη από τον σεβασμό «στο δικαίωμα των λαών της Γιουγκοσλαβίας για αυτοδιάθεση». Όπως όμως και η Ελλάδα στην μικροκλίμακά

της, έτσι και η Γαλλία δεν είναι σε θέση να αποτρέψει τις εξελίξεις, όσο επώδυνες κι αν είναι.

Γιατί καλώς ή κακώς, ο κύβος ερρίφθη. Από την στιγμή που το αγεφύρωτο πολιτιστικό και οικονομικό χάσμα μεταξύ Σέρβων και Σλοβένων γέμισε με αίμα, ενώ δυτικές δυνάμεις αντιμετώπισαν έστω και θεωρητικά την αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας, η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας είναι πλέον θέμα χρόνου. Το πρώτο κομμάτι από το ευρωπαϊκό ντόμινο έχει πέσει. Σε λίγο θα πέσουν τα κομμάτια της Σοβιετικής Ένωσης, της Σλοβακίας που θέλει να πάρει διαζύγιο από τους Τσέχους, της Ιταλίας που θα ζητήσει ένα κομμάτι της Κροατίας, της ουγγρικής μειονότητας στην Τρανσυλ-

βανία, του Κοσσυφοπεδίου, της Μολδαβίας... Αν η πτώση του τείχους του Βερολίνου ήταν το συμβολικό τέλος της ρωσικής αυτοκρατορίας, οι συγκρούσεις της Γιουγκοσλαβίας αποτελούν την συμβολική αρχή της αλλαγής των μεταπολεμικών συνόρων της Ευρώπης. Της κατάρρευσης της Ευρώπης που ξέραμε μέχρι σήμερα...

Δύο λόγοι βαθιάς ανησυχίας

Για την Ελλάδα, η αναπόφευκτη γιουγκοσλαβική διάλυση είναι απόλυτα αρνητική, για δύο λόγους. Πρώτον γιατί η Ευρώπη δεν είναι πλέον χωρισμένη σε καπιταλιστική και σοσιαλιστική. Τείνει να χωριστεί στην πλούσια βιομηχανική Ευρώπη που έχει τις ρίζες της στην Ρώμη, στον καθολικισμό και τον προτεσταντισμό, και στην φτωχή ορθόδοξη, της Βουλγαρίας της Ρουμανίας, της Σοβιετικής Ένωσης, της Σερβίας αλλά και μιας Ελλάδας που έχει αποτύχει οικτρά στις εξετάσεις της στην ΕΟΚ. Η Ελλάδα δεν ανήκε στον ευρωπαϊκό πολιτισμό

σύμφωνα με το πασίγνωστο βιβλίο-έκδοση της ΕΟΚ που προκάλεσε πέρυσι τόσο θόρυβο και σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα στην γαλλική «Libération» που θέλουν την ευρωπαϊκή ιστορία να ξεκινά από την Ρώμη και από την εποχή που το Βυζάντιο έπεφτε στα χέρια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Για τυχαίους λόγους, χάρη στην συμφωνία της Γιάλτας, βρεθήκαμε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με το μέρος του καπιταλισμού και της σχετικής ευημερίας, μέλη μιας ΕΟΚ με την οποία ερωτοτροπούν σήμερα αμιγώς ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Τσεχοσλοβακία, η Ουγγαρία και η Πολωνία. Μόνο που η ΕΟΚ δεν είναι σήμερα κάτι το στέρεο, γιατί —όπως ακριβώς και το NATO, η διάσκεψη για την Ασφάλεια και την συνεργασία κ.λπ.— είναι παιδί του ψυχρού πολέμου και του μεταπολεμικού χωρισμού της Ευρώπης. Γιατί μια νέα ΕΟΚ θα προτιμήσει τους Έλληνες βαλκάνιους με τα σκάνδαλά τους, με τα δάνεια που σπαταλούν για μερικές ψήφους, από την πατρίδα του ευρωπαίου Χάβελ;

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι επειδή εδώ είναι Βαλκάνια. Όταν το ντόμινο αρχίσει να πέφτει κάποια στιγμή θα φτάσει και στα σύνορά μας, είτε αυτά λέγονται Σκόπια, είτε τουρκική μειονότητα στην Βουλγαρία, είτε βουλγαρική στην γιουγκοσλαβική «Μακεδονία», είτε μουσουλμάνικη στην Αλβανία, την Γιουγκοσλαβία αλλά και την Θράκη. Βεβαίως αν δεν είμαστε σ' αυτά τα χάλια, όχι μόνο θα μπορούσαμε να παίξουμε τον ρόλο του πόλου σταθερότητας στην περιοχή, αλλά και να συμμετέχουμε στο ευρωπαϊκό μοίρασμα. Τι τύχη έχει όμως μια άφρων χώρα που κατάφερε όχι μόνο να μην διεκδικεί τίποτα αλλά και να αποτελεί αντικείμενο διεκδίκησης, την ώρα που ομφαλοσκοπεί στρουθοκαμηλίζοντας αμέριμνα, διυλίζοντας τον κώνωπα και καταπίνοντας την κάμηλο; Αλήθεια, πήγα να το ξεχάσω: τι απέγινε με το πρόβλημα του τηλεγραφήματος που έστειλε ο κ. Σημίτης στον Συνασπισμό;

□

Gaston Deschamps στους δρόμους της Μικρασίας

(ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ 1890 - ΧΙΟΣ -
ΣΜΥΡΝΗ - ΑΪΔΙΝΙ -
ΕΦΕΣΟΣ - ΚΑΡΙΑ - ΠΙΣΙΔΙΑ)

- Μια συναρπαστική περιήγηση σε χώρους μαγικούς, φορτισμένους με ιστορία χιλιετηρίδων, όταν ακόμη έσφυζαν από τη δημιουργικότητα του ελληνισμού.
- Ο ελληνιστής και αρχαιολόγος Deschamps δεν «περιηγείται» αλλά η ελληνο-

μάθειά του και η πολυετής παραμονή του στην Ελλάδα και στη Μικρασία του επιτρέπουν την ακριβή περιγραφή, τη διεισδυτική ανάλυση και τέλος την εξαγωγή συμπερασμάτων για την Οθωμανική Τουρκία, το ρόλο του ελληνισμού, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες των Ελλήνων και των Αρμενίων. Έτσι λοιπόν, οι γοητευτικές περιγραφές τόπων, τοπίων και ανθρώπων συμπληρώνονται από σκέψεις και παρατηρήσεις εξαιρετικής σημασίας. Σελ. 344, 79 έγχρωμες & ασπρόμαυρες φωτογραφίες και εκτός κειμένου δυο πανοράματα πολύπτυχα της Σμύρνης, ένα της Αττάλειας, ένας τοπογραφικός χάρτης της Σμύρνης και πέντε έγχρωμες κάρτες, 3.500 δρχ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ τροχαλία ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα, Τηλ. 36.46.426

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1991 - 1992

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ & ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ: Εισαγωγή στη Δυναμική της Οικογένειας
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στη Δυναμική Ψυχιατρική
ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Εισαγωγή στις Αξιολογήσεις

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΩΝ ΟΜΑΔΑΣ (Group Analysts)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ & ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 644.5140 - 644.7532
Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ ΓΩΝΙΑ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 644.7533 - 643.5980

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΕ ΠΕΡΙΤΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Οι Γερμανοί σχεδιάζουν, οι Βαλκάνιοι ποντάρουν

του Νίκου Χίου

Εάν η Διάσκεψη του Ελσίνκι επικύρωσε το *status quo* της μεταπολεμικής Ευρώπης και η Διάσκεψη της ΔΑΣΕ στο Παρίσι επαναβεβαίωσε τα υφιστάμενα σύνορα, σήμερα, με τις εξελίξεις στην Γιουγκοσλαβία και την στάση ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών είναι πιθανόν να υπάρξουν ανατροπές με απρόβλεπτες συνέπειες για την κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια.

Βέβαια, είναι γεγονός ότι τα συστήματα εξουσίας που επικράτησαν στην μεταπολεμική Ευρώπη —και ονομάστηκαν «υπαρκτός σοσιαλισμός»— δεν κατάφεραν να εξαλείψουν τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις όπως επαγγέλονταν και το κυριότερο να δημιουργήσουν εκείνο το πλαίσιο ομαλής συμβίωσης εθνών και μειονοτήτων που βρέθηκαν να συνυπάρχουν στις επί μέρους κρατικές οντότητες.

Με την κατάρρευση του διπολισμού, τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και της ΚΟΜΕΚΟΝ, οι χώρες που συμμετείχαν στους οργανισμούς αυτούς αναζητούν πλέον νέες μορφές συνεργασίας με όμορα κράτη, ενώ παράλληλα ανιχνεύουν τις δυνατότητες συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα αλλά και προσέγγισης με το ΝΑΤΟ. Ωστόσο, η δυναμική είσοδος της αμερικανικής διπλωματίας στα Βαλκάνια και η ενοποίηση της Γερμανίας συνιστούν δύο νέα δεδομένα για τις όποιες επιθυμίες και εξελίξεις.

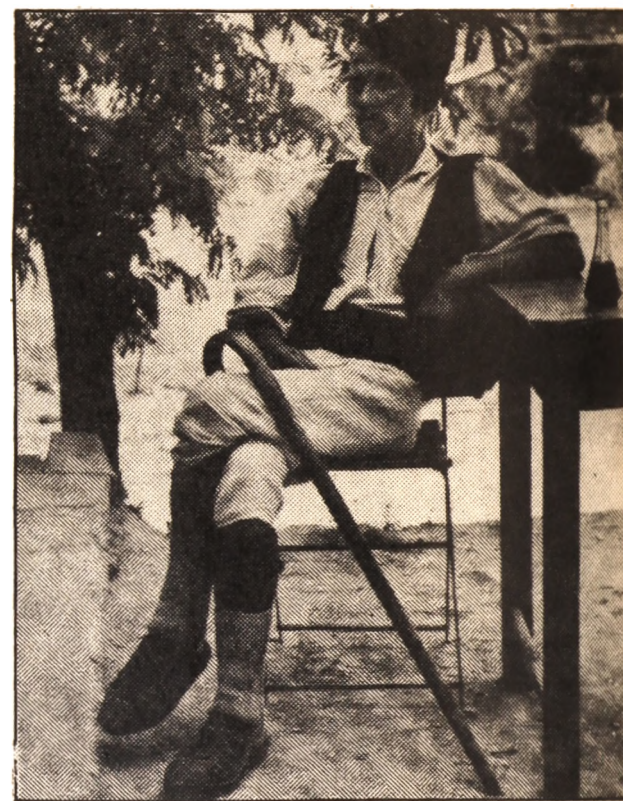

Το ενοποιημένο γερμανικό κράτος, σαφώς ενδυναμωμένο, χαράζει τον νέο του ρόλο στα ευρωπαϊκά πράγματα αποζητώντας την ηγεμονική του παρουσία στην Κεντρική Ευρώπη και την δυναμική διεξόδου του στις ευρωπαϊκές δημοκρατίες της κλονιζόμενης Σοβιετικής Ένωσης. Παράλληλα η αναβίωση των διαφόρων εθνικισμών, έκρηξη των μειονοτικών προβλημάτων και η αδύνατη πλέον συμβίωση στο

πλαίσιο της σημερινής κρατικής διάρθρωσης των λαών της Γιουγκοσλαβίας, οδήγησε τους Γερμανούς κυρίως πολιτικούς στον πειρασμό να δοκιμάσουν μια πιθανή αναδιάταξη των συνόρων.

Σύμφωνα με διπλωματικούς κύκλους στην Αθήνα, το γερμανικό σχέδιο προβλέπει, τελικά, την ανεξαρτητοποίηση της Σλοβενίας, η οποία εξ ανάγκης θα συμπεριφέρεται ως κράτος - δορυφόρος της Αυσ-

τρίας, την απόσπαση ενός τμήματος της Κροατίας όπου διαβίει η ουγγρική μειονότητα και την απόδοσή του με κάποιο τρόπο στην Ουγγαρία. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις η Γερμανία κρατά για τον εαυτόν της ρόλο επιτελικό και παραχωρεί την εκτέλεση

Ερζεγεβίνος

των «πειραματισμών» στην Αυστρία και την Ουγγαρία. Ζητά όμως η όλη εκτέλεση του σχεδίου να συνοδευθεί και από αιματοχυσία η οποία και τελικά δεν αποφεύχθηκε. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Χανς Ντήτριχ Γκένσερ κατά τη συνάντηση των υπουργών εξωτερικών της Κοινότητας, την προηγούμενη Παρασκευή στην Χάγη, επέμενε να τεθεί ως όρος εκ μέρους της ΕΟΚ η θέση ότι σε περίπτωση νέας ανάμιξης του ομοσπονδιακού στρατού και ανεξάρτητα εάν υπάρξουν προκλήσεις εκ μέρους της σλοβενικής πολιτοφυλακής, αυτό θα συνιστούσε λόγο αναγνώρισης της Σλοβενίας. Η θέση αυτή συνάντησε την σφοδρή αντίδραση πολλών ομολόγων του, με κυριότερη αυτήν του Γάλλου Ρολάν Ντυμά, ο οποίος του αντι-

τεινε ότι πίσω από τα διαδραματιζόμενα στην Γιουγκοσλαβία βρίσκονται χώρες γειτονικές της, εννοώντας σαφώς την Αυστρία και υπονοώντας την Γερμανία λόγω των στενών δεσμών των δύο τελευταίων και τώρα και στο παρελθόν. Οι ίδιοι κύκλοι είναι πεπεισμένοι ότι οι στόχοι της Γερμανίας είναι προδιαγεγραμμένοι, αλλά εκτιμούν ότι ο πανούργος Γκένσερ, υποκύπτοντας στην πίεση της γερμανικής κοινής γνώμης και των μέσων ενημέρωσης, εξαναγκάστηκε να φανερώσει όλα τα χαρτιά του εξ αρχής.

Και ενώ οι άλλοι κοινοτικοί εταίροι συμφωνούν ότι εκ των πραγμάτων θα πρέπει να υπάρξει μία νέα κατάσταση σε ό,τι αφορά την κρατική διάρθρωση της Γιουγκοσλαβίας υπό την προϋπόθεση ότι θα διαφυλαχθεί η ενότητά της, η Γερμανία με την ένθερμη υποστήριξη της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας θεωρεί ότι ήλθε η ώρα για την εδαφική «σαλαμοποίηση» της Γιουγκοσλαβίας και την ανακατανομή των συνόρων στην Κεντρική Ευρώπη.

Όμως, η περιοχή ομοιάζει με «συγκοινωνούντα δοχεία» και επειδή ο έλεγχος του «αυλόγυρου» συνιστά πάγια αρχή στην διεθνή πολιτική, το σχέδιο προβλέπει την αποδυνάμωση δύο κυρίαρχων παραγόντων στο γιουγκοσλαβικό παζλ: α) της Σερβίας και β) του ομοσπονδιακού στρατού. Η τακτική για την εκτέλεση και αυτού του σχεδίου περιλαμβάνει την πλήρη δυσφήμιση των Σέρβων —οι οποίοι βέβαια αρκετές αφορμές έχουν δώσει στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων— και την αποδιάρθρωση του ελεγχόμενου από τους Σέρβους ομοσπονδιακού στρατού ο οποίος και συνιστά

αυτήν την στιγμή τον μόνο ενοποιητικό παράγοντα. Για όλα αυτά λοιπόν αναγκαία είναι η αιματοχυσία.

Σε πολλούς προξενεί εντύπωση η στάση της Κροατίας η οποία προς το παρόν φαίνεται ότι δεν έχει επιλέξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις. Βέβαια, τόσο η συμπαγής σερβική μειονότητα που κατοικεί στην Κροατία, όσο και οι βλέψεις της προς άλλες μικρότερες Δημοκρατίες της Ομοσπονδίας, αλλά και η έμμεση αλλά σημαντική νίκη που επέτυχε με την ανάδειξη του Κρόατη **Στίπε Μέσιτς** στην προεδρία της χώρας συνιστούν λόγους που σχετίζονται και διαπλέκονται άμεσα με τα σερβικά συμφέροντα.

Αυτό θυμίζει το παιχνίδι της «γάτας με το ποντίκι» μόνον που στη συγκεκριμένη περίπτωση οι παίκτες, λόγω συγκυριών αλλά και σφαλμάτων, εναλλάσσονται στους ρόλους. Και εάν το γερμανικό σχέδιο προβλέπει την παράλυση των κυρίαρχων παραγόντων στον αυλόγυρο της υπό διαμόρφωση κεντρο-ευρωπαϊκής συμμαχίας, κάτι τέτοιο θα έχει άμεσες επιπτώσεις στην αυτόνομη ύπαρξη ενός κροατικού κράτους. Ίσως σε αυτό να οφείλεται η στάση του Σλ. Μιλόσεβιτς ο οποίος «ξέχασε» πλέον τη Σλοβενία και καλεί τον κροάτη πρόεδρο Φρ. Τούτ-ζμαν σε διαβουλεύσεις για το μέλλον. Η ιδιότυπος αυτή συμμαχία εμφανίστηκε πριν από ένα δίμηνο περίπου όταν και οι δύο πολιτικοί ηγέτες τάχθηκαν σαφώς κατά του κροάτη (!) ομοσπονδιακού πρωθυπουργού Άντε Μάρκοβιτς, που τότε συμβόλιζε την «ενότητα» του γιουγκοσλαβικού κράτους και φερόταν ως εντολοδόχος της Δύσης.

Μουσουλμάνος

Σκόπια - Σόφια - Άγκυρα...

Ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας θα έχει και άμεσες επιπτώσεις στην υπόθαλψη του λεγόμενου «Μακεδονικού» με επίκεντρο της όποιες διεργασίες από την πιθανή αυτονόμηση της Δημοκρατίας των Σκοπίων. Με αρκετό ενδιαφέρον αναμένεται η στάση της Βουλγαρίας στο ζήτημα αυτό. Προς το παρόν, σύμφωνα με διπλωματικούς κύκλους της Βουλγαρίας, η Σόφια θεωρεί ως «σερβική προπαγάνδα» τα δημοσιεύματα που την έφεραν να προχωρεί στην αναγνώριση της Σλοβενίας τις πρώτες κιόλας ημέρες από την έναρξη των εχθροπραξιών. Σύμφωνα με τους ίδιους πάντα κύκλους, κύριο μέλημα των Βουλγάρων ιθυνόντων σε αυτή τη μεταβατική για τη χώρα τους περίοδο συνιστά η μη αποκοπή τους και κυρίως η μη απομόνωσή τους από τις επικείμενες εξελίξεις και αποφάσεις σε κοινοτικό επίπεδο. Και δεύτερον, η Σόφια δεν επιθυμεί αυτή την περίοδο να ανακύψει και το θέμα της αυτονόμησης των Σκοπίων. Αρχείται απλώς στην προβολή της θέσης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπερ σημαίνει ότι όσοι υπήκοοι της «Μακεδονίας» των Σκοπίων αισθάνονται Βούλγαροι στη συνείδησή τους απολαμβάνουν το δικαίωμα να εκφράζονται ελεύθερα. Αντιτίθενται μάλιστα ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει ήδη στην χώρα τους με την μουσουλμανική μειονότητα ύστερα από την ψήφιση του νέου Συντάγματος.

Εκείνο βέβαια που ανησυχεί την βουλγαρική κυβέρνηση είναι η υπερβολική συγκέντρωση τουρκικών στρατευμάτων στην βουλγαροτουρκικά σύνορα. Μέχρι τώρα η ανησυχία αυτή εκφραζόταν δημοσίως μόνον από τους επιτελάρχες των βουλγαρικών ενόπλων δυνάμεων, όπως στο πρόσφατο ταξίδι του Βούλγαρου ΓΕΕΘΑ Κρ. Μίντσεφ

Η διαφορετικότητα: Καθολικές από τη Δαλματία και Μαυροβούνιος με την εθνική του ενδυμασία.

στην Άγκυρα. Μάλιστα το ίδιο θέμα συζητήσε και με τον κ. Ι. Βαρβιτσιώτη ο αρχηγός των βουλγαρικών χερσαίων δυνάμεων Α. Αγγέλωφ την Τρίτη. Ωστόσο, οι εξελίξεις στην Γιουγκοσλαβία και η κατάσταση στην ΕΣΣΔ φαίνεται ότι οδήγησαν την πολιτική ηγεσία της Βουλγαρίας να λάβει σοβαρά υπόψη την συγκέντρωση των τουρκικών στρατευμάτων στην Ανατολική Θράκη και να αρχίσει να ανησυχεί και αυτή για τις πιθανές βλέψεις της Τουρκίας έναντι της Βουλγαρίας και παρά το γεγονός ότι αποκαθίστανται σιγά - σιγά τα δικαιώματα της πολυάριθμης μουσουλμανικής μειονότητας. Διπλωματικές πηγές διαβεβαιώνουν ότι οι νέοι αυτοί προβληματισμοί της πολιτικής ηγεσίας αναπτύχθηκαν με τον πλέον άμεσο τρόπο κατά τη διάρκεια της πρόσφατης επίσκεψης στην Σόφια του αμερικανού πρε-

σβευτή στο ΝΑΤΟ κ. Ταφτ.

Είναι πιθανόν ότι οι προβληματισμοί αυτοί θα επιταθούν όταν θα γίνουν γνωστά και τα αποτελέσματα της επίσκεψης του προέδρου της Σ.Δ. Μακεδονίας Κ. Γκριγκόρωφ στην Τουρκία και θα διαφανεί η πρόθεση για την αναβάθμιση των σχέσεων Άγκυρας - Σκοπίων η οποία και θα περιέχει αρκετή δόση «Μακεδονικού». Προς το παρόν η Άγκυρα θεώρησε σκόπιμο να ευχαριστήσει τα Σκόπια για το άριστο πλαίσιο στο οποίο διαβίει ο μουσουλμανικός πληθυσμός.

Υποθήκες ενόψει του πιθανού διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας θέτει και η Αλβανία. Σε δηλώσεις του ο Ρ. Αλία κατέστησε σαφές ότι η χώρα του υποστηρίζει την σταθεροποίηση της κατάστασης στην Γιουγκοσλαβία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα θυσιάσει τα συμφέροντα των Αλβανών του Κοσ-

συφοπεδίου. Πρόσθεσε μάλιστα ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει λύση στο γιουγκοσλαβικό πρόβλημα, εάν δεν επιλυθεί κατά ορθό τρόπο το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου. Για τον Ρ. Αλία η Αλβανία και το Κόσοβο θα συνιστούν πάντοτε δύο τμήματα ενός σώματος, δηλαδή του αλβανικού έθνους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι αλβανικές θέσεις έρχονται σε ευθεία αντίθεση με τα συμφέροντα και την πολιτική της Σερβίας στο πρόβλημα αυτό και να υπενθυμιστεί η πλήρης αντιστροφή του κλίματος στις αλβανοαμερικανικές σχέσεις με την υποδοχή που επεφύλαξαν οι Αλβανοί στον Τζ. Μπένκερ όταν επισκέφθηκε τον προηγούμενο μήνα τα Τίρανα. Ενδιαφέρουσα είναι η θέση που αναπτύσσει ο κ. Σαμαράς για το θέμα στην συνέντευξή του που δημοσιεύεται στο τεύχος αυτό. □

Βελιγράδι - Σόφια: Περί «Μακεδονικού»...

Όπως είναι γνωστό η έγερση του «Μακεδονικού» επισκιάζει συνεχώς τις βουλγαρογιουγκοσλαβικές σχέσεις και έχει οδηγήσει σε επανειλημμένες διενέξεις τις δύο χώρες. Επί Ζίβκωφ η Βουλγαρία διαβεβαίωνε συνεχώς το Βελιγράδι ότι δεν διατηρεί κανενός είδους εδαφικές βλέψεις έναντι της Γιουγκοσλαβίας, την οποία και καλούσε να υπογράψουν σύμφωνο αναγνώρισης των υφισταμένων συνόρων. Οι διαβεβαιώσεις παρέχονταν σε απάντηση των γιουγκοσλαβικών φόβων ή και προπαγάνδας ότι η Σόφια επιβουλεύεται γιουγκοσλαβικά εδάφη. Οι φόβοι αυτοί συνοδεύονταν και από κατηγορίες προς την Βουλγαρία ότι δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη «μακεδονικής» εθνότητας, η οποία από την πλευρά της θεωρούσε ότι ο όρος «Μακεδονία» έχει γεωγραφικό και μόνον περιεχόμενο και παρέπεμπε στην διαλεύκανση του προβλήματος από επιστήμονες.

Με την σειρά τους οι Βούλγαροι ιστορικοί θεωρούσαν δεδομένη την εξωτερική πολιτική της χώρας στο θέμα αυτό, αλλά όπως διαβεβαίωναν σε κάθε ευκαιρία κάτι τέτοιο δεν τους απάλλασσε από το χρέος να ερευνούν σε βάθος την ιστορική «κληρονομιά» της χώρας τους. Κατά τους ίδιους το «Μακεδονικό» εμφανίστηκε ως πρόβλημα μετά τον

Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1877-78) και την Συνθήκη του Σαν Στέφανο (1878) η οποία και προσδιόρισε τα σύνορα της «Μεγάλης Βουλγαρίας» στα «εθνικά όριά» της και τα οποία ανατράπηκαν από το Συνέδριο του Βερολίνου το ίδιο έτος. Έως και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Σόφια θέτει συνεχώς και μονομερώς το «Μακεδονικό» υποστηρίζοντας ότι η πλειοψηφία του συνολικού πληθυσμού της Μακεδονίας είναι Βούλγαροι και ενθαρρύνοντας παράλληλα την δράση της VMORO.

Στις 2 Αυγούστου 1944 θα υπογραφεί στο Μοναστήρι «Προχόρ - Πτσίνσκι» της Γιουγκοσλαβίας η ληξιαρχική πράξη γέννησης της «Σ.Δ. Μακεδονίας» και το φθινόπωρο του ίδιου έτους —όπως αποκαλύπτει στα απομνημονεύματά του ο σύντροφος του Τίτο, Ε. Καρντέλ— ο Στάλιν θα εμψύσησει στον Τίτο την ιδέα για μία ομοσπονδία Βουλγαρίας - Γιουγκοσλαβίας η οποία και θα συνένωνε σε ένα κράτος το σύνολο των σλαβικών λαών της Βαλκανικής. Η ιδέα αυτή επικυρώθηκε από τους Τίτο-Δημητρώφ κατά τη διάρκεια της συνάντησής τους τον Ιούλιο του 1947 στο Μπλεντ. Οι δύο ηγέτες συμφώνησαν επίσης ότι η Μακεδονία του Βαρδάρη (γιουγκοσλαβική) και η «Μακεδονία του Πιρίν» (βουλγαρι-

κή) θα αποτελούσαν αυτόνομη Δημοκρατία στο πλαίσιο της Ομοσπονδίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Σόφια αποδέχθηκε ότι στην περιοχή του Πιρίν κατοικούν πλέον «Μακεδόνες» και όχι Βούλγαροι και επέτρεψαν σε δασκάλους από τα Σκόπια να καταπιαστούν με το έργο της διδασκαλίας της «μακεδονικής» γλώσσας, η οποία σύμφωνα με πολλούς ερευνητές - γλωσσολόγους συνιστά διάλεκτο της βουλγαρικής.

Λίγο αργότερα θα επέλθει η ρήξη Στάλιν - Τίτο, ο Δημητρώφ θα πεθάνει στην Μόσχα και η Βουλγαρία θα αναθεωρήσει πλήρως την στάση της τόσο απέναντι στην Ομοσπονδία όσο και στο «Μακεδονικό».

Σήμερα στην Βουλγαρία δρουν τρεις οργανώσεις οι οποίες εγείρουν κατά διαφορετικό τρόπο το «Μακεδονικό». Η πρώτη, υπό την επονομασία «Ίλιντεν» χρηματοδοτείται απευθείας από τα Σκόπια και το Βελιγράδι και τάσσεται υπέρ της απόσχισης της Μακεδονίας του Πιρίν και της συνένωσής της με τα Σκόπια. Οι δύο άλλες είναι μικρότερης εμβέλειας και με τον όρο «Μακεδόνες» εννοούν τους Βούλγαρους που κατοικούν στη Δημοκρατία των Σκοπίων και πιθανώς και στην Βόρεια Ελλάδα. □

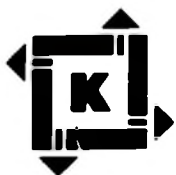
Mary Renault

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΡΑΣΙ

Τα βράδια, όταν ερχόταν ντυμένος για το δείπνο, τον κοίταζα κι αναρωτιόμουν πώς νοιώθει κανείς όταν είναι όμορφος. Ήταν πάνω από ένα κι ογδόντα ψηλός κι είχε γκριζα μάτια, ηλιοκαμένο δέρμα και χρυσαφένια μαλλιά. Έμοιαζε με τους μεγάλους Απολλώνες που φτιάχνει το εργαστήρι του Φειδία. Όσο για μένα, αναπτυσσόμουν αργά και ήμουν μικρόσωμος για την ηλικία μου. Έδειχνα κιόλας πως θα έπαιρνα από το σόι της μητέρας μου, που οι άντρες του είναι μελαχρινοί και γαλανομάτες και γίνονται δρομείς και άλτες μάλλον, παρά παλαιστές και παγκρατιαστές.

Χαιρόμουν όμως να βλέπω τον πατέρα μου με τον καλό του μπλε μανδύα, που άφηνε γυμνό το μελαχρινό του στήθος και τον αριστερό του ώμο, λουσμένο και χτενισμένο κι αλειμμένο με γλυκομύριστα λάδια, με το κεφάλι στεφανωμένο και το γένη του χτενισμένο και μυτερό. Αυτό σήμαινε πως θα γινόταν συμπόσιο.

Κάποτε έδωσε ένα τέτοιο συμπόσιο στο οποίο ήρθε κι ο θεός Ερμής. Έτσι τουλάχιστον πίστεψα στην αρχή. Όχι μόνο γιατί ο νέος εκείνος ήταν τόσο ψηλός και όμορφος που δεν μπορούσε παρά θεός να είναι, αλλά και γιατί ήταν ολόιδιος ακριβώς με την ερμαϊκή στήλη, που βρισκόταν έξω από ένα αρχοντικό. Κι όπως έμαθα αργότερα, το κεφάλι της στήλης είχε φτιαχτεί μ' εκείνον μοντέλο. Τέλος πάντων, συνήλθα από την κατάπληξή μου μόνον όταν τον είδα να βγαίνει στην αυλή, πράγμα που με έπεισε σχεδόν πως ήταν άνθρωπος. Τότε κάποιος φώναξε από μέσα: «Αλκιβιάδη! Πού είσαι;»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 1ος ΟΡ. • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 3623553

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• **ΝΕΦΕΛΗ**, ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3604793 • **ΠΑΤΑΡΙ**, Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 31, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3602542
• **ΠΡΟΟΔΟΣ**, ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3621001 • **ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ - ΚΑΝΑΚΗΣ**, Ζ. ΠΗΓΗΣ 2, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3623113 • **ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ**, ΣΟΛΩΝΟΣ 81, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3607876 • **Α. ΠΟΥΛΟΥΚΤΣΗ & ΣΙΑ**, ΛΑΣΣΑΝΗ 9, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 285857.

Η νέα παγκόσμια-τάξη κυο

Μία πρώτη ιχνηλάτηση αυτής της νέας τάξης μπορεί να γίνει στο πεδίο της επεξεργασίας του διεθνούς δικαίου, όπου πράγματι, η νέα αυτή διεθνής τάξη, με αφορμή την αντιμετώπιση από τη διεθνή κοινότητα της τραγωδίας της μαζικής εξόδου των Κούρδων από το Ιράκ, αρχίζει να αποκτά υπόσταση: ο λόγος είναι κυρίως για το ψήφισμα 668 του Συμβουλίου Ασφαλείας, που καθιερώνει το δικαίωμα επέμβασης (εννοείται των τρίτων χωρών) στις εσωτερικές υποθέσεις ενός Κράτους μέλους του ΟΗΕ (του Ιράκ στη συγκεκριμένη περίπτωση) εφόσον η επέμβαση αυτή επιβάλλεται από ανθρωπιστικούς λόγους (κατά την παράγρ. 3 του ψηφίσματος, ζητείται από το Ιράκ «να επιτρέψει την άμεση πρόσβαση των διεθνών ανθρωπιστικών οργανισμών σε όλους όσους έχουν ανάγκη βοήθειας σε οποιοδήποτε τμήμα του Ιράκ και να θέσει στη διάθεσή τους όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη δράση τους»). Η απόφαση αυτή ακολουθήθηκε από την εξίσου καινοτόμο πρωτοβουλία για τη δημιουργία των «ζωνών προστασίας» των Κούρδων στο βόρειο Ιράκ υπό τον έλεγχο των ΗΕ. Σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, του 1988 και του 1990, που συμβάλλουν στην συγκρότηση ενός «διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου» σχεδόν απόλυτα περιοριστικού του οριοποιημένου αξιώματος του σεβασμού της Κρατικής Κυριαρχίας: το πρώτο από τα ψηφίσματα αυτά αφορούσε την «ελεύθερη πρόσβαση στα θύματα εκτάκτων καταστάσεων» και το δεύτερο τη «δημιουργία διαδρόμων ανθρωπιστικής βοήθειας», και στις δύο δε αυτές περιπτώσεις του αμέσου παρελθόντος επρόκειτο για την καθιέρωση του προβαδίσματος της ηθικής επί της πολιτικής, προς όφελος πληθυσμών θυμάτων της πείνας ή εμφυλίου πολέμου.

Ωστόσο, συζητώντας για αποτυπώσεις της Νέας Παγκόσμιας Τάξης σε κανόνες του διεθνούς δικαίου, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι καμία ΝΠΤ δεν εισάγεται με τη σχετικά πρόσφατη απόφαση των υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ να επιδιώξουν την παραπομπή του Σαντάμ Χουσεΐν σε διεθνές δικαστήριο «τύπου Νυρεμβέργης» με τις κατηγορίες των εγκλημάτων πολέμου και της απόπειρας γενοκτονίας. Στην πραγ-

Γεννημένη —όπως θεωρείται από πολλούς— την εποχή του γκρεμίσματος του τείχους του Βερολίνου που συμβόλιζε την απαλλαγή των ανατολικοευρωπαϊκών λαών από τα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού, η ελπίδα για μια νέα παγκόσμια τάξη πιο δίκαιη, πιο ηθική, φαίνεται να περνά στη σφαίρα της ουτοπίας τον καιρό αυτό που ο λαός των Κούρδων βιώνει την τραγωδία του στο χώρο της Μέσης Ανατολής, όπου, εξάλλου, οι διεθνείς συγκρούσεις εναλλάσσονται η μία με την άλλη.

Ωστόσο, μάλλον είναι αναγκαίο να μην παραπλανηθούμε διαπιστώνοντας ότι οι προοπτικές αυτής της νέας τάξης είναι επισφαλείς ή προφητεύοντας ότι η *Realpolitik* —το προβάδισμα δηλαδή της δύναμης πάνω στο δίκαιο ως μέσο άσκησης πολιτικής— θα επικρατήσει. Παρά τα φαινόμενα, μια νέα διεθνής τάξη φαίνεται σταδιακά να συγκεκριμενοποιείται.

Σίγουρα αυτή η νέα παγκόσμια τάξη δεν μπορεί ούτε πρέπει να συσχετίζεται με τις εδαφικές ή τις πολιτειακές αναστατώσεις τις οποίες η αμερικανική κυβέρνηση μεθοδεύει στην Μέση Ανατολή ή και σε άλλες περιοχές του πλανήτη. Εξάλλου, ο αρχισυντάκτης του *Newsweek* Peter McGrath δεν ήταν εκείνος που, στα τέλη του 1990, αρνούνταν να αναγνωρίσει, στον αμερικανό Πρόεδρο, το δικαίωμα να την επαγγέλλεται, για το λόγο ότι «αυτός (ο Πρόεδρος Μπους), στο δημόσιο βίο του, δεν έχει ιδανικά»;

ματικότητα, πρόκειται για μια πολιτικο-διπλωματική ενέργεια της ΕΟΚ, που αποσκοπεί (μέσω δηλαδή της καλλιέργειας κλίματος διεθνούς απομόνωσης του Σαντάμ Χουσεΐν) στην ανάδυσή της στο προσκήνιο των διεθνών διεργασιών επίλυσης των προβλημάτων της Μέσης Ανατολής, μετά από την ολοφάνερη υστέρησή της ως αυτόνομης οντότητας κατά τη διάρκεια της κρίσης του Κόλπου. Εξάλλου, από τα τρία κριτήρια που είχαν ισχύσει για την παραπομπή των ναζί στο διεθνές δικαστήριο της Νυρεμβέργ-

γης (επιθετικός πόλεμος, εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα εναντίον της ανθρωπότητας), το πρώτο από αυτά δεν φαίνεται να ισχύει: ο επιθετικός πόλεμος του Ιράκ εναντίον του Κουβέιτ κυρώθηκε από τη διεθνή κοινότητα όπως αυτή αντιπροσωπευόταν από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Αλλά και τα δύο άλλα εγκλήματα που καταλογίζονταν στον Σαντάμ Χουσεΐν είναι δύσκολο να βρουν αξιόπιστους κατηγορούς στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών χωρών, αν αναλογιστούμε φυσικά τη διαθεσιμότητα που επιδεικνύουν

οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών να αποδεχτούν την ιδέα συγκρότησης μιας καμποτζιανής κυβέρνησης με συμμετοχή των κόκκινων Χμερ του Πολ Ποτ —που τα εγκλήματα γενοκτονίας τα οποία διέπραξαν ωχριούν μπροστά σ' αυτά του Σαντάμ Χουσεϊν— ή και την πολύχρονη ανοχή τους απέναντι στο κυριολεκτικά γενοκτόνο καθεστώς του Μεγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ της Αιθιοπίας.

Ξαναγυρνώντας στο θέμα της σκιαγραφούμενης νέας παγκόσμιας τάξης, είναι πάντως σίγουρο ότι ο θεσμικός της περίγυρος δύσκολα μπορεί να γίνει επί του παρόντος αντιληπτός. Αυτό οφείλεται στο ότι η εν λόγω τάξη είναι ακόμη σε εμβρυώδη κατάσταση, σε προδημοκρατικό στάδιο, λειτουργεί δηλαδή όχι προς όφελος όλων, αλλά υπάρχει στην υπηρεσία των λίγων ισχυρών. Ωστόσο, αυτή η μεταβατική φάση, όσο μακρόχρονη, άδικη, απογοητευτική κι αν είναι, είναι και απαραίτητη. Εξάλλου, κι αυτά τα λίγα δημοκρατικά έθνη που υπάρχουν σήμερα στον κόσμο, γνώρισαν επίσης την εμπειρία μιας ανάλογης μεταβατικής φάσης, όπου δεν ήταν ο λαός εκείνη η δύναμη που διέθετε την εξουσία, αλλά μια ολιγαρχία, η οποία αποφάσισε να διαμοιράσει την εξουσία που κατείχε είτε όταν πνέστηκε είτε όταν ανακάλυψε το συμφέρον που είχε για εκείνο το μοίρασμα. Στην παγκόσμια κλίμακα, η ίδια διαδικασία φαίνεται να σκιαγραφείται, φυσικά διαμέσου των πολέμων, των επαναστάσεων ή και της αυταπάτης.

Το ότι η ισχύουσα διεθνής τάξη είναι η τάξη των ισχυρών, είναι αναμφισβήτητο. Πρόκειται για τους οικονομικά ισχυρούς, τις 7 πιο αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες (ΗΠΑ, Ιαπωνία, ΟΔ της Γερμανίας, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ιταλία, Καναδάς). Πρόκειται για τους στρατιωτικά ισχυρούς: ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Πρόκειται επίσης για τις ιστορικά ισχυρές δυνάμεις: τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Συνολικά, πρόκειται για 9 μόνο χώρες, από τις οποίες μόνον η μία, οι ΗΠΑ, ανήκει και στις τρεις ομαδοποιήσεις, με αποτέλεσμα να συγκροτείται η ηγεμονία της. Από τις χώρες δε αυτές, οι 7 έχουν επιλέξει το καπιταλιστικό σύστημα το οποίο, κατά συνέπεια,

επιβάλλει τους νόμους του στο παγκόσμιο επίπεδο και καταναγκάζει όλες τις υπόλοιπες χώρες να ακολουθήσουν τη λογική του.

Ο μηχανισμός που ουσιαστικοποιείται από την υφιστάμενη διεθνή τάξη, εμφανίζεται σταθερός και ικανός να αντέξει για πολύ καιρό: οι ισχυρές χώρες συνεννοούνται μεταξύ τους και εγκαταλείπουν τις ανίσχυρες χώρες στις συγκρούσεις τους, υπό τον όρο ότι δεν διακινδυνεύεται η παγκόσμια ειρήνη και η δική τους ευημερία.

Όμως, διακρίνουμε παλύμορφους παράγοντες που καταναγκάζουν αυτό το διεθνές σύστημα να μετεξελιχθεί.

Πολιτικούς παράγοντες καταρχήν: νέες ισχυρές δυνάμεις (οι «νεόπλουτες» χώρες) αξιώνουν την είσοδό τους στην «ομάδα» (*club*) των πλέον ισχυρών (Ν. Κορέα, Βραζιλία, αλλά και Ν. Αφρική, Ελβετία, Πακιστάν).

Οικονομικούς παράγοντες: το καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορεί για πολύ καιρό ακόμη να συνυπάρξει με την φτώχεια στην οποία είναι ρυθισμένες δεκάδες χώρες. Από τη μια μεριά επιδοτεί αυτές τις χώρες με απώλειες, πράγμα που του προκαλεί τρόμο. Από την άλλη μεριά έχει ανάγκη να ανοιχτεί σε νέες αγορές, δηλαδή να περισώσει από την φτώχεια αυτές τις χώρες. Την ημέρα που οι χώρες του Τρίτου Κόσμου θα συνειδητοποιήσουν αυτή την πραγματικότητα, την ημέρα που οι πλούσιες χώρες θα αποτιμήσουν την απειλή που συνιστά γι' αυτές τις ίδιες ο πολλαπλασιασμός των αποκλεισμένων από το διεθνές σύστημα, το πρόβλημα της κατανομής του πλούτου —και της εξουσίας— σε παγκόσμια κλίμακα θα επανατοποθετηθεί με νέους όρους.

Αλλά και **ηθικοί παράγοντες** καταναγκάζουν το υπάρχον διεθνές σύστημα σε μετεξέλιξη: πρόκειται για την ολοένα διευρυνόμενη δράση, σε διεθνές επίπεδο, των μη κυβερνητικών διεθνών οργανισμών ανθρωπιστικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Η δράση αυτή ίσως να μην είναι πολύ προσιτή —έστω ως πληροφορία γι' αυτήν— σήμερα στην Ελλάδα. Όμως δεν παύει να είναι καθοριστικά υπαρκτή σε ό,τι αφορά κυβερνητικές αποφάσεις σε άλλες χώρες, όπως αποδεικνύεται από την ισχυρή επιρροή που ασκήθηκε από αυτούς τους οργανισμούς στην

απόφαση της γαλλικής κυβέρνησης να προτείνει και να επιτύχει —με την έγκριση του ψηφίσματος 668 του Συμβουλίου Ασφαλείας— την καθιέρωση του «δικαιώματος ανθρωπιστικής επέμβασης» στις υποθέσεις των Κυρίαρχων Κρατών.

Τέλος, υπάρχει και ένας ακόμη παράγοντας που συνεργεί στην ίδια κατεύθυνση: μπορεί μεν σήμερα οι φτωχές χώρες να έχουν την ανάγκη των πλούσιων χωρών, όμως η κατάσταση αρχίζει να αντιστρέφεται, για οικονομικούς μεν λόγους όπως μόλις πριν ανέφερα, αλλά και για λόγους επιβίωσης. Η διάδοση των πυρηνικών, των χημικών και των βιολογικών όπλων, καθώς και η μόλυνση της γης και της ατμόσφαιρας, αργά ή γρήγορα θα υποχρεώσουν τις πλούσιες χώρες να συνεργαστούν με τις φτωχές χώρες σε βάσεις ισότητας. Αν δεν συμβεί αυτό, νέοι Σαντάμ Χουσεϊν θα αναφανούν, πάντοτε υπερεξοπλισμένοι, που θα τρομοκρατούν τους πλέον ισχυρούς. Αν δεν συμβεί αυτό, η διάβρωση των εδαφών και η μόλυνση του αέρα θα καταστήσουν προβληματική την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Η Νέα Παγκόσμια Τάξη δεν μπορεί λοιπόν να θεμελιωθεί παρά μόνο σε κανόνες καταναγκαστικούς για τον καθένα, καθώς και σε έναν διπλό εκδημοκρατισμό: των διακρατικών σχέσεων και των ιδίων των εθνών. Η μόνη εναλλακτική πρόταση σε αυτή την εξέλιξη θα είναι η εγκαθίδρυση μιας δικτατορίας των ισχυρών επί των ανίσχυρων, που θα εξασφαλίζεται όχι με τα τουφέκια ή με τα κανόνια όπως είχε συμβεί στην περίοδο της αποικιοκρατίας, αλλά με τους πυραύλους και το πυρηνικό πυρ. Ποιος όμως θα τολμούσε να προσχωρήσει σε αυτή την δεύτερη επιλογή, που αναπόφευκτα θα προκαλέσει τερατόμορφες γενοκτονίες τις οποίες ούτε ο Χίτλερ είχε τολμήσει να φανταστεί; □

Γραφτείτε
συνδρομητές
στο ANTI

Αυτό το καλοκαίρι, στις
διακοπές σας, γνωρίστε
την πιο όμορφη κλειστή
θάλασσα του κόσμου.

σου γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 36.15.433

ΡΑΦΑΕΛ ΜΠΙΓΕΝΤΟΥ

*Περάστε και
κλείστε την πόρτα*

Μετά τα πολυδιαβασμένα βιβλία:
**Οι νύχτες μου είναι πιο όμορφες
απ' τις μέρες σας**
Φυλάξου από τη γλύκα των πραγμάτων
Γράμμα αγνώστης
Τώρα κυκλοφορεί
Το νέο μυθιστόρημα της γαλλίδας συγγραφέως

*Περάστε και
κλείστε την πόρτα*

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 106 79, τηλ. 360.77.44

Ο κ. Κόκκαλης έχει φίλους παντού

του Ρεπόρτερ

Χρειάστηκε η «ειρηνευτική πρωτοβουλία» της κυβέρνησης και των λοιπών καθεστωτικών δυνάμεων (συγκρότημα Λαμπράκη, Ελευθεροτυπία, Έθνος) για να καταπέσει ο πυρετός και να χαμηλώσει ο τόνος στον καυγά —για το πάλωμα βεβαίως— μεταξύ Βαρδινογιάννη και Κόκκαλη. Πολλοί είναι εκείνοι που θέλουν να ηρεμήσουν τα πνεύματα γιατί δεν ξέρουν με ποιον να πανε και ποιον να αφήσουν. Η οικογένεια Βαρδινογιάννη έχει στερεώσει τη δύναμή της και δεν ανέχεται τα μικρά κουνούπια να χώνονται στη μύτη της. Βέβαια ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης δεν είναι κουνούπι. Στην Παιανία έχει ορθώσει ένα πολύ καλά οργανωμένο, σύγχρονο εργοστάσιο. Η δυναμικότητα των επιχειρήσεών του είναι εμφανής. Αλλά από τους κολοσσούς του βαρδινογιαννείου πόρρω απέχει.

Εξάλλου ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης δεν είναι και τόσο καλά στερεωμένος. Οι δικές του κομπίνες και καραμπινάτες είναι και πολύ πρόσφατες για να ξεχαστούν εύκολα. Είναι εμφανείς και σχετίζονται με πολιτικούς κύκλους που μας απασχολούν καθημερινά —και οικουμενικώς.

Ο αξιότιμος κ. Σωκράτης Κόκκαλης επιβιώνει λόγω των οικουμενικών συμβιβασμών και των παροχών που έχει απλόχερα μοιράσει και δεξιά και αριστερά και στο κέντρο... Η δημοσιοποίηση των ανορθόδοξων μεθόδων που χρησιμοποίησε στις συναλλαγές του με το δημόσιο θα μπορούσαν να γίνουν ένα νέο σήριαλ σε στυλ Κοσκωτά. Οι συναλλαγές αυτές, όπως σημειώναμε στο τχ. 468, ξεκίνησαν από την εποχή της χούντας τότε που συνεργαζόταν με τον Άρη Βουδούρη.

Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις στον κόσμο των τηλεπικοινωνιών, στον Σωκράτη Κόκ-

καλη θα σκοντάψεις. Στο προηγούμενο τεύχος υποβάλαμε ένα ερώτημα προς τον κ. Θέμελη —δεν περιμέναμε απάντηση: η έλθειψη ευαισθησίας είναι γενικευμένη και παγιωμένη κατάσταση.

Η ιστορία, μία από τις πολλές των σχέσεων ΟΤΕ-Κόκκαλη, έχει ως εξής: Το ΔΣ του ΟΤΕ στην 2204 συνεδρίασή του στις 4 Δεκεμβρίου περίπου αποφασίζει να προκηρύξει διαγωνισμούς για την προμήθεια της ψηφιακής πολυπλεξίας με την αγορά των απαραίτητων PCM. Ενέκρινε επίσης την ανάληψη των σχετικών δαπανών από τους προϋπολογισμούς επενδύσεων των ετών 1991

και 1992. Οι δαπάνες αυτές προϋπολογίζονταν στο ποσό των 6,3 δισ.

Αντίθετα όμως με αυτές τις αποφάσεις και χωρίς να γίνεται καμιά ενέργεια για την υλοποίησή τους, ο ΟΤΕ υπογράφει κατ' ανάθεση μετά από 5 μήνες (στις 3 Απριλίου 1991) την υπ' αριθμό 844 σύμβαση με την INTRAKOM «για την προμήθεια ψηφιακών συστημάτων πολυπλεξίας» ύψους ενός δισ. και την υπ' αριθμό 843 όμοια σύμβαση με την ZHBMENΣ ίδιου ύψους.

Αλλά δεν σταματούν εδώ. Μετά από δύο μήνες, στις 24 Ιουνίου, το ΔΣ του ΟΤΕ δέχεται εισήγηση για την κατ' ανάθεση υπογραφή νέας σύμβασης για την προμήθεια 1,5 δισ. από την INTRAKOM και ισόποση ανάθεση στην ZHBMENΣ και πάλι για υλικό ψηφιακών συστημάτων πολυπλεξίας.

Γιατί όμως αντί του διαγωνισμού έγινε τελικά ανάθεση; Οι παρακοιμώμενοι στο ΔΣ προφασίζονται το επείγον των αναγκών. Γιατί όμως τέτοια ασύστολα φεύδη αφού η απόφαση που είχε ληφθεί από τις αρχές Δεκεμβρίου και έγκαιρη ήταν και για κάθε λεπτομέρεια του διαγωνισμού προνοούσε; Ο χρόνος ήταν επαρκής και βέβαια δικαιολογίες δεν χωρούν. Υπάρχει όμως εξήγηση:

Όταν ο Κόκκαλης έχει διαβρώσει οικουμενικώς τον πολιτικό κόσμο, όταν έχει «υποχρεώσει» τα μεγάλα συγκροτήματα τύπου και όταν έχει εκμαυλίσει τον ΟΤΕ σε όλα τα κλιμάκια —από Διοίκηση έως συνδικαλιστικά στελέχη— οι εξηγήσεις για όσα ανορθόδοξα συμβαίνουν είναι προφανείς. Ο κ. Κόκκαλης έχει εφαρμόσει την «κουλτούρα» του μπαχτσισικού γενικώς και οικουμενικώς. Ενώ ομολογείται σε σύσκεψη εφημερίδας που «γνωρίζει καλώς» ότι το 1/4 των εργαζομένων στον ΟΤΕ είναι υπάλληλοι του Κόκκαλη, το αφεντικό της INTRAKOM φρόντισε και στις γιορτές διανεμήθηκαν δώρα και δωράκια πάνω από 300 εκατ. Άνθρωποι της INTRAKOM οδηγώντας «παλέτες» γύρισαν όλα τα γραφεία όλων των ορόφων του κτιρίου του ΟΤΕ και άφηναν σε κάθε καρέκλα και από ένα κομπιουτεράκι —μικρής αξίας φυσικά αλλά ικανής ώστε να επιστρέφει ένα χαμόγελο φιλοφρόνησης. Ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης «έχει παντού φίλους» —όπως διακηρύσσει και ένα γνωστό διαφημιστικό σλόγκαν. □

Η στάση μερίδας του Τύπου (Συγκρότημα Λαμπράκη, Ελευθεροτυπία, Έθνος) στον καυγά Κόκκαλη-Βαρδινογιάννη θυμίζει τις ταλαντεύσεις που ο καθένας έχει όταν ένα ζευγάρι τρώγεται και μαλλιοτραβιέται. Δεν ξέρεις τίνος τα κομμάτια να πάρεις: η κυρία σου προσέφερε τα ωραία φαγητά και ο κύριος το δυνατό κρασί. Έτσι και πάρεις το μέρος του ενός, χάνεις τις προσφορές του άλλου.

«Κοσχωτάς» έγινε μπανάλ

Ηταν κάπου ανάμεσα στο 1988 και το 1989 που ευρύτατες κατηγορίες πολιτών από όλους τους κομματικούς χώρους άρχισαν να έχουν κάποιες μικρές, έστω, βεβαιότητες για το νόημα κάποιων εννοιών όπως αξιοπιστία, ήθος, κανόνες και συνέπεια στον δημόσιο βίο. Όλα αυτά, συναιρούμενα στο αίτημα του εκσυγχρονισμού και της αποκατάστασης της νομιμότητας, άρχισαν τότε να προσδιορίζονται μέσα από το σκάνδαλο Κοσχωτά και την αύξηση της πώλωσης μεταξύ των δύο μεγάλων παρατάξεων που συνεπάγονταν οι πολιτικές πτυχές του. Η υπεράσπιση της νομιμότητας και του ήθους από τα δεξιά και τα αριστερά του πολιτικού φάσματος μαζί και η συνηγορία στο αίτημα του εκσυγχρονισμού, είχαν σαν προϋπόθεση και αποτέλεσμα συγχρόνως την απομόνωση και το σφυροκόπημα του «μεσαίου χώρου» που εκπροσωπείται, και σήμερα ακόμα, κατά προνόμιο από το ΠΑΣΟΚ.

Καί οι τρεις εκλογικές αναμετρήσεις έπορριξαν τις εντάσεις που η όξυνση του πολιτικού ανταγωνισμού συνεπαγόταν γι'

αυτό τούτο το καθεστώς. Και αυτή η απορρόφηση μπόρεσε να γίνει επειδή και οι τρεις εκλογικές αναμετρήσεις διεξήχθησαν με αίτημα την «κάθαρση», που είναι μία άλλη μορφή για την ηθική αποκατάσταση αξιών και ρόλων της ίδιας της αστικής δημοκρατίας, που είχαν υπονομευθεί κατά την τελευταία διετία διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Για την ηθική αυτή αποκατάσταση, το δεξιό και το αριστερό άκρο της πολιτικής σκηνης μετατοπίστηκαν υποχρεωτικά προς περισσότερο «κεντρώες» θέσεις αφού αυτό απαιτούνταν προκειμένου να αντιπροσωπευθεί και πάλι η «μεσότης» της δημοκρατικής ευνομίας.

Ενάμισυ χρόνο μετά, δύσκολα θα βρει κανείς κάτι που να θυμίζει τις διετείες μαζικές κινητοποιήσεις «για το Σύνταγμα και την Ηθική». Αντίθετα, η εικόνα από πολλές καταστάσεις του δημόσιου βίου παραπέμπει ευθύτατα στη νοσηρή ατμόσφαιρα των «πράσινων σκανδάλων» και της «υπόπτης εξουσίας τους». Γι' άλλη μία φορά, η κάθαρση αρχίζει σιγά-σιγά να επανεμφανίζεται ως αίτημα πριν καλά-καλά αρχίσει να προ-

ωθείται στην κοσχωτική εκδοχή της, που ήταν και το, από άποψη ονοματοθεσίας έστω, γενέθλιο σημείο της.

Τα ξέφτια της κάθαρσης

Όποιος διαθέτει ελάχιστη μνήμη μπορεί να τολμήσει το στοίχημα ότι η «κοσχωτική» κάθαρση θα ευτελίζεται ολοένα και περισσότερο, θα γίνεται ένα «πάτσγουερκ» πάσης χρήσεως, ακριβώς διότι είχε μία δυναμική ευθέως προκλητική προς το ίδιο το καθεστώς, ενώ την χειρίστηκαν, εν τέλει, δυνάμεις οι οποίες ήσαν απόλυτα ταυτισμένες με την «παθογένεια» του καθεστώτος: τόσο πολύ μάλιστα, που μπορεί να υποφιαστεί κανείς ότι ο μηχανισμός της κάθαρσης ήταν λειτουργικά συμπληρωματικός της αναπαραγωγής αυτού του καθεστώτος. Και πώς θα μπορέσει κανείς να απαιτήσει από την κοινωνική «Αριστερά της κάθαρσης» την ηγεμονία στην αποκατάσταση ενός στοιχειώδους δημοκρατικού ήθους, τη στιγμή που η πολιτική Αριστερά λειτουργεί υποτελώς μέσα σε έναν συγκεκριμένο συσχετισμό δυνάμεων και αξιών: τέτοιον, που τα όποια θετικά της κυβέρνησης Τζαννετάκη, π.χ., μπόρεσαν εύκολα να ανατραπούν από τη ΝΔ, η οποία λειτουργεί φυσιολογικά ως «ελληνικότατο» κρατικιστικό - λαϊκιστικό συγκρότημα αυταρχικής έμπνευσης και μονοπαγούς συγκρότησης;

Ένα περίεργο διάλειμμα φαντάζει το καλοκαίρι του 1989. Όχι επειδή «το ΠΑΣΟΚ άντεξε» (μόνον όσοι ερμήνευσαν ως ψυχναλυτικό φαινόμενο το 40% του ΠΑΣΟΚ μπορούν να απορούν για την αντοχή του): το 1989 φαντάζει ως περίεργο διάλειμμα επειδή τώρα τα πράγματα έχουν τόσο πολύ «αποκατασταθεί» στην προηγούμενη, επί σκανδάλων, εικόνα τους που μοιάζει ανεξήγητο το γιατί επιχειρήθηκε τότε να αποκατασταθούν σε άλλη βάση. Ήταν αναμενόμενο να αρχίσει πάλι η «σκανδαλολογία» με αφορμή τις σχέσεις της ΝΔ με «ισχυρούς» επιχειρηματίες, οι οποίες εδράζονται στο πεδίο του «πολιτικού χρήματος»: και για τον λόγο αυτών ακριβώς των σχέσεων ήταν ερμηνεύσιμο το γιατί ο κ. Μητσοτάκης έδωσε ένα πρώτο δείγμα του τι πράγματι υπηρετεί κατ' αυτόν η κάθαρση, με εκείνη την περίφημη «ερμηνεία» της επιστολής Α. Παπανδρέου προς τον ανακριτή ως «απολογητικού υπομνήματος».

Και ασφαλώς υπήρξε συνέχεια, ταυτόσημης λογικής, αφετηρίας και σκόπευσης: από το σήριαλ «έρχεται - δεν έρχεται ο Κοσχωτάς» και την πολιτική της κυβέρνησης, διά του υπ. Δικαιοσύνης, στο ζήτημα αυτό, μέ-

χρι τον εξευτελισμό της κάθαρσης σε «δίκη των πάνπερς» από τον συμπολιτευόμενο Τύπο, και το άλλο σήριαλ που παίχτηκε με το κυβερνητικό ταλμούδ στο ζήτημα των ενεργειών για να ανοίξουν οι περίφημοι «λογαριασμοί» στην Γενεύη. Τα ξέφτια στα οποία έχει καταλήξει η δίκη στο Ειδικό Δικαστήριο έχουν τη σφραγίδα του κομματικού τακτικισμού με την οποία αντιμετωπίστηκε η κάθαρση από τη ΝΔ. Και θα συνεχίσει να αντιμετωπίζεται έτσι, όσο η πολιτική του κυβερνώντος κόμματος θα έχει ανάγκη από δεκανίκια άλλα από τα ανύπαρκτα αποτελέσματά της. Σε αυτό βοηθά άλλωστε και ο δικηγορικός «συνδικαλισμός».

Ο Σαλιαρέλης

Και η κοινή γνώμη απορεί: πού είναι η περίφημη αποκατάσταση της αξιοπιστίας των θεσμών, όταν ο Κοσκωτάς δραπετεύσε, φυλακίστηκε, εκδόθηκε και είναι εδώ για να δικαστεί, ενώ ο άνθρωπος που είναι υπόδικος ως συνεργός στη δραπετεύσή του κυκλοφορεί ελεύθερος (μίλησε κανείς για προσωρινή αποφυλάκιση;) και συνομιλεί με κυβερνητικούς αξιωματούχους για το συμφέρον της «φυλής του Ολυμπιακού»; Η κοινή γνώμη περνά εύκολα από την απορία στον κυνισμό, με αρχηγό της έναν έμπορο διαμαντιών από την Αφρική που εξευτέλισε ολόκληρο τον πολιτικό κόσμο ήδη από την κυβέρνηση Ζολώτα, με εκείνη την κρατική εγγύηση των χρεών του Ολυμπιακού στην Τράπεζα Κρήτης. Ο κ. Καμάρας πάσχιζε να ξεδιαλύνει που πήγαν τα 34 δισ, όταν οι λογίων - λογίων μαφίες συναντούνταν με τους πολιτικούς στις αμοιβαία επικερδείς κερκίδες. Άρχοντες της νύχτας παρ' ολίγον υποψήφιοι της «Αλλαγής», σαλταδόροι επιχειρηματίες κουμπουροφόροι που προπαγάνδιζαν το κόμμα του κ. Μητσοτάκη και νεόκοποι «μάνατζερς» της πολιτικής αλλαγής, είναι ένα ανεξίτηλο συνολάκι που φοριέται ήδη από την εποχή που η «κάθαρση» ήταν το διαβατήριο για θέσεις στο «βουλευτήριο» και το «κυβερνείο».

Και αυτό το συνολάκι φοριέται τώρα ολόενα και περισσότερο, καθώς η «λαϊκή σοφία» ξαναβρίσκει πόσο σωστό είναι αυτό που έλεγε πάντα αλλά αναγκάστηκε να μην το εκφέρει δημοσίως για λίγο καιρό: «ο Κοσκωτάς; μαγκιά του!». Τώρα που ο Κοσκωτάς λείπει σε κάποιον στο Δικαστήριο που περιεργάζεται ένα σηματάκι στο πέτο του: «ξέρεις τι είναι αυτό; το βλέπεις; θέλεις να το φιλήσεις;», ποιος είναι ο κύριος που διεκδικεί το «θρύλο» που εικονίζεται στο σημα-

τάκι του μεγαλοαπατεώνα; Ποιος είναι αυτός που διεκδικεί τον Ολυμπιακό από τον Σαλιαρέλη; Είναι ο κ. Κόκκαλης.

Ο Κόκκαλης

Πόσο «παλιός» άραγε πρέπει να είσαι σε αυτή τη χώρα για να θυμάσαι ακόμα και τι συνέβαινε το 1988 στο Χέρφιλντ; Πόσο στουπέτσι έχει πέσει πάνω στη μνήμη, ώστε να μην θυμάσαι ότι η «παρέα του Προέδρου» στο Χέρφιλντ περιελάμβανε στα μέλη της που τα σπάγανε στα σκυλάδικα τον Σωκράτη Κόκκαλη; Και να σκεφτεί κανείς ότι μόλις το 1984 το όνομα Κόκκαλης συνδέθηκε αρχικά με κάτι ιστορίες που λέγονταν «ταμειακές μηχανές», ενώ το 1987, με τον ΟΤΕ του Θ. Τόμπρα, είναι πολύ πιο κοντινό σημείο μνήμης.

Ο κ. Κόκκαλης όμως, έγινε και αυτός χρυσοκάνθαρος: «λεφτά γρήγορα και με το γκουβέρνο». Τίποτε περισσότερο, τίποτε λιγότερο· αρκετό όμως για να πάρεις διαβατήριο για τη λέσχη των κυβερνητικά ρυθμιζόμενων και κρατικά επινεμόμενων προνομίων, του κομματικά διαιτητευόμενου οικονομικού «ανταγωνισμού». Ένα διαβατήριο που ο κ. Κόκκαλης το έλαβε και από τις τρεις πολιτικές «οικογένειες» ήδη επί κυβερνήσεως Ζολώτα. Οικουμενική με πολλούς αυτή η κυβέρνηση: «πράσιнос» Κόκκαλης *versus* «γαλάζιος» Σαλιαρέλης και τούμπαλιν. Τα ισοζύγια της «καθάρουσας» πολιτικής ηγεσίας ήταν πάντα πλεονασματικά στα λογής - λογής τζάκια, ενώ μια διανεμητική πολιτική με εργαλείο το ρακένδυτο κράτος παροχών ικανοποιούσε και τους «από κάτω».

Διεκδικεί τον Ολυμπιακό ο Κόκκαλης από τον Σαλιαρέλη; Βγάλε άλλο ένα «σκάνδαλο» της «Ιντρακόμ» (αυτό με τους καρτοδέκτες του ΟΤΕ), που πάει να «βάλει πόδι» και στην ενημέρωση με κανάλι «συνεταιρικό» με τον Χρ. Τεγόπουλο της «Ελευθεροτυπίας», αφού πρώτα «διεθνοποιεί» το «Λόττο» και ετοιμάζεται για το νέο τυχερό παιχνίδι το ΠΡΟ-ΠΟ, με νέα δυναμική επιχείρηση την «Ιντρασόφτ». Κάπου στη μέση παρεμβαίνει ο Βαρδινογιάννης με την «Μεσημβρινή» του να αποκαλύπτει τους... νέους σωματοφύλακες του Κοσκωτά —οι οποίοι φέρονται και ως «νεοδημοκράτες»— που μπλοκάρουν το άνοιγμα των λογαριασμών του στην Ελβετία. Και μέσω της «Επικαιρότητας» του Σ. Κόκκαλη ο Βαρδινογιάννης κατηγορείται ότι μπλοκάρει την απελευθέρωση της αγοράς υγρών καυσίμων, ο ίδιος το αρνείται, σε αυτό τον «στηρίζουν» οι υπουργοί Οικονομικών και Βιομηχανίας,

ενώ είναι απλώς «φήμες» ότι ο Σ. Κόκκαλης έχει ήδη κλείσει τον κύκλο των πρωτοβουλιών του για να μπει στην αγορά πετρελαιοειδών.

Ο «γνωστός» Τύπος

Όπως μπήκε και στην αγορά των *media* (γιατί να είναι μόνον ο Βαρδινογιάννης που έχει «κάποιο λόγο να πει» στο *Mega Channel*;) και στις τηλεπικοινωνίες. Γιατί να μην αντιμετωπίσει κατά μέτωπο τον Βαρδινογιάννη που χρηματοδοτεί και τις δραστηριότητες του Μέγαρου Μουσικής Αθηνών, και να μη «συνεταιριστεί» ο Σ. Κόκκαλης με τον Χρ. Λαμπράκη στην κινητή τηλεφωνία, π.χ.; Εδώ αρχισυντάκτες εφημερίδων σε συνάντησή τους έφτασαν να πουν ότι το 1/4 των υπαλλήλων του ΟΤΕ είναι του Σ. Κόκκαλη. Μύθος ή πραγματικότητα, λίγο ενδιαφέρει στη χώρα του παντός ενδεχόμενου και αναμενόμενου.

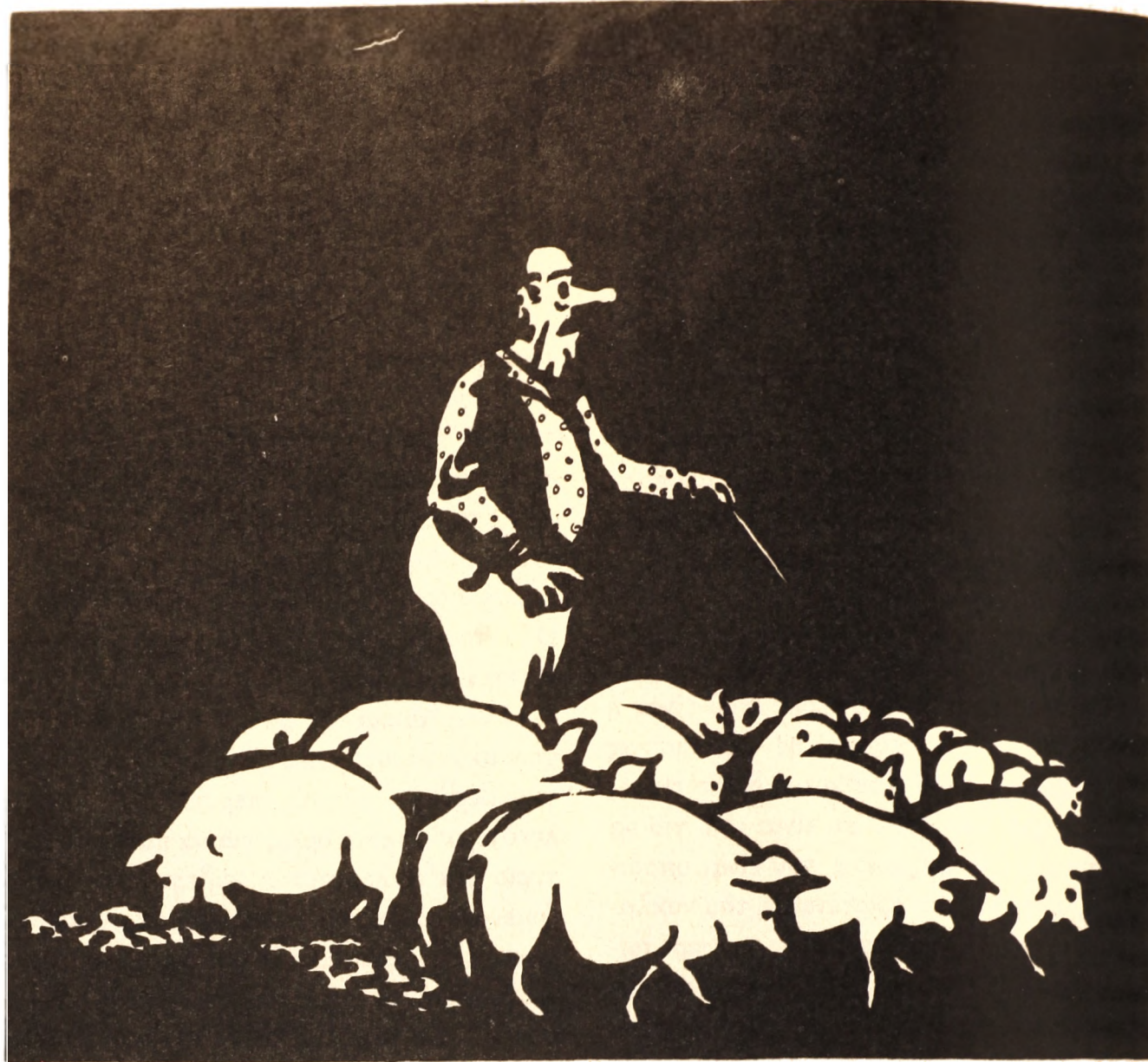
Και γιατί, άραγε, να μην εξηγείται μετά από όλα αυτά ότι μόνον η «Αυριανή» και ο «Ελεύθερος Τύπος» έγραψαν για τη σύγκρουση Βαρδινογιάννη - Κόκκαλη; Και οι δύο έχουν σαν κοινή τους λογική τον πλήρη εξευτελισμό της κάθαρσης και το «φτύσιμο» σε όποιον κρίνουν ότι είναι πλέον «ξένος» ή «εχθρός» τους και ότι το βρισίδι «πουλάει φύλλα» (μήπως κάποτε δεν ήταν συνεταίρος ο Σ. Κόκκαλης με τον μαχαρίτη Α. Βουδούρη για την είσοδό τους στα τηλεοπτικά;).

Και γιατί άραγε, όμως, να μην εξηγείται και η σιωπή εφημερίδων —σε ορισμένες κατόπιν άνωθεν εντολών— ή η υποβάθμιση της σύγκρουσης των παλιών με τα νέα τζάκια· εξάλλου και τα ΝΕΑ και το ΕΘΝΟΣ και η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ έχουν προ πολλού —άλλος νωρίτερα, άλλος «αργοπορημένα»— αλλάξει πλεύση στο σκάνδαλο Κοσκωτά. Εξάλλου, όποιος μιλήσει στην Ελλάδα για τέταρτη εξουσία, ή ακόμα και για τη νέα εξουσία των *media* στην οποία απορροφώνται οι πιο παραδοσιακές μέχρι τώρα μορφές εξουσίας, κινδυνεύει να «χαρακτηριστεί» δικαίως —και μάλιστα επεικώς— ως βαλκάνιος μεταμοντέρνος.

Και η κοινή γνώμη; Αυτοί που είναι οι στυλοβάτες της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας στην καθημερινότητά της; Εδώ ίσως υπάρχει ένα πρόβλημα· το πολύ - πολύ όμως να καταλήξει όλη η υπόθεση της πολιτικής και της δημοκρατίας να θυμίζει τη σχέση που έχει η διαφήμιση με το διαφημιζόμενο προϊόν· άλλο σου δείχνουν, άλλο είναι· όμως το τρως, το φοράς, το αγοράζεις τέλος πάντων. □

Οι προεκτάσεις ενός τηλεγραφήματος

του Β. Συνοδοιπόρου

ΚΩΣΤΗΣ '91

Το να συνεδριάζει καλοκαιριάτικα το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ επί 6 ολόκληρες ώρες και 10' (2/7) για να συζητήσει ένα «κοινό» τηλεγράφημα του κ. Σημίτη 24 λέξεων και να αφιερώνει τον μισό από αυτόν τον χρόνο για να συντάξει ανακοίνωση 49 λέξεων, φαίνεται να εγγίζει τα όρια του γελοίου. Αλλά δεν είναι ακριβώς έτσι. Τα πράγματα είναι σοβαρότερα από όσο φαίνονται.

Ίσες ...αποστάσεις

Η κρίση που δημιουργήθηκε στο ΠΑΣΟΚ δεν αφορά μόνο τις σχέσεις του με το ΚΚΕ και κυρίως τον ΣΥΝ αλλά και το ίδιο.

Ο κ. Α. Παπανδρέου προκαταλαμβάνοντας κάθε συλλογική απόφαση του ΕΓ στο θέμα της ύπαρξης δύο πολιτικών σχηματισμών στο χώρο της Αριστεράς, διατύπωσε πολιτική *ίσων αποστάσεων* και ανεχώρησε για διακοπές στην Κρήτη. Τη «γραμμή» μετέφερε στην Πανελλαδική Συνέλευση του Συνασπισμού με τον χαιρετισμό του (27/7) ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Τσοχατζόπουλος ο οποίος μίλησε «για συνάντηση των προοδευτικών δυνάμεων στους λαϊκούς αγώνες... ως προϋπόθεση για τη σύγκλιση και συνεργασία των προοδευτικών δυνάμεων στο *μαζικό κίνημα*...». Δεν

έκανε τίποτα άλλο, βέβαια, παρά να επαναλάβει *πάγιες θέσεις* του «κινήματος» και του κ. Παπανδρέου από τη δεκαετία του '70 που μεταφράζονται παροιμιακά περίπου ως εξής: στον αγώνα ενωμένοι και στην εξουσία χωριστά. Καθ' όλο αυτό το διάστημα ο κ. Παπανδρέου εννοείται ότι άφησε το συγκρότημα του Ταύρου να βγάλει όση χολή είχε κατά του ΣΥΝ υποστηρίζοντας ανοιχτά τον κ. Φλωράκη και το ΚΚΕ.

Η κ. Μπαρμπαρούση, δημοτική σύμβουλος του ψηφοδελτίου της κ. Μερκούρη και της συνεργασίας με τον ΣΥΝ, στόλισε όλους του ΣΥΝ με αρκετά ωραία κοσμητικά επίθετα στην «ΑΥΡΙΑΝΗ», από την οποία εκτοξεύτηκε οχετός ύβρεων κατά των «αχαϊρευτών», «αχάριστων» και τα παρόμοια, που τους τάζει και τους ανέδειξε ο κ. Φλωράκης. Ό,τι ακριβώς δηλαδή γράφει κατά καιρούς για όσους στην ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ φέρονται αχάριστα διαφωνούντες με τον αρχηγό που τους ανέδειξε. Με αυτήν την τακτική και ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ εμφανίστηκε να μην επεμβαίνει «στα εσωτερικά» των κομμάτων και η βάση του «κινήματος» μαστιγώθηκε αμέσως για να αντιδράσει κατά του ΣΥΝ.

Ός εδώ τα πράγματα θα είχαν καλώς αν δεν παρεμβαλλόταν το τηλεγράφημα του κ.

Σημίτη προς τον ΣΥΝ με το οποίο εξέφραζε τις ευχές του «ώστε να μπορέσουν οι προοδευτικές δυνάμεις να χαράξουν τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας και των ελληνικών κομμάτων». (Υπογράμμιση δική μας).

Στο μάτι του κυκλώνα

Η τοποθέτηση αυτή του κ. Σημίτη τον διαφοροποιούσε στην ουσία από την γραμμή Παπανδρέου, τον αντιπαράθετε με τον αρχηγό και έκανε σαφείς υπαινιγμούς για το επίπεδο «εκσυγχρονισμού» του ίδιου του ΠΑΣΟΚ. Και ξεσήκωσε θύελλες. Πρωτοστάτησε και πάλι το συγκρότημα του Ταύρου με υβριστικές ομοβροντίες: «ο άνθρωπος αυτός στερείται πολιτικής κρίσης και επομένως δεν κάνει για τη "δουλειά" που τον προορίζουν, τα γνωστά (;) ντόπια και ξένα κέντρα... ούτε πιο έξυπνος, ούτε πιο μάγκας είσαι κ. Σημίτη από τα άλλα στελέχη του ΠΑΣΟΚ» (Αυριανή 2/7). «Μόνο με δημόσια συγγνώμη γλυτώνει σήμερα ο Σημίτης» (2/7), ήταν μερικοί από τους πιο κόσμιους χαρακτηρισμούς. Σαφής στόχος του κ. Κουρή, ο οποίος βέβαια ουδέποτε εγκαλείται από τα «όργανα του κινήματος» για τη «γραμμή» του, ήταν να εξοντώσει πολιτικά τον κ. Σημίτη ή να τον πειθαναγκάσει σε σιωπή. Ας θυμηθούμε ότι πριν ένα

χρόνο, τον Μάιο του 1990, στόχος ήταν ο Κ. Λαλιώτης, απόντος και πάλι του Αρχηγού σε διακοπές. Είχαν ανταλλάξει τότε βαρύτατοι χαρακτηρισμοί. Έγραφε τότε ο κ. Λαλιώτης στο δημοσιογραφικό όργανο του κόμματος: «...δεν μπορεί κανένα παράκεντρο με ανορθόδοξα μέσα να υπονομεύσει την ενότητα και την προοπτική του ΠΑΣΟΚ. Να υποτάξει τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία του. Να χειραγωγήσει τον αδιαπραγμάτευτο, σύγχρονο, αυτόνομο, δημοκρατικό και σοσιαλιστικό χαρακτήρα του Κινήματός μας...». (ΕΞΟΡΜΗΣΗ 22/5/90).

Κι όμως, όλα είναι σήμερα διαπραγματεύσιμα. Και σημειώνει υπαινικτικά υπότιτλος της «Αυριανής» (2/7) «Απών ο Λαλιώτης από τη συνεδρίαση του Εκτελεστικού», και ο νοών νοείτω.

Αλλά εκτός από τον Ταύρο, στο τηλεγράφημα Σημίτη αντέδρασε και το ΠΑΣΟΚ και συγκεκριμένα ο αρχηγός, αφανής και καλυπτόμενος πίσω από το Γραφείο Τύπου το οποίο με ανακοίνωσή του (30/6) που χαρακτήριζε την πρωτοβουλία Σημίτη «προσωπική» και «εκτός πλαισίου» του ΕΓ και του κ. Τσοχατζόπουλου και τόνιζε ότι «προσωπικές θέσεις και διαφοροποιήσεις δεν μπορούν να είναι ανεκτές». Ο κ. Σημίτης ανταπάντησε αμέσως αναφερόμενος στο ρόλο του «γνωστού δημοσιογραφικού συγκροτήματος» και είπε: *Ας σοβαρευτούμε*. Για να εισπράξει αμέσως και ετέρα ανακοίνωση του «Γραφείου Τύπου» στην ίδια γραμμή με την προηγούμενη και με την προσθήκη ότι το θέμα θα εξεταζόταν στη συνεδρίαση του ΕΓ που αναφέραμε πιο πάνω. Παράλληλα με τις ανακοινώσεις του Γραφείου Τύπου, πολλά μέλη του ΕΓ τοποθετήθηκαν στο θέμα με διάφορες δηλώσεις τους. Η ανακοίνωση του ΕΓ με την οποία «έκλεισε» προσωρινά το θέμα και την οποία συνέταξε ο γεφυροποιός κ. Γεννηματάς, προσπαθεί να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα και ενώ φαίνεται να «απομονώνει» τον κ. Σημίτη, εφόσον μόνον αυτός εμφανίζεται να διατυπώνει διαφορετική άποψη, στην ουσία τον ηρωοποιεί γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, για το ότι δηλαδή εμφανίζεται ως το μόνο μέλος το ΕΓ που έχει διαφορετική άποψη σε τέτοια θέματα ουσίας από τους άλλους που ακολουθούν πιστά τον αρχηγό.

Το ίδιο βράδυ (2/7) στο Κ29, όπου προσκεκλημένος ήταν και ο κ. Τάκης Παππάς, ο κ. Σημίτης άκουσε και πάλι τα εξ αμάξης. Και το ωραίο ήταν ότι ο κ. Κουρή ήταν άριστα πληροφορημένος για τα όσα και από ποιούς διαμειφθηκαν στη συνεδρίαση του ΕΓ. Κι ως ισχυρίζεται ο κ. Γεννηματάς, στη μακροσκελέστατη συνέντευξή του εφ' όλης της ύλης που έδωσε στον κ. Κουρή και που φιλοξενήθηκε στις σελίδες της «Αυριανής» σε δύο συνέχειες (1 και 2/7) ότι «η διαρροή

είναι ένας θανάσιμος εκφυλισμός». Οι διαρροές προς τον κ. Κουρή επιτρέπονται;

Επί της ουσίας

Ποτέ ένας νεογέννητος πολιτικός σχηματισμός όπως ο ΣΥΝ, που κατά τον Ταύρο δεν πρόκειται να κερδίσει εκλογικά άνω του 1%, δεν προκάλεσε τόση αναταραχή σε κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, τόσο φωναχτά. Γιατί, ανησυχία υπάρχει και στη ΝΔ κι ως μην εκδηλώνεται ανοιχτά. Κι ο λόγος είναι απλός. Ο ΣΥΝ μπορεί να επαναφέρει στην κάλπη τους αριστερούς ψηφοφόρους που μετεπήδησαν στη ΝΔ για διάφορους λόγους καθώς επίσης και να προσελ-

**Ο ΣΥΝ πρέπει να ξεσκεπάσει τη
δημαγωγία του ΠΑΣΟΚ, τις
στροφές που κάνει σε όλα τα
θέματα, τις υποσχέσεις που δίνει
και δεν μπορεί να τηρήσει. Αυτά
που αποσιωπά για να κολακεύσει
τους ψηφοφόρους. Αντιπολίτευση
με πάθος, με προοπτική και χωρίς
αλαζονεία. Με σοβαρότητα και
ευθύνη, αλλά σκληρή και
ανελέητη. Η ΝΔ οδηγεί τη χώρα
ακόμα βαθύτερα στην παρακμή
όπου την οδήγησε το ΠΑΣΟΚ. Το
ΠΑΣΟΚ κοιτάει στο χθες και η
ΝΔ υπονομεύει το μέλλον.**

κύσει ίσως κι ένα επιπρόσθετο ποσοστό πρώην ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ που κι αυτοί πήγαν στη ΝΔ. Όταν η απόσταση από το ποσοστό που πέτυχε εκλογικά η ΝΔ τον Απρίλιο του 1990 μέχρι το ποσοστό που χρειάζεται στις επόμενες εκλογές για την αυτοδυναμία της, σύμφωνα με τον νέο εκλογικό νόμο που ψήφισε η ίδια περίπου το φθινόπωρο, είναι μόλις 3%, τότε ακόμα και μικρές μετακινήσεις μετρούν. Και δεν ήταν οι ψηφοφόροι αυτοί που προσέλκυσε η ΝΔ του ΚΚΕ. Ήταν του ευρύτερου αριστερού χώρου. Κι από αυτήν την άποψη έχει δίκαιο ο κ. Ανδρουλάκης όταν επισημαίνει ότι ο ΣΥΝ «απειλεί όλη τη διάταξη της πολιτικής ζωής». (Συνέντευξη στην «ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 30/7).

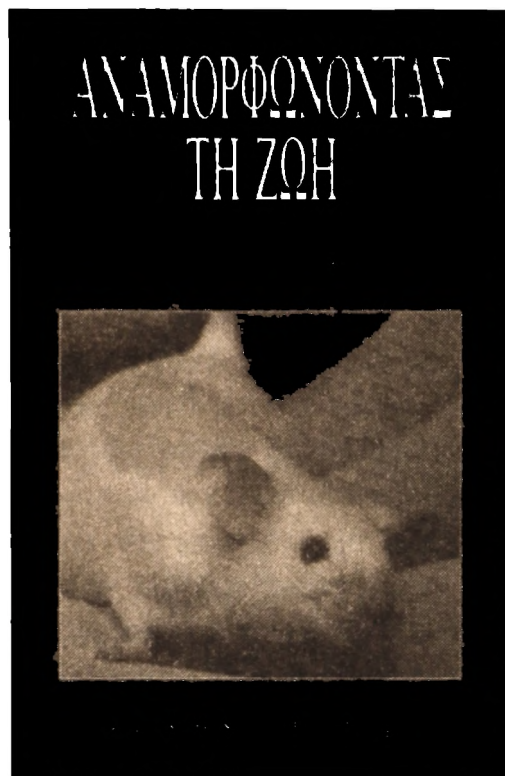
Πιο σοβαρό όμως πρόβλημα έχει το ΠΑΣΟΚ. Εξ ου και οι αντιδράσεις. Πρώτον, γιατί ο εκλογικός χώρος διεκδίκησης είναι ως προς ένα σημαντικό μέρος κοινός. Κι οποιεσδήποτε απώλειές του προς τον ΣΥΝ του μειώνουν τις πιθανότητες προσέγγισης του ποσοστού που χρειάζεται για την αυτοδυναμία. Και τίποτε δεν είναι απεχθέστερο για τον κ. Παπανδρέου από τον διαμοιρασμό της εξουσίας.

Δεύτερον, γιατί η συγκρότηση πολιτικού σχηματισμού μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ αποτελεί και μελλοντικό κίνδυνο για το ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Παπανδρέου ήξερε πάντα να μιλάει τη γλώσσα του ΚΚΕ και να το προσεγγίζει είτε μέσω της ρητορείας του, είτε μέσω της Μόσχας και της εξωτερικής του πολιτικής. Σήμερα, δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από ένα συρρικνωμένο ΚΚΕ, μολονότι η λαϊκιστική του βάση έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την εκλογική βάση του ΚΚΕ. Το ΠΑΣΟΚ αποδυνάμωσε και απορρόφησε σημαντικό ποσοστό των παραδοσιακών ψηφοφόρων του ΚΚΕ και σήμερα, με τις περγαμηνές αυτές (αντιστασιακές συντάξεις κτλ.) ως ισχυρότερος πόλος είναι σε θέση να του αποσπάσει κι άλλους, έστω οριακούς, ψηφοφόρους. Με τον ΣΥΝ όμως έχει πρόβλημα.

Όσοι διατηρούν αλώβητη την πολιτική τους μνήμη θα ενθυμούνται με πόσο λυσσαλέο πάθος πολέμησε ο κ. Παπανδρέου τον ευρωκομμουνισμό και το ΚΚΕ εσωτ. (σοσιαλισμός των σαλονιών και τα παρόμοια) και φυσικά την απεχθέστατη σοσιαλδημοκρατία την οποία τώρα πλασάρει για εξωτερική κατανάλωση. Και επρόκειτο τότε για ενδοκομμουνιστική διαμάχη. Γιατί το ΚΚΕ εσωτ. ούτε αρκετά κομμουνιστικό ήταν τότε για να προσελκύσει σημαντικό ποσοστό ψηφοφόρων από τον παραδοσιακό κομμουνιστικό χώρο ούτε αρκετά μη σοσιαλιστικό για να προσελκύσει ψηφοφόρους από τον ευρύτερο αριστερό - δημοκρατικό χώρο. Κι όμως κατάφερε τότε, έστω στην ευρωπαϊκή κάλπη, να ξεπεράσει το 5%!

Τρίτον, γιατί σήμερα οι δυνατότητες διείσδυσης του ΣΥΝ στην εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ είναι αρκετά αυξημένες. Και επί πλέον ο πολιτικός του λόγος περί «προοδευτικού εκσυγχρονισμού» που πρέπει να μεταφραστεί σε συγκεκριμένες προτάσεις και σε συγκεκριμένη πολιτική πρακτική, έχει απήχηση στις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ, που είναι υπαρκτές αλλά σε άμυνα και μειοψηφία. Τα ρήγματα που μπορεί δυνητικά να δημιουργήσει ο ΣΥΝ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

G. Nossal και R. Coppel

ΑΝΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΖΩΗ

Η επανάσταση
της γενετικής τεχνολογίας

- «Το συνιστώ ανεπιφύλακτα στο ευρύ κοινό... αλλά και στους νομοθέτες μας...»

The Biologist

- «Αυτό το βιβλίο πρέπει να το διαβάσουν υποχρεωτικά οι πολιτικοί μας και όσοι μετέχουν στη χρηματοδότηση των θετικών επιστημών. Είμαστε τυχεροί που ένας επιστήμονας της αξίας του Nossal βρήκε το χρόνο και μπήκε στον κόπο να το γράψει.»

The New Scientist

- «Το ιδιαίτερο κατόρθωμα του Nossal σε τούτο το βιβλίο είναι ότι επιτυγχάνει να είναι ταυτόχρονα και λογικός και οραματιστής.»

Nature

Ένα βιβλίο για τη γενετική μηχανική, τον κλάδο της βιολογίας με την εκρηκτικότερη ανάπτυξη στον αιώνα μας και τις πιθανολογούμενες δραματικότερες επιδράσεις στη ζωή μας, γραμμένο από έναν μεγάλο επιστήμονα με τρόπο και όρους κατανοητούς από τον μη ειδικό.

σελ. 296, 14,5 x 21 εκ., 2600 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
114 71 Αθήνα, τηλ. 3643272, fax 3641864

μέσα στο ΠΑΣΟΚ είναι μεγάλα. Γιατί ο ΣΥΝ διαθέτει, έστω θεωρητικά, ορισμένα πλεονεκτήματα.

Σκληρή μάχη

Πρώτον, διαθέτει νέα ηγεσία. Όταν η κ. Δαμανάκη ήταν στο Πολυτεχνείο που ήταν ο κ. Παπανδρέου;

Δεύτερον, η ηγεσία και η εκλογική του απήχηση είναι νέα και από ηλικιακή άποψη.

Τρίτον, ο ΣΥΝ μπορεί να έχει απήχηση σε ανερχόμενα δυναμικά κοινωνικά στρώματα, τα οποία έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στο ΠΑΣΟΚ και,

Τέταρτον, μπορεί να προβάλλει αξιόπιστα το πρόγραμμά του και την ταυτότητά του και να υποσχεθεί το μέλλον. Αντίθετα, το ΠΑΣΟΚ φαίνεται ανίκανο να ανανεωθεί και μάλιστα καταπνίγει κάθε ανανεωτική - εκσυγχρονιστική φωνή. Τίποτα δεν έχει αλλάξει. Ο ίδιος αρχηγός, τα ίδια πρόσωπα. Γιατί δεν θα έχουμε και τα ίδια της οχταετίας του; Τι άλλαξε;

Αναπόφευκτα η σύγκρουση του ΣΥΝ με το ΠΑΣΟΚ θα είναι σκληρή. Η σχέση εξορισμού ανταγωνιστική. Τα μόνα όπλα του ΠΑΣΟΚ είναι ο λαϊκισμός, η δημαγωγία και η αντιδεξιά ρητορεία του. Δεν πρέπει να υποτιμηθούν τα όπλα αυτά. Αλλά μπορούν να αντιμετωπιστούν. Η κ. Δαμανάκη πρέπει να εκμεταλλεύεται συνεχώς την «ώρα του πρωθυπουργού», του ούτως ή άλλως απουσιάζοντος κ. Παπανδρέου. Η αντιπολίτευση απέναντι στη ΝΔ θα πρέπει να είναι αμείλικτη και δυναμική. Πολιτική και ιδεολογική. Ενώ ταυτόχρονα θα ξεσκεπάζει τη δημαγωγία του ΠΑΣΟΚ, την ανευθυνότητά του, τις στροφές 180 μοιρών που κάνει σε όλα τα θέματα, τις υποσχέσεις που δίνει και που δεν μπορεί εξ αντικειμένου να τηρήσει ως πιθανή αυριανή κυβέρνηση. Αυτά που αποσιωπά για να θωπεύσει και να κολακεύσει τους ψηφοφόρους. Αντιπολίτευση με πάθος, με προοπτική. Χωρίς αλαζονεία. Με σοβαρότητα και ευθύνη. Αλλά σκληρή και ανελέητη. Η ΝΔ οδηγεί τη χώρα ακόμα βαθύτερα στην παρακμή όπου την οδήγησε το ΠΑΣΟΚ. Τελεία και παύλα. Το ΠΑΣΟΚ κοιτάει στο χθες και η ΝΔ υπονομεύει το μέλλον.

Η κ. Δαμανάκη, τόσο στην εισήγησή της στην Πανελλαδική Συνέλευση του ΣΥΝ (27/6) όσο και στην ομιλία της στην ΟΜΟΝΟΙΑ (2/7) μίλησε για «φερέγγυα και αξιόπιστη σύγκλιση και συνεργασία των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που ενδιαφέρονται για τον προοδευτικό εκσυγχρο-

νισμό της χώρας». Κι αυτό αρκεί. Γιατί, είναι άσκοπη κάθε συζήτηση για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ που θα κινδυνεύσει να τινάξει στον αέρα όλο το οικοδόμημα του ΣΥΝ.

Οι συνεργασίες επιβάλλονται από πολιτικές δυνάμεις με αξιόπιστη και σημαντική εκλογική απήχηση και εκπροσώπηση. Ας φροντίσει ο ΣΥΝ να αποκτήσει τη δύναμη αυτή και τότε θα μπορέσει πράγματι να δώσει την ιδεολογική και πολιτική κατεύθυνση στις συνεργασίες που επιθυμεί.

Όλα τα παραπάνω συνοψίζονται σε πολύ απλούς και ρεαλιστικούς στόχους, που βρίσκονται, θεωρητικά πάντα, μέσα στις πολιτικές δυνατότητες του νέου σχήματος της Αριστεράς. Στόχος του ΣΥΝ θα πρέπει να είναι η ανάδειξή του ως τρίτου κόμματος «στο λαό και στη βουλή». Έτσι θα διασφαλίσει το μέλλον του. Αν στηριχτούμε σε ορισμένα στοιχεία δημοσκοπήσεων και μετρήσεων (βλ. προηγούμενο τεύχος του ANTI) τότε ο ΣΥΝ πρέπει λογικά να ξεκινά από ένα εκλογικό ποσοστό μεταξύ 4-5%. Διότι, 3 στους 10 ψηφοφόρους του ΣΥΝ δεν ήταν της επιρροής του ΚΚΕ. Αν υποθέσουμε ότι η επιρροή των πρώην μελών της ΚΕ του ΚΚΕ που συμμετέχουν στον ΣΥΝ μπορεί να είναι γύρω στο 2%, τότε ο παραπάνω υπολογισμός δεν είναι εξωπραγματικός.

Αλλά αυτοί είναι συλλογισμοί «ρεαλιστικοί» ή «στενόκαρδοι» —διαλέξτε. Ο ΣΥΝ έχει —και πρέπει να έχει— άλλους, διαφορετικούς στόχους και προοπτικές. Οφείλει να αναπτύξει επιθετική πολιτική. Ο τόπος διψά να ακούσει έναν λόγο διαφορετικό και μέσα στη γενικευμένη και πανθομολογούμενη σήψη, ο ΣΥΝ θα μπορούσε —αν ήθελε να υπερβεί τις αδυναμίες του— να ταραξεί τα νερά. Και βέβαια θα ταραξεί τα νερά αν υπερβεί τον αγώνα συντηρήσεως και τους λογαριασμούς του «τόσα έχουμε και τόσα περριμένουμε». Αλλά επειδή η πολιτική δεν είναι οραματισμοί που κάποτε εκπίπτουν σε βολονταρισμούς, αξίζει να αρχίσει κανείς με τους συντηρητικούς λογαριασμούς.

Υπάρχει όντως αξιολογή βάση για το νέο σχήμα. Αρκεί ο ΣΥΝ να δημιουργήσει τη δυναμική εκείνη στον κοινωνικό και πολιτικό χώρο που θα έχει σαν αποτέλεσμα τη διεύρυνση της εκλογικής του απήχησης. Τα χρονικά περιθώρια είναι ασφυκτικά. Κι ο μήνας του μέλιτος, τέλειωσε κι όλος. Οι επιθέσεις άρχισαν από όλες τις πλευρές.

Για να εδραιωθεί στο πολιτικό στερέωμα και να καταγραφεί σαν μια αξιολογή πολιτική δύναμη με μέλλον ο ΣΥΝ πρέπει να στοχεύσει πολύ ψηλά.

Θα μπορέσει ο ΣΥΝ να σπάσει την τριαδική πολιτική διάταξη στο πολιτικό φάσμα; Θα μπορέσει να πετύχει εκεί που απέτυχαν άλλοι; Πολλά εξαρτώνται από τον ίδιον... □

Αριστερά: Τα μετά την διάσπαση

του Ρεπόρτερ

Τώρα, λοιπόν, που σιγά-σιγά αποκαθίσταται η «τάξη» στο ΚΚΕ, αρχίζει ο δεύτερος γύρος: η εκκαθάριση του ιδεολογικού μετώπου, η αποκατάσταση της παρ' ολίγον χαμένης ορθοδοξίας του «κόμματος της εργατικής τάξης», της «πρωτοπορίας» της.

Αυτό το τελευταίο είχε αρχίσει ήδη να φαίνεται καθαρά από την πρώτη δημόσια συγκέντρωση που αποφάσισε η πλειοψηφία της ΚΕ του ΚΚΕ, προχωρώντας στην επιχείρηση απόκτησης μαζικής υποστήριξης στις εκκαθαρίσεις και μεταφοράς τους στο επίπεδο της κάθετης αντιπαράθεσης με τους «αναθεωρητές».

Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία του ΚΚΕ που η ηγεσία του απευθύνεται στη βάση με αποκλειστικό θέμα την εκκαθάριση που πραγματοποιείται στο καθοδηγητικό κέντρο και στον ενδιάμεσο μηχανισμό. Και αυτό βεβαίως είναι αυτομάτως και απόδειξη του μεγέθους της κρίσης που έχει προσλάβει η ενδοκομματική σύγκρουση. Πρόκειται για μια νέα μορφή εμφυλίου που δεν μπορεί να συγκριθεί με την άνισα διακομματική μορφή αντιπαράθεσης που είχε προσλάβει ο ενδοαριστερός εμφύλιος ΚΚΕ-ΚΚΕεσ. την πρώτη, κυρίως, τριετία της μεταπολίτευσης.

Πάντα «τιμημένο ΚΚΕ»

Στην μαζική αυτή επένδυση της «εκκαθάρισης των λογαριασμών», η αποκατάσταση της ιδεολογικής ορθοδοξίας είναι φανερό: από τη συγκέντρωση του Πεδίου του Άρεως μέχρι τη συγκέντρωση στις Σέρρες τα συνθήματα που κυριαρχούν είναι αυτά που χρησιμοποιήθηκαν ανέκαθεν από την ηγεσία του ΚΚΕ για να υπηρετήσουν την καλλιέργεια του μύθου που έχει ανάγκη: «τιμημένο ΚΚΕ», «Κάπα - Κάπα - Ε το κόμμα σου λαέ», είναι ολόγαν που ηχούσαν σαν μοναδικός λόγος στις πρώτες συγκεντρώσεις του ΚΚΕ μετά τη μεταπολίτευση. Αν έρχονται ξανά να κυριαρχήσουν είναι γιατί συντελείται πλέον ολοκάθαρα η επι-

Στους αποκλειστικούς, πλέον, ιδιοκτήτες του Περισσού τα πάντα αποφασίζονται: «Αποφασίσαμε ότι το ΚΚΕ χρειάζεται σήμερα και αύριο για τους ίδιους λόγους που χρειαζόνταν το 1918», λέει η Α.

Παπαρήγα από την Πάτρα, στις 4 Ιουλίου. «Το ΚΚΕ χρειάζεται, επειδή σοσιαλισμός και κοινωνική πρόοδος δεν μπορούν να έρθουν χωρίς αυτό», βγάζει «φετφά» ο Χ. Φλωράκης από την Θεσσαλονίκη στις 3 Ιουλίου. «Οι κομμουνιστές πρέπει να επιστρατευτούν», ορίζει ο Δημ. Κωστόπουλος, από την Πτολεμαίδα στις 5 Ιουλίου προσθέτοντας: «Αρκετά καταποντηθήκαμε. Η περίοδος ταλαντεύσεων τελείωσε». Το «αποφάσισαν», και αυτό είναι πια ολοφάνερο...

στροφή στην ξύλινη γλώσσα περί «πρωτοπορίας» και «ταξικών αγώνων», που σφράγισαν τα κομμουνιστικά κόμματα άλλοτε.

Άλλοτε, στην περίοδο του ψυχρού πολέμου· τότε που τα στρατιωτικά μπλοκ είχαν ανάγκη από τις ακολουθίες τους στο διεθνή χώρο —σχηματισμούς που θύμιζαν τάγματα με σιδηρά πειθαρχία, είχαν εδραίες ταξικές αναφορές και ήσαν εφοδιασμένοι με στρατηγική που εδραζόταν στην πολιτική αναπαραγωγή πλειστών όσων διαιρετικών τομών σε κάθε χώρα. Η κατάρρευση των καθεστώτων της Α. Ευρώπης και οι προγενέστερες ανακατατάξεις στις τάξεις και τους ιδεολογικούς άξονες των καπιταλιστικών χωρών προκάλεσαν αλλαγές μεγάλης κλίμακας στα κομμουνιστικά κόμματα που, αντιμετωπίζοντας μια συρρίκνωση πρωτόγνωρη, εγκαταλείπουν πολλά από τα γενέθλια σημεία αναφοράς τους.

Το ΚΚΕ, αντίθετα, έχοντας γνωρίσει τα

τελευταία τρία χρόνια μια συστηματοποιημένη ιδεολογική αναζήτηση μέσα στις γραμμές του —πράγμα το οποίο δεν συνέβη στο Πορτογαλικό Κ.Κ. π.χ.— και αφού πραγματοποίησε για ένα μικρό διάστημα μια έστω και συντηρητική ανάγνωση της «περεστρόϊκα», αποφάσισε τώρα να γυρίσει στην ιστορία του, κοιτάζοντάς την με τους πρεσβυπικούς φακούς του «κινέζικου μοντέλου»!

ΕΑΜ;

Αυτό τουλάχιστον ψηφίστηκε πρόσφατα από την πλειοψηφία της Ολομέλειας της ΚΕ του, ενώ παράλληλα προχωρά σε μια «αριστερή» κριτική των θέσεων του ΣΥΝ. Όμως, η πρακτική που ακολουθεί η ηγεσία του τις τελευταίες εβδομάδες δείχνει πως το κόμμα έχει προβλήματα κοινωνικής αναφοράς, τόσο στην πειστική διεκδίκηση της ορθοδοξίας —αυτής που άλλοτε «πέρναγε» χωρίς συζήτηση— όσο και στην εκκαθάριση του μετώπου του από τους δεξιούς. Ένδειξη αυτών των προβλημάτων είναι η φυγή προς τα πίσω, η αντιμετώπιση της ιστορίας του ως, κυρίως, ιστορίας της Αντίστασης η οποία μάλιστα διαβάζεται ως αυτή που ήταν χωρίς δυνατότητες μεταγραφής της σε κάποιο μύθο για το παρόν. Διότι ασφαλώς η επικαιροποίηση της Αντίστασης με αναφορές στην «ιμπεριαλιστική εξάρτηση» της Ελλάδας σήμερα και στη «λαϊκή κυριαρχία» που επιχειρεί, π.χ., ο Χ. Φλωράκης, πείθει μόνον όσους νοσταλγούν μάλλον τις λαϊκομετωπικές σελίδες του ζαχαριαδικού παρελθόντος, και όσους επιμένουν να ομιλούν το ταλμούδ του πάλαι ποτέ σοβιετικού «μαρξισμού».

Όμως, τα προβλήματα ιδεολογικής έδρασης της επιστροφής στην ορθοδοξία δεν φαίνονται μόνον από αυτήν την άγωνα οπισθοχώρηση στην αντιστασιακή ιστορία. Η αξιωματική που χαρακτηρίζει τις πιο εσωστρεφείς και αποστεωμένες περιόδους του ελληνικού κομμουνισμού έρχεται πάλι στην επιφάνεια: με μια μεταφυσική ανακύκλωση

του κομμουνιστικού λόγου στον εαυτόν του, διακηρύσσεται και πάλι ότι «το Κόμμα χρειάζεται στην κοινωνία γιατί χρειάζεται στο σοσιαλισμό», δηλαδή σε αυτό που επαγγέλλεται το ίδιο ως νομιμοποίηση του εαυτού του, «χρειάζεται όπως ΤΟΤΕ», το 1918 δηλαδή. Η ιστορία ως ένα θεμελιακό «συνεχές» με αυτόκεντρους επιβεβαιωτικούς «σταθμούς» γύρω από την «ιδέα» του κόμματος, δηλαδή ό,τι χαρακτηριστικότερο για τη σκέψη μιας ομάδας που η μόνη της προοπτική είναι η αναπαραγωγή. Η Α. Παπαρήγα το είπε στην Πάτρα παραστατικότατα: «Τόλμη απαιτεί και η ...εμμονή στις αρχές, πηγαίνοντας για όσο διάστημα χρειάζεται ακόμα και ενάντια στο ρεύμα». Η διαφορά είναι πως ο Μάο-Τσε-Τουνγκ μίλησε την κατάλληλη ώρα «ενάντια στους χρουστσωφικούς ρεβιζιονιστές», δηλαδή όταν ένα τεράστιο λαϊκό κίνημα πράγματι έπεφτε στον χίτρινο ποταμό ενάντια στο ρεύμα, κραδαινοντας το «Κόκκινο Βιβλίο».

Τώρα, η επιστροφή στην ατζέντα των «ταξικών» αγώνων, των «μαζικών» κινήματων, των μεσοπολεμικής εκδοχής ενιαιο-

μετωπικών συμμαχιών «πρώτα στη βάση», των «αντιιμπεριαλιστικών» κινητοποιήσεων και της αναζήτησης της «άρχουσας τάξης» πίσω από κάθε - άλλον - εκτός - από - εσένα μοιάζει τουλάχιστον με το νεοελληνικό φολκλór του τσολιά και σίγουρα επεκτείνει αντί να μειώνει τα ενδοκομματικά αδιέξοδα. Κι αυτό τόσο περισσότερο που πολλοί από τους σημερινούς εικονολάτρες του ΚΚΕ έβαλαν την υπογραφή τους ή πρωτοστάτησαν σε ενέργειες του πρόσφατου παρελθόντος ευθέως αναιρετικές όλων των εικονισμάτων. Το να θέλουν τώρα με σημαντική υστέρηση, να ξανασυνδεθούν με τους μέχρι πρόσφατα δυσारेστημένους οπαδούς τους σημαίνει το να υιοθετούν τη χειρότερη μορφή υπαγωγής τους σε λαϊκιστικούς πατριωτισμούς και υποτέλειάς τους σε πρωτόγονες εκδοχές κομματικού κορπορατισμού.

Σε αναζήτηση «κοινωνικού χώρου»

Η έφοδος για την ανακατάληψη του παρελθόντος δεν προσκρούει μόνο στις ιδεολογικές αδολεσχίες που εμπεριέχονται στο εγ-

χείρημα. Οι γέροντες και οι νεότεροι του Περισσού γνωρίζουν πολύ καλύτερα από οποιονδήποτε ότι οι «τιμητικές πλακέτες» που τους απονέμουν τα κατά τόπους παραρτήματα των σκελετωμένων αντιστασιακών οργανώσεων θα κοσμούν άδειες κομματικές και ιδιωτικές οικίες. Και ο Χ. Φλωράκης το γνωρίζει αυτό πρώτος από όλους, όταν απευθύνεται με αγωνία στο εαμικό ακροατήριο καλώντας τα μέλη του «να διαφύσουν όλες τις δυνάμεις εκείνες που προσπαθούν να τους μετατρέψουν σε ανάμνηση, σε έκθεση μουσείου». Αυτό το κάλεσμα σε ενεργό δράση έχει καταληκτική ημερομηνία. Πώς είναι δυνατόν να διεκδικείς την παραγωγή πολιτικής όταν τις δυνάμεις σου τις έχεις υπονομεύσει ανεπανόρθωτα, καταφέροντας συστηματικά οργανωμένα πλήγματα στον ηλικιακό ιστό του στελεχικού και οργανωμένου σου δυναμικού; Πώς είναι δυνατόν να διεκδικείς τον τίτλο της κοινωνικής παρέμβασης, τη στιγμή που τα πλήγματα τα οποία έχεις συνειδητά οργανώσει στον ηλικιακό ιστό του κομματικού σου χώρου σε έχουν αποστερήσει από τις αναφορές σου σε κρίσιμες κοινωνικές ομάδες;

Υπάρχει ασφαλώς ένα κοινωνικό ακροατήριο για τους ηγέτες του Περισσού, πέραν των απόμαχων της ζωής. Υπάρχει ένα ακροατήριο που δεν συνδυάζει την εικονολατρική ιδεολογική περιθωριοποίηση με την απομάκρυνσή του από την παραγωγή —έναν τραγικό συνδυασμός που χαρακτηρίζει τα μέλη των αντιστασιακών οργανώσεων— και αυτό το ακροατήριο είναι τα στρώματα εκείνα και οι ομάδες που προοικονομούνται σήμερα τη ελληνικής μορφής «κοινωνία του 1/3». Ολοένα και περισσότερο τον τελευταίο καιρό ο λόγος της ομάδας περί την Α. Παπαρήγα ανοίγει προνομιακά τις εγκλήσεις του στους εργαζόμενους των προβληματικών και τω εδώ και καιρό περιθωριοποιημένων και γηρασμένων κλάδων της δευτερογενούς παραγωγής. Ίσως ο Μ. Κωστόπουλος είναι αυτός ο οποίος έχει μια πολύ ακριβή αίσθηση σε ό,τι αφορά τις προσδοκώμενες επιδόσεις του ΚΚΕ σε αυτούς τους κοινωνικούς χώρους, όταν δηλώνει ικανοποιημένος με ένα εκλογικό ποσοστό της τάξης του 3-4%. Καταπονομήσθε την κατάσταση και τις διαθέσεις αυτών των στρωμάτων έχει υπόψη τη Α. Παπαρήγα όταν διακηρύσσει ότι το ΚΚΕ εκτός από τα «συμφέροντα» εκφράζει και την «οργή» των εργαζομένων.

Η φτώχεια και το περιθώριο όμως ουδέποτε αποτέλεσαν καλό σύμβουλο για μια Αριστερά άξια της ιστορίας της. Η φτώχεια γεννάει τυφλούς προσανατολισμούς και ανε-

ξίλεγκτες καταστάσεις· στην Γαλλία το φαινόμενο του κομμουνιστογενούς «λεπενισμού» δεν είναι άγνωστο, ενώ στην Ελλάδα υπάρχει, πλάι στην παράδοση του σιδερένιου δικομματισμού, και ο αποτελεσματικός λαϊκισμός του ΠΑΣΟΚ: ο κ. Παπανδρέου έστειλε από την πρωτεύουσα των προβληματικών, την Πάτρα, την προειδοποίηση ότι δεν θα αναγνωρίσει ιδιωτικοποιήσεις· για ποιον το έλεγε, αν όχι για τις οικογένειές των ανά την Ελλάδα εργαζόμενων στην κάθε είδους Πειραιϊκή - Πατραϊκή και στην κάθε λογής Χαρτοποιία Λαδόπουλου;

Το ΚΚΕ επιδιώκει να συγχροτήσει έναν δικό του «κοινωνικό χώρο» χρησιμοποιώντας θεματικές και μηχανισμούς που το οδήγησαν, στο πρόσφατο παρελθόν, σε στασιμότητα και φθίνουσα πορεία· ο Χ. Φλωράκης γνωρίζει πολύ καλά ότι παραποιούσε την πραγματικότητα στα Γρεβενά όταν χρέωνε την πτώση της κυκλοφορίας του «Ριζοσπάστη» στους ενδοκομματικούς του αντιπάλους· είναι ο ίδιος ο «Ριζοσπάστης» που λίγες εβδομάδες νωρίτερα είχε δημοσιεύσει έρευνα στην οποία φαινόταν ότι η πτώση ξεκινά από πολύ πριν· και είναι η ίδια η Εισήγηση του τότε Γ. Γραμματέα του ΚΚΕ Γρ. Φαράκου στο 13ο Συνέδριο που παρουσίαζε την πτώση στον αριθμό μελών του κόμματος, από το 1987 και μετά. Αυτή η προσπάθεια συγχρότησης ενός κοινωνικού χώρου από τους σημερινούς ηγέτες του Περισσού προσκρούει σε πολύ συγκεκριμένα και μη ανατρέψιμα σημεία της σημερινής κοινωνικής και πολιτικής δομής· και, κυρίως, αυτή η προσπάθεια γίνεται αφού, τα τελευταία χρόνια, οι ίδιοι άνθρωποι που σήμερα μιλάνε για την «εργατιά» και τα «ιδανικά της αντίστασης» πραγματοποιούσαν τη στροφή προς τα «νέα στρώματα» και την «εθνική συμφιλίωση».

Το λιγότερο που προκύπτει είναι μια ανακολουθία· το περισσότερο, ένα πρόβλημα πολιτικής ηθικής, αφού και τότε και τώρα ήξεραν πάρα πολύ καλά γιατί έκαναν ό,τι έκαναν, μόνο που τώρα εμφανίζονται να αντιστρέφουν έτσι ανέξοδα τα ακροατήρια και τους ρόλους τους ως δημόσιοι άνδρες, αξιώνοντας να θεωρηθούν το ίδιο αξιόπιστοι και φερέγγυοι.

Μόνος δρόμος ο εμφύλιος

Στην προσπάθειά του να συγχροτήσει τον αποκλειστικό του κοινωνικό χώρο, το ηγετικό σχήμα του Περισσού, με κάποιες διαφοροποιήσεις στους κόλπους του, προχωρά σε «οριοθετήσεις» προς την Αριστερά που έ-

χουν το παλαιό γνώρισμα της κατασκευής, της βολονταριστικής έγκλησης των εκτός - αυτού ως αντιπάλων· η μέθοδος είναι κλασική μιας πολύ παλιάς και εξαιρετικά απωθητικής περιόδου στην ιστορία των Κ.Κ., όπου αυτά επέλεγαν ως μοναδικό δρόμο για την ύπαρξη και την αναπαραγωγή τους τον εμφύλιο με τις υπόλοιπες δυνάμεις που τοποθετούνταν στον αριστερό χώρο του διανύσματος Αριστερά - Δεξιά. «Ποτέ πια εσωστρέφεια», διακήρυσε η Α. Παπαρήγα στην Πάτρα, εννοώντας ότι τώρα πραγματοποιείται μια μετατόπιση στον «πόλεμο»:

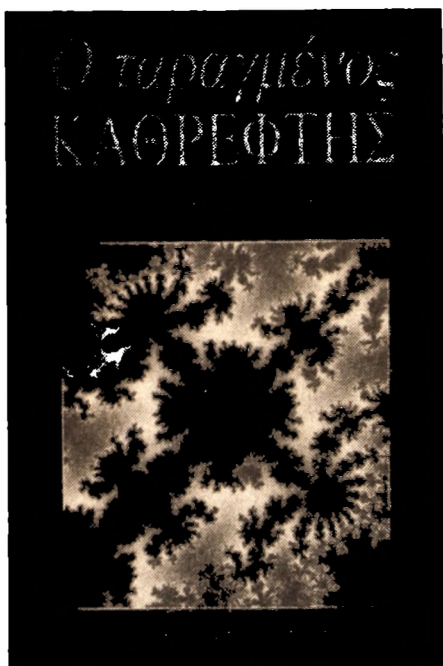

μετά την πρώτη φάση ενδοκομματικής αποκατάστασης της «τάξης», οι ιθύνοντες του Περισσού αποφάσισαν να βγουν στα ευρύτερα χαρακώματα πάντα του αριστερού μετώπου. Πόσο μάλλον που σε αυτό το μέτωπο, δηλαδή στον ΣΥΝ, υπάρχουν σημαντικές δυνάμεις συγγενών εξ αίματος του ΚΚΕ. Έχοντας αλλάξει πεδίο αντιπαράθεσης, η ηγετική ομάδα της πλειοψηφίας της Κ.Ε. του ΚΚΕ, στην πορεία της «προς το λαό», έχει πλέον εγκαταλείψει την κριτική στους ενδοκομματικούς της αντιπάλους σε θέματα «καταστατικού» και τώρα διεξάγει την επίθεση στα «ιδεολογικά ζητήματα». Εδώ βρίσκει κανείς όλο το «οπλοστάσιο» που χρησιμοποιήθηκε και παλαιότερα από το ΚΚΕ για την εκκαθάριση των λογαρια-

σμών του με την «αναθεωρητική ομάδα», το ΚΚΕ εσωτερικού.

Ο Χ. Φλωράκης μιλάει στα Γρεβενά για «αντιοικουμενική σύμπτωση» των αντιπάλων του ΚΚ με την Αριστερά, στον κοινό παρονομαστή ότι οι «αστοί» και οι «εξωμότες» επιθυμούν τη διάλυση του ΚΚΕ: αυτή είναι η «ουσία» της σύγκρουσης στην Αριστερά κατά τον σημερινό ουσιαστικό ηγέτη του Περισσού. Η Α. Παπαρήγα μιλώντας στην Πάτρα ανακαλύπτει στον ΣΥΝ τάσεις «επιστροφής προς τα κεντροδεξιά σε μικρά ζητήματα» ενώ «πλουτίζει» τις εναλλακτικές λύσεις που μηχανεύεται η «άρχουσα τάξη» προσθέτοντας άλλη μια «κεντροδεξιά λύση που φλερτάρει και λίγο προς τη λεγόμενη ανανεωτική αντιδογματική αριστερά».

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

J. Briggs και D. Peat

Ο ΤΑΡΑΓΜΕΝΟΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

Μια περιήγηση στη θεωρία του χάους
και την επιστήμη της ολότητας

Το βιβλίο εξερευνά με σαφήνεια και μεθοδικότητα το πολυπρόσωπο χάος, παρουσιάζοντας τους νόμους που διέπουν οικείες διαδικασίες της καθημερινής ζωής, - από τους χτύπους της καρδιάς και τη νόηση ως το σχηματισμό των νεφών και των καταιγίδων, - από τη σύνθεση ενός ποιήματος ως την εξάπλωση μιας πυρκαγιάς στο δάσος, - από τον έλεγχο της οδικής κυκλοφορίας και την τεχνητή νοημοσύνη ως το έμφραγμα και τη σχιζοφρένεια, - από τις διακυμάνσεις του χρηματιστηρίου ως την ανάπτυξη ενός πληθυσμού εντόμων.

Ο περίφημος αφορισμός του χάους ότι το τίναγμα των φτερών μιας πεταλούδας στο Πεκίνο επηρεάζει τον καιρό της Νέας Υόρκης δείχνει δραματικά αυτό που οι Briggs και Peat περιγράφουν ως «αναδυόμενη επιστήμη της ολότητας», μια συνεχώς αυξανόμενη επιστημονική αναγνώριση ότι τα πάντα στο Σύμπαν αλληλοσυνδέονται.

Το βιβλίο είναι απλό, κατανοητό, άριστα εικονογραφημένο, Αποτελεί την καλύτερη εισαγωγή στο θέμα αυτό που σε λίγο θα ενδιαφέρει τον καθένα μας.

σελ. 232, 14,5 x 25 εκ., 2900 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
114 71 Αθήνα, τηλ. 3643272, fax 3641864

Φαίνεται πως επειδή ο ΣΥΝ είναι εργαλείο στα χέρια των «αστών» η Α. Παπαρήγα μπορεί πλέον άνετα να μιλάει για «τονωτικές ενέσεις του κατεστημένου» προς αυτόν, και για στήριξη του από τα «δημοσιογραφικά συγκροτήματα»...

Έχοντας λοιπόν οριστικά πλέον «ανασυγκροτηθεί» και «αναγεννηθεί» το ΚΚΕ κατά την Αλέκα Παπαρήγα (με καθαιρέσεις στελεχών και ολόκληρων Επιτροπών Πόλεων, λογοκρισίες και πραξικοπηματικές εισηγήσεις της μειοψηφίας του Π.Γ. σε Ολομέλειες Κεντρικής Επιτροπής) συγκεντρώνει όλη την προσπάθειά του τώρα στον εξαναγκασμό του ΣΥΝ να πάρει μέρος στον ενδοεαριστερό εμφύλιο που αποφάσισε ο Περισσόσ, σαν αιτία ύπαρξής του. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην τελευταία απόφαση του Π.Γ. του ΚΚΕ αυτός ο εξαναγκασμός γίνεται ευτράπελος. Γνωρίζοντας πολύ καλά οι ατυχείς εμπνευστές του χειμένου της Απόφασης αυτής του Π.Γ. ότι ο ΣΥΝ έχει σωστά επιλέξει να μην πολυασχολείται με τον Περισσό, αυτοί κάνουν λόγο για «αντιπαράθεση» του ΣΥΝ «με το ΚΚΕ» η οποία «χαρακτηρίζει την αγωνιώδη προσπάθεια» του ΣΥΝ «να διεκδικήσει κάποιο ζωτικό χώρο ύπαρξης και πολιτικής επιβίωσης». Παρακάτω γίνεται λόγος για τους «εξωμότες» του ΚΚΕ που μετέχουν στον ΣΥΝ ότι χρησιμοποιούν τον τελευταίο «ως μοχλό πίεσης ενάντια στο ΚΚΕ», ενώ η ήπια στάση του ΣΥΝ απέναντι στο ΚΚΕ χαρακτηρίζεται ως «ένα ακόμα δείγμα πολιτικής διγλωσσίας». Ακόμη και οι ποσοτώσεις που τηρήθηκαν στην εκλογή της ΚΕ του ΣΥΝ θεωρείται από το ΠΓ του ΚΚΕ ότι «υπαγορεύτηκαν για λόγους τακτικής προς το ΚΚΕ».

ΣΥΝ: αναζητείται ταυτότητα

Φαίνεται λοιπόν πως το ΚΚΕ χρειάζεται τον ΣΥΝ για να διεξάγει έναν αδυσώπητο πόλεμο εναντίον του που θα του εξασφαλίζει τη συνοχή στις τάξεις του —όσες θα διαθέτει— πάνω στα λάιτ-μοτιβ της «ορθοδοξίας». Ήδη στην απόφαση αυτή που πήρε η αμιγής πλέον ομάδα που απέμεινε στο ΠΓ του ΚΚΕ δίνεται ένα επαρκέστατο δείγμα για την εφεξής στάση του Περισσού έναντι του ΣΥΝ: κατηγορίες για «αριστερό κοσμοπολιτισμό», «ελιτιστικές τάσεις», «κοινοβουλευτισμό» και «ταξική συναίνεση στο όνομα του εκσυγχρονισμού» είναι σημεία που θα αποτελέσουν κεντρικά συνθήματα του ΚΚΕ που πρόκειται να υπάρξει εναντίον του ΣΥΝ. Είναι μάλλον σίγουρο πως στην αντιπαράθεση αυτή θα χρησιμοποιηθούν πολλά μέσα, που δεν έχουν καθόλου αυτονόητη

σχέση με την καθαρή πολιτική αντιπαράθεση. Ήδη ο Χ. Φλωράκης υπαινιχθηκε διεκδίκηση του τίτλου του ΣΥΝ: «δεν είναι ο Συνασπισμός ο οποίος ήταν. Βεβαίως μέχρι στιγμής χρησιμοποιούν τον τίτλο. Δεν ξέρω πώς θα αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα», είπε στα Γρεβενά στις 3 Ιουλίου.

Στον ΣΥΝ η κατάσταση δεν έχει ισορροπήσει ικανοποιητικά σε κανένα επίπεδο. Αιτιάσεις της ΕΑΡ για παρεμβάσεις άλλων συνιστώσων στα εσωτερικά της μέσω της σταυροδοσίας για την Κ. Επιτροπή του ΣΥΝ, λεπτές σχέσεις και τριβές των «μικρών» με τους «μεγαλύτερους» εταίρους, δυσαρέσκεια με την απόπειρα συγκρότησης κομμουνιστικής συνιστώσας από τα στελέχη του ΚΚΕ και προβλήματα προσδιορισμού του ρόλου και των συσχετισμών στην Πολιτική Γραμματεία που εξέλεξε η Κ. Επιτροπή του ΣΥΝ είναι ορισμένα από τα ορατά προβλήματα. Δίπλα σε αυτά υπάρχουν ζητήματα που αφορούν τις προγραμματικές θέσεις του ΣΥΝ και την εξειδίκευσή τους, ανοιχτά θέματα για τις συμμαχίες και την αρθρωμένη διατύπωση της εναλλακτικής πολιτικής πρότασης, και προβλήματα οργανωμένης παρουσίας του ΣΥΝ στους κοινωνικούς χώρους με προτάσεις και πειστική πολιτική πρακτική που δεν θα επαναλαμβάνει τις συμβατικές και πεπερασμένες πλέον μορφές δράσης που χαρακτηρίζουν την κρίση αντιπροσώπευσης από την οποία δοκιμάζονται τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα.

Όλα αυτά είναι ζητήματα που μέχρι ένα σημείο συνοδεύουν υποχρεωτικά την πορεία ενός πολιτικού σχηματισμού προς την αυτοτελή κοινωνική του ύπαρξη και δράση. Η εκ μέρους του ΣΥΝ πρόθεση να αναζητηθεί ένας νέος πολιτικός και προγραμματικός χώρος στα αριστερά του πολιτικού διανύσματος της χώρας έχει ήδη μια δοκιμασμένη ιστορική διαδρομή, έστω και μικρή. Η σύνδεση αυτού του νέου προγραμματικού χώρου με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες —μακριά από παραδοσιακές πολυσυλλεκτικότητες στην παραταξιακή Ελλάδα— προϋποθέτει δύο πράγματα: την αποσαφήνιση των σημείων που θα συγκροτήσουν στην πολιτική του συγκεκριμένου αυτόν τον προγραμματικό χώρο και την σύζευξη καινοτομίας και αποτελεσματικότητας στην επεξεργασία του πολιτικού εργαλείου που θα εξασφαλίσει τη σχέση αντιπροσώπευσης ανάμεσα στο αριστερό πρόγραμμα και τα κοινωνικά στρώματα· ενός εργαλείου που δεν μπορεί να μοιάζει με παραδοσιακό πολιτικό κόμμα, επί ποινή ακύρωσης όλου του εγχειρήματος που λέγεται Συνασπισμός. □

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΑΝΑΤΟΛΙ ΡΙΜΠΑΚΟΦ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΜΠΑΤ ΤΟ '35 ΚΑΙ Τ' ΑΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ

Β' ΤΟΜΟΣ

Φ Ο Β Ο Σ

Στα 1937 ένας τυφώνας σαρώνει απ' άκρη σ' άκρη τη Ρωσία: στήνονται οι διαβόητες Δίκες της Μόσχας, στήνονται οι κρεμάλες, οι ελπίδες της Επανάστασης στήνονται στον τοίχο. Ο Στάλιν είναι το Διευθυντήριο και η Τρομοκρατία, είναι ο Απόλυτος Φόβος που ροκανίζει το μυαλό και την καρδιά.

εκδόσεις «γνώση»

Για τους Βιβλιοπώλες: Αποκλειστική διάθεση ΔΑΝΑΟΣ Α.Ε.,
Μαυρομιχάλη 64, 10680 Αθήνα, τηλέφωνα: 36.04.161, 36.31.975, 36.11.054

Αυτές τις μέρες, οι περισσότεροι από όσους διετέλεσαν αριστεροί τις τελευταίες δύο δεκαετίες αντιμετωπίζουν ένα ηθικό πρόβλημα. Ενώ τα γεγονότα στο ΚΚΕ τους αφορούν, στέκεται αδύνατο να τους συγκινήσουν. Αιτία είναι μάλλον η έλλειψη πρωτοτυπίας του έργου. Στην κακιά ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος, το επεισόδιο αυτό έχει παιχτεί δεκάδες φορές και με θύτες μάλιστα τα σημερινά θύματα.

Σήμερα, οι ανανεωτικοί του ΚΚΕ, ανακαλύπτουν το φως. Ανακαλύπτουν με δέος τους αδυσώπητους μηχανισμούς, τις διαγραφές, τους τραμπουκισμούς, τους αγανακτισμένους πολίτες. Όλα αυτά δηλαδή που οι εκάστοτε «πρώην» ΚΝίτες και οι υπόλοιπες συνιστώσες του αριστερού κινήματος μαθαίνουν πολύ οδυνηρά, όλα αυτά τα χρόνια. Σήμερα είναι λίγο δύσκολο να ξεχάσει οποιοσδήποτε από όλους αυτούς ότι επί 18 ολόκληρα χρόνια, από το 1973 και την μεταπολίτευση, ήταν το ενιαίο και πάντα ομοιόμορφο στην πράξη ΚΚΕ, που σαν μόνη λογική αντιπαράθεση είχε ακριβώς αυτές τις μεθόδους. Τους οικοδόμους της ΕΣΑΚ με τα γερά μπράτσα, τα ΚΝΑΤ, τις εύκολες ταμπέλες για χαφιέδες προβοκάτορες ή στην πιο ελαφριά περίπτωση, για ψυχολογικά ανώριμα άτομα.

Σήμερα τα πράγματα πια ξεχωρίζουν. Και όλοι αυτοί οι τότε «προβληματικοί», δυσκολεύονται σήμερα να θεωρήσουν τους εαυτούς τους, αυτούς που εδώ και μια δεκαετία τουλάχιστον είχαν πάρει τις αποστάσεις απ' αυτό που λεγόταν υπαρκτός σοσιαλισμός, πιο έξυπνους, πιο υποψιασμένους, πιο προβλεπτικούς από τον κύριο Ανδρουλάκη και τα άλλα ανανεωτικά στελέχη. Απλώς, αυτό που όλοι ήξεραν από τα τέλη της δεκαετίας του '70, τώρα έγινε αναγκαιότητα όχι μόνο γι' αυτούς που δεν είχαν από τότε να χάσουν τίποτα άλλο εκτός από τα όνειρά τους αλλά και γι' αυτούς που είχαν να χάσουν πολύ πιο χειροπιαστά πράγματα.

Σύγκρουση γενεών

Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού επιτάχυνε τις εξελίξεις στο εσωτερικό της ελληνικής πολιτικής σκηνής. Στην Ελλάδα, πολλές γενιές ανέπτυξαν μία πολιτική συμπεριφορά που συνοφίζοταν σε ένα απλό και βολικό σχήμα: το κράτος - πατέρας, το κράτος - κόμμα, φροντίζει τα παιδιά του έ-

Και πού να ήσουν στην Τασκένδη

Καλοκάσης '91

ναντι της με το αζημίωτο υποστήριξης. Ε-
μείς δεν έχουμε παρά να το «καταλάβου-
με». Με μια επαναστατική έφοδο ή απλώς
με μια πρόσληψη στο δημόσιο. Ανάλογα με
την πολιτική τοποθέτηση. Πόσοι θα μπορέ-
σουν να επιβιώσουν σήμερα;

Όχι αυτοί που υστερούν πια λόγω ηλι-
κίας, κουλτούρας, εφοδίων. Αυτοί είναι ευ-
διάκριτοι και στα τρία κόμματα. Στη Ν.Δ.
βρίσκονται στον κομματικό μηχανισμό και
απαιτούν την πρόσληψη «των δικών μας
παιδιών». Στο ΠΑΣΟΚ ονειρεύονται «την
επιστροφή στα πράγματα» και οργανώνον-
ται στον Ταύρο. Στον Περισσό δεν είναι τυ-
χαίο πως δίπλα στους γέροντες βρίσκονται
από τη νέα γενιά μόνον εκείνοι που οφθαλ-
μοφανώς υστερούν σε αντίληψη, πολιτική ο-
ξυδερχεία, ικανότητες. Αντίθετα νέα στρώ-
ματα απ' όλους τους χώρους, με εμπιστοσύ-
νη στην ηλικία και τις δυνάμεις τους, είναι
έτοιμα να παλέψουν για τη βελτίωση της
προσωπικής τους θέσης με συμμετοχή στο
παιχνίδι. Στη ζωή, στην πραγματικότητα
δηλαδή, οι προνομιούχοι είναι οι ανανεωτές
και όχι οι γέροντες του Περισσού οι οποίοι,
το μόνο που έχουν να πιαστούν, είναι κά-
ποια προνόμια, δηλαδή λογαριασμοί, κά-
ποια εξοχικά στη Ραφήνα, κακέκτυπα σο-
βιετικών ντάτσια.

Ξεκαθάρισμα λογαριασμών

Το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών ήλθε
λοιπόν φυσιολογικά, αν και κάπως αργά.
Το τίμημα δε αυτών των διαγραφών ήταν
το μικρότερο δυνατόν. Σχεδόν ευχές για
«καλή σταδιοδρομία». Όλοι σπεύδουν να
τους αγκαλιάσουν. Όπως δύο χρόνια πριν
τους απίστευτους νεολαίους του Κάππου
που τώρα περιχαρείς επιστρέφουν στην κα-
θαρότητα των εικονισμάτων. Τους επεφυ-
λάχθη και τότε θερμή υποδοχή μόνο και μό-
νο γιατί αποχώρησαν. Τους αγκάλιασαν ό-
λοι οι άλλοι που τόσα χρόνια δεν μπόρεσαν
να ξεφύγουν από το σύνδρομο του απολωλό-
τος προβάτου από το κόμμα - πατέρα, από
το σύνδρομο των «λίγων», από το σύνδρομο
του πατροκτόνου, αυτοί που σε κάθε απο-
χώρηση έβλεπαν να δικαιώνονται. Τώρα οι
ανανεωτές του ΚΚΕ ανέντησαν με τη σειρά
τους.

Ο διαχωρισμός των εκσυγχρονιστικών α-
πό τα καθυστερημένα στρώματα στο ΚΚΕ
θα προκαλέσει αναγκαστικά παρόμοιες κι-
νήσεις στο εσωτερικό και των άλλων κομ-
μάτων κι αυτή ίσως θα 'ναι η μεγαλύτερη υ-
πηρεσία της πρόσφατης διάσπασης του
ΚΚΕ.

Πασοκολατρεία

Για να προχωρήσουν όμως έτσι, οι ανα-
νεωτές πρέπει να αποδείξουν τον τίτλο τους.
Γιατί μέχρι τώρα οι δύο πτέρυγες του ΚΚΕ
μοιάζουν να συναγωνίζονται στο ποιος θα
είναι προνομιακός συνομιλητής του ΠΑ-
ΣΟΚ. Ναι, αυτού του ΠΑΣΟΚ με τον Αν-
τρέα και τον Κουρή, που κάποτε η απομά-
κρυνσή τους ήταν όρος απαράβατος για τη
συνεργασία. Γιατί η αγωνία τους μήπως εν
ονόματι της ανανέωσης χαθεί ο μηχανι-
σμός, δεν κρύβεται. Γιατί ο λαϊκισμός του
αγίου ολυμπιακού φιλάθλου μοιάζει περισ-
σότερο με τον «αποδυτηριάκια» παρά με εκ-
συγχρονισμό. Ακόμα και τον εκσυγχροني-
σμό του ποδοσφαίρου. Γιατί οι «θυσίες» του
κ. Δραγασάκη «και υπουργοί γίναμε για το
κόμμα», μοιάζουν απόλυτα με τις υποκρι-
σίες δεκαετιών, όταν τα στελέχη «επωμί-
ζονταν καθήκοντα» και ποτέ δεν ανέβαιναν
στην ιεραρχία δηλαδή στην εξουσία, με ό,τι
αυτό συνεπάγεται. Γιατί οι «25 λέξεις για
την Αριστερά», το ανανεωτικό μανιφέστο,
υστερεί κι από πρωτόλειο κείμενο μέλους
φοιτητικής οργάνωσης που αποχωρούσε το
'78 θέτοντας τα προβλήματα του κινήματος
σε μια σελιδούλα παραίτησης. Εκτός αν η
ανανεωτική συνεισφορά στην αριστερή σκέ-
ψη του 2000 είναι το κλείσιμο του σχίσμα-
τος της τρίτης διεθνούς και η επανέωση με
τους σοσιαλιστές. Αλλά αυτό το έχει κατα-
νοήσει ο κύριος Μπριλλάκης χρόνια τώρα.

Σήμερα ο κ. Ανδρουλάκης αποκαλύπτει
ότι το 1973 μετά το Πολυτεχνείο πολλά
μέλη της γενιάς του είχαν το πρόβλημα αν
έπρεπε να ενταχθούν στο ΚΚΕ ή να δη-
μιουργήσουν νέον οργανισμό.

Πολιτικοί μάνατζερς

Αυτή η γενιά, δύο δεκαετίες τώρα, έχει
φτιάξει πολλές πολιτικές καριέρες, έχει ζή-
σει πολλά επαγγελματικά στελέχη κι έχει
δει τις πορείες όλων. Μικρός ο τόπος. Η ει-
σβολή νέων πολιτικών μάνατζερ στον στίβο
είναι απόλυτα θεμιτή. Η επαγγελματική
πολιτική είναι απόλυτα φυσιολογική στην
οικονομία της αγοράς που τώρα ενθουσιω-
δώς ανακαλύπτουμε. Μόνο που όταν κα-
λούμεθα να επιλέξουμε μάνατζερ, να ξερου-
με ότι αυτό κάνουμε και τίποτα παραπάνω.
Οι «ανανεωτές» μάνατζερ είναι προτιμότε-
ροι στην εποχή μας από τον κύριο Τσολάκη,
από «λοχαγούς» κι από «λοχίες». Αφού ό-
μως έτσι απλά είναι όλα, γιατί πρέπει να τα
καλύπτουμε με το περιτύλιγμα της ιδεολο-
γικής πάλης, του πραξικοπήματος, των

σταλινικών αγριότητων, τις ελεύθερης φω-
νής που φιμώνεται, της «Πρώτης» που μας
«έκλεισαν», του 902 που «κατέλαβαν» και
λοιπών φορτισμένων συναισθηματικά από
το παρελθόν εικόνων; Παρεμπιπτόντως,
ποτέ τότε δεν είχα καταλάβει τι άλμα προς
το μέλλον των ΜΜΕ ήταν η Πρώτη και ο
902, ενώ τώρα παρουσιάζεται ως προφανές.
Εκτός αν είναι όπως όταν μετά τον τραυμα-
τισμό του ο Γαλακτερός βαφτίζεται ο απο-
λύτως απαραίτητος παίκτης που η απουσία
του μας στέρησε την πρόκριση στο Ευρωμ-
πάσκετ.

Έστω. Γιατί όμως πρέπει κάθε νέα ομά-
δα πολιτικού μάνατζμεντ να χρησιμοποιεί
τα συναισθήματα, τα όνειρα, τα ρομαντικά
μας ανακλαστικά αντί να μας πείθει με την
αποτελεσματικότητα των προτάσεών της;
Επειδή σπανίζουν οι προτάσεις; Τότε δεν εί-
ναι πιο ειλικρινείς ο κ. Παπαγιαννάκης, ο
κ. Σημίτης ή και ο κ. Έβερτ, που δεν που-
λάνε τουλάχιστον τις λύσεις τους με ιδεολο-
γικό σελοφάν;

Αν Αριστερά σημαίνει τελικά πρόοδος,
σημαίνει να ωθείς τον κόσμο προς το μέλ-
λον, αριστεροί θα υπάρχουν πάντα μόνον ό-
που η αριστερή πολιτική θα πρέπει να απο-
δεικνύεται κάθε μέρα στα σημερινά προβλή-
ματα και όχι με την αναπαράσταση της Τα-
σκένδης στην Αθήνα του 1991. Γιατί όχι
μόνο το έργο είναι γνωστό, αλλά και το ρη-
μέικ δεν έχει καν το τόσο απαραίτητο σήμε-
ρα θέαμα. Ούτε ένα κομμένο αυτί για την
τιμή των όπλων...

□

Ημάνόδιον

ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

ΣΤ. ΜΠΕΚΑΤΩΡΟΣ: Δύο ποιή-
ματα * ΡΗ. SHERRARD: 'Ο
καλλιτέχνης και το έργο (Μτφ.:
'Ανν. Ζέρβος) * Κ. ΣΤΕΡΓΙΟ-
ΠΟΥΛΟΣ: Δύο ποιήματα * Μ.
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ: Τρία ποιήματα * Α.Χ.
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ: 'Εξοριστής, 6 * 86 * Σ.
ΙΑΙΝΕΚΑΠΙΑ: 'Α Σικελιανός - Β. 'Ιδανός.
' ΕΛΛΗ ΣΥΝΑΔΙΝΟΥ: Στην κοιλιά του

PIERRE JEAN JOUVE
Π Ο Ι Η Σ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η Ν Ι Κ Ο Σ Λ Ε Β Ε Ν Τ Η Σ

σουπερμάρκετ * Β. ΝΤΟΚΟΣ: Πέντε ποιήμα-
τα * Γ. ΑΡΑΓΗΣ: 'Ο λόγος σημαίνει αλλά
και ύπνο σημαίνει * Δ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ: Τρία
ποιήματα * Ν. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ: Πέντε ποιήμα-
τα * Σ. ΚΕΥΕΣ: Δύο ποιήματα ('Απόδοση:
Β. Κότσικος) * Ν. ΠΟΛΥΖΟΣ: Δύο ποιήματα
* ΣΤ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ: Οι χήνες * Ρ.Ι.
JOUVE: 'Ασυνείδητο. Πνευματικότητα και
Καταστροφή (Μτφ.: Ν. Λιβέντης) * J. STA-
ROBINSKI: 'Η διάκριση της επιθυμίας (Μτφ.:
Ν. Λιβέντης) * ΤΟ ΜΕΓΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ.
Μ. ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΑΚΗΣ: Σώμα πατέρα * ΟΙ
ΣΥΛΛΟΓΕΣ * ΕΝ ΠΑΡΟΛΩ: Βιβλιοκρισίες.
Αναφορές, σόγια Γράφουν: Ν. ΑΛΑΡΗΣ.
Ν. ΛΕΒΕΝΤΗΣ * 6 * ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟ ΚΑΡΟΥΖΟ * Κομμήματα: Δ. ΓΕΡΟΣ

14

Τραπεζικά κέρδη και εκσυγχρονισμός

Πολλά ερωτηματικά γεννήθηκαν σε όσους ασχολήθηκαν με τις δραστηριότητες και τα οικονομικά αποτελέσματα των Ελληνικών Τραπεζών, με έτος αναφοράς το 1990, όπως αυτά δημοσιεύθηκαν από τον ICAP.

Το βασικότερο ίσως ερωτηματικό γύρω από τα οικονομικά αποτελέσματα είναι το πώς από τις 21 τράπεζες που άσκησαν δραστηριότητες πάσης χρηματοπιστωτικής φύσεως, οι 17 παρουσίασαν κέρδη πολλών δισεκατομμυρίων δραχμών όταν οι καταθέσεις και οι χορηγήσεις τους αυξήθηκαν σε ποσοστά χαμηλότερα του πληθωρισμού. Ουσιαστικά δηλαδή σε σταθερές τιμές οι καταθέσεις και οι χορηγήσεις σημείωσαν πτώση, άρα ο τζίρος των τραπεζών ήταν χαμηλότερος το 1990 από ό,τι το 1989.

Και ναι μεν για τις καταθέσεις η επίσημη εξήγηση που δίνεται είναι ότι η αύξηση που αναμενόταν (αντί της μείωσης που μας προέκυψε ξαφνικά) απορροφήθηκε από τα Ομόλογα του Δημοσίου, που είχαν την ίδια χρονική περίοδο ελκυστικότερα επιτόκια για τον αποταμιευτή, από μια κατάθεση σε τράπεζα, ενώ για τις χορηγήσεις δεν χρειάζεται καμιά επίσημη ή ανεπίσημη εξήγηση αφού όλοι γνωρίζουμε ότι οι τράπεζες «έχουν γυρίσει τη στρόφιγγα» και χορηγούν δάνεια με το σταγονόμετρο.

Πού οφείλονται, λοιπόν τα κέρδη των τραπεζών; Μα, πού αλλού παρά στην πρωτάκουστη διαφορά (φθάνει και ενίοτε ξεπερνά τις 10 ποσοστιαίες μονάδες) των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων.

Την ίδια χρονιά (1990), που ο μικροαποταμιευτής κυρίως (αλλά όχι μόνον αυτός) έχανε τουλάχιστον 5 ποσοστιαίες μονάδες από τη διαφορά πληθωρισμού - επιτοκίου, καταθέτοντας σε λογαριασμούς των τραπεζών, ο επιχειρηματίας, μικρομεσαίος ή μεγάλος, ο έμπορος και ο βιοτέχνης αναγκαζόταν να ξεπληρώνει τα δάνεια από τις τράπεζες με επιτόκιο που σε ορισμένες περιπτώσεις φθάνει και το 30%. Και βέβαια δεν είναι άσχετο το γεγονός ότι με τέτοια επιτόκια αναγκάζονται πολλές φορές έμποροι και επιχειρηματίες να προσφεύγουν στους τοκο-

γλύφους, όπως άλλωστε απέδειξε για μια ακόμα φορά και η περίπτωση του κ. Ζάχαρη.

Αν λοιπόν υποθέσουμε ότι η εξήγηση για τα κέρδη των τραπεζών δίνεται από τη διαφορά επιτοκίων χορηγήσεων - καταθέσεων, ποια μπορεί να είναι η εξήγηση για το γεγονός ότι η μεγαλύτερη τράπεζα και μεταξύ των 100 πρώτων σε παγκόσμια κλίμακα, η Εθνική, παρουσίασε ζημιές ύψους 12 δισεκατομμυρίων δραχμών, ενώ η κατεξοχήν Τράπεζα για τη Βιομηχανική Ανάπτυξη, η ΕΤΒΑ σημείωσε ζημιές 27 εκατομμυρίων δραχμών;

Αλλά ο χορός των δισεκατομμυρίων έτσι κι αλλιώς καλά κρατεί αφού η Εμπορική παρουσίασε κέρδη 20,1 δισ. δρχ. (αύξηση άνω του 316% σε σχέση με πέρσι), η Γενική 2,3 δισ. δρχ. (αύξηση 250%), η Πίστewς 18,2 δισ.

δρχ. (αύξηση 160%), η Ιονική 11,1 δισ. δρχ. (αύξηση 87%), η Εργασίας 13,4 δισ. δρχ. (αύξηση 65%).

Αλλά, και για φέτος αναμένεται ότι οι τράπεζες ή τουλάχιστον οι περισσότερες από αυτές θα παρουσιάσουν και πάλι υψηλά κέρδη (και μειώνοντας το προσωπικό τους —πέρσι το μείωσαν κατά 2,5%) αφού τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων δεν αναμένεται να υποστούν ουσιώδεις μεταβολές, παρά τις πιέσεις που ασκούνται από τον επιχειρηματικό κόσμο.

Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι, όσοι διοικητές τραπεζών μέχρι τώρα έδωσαν στη δημοσιότητα στοιχεία σχετικά με τα καθαρά αποτελέσματα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (με εξαίρεση την Εθνική Τράπεζα) παρουσίασαν και πάλι κέρδη για δραστηριότητες τριμήνου, τετραμήνου και πενταμήνου τρέχοντος έτους.

Άρα θα πρέπει να περιμένουμε ότι και φέτος οι περισσότερες τράπεζες θα σημειώσουν κέρδη και το πιθανότερο είναι ότι κέρδη θα έχει και η Εθνική Τράπεζα μετά την αύξηση του Μετοχικού Κεφαλαίου της που αναμένεται να γίνει λίαν προσεχώς.

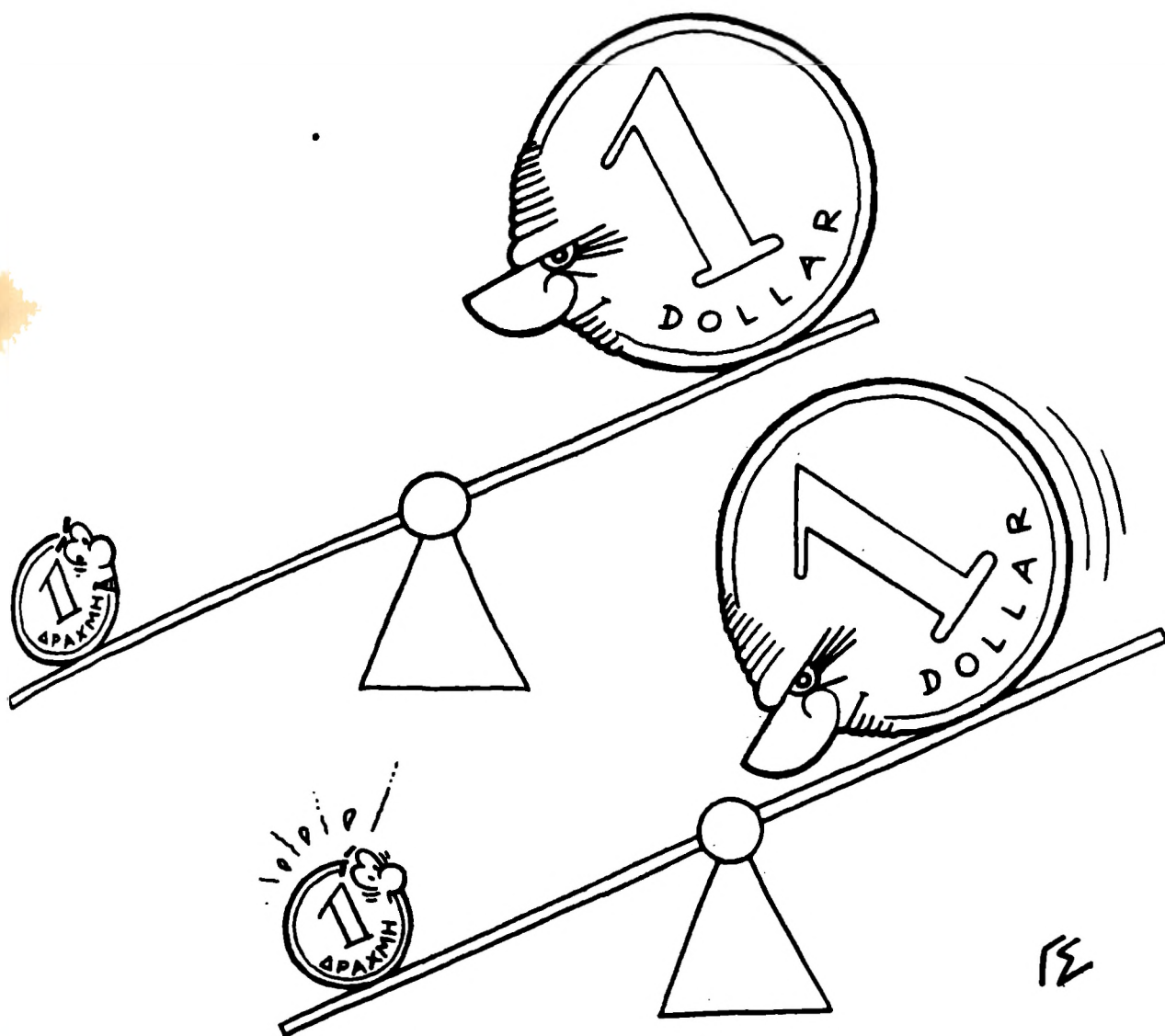
Αλλά πέρα από τα ερωτήματα που γεννήσαν τα δημοσιευθέντα στοιχεία για τις τράπεζες το βασικότερο για μας είναι «πώς θα χρησιμοποιηθούν τα κέρδη αυτά;». Θα χρησιμοποιηθούν για τον εκσυγχρονισμό των τραπεζών προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός που θα επιφέρει η απελευθέρωση των τραπεζικών εργασιών στο ελληνικό έδαφος μετά την εφαρμογή των σχετικών κοινοτικών οδηγιών ή θα χρησιμοποιηθούν για αλλότριους σκοπούς;

Διότι εάν μεν χρησιμοποιηθούν για τον εκσυγχρονισμό καλώς έχει. Εάν όμως δεν χρησιμοποιηθούν τότε αναμφίβολα ο αποταμιευτής - καταθέτης θα υποστεί διπλή ζημιά. Η πρώτη ζημιά γιατί τα επιτόκια από τις καταθέσεις του είναι και θα είναι χαμηλότερα του πληθωρισμού ενώ η δεύτερη ζημιά θα επέλθει όταν η τράπεζα στην οποία εμπιστεύθηκε τις καταθέσεις του δεν παρουσιάσει κέρδη...

Η ΑΠΛΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Πολύς θόρυβος «για το τίποτα» γίνεται τώρα τελευταία γύρω από το αν και κατά πόσον θα αυξηθούν ή δεν θα αυξηθούν τα τιμολόγια των ΔΕΚΟ ή αν επιβληθεί έκτακτη εισφορά ή εν πάση περιπτώσει αν η κυβέρνηση αποφασίζει μετά το καλοκαίρι να αυξήσει με τους γνωστούς σε όλους μας τρόπους τα δημόσια έσοδα. (Διάβαζε φόρους, εισφορές κ.λπ.).

Και λέμε ότι γίνεται πολύς θόρυβος «για το τίποτα» γιατί η κυβέρνηση όταν άρχισε η εφαρμογή του λεγόμενου Σταθεροποιητικού Αναπτυξιακού της προγράμματος τόνισε ότι αν χρειαστεί θα ληφθούν διορθωτικά μέτρα. Με άλλα λόγια, από τότε η κυβέρνηση άφηνε «ανοιχτό παράθυρο» στις αυξήσεις που έτσι κι αλλιώς θα επιβληθούν είτε μετά το καλοκαίρι... είτε πριν τον χειμώνα.

Ανεφάρμοστοι στόχοι και δημόσιο έλλειμμα

Βαρύ το κλίμα στο υπουργείο Οικονομικών, ιδιαίτερα μετά τη διαπίστωση του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη ότι υπάρχουν προβλήματα στον περιορισμό των ελλειμμάτων του Δημοσίου. Μετά από αυτό ο υπουργός Οικονομικών κ. Παλαιοκρασσάς δίνει αυστηρές εντολές προς πάσαν κατεύθυνση και αναμένει, τι άλλο, παρά ένα θαύμα.

Σκληρό (σκληρότερο από το 1991) θα είναι το 1992 για όλους (ή σχεδόν για όλους) αφού οι ρυθμοί αύξησης των δημοσίων εσόδων θα τρέχουν ταχύτερα (;) από τις δαπάνες του δημοσίου (οι οποίες θα συνταχθούν σε μηδενική βάση) αφού οι επιχορηγήσεις θα μειωθούν κατά 5,3% έναντι των προβλέψεων του 1991, αφού θα

περιοπούν δραστικά οι επιδοτήσεις στη γεωργία «και άλλα πολλά αφού».

Τα παραπάνω «αφού» δικαιώνουν δυστυχώς τους απαισιόδοξους για την πορεία της ελληνικής οικονομίας οι οποίοι πρόβλεψαν ότι τα έσοδα του δημοσίου θα υπολείποντο των κυβερνητικών στόχων, κυρίως λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης και αδυναμίας της κρατικής μηχανής και ότι τα έξοδα θα ξεπέρασαν τα όρια, κυρίως λόγω κομματικών πιέσεων για προσλήψεις.

Δεν είναι περίεργο το γεγονός ότι ο κ. Παλαιοκρασσάς πριν καλά - καλά συμπληρωθεί το πρώτο εξάμηνο τρέχοντος έτους, κάλεσε με εγκύκλιό του τους πάντες (υπουργεία, δημόσιους οργανισμούς, νομαρχίες) να υποβάλουν μέχρι τέλος Αυγούστου τα σχέδια των προϋπολογισμών τους για το 1992.

Έτσι απλά; Όχι βέβαια αφού η εγκύκλιος παρέχει και τις σχετικές οδηγίες μέσω των οποίων «επισφραγίζεται» η περιοριστική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, «περιοριστικότερη» ακόμα και από εκείνη του 1991.

Ορίζει λοιπόν ο κ. Παλαιοκρασσάς ότι οι πιστώσεις για την επιχορήγηση των Ν.Π.Δ.Δ. ή Ι.Δ. οργανισμών κ.λπ. που θα προταθούν για το 1992 πρέπει να περιορισθούν στο απολύτως αναγκαίο ύψος, λαμβάνοντας υπόψη ότι για το 1992, οι επιχορηγήσεις θα μειωθούν κατά 5,3% έναντι των προβλέψεων του 1991. Αν, τονίζει ο υπουργός Οικονομικών, δεν «αυτοπεριορι-

στείτε», τότε «οι υπηρεσίες μας θα αναγκασθούν να κάνουν μόνες τους τις περικοπές».

Περικοπές λοιπόν στις επιχορηγήσεις, αλλά και απόπειρα για τη δημιουργία φορολογικών κινήτρων που να ενθαρρύνουν τις επενδύσεις ζητεί ο κ. Παλαιοκρασσάς.

Η απόπειρα δεν έρχεται φυσικά τυχαία, αλλά μετά από τη διαπίστωση ότι εξακολουθεί να υπάρχει συγκρατημένο ενδιαφέρον για επενδύσεις. Μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1991 υποβλήθηκαν στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας μόνον 50 αιτήσεις για υπαγωγή στις επενδύσεις με κίνητρα. Αν λάβει κανείς υπόψη και το γεγονός ότι από την αίτηση μέχρι την έγκριση του επενδυτικού σχεδίου και μέχρι την πραγματοποίησή της, για να μην αναφερθούμε στην απόδοσή της, περνάει ένας και πλέον χρόνος γίνεται εύκολα αντιληπτό πόσα πρέπει να περιμένουμε από επενδύσεις.

Για το λόγο αυτό ο κ. Παλαιοκρασσάς αναζητεί και θα βρει τελικά να προτείνει φορολογικά κίνητρα με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων περισσότερο χάριν εντυπώσεων παρά διότι περιμένει κάτι ουσιαστικό. Άλλωστε το γενικότερο κλίμα και η πορεία της ελληνικής οικονομίας δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για ελπίδες στον υπουργό Οικονομικών.

Αλλά παρά τις προσπάθειες του κ. Παλαιοκρασσά για συγκράτηση των δαπανών, αύξηση των εσόδων του δημοσίου και νοικοκυρέματος της ελληνικής οικονομίας, ενόψει της κατάρτισης των σχεδίων του προϋπολογισμού των υπουργείων, των δημοσίων οργανισμών και των νομαρχιών, τίποτα δεν δείχνει (το αντίθετο μάλιστα) ότι ο προϋπολογισμός για το 1992 δεν θα είναι ακόμα περισσότερο «περιοριστικός» από ό,τι προβλεπόταν το 1991. □

Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων κινείται με χαμηλότερους ρυθμούς απορροφητικότητας από ό,τι προβλεπόταν. Στο πεντάμηνο Ιανουαρίου - Μαΐου, απορροφήθηκαν 140 δισ. δραχμές έναντι 120,7 δισ. δραχμών το αντίστοιχο περυσινό πεντάμηνο.

Το ποσοστό απορροφητικότητας δηλαδή κινήθηκε στο παρακάτω πεντάμηνο του 1991 με ρυθμό 24% έναντι 32% πέρυσι.

Ακόμα και το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων κινείται εκτός κυβερνητικών στόχων.

Έχουν δικαιώματα οι πρόσ-

Το κράτος πρέπει κάποια στιγμή να αρχίσει να εφαρμόζει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει από διεθνείς συνθήκες, όχι μόνο στους τύπους αλλά και στην ουσία τους, ιδίως όταν αφορούν ανθρώπινα δικαιώματα. Οπωσδήποτε πάντως δεν επιτρέπεται να προχωρεί σε παραβιάσεις τέτοιων υποχρεώσεων και μάλιστα με μορφή νόμου.

Ας ξεκινήσουμε με τα εξής δύο δεδομένα: το πρώτο δεδομένο είναι ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα σε ολόκληρη την υφήλιο την δεκαετία που έρχεται θεωρείται ότι θα είναι οι μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, πράγμα το οποίο έχει ήδη αρχίσει να γίνεται αισθητό στη χώρα μας. Οι λόγοι των μαζικών αυτών μετακινήσεων ποικίλουν: άλλοτε πρόκειται για ολοκληρωτικά καθεστώτα που καταπατούν κάθε ανθρώπινο δικαίωμα, άλλοτε για ένοπλες συρράξεις και εμφύλιους πολέμους, άλλοτε για λιμούς και φυσικές καταστροφές και άλλοτε για εξαθλιωμένες ή έστω κακές συνθήκες διαβίωσης. Σε κάθε περίπτωση, πίσω από κάποια πληθυσμιακή μετακίνηση, από κάθε ξεριζώμα, κρύβεται η ανθρώπινη δυστυχία. Είναι φυσιολογικό οι άνθρωποι να αναζητούν πάντα μια καλύτερη τύχη και να έλκονται σε αυτήν τους την προσπάθεια προς περιοχές πιο εύπορες και πιο ανεπτυγμένες.

Αυτή η τάση επιτείνεται όσο διευρύνεται το χάσμα μεταξύ περισσότερο και λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών, ενώ ταυτόχρονα η πληροφορία για το πόσο καλύτερη είναι η ζωή σε άλλα σημεία του πλανήτη διεισδύει όλο και περισσότερο σε περιοχές που άλλοτε ήταν αποκομμένες από τον «πολιτισμένο κόσμο». Από την άλλη πλευρά, είναι φυσιολογική η τάση των κυβερνήσεων να ανησυ-

χούν και να προσπαθούν να πάρουν όλο και πιο περιοριστικά μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα κύματα των ξένων που βρίσκονται προ των πυλών.

Το δεύτερο δεδομένο είναι ότι κάποια διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να γίνονται σεβαστά σε κάθε περίπτωση. Ο ξένος σε κάποια χώρα δεν παύει να είναι άνθρωπος.

Το δικαίωμα να ζητήσει κάποιος άσυλο και να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας δεν θεωρείται αυτό καθαυτό θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, με την έννοια ότι η απονομή της προσφυγικής ιδιότητας αποτελεί άσκηση της εθνικής κυριαρχίας. Μια σειρά ωστόσο από διατάξεις όπως αυτή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου άρθρο 3, από την οποία συνάγεται ότι απαγορεύεται η έκδοση σε χώρα όπου κινδυνεύει η ζωή ή η ανθρώπινη αξιοπρέπεια κάποιου ατόμου, και αυτή του Ελληνικού Συντάγματος, άρθρο 5 §2 που προβλέπει τη μη έκδοση προσώπου που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας, στην πράξη εγκαθιδρύουν το δικαίωμα να ζητήσει ο αλλοδαπός να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα. Το δικαίωμα αυτό εξάλλου απορρέει από τη διεθνή πρακτική κατά την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και το συμπληρωματικό Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης του 1967 που προβλέπουν ότι «πρόσφυγας είναι το πρόσωπο που έχει βάσιμο φόβο καταδίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, υπηκοότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών ιδεών και πεποιθήσεων» και «δεν μπορεί ή λόγω αυτού του φόβου δεν ζητά την προστασία του κράτους του οποίου έχει την υπηκοότητα». Σύμφωνα με την πρακτική αυτή πρέπει να εξετάζεται η αίτηση του αλλοδαπού που εισέρχεται στο έδαφος μιας συμβαλλόμενης χώρας και ζητά άσυλο. Μέχρι δε να ληφθεί κάποια απόφαση στο ζήτημα του ασύλου, ο αλλοδαπός δεν επιτρέπεται να επαναπροωθηθεί στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή του ή η ελευθερία του θα μπορούσαν να κινδυνεύσουν. Με πιο απλά λόγια, ο κούρδος αντικαθεστωτικός που μαχόταν κατά του ιρακινού στρατού για την ανεξαρτησία του κουρδικού λαού στο Ιράκ και του οποίου οι σύντροφοι συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν, ενώ εκείνος κατόρθωσε να ξεφύγει και να φτάσει στην Ελλάδα, έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο από τις ελληνι-

κές αρχές, οι οποίες δεν πρέπει να τον επαναπροωθήσουν στο Ιράκ ούτε στην Τουρκία (η οποία εφαρμόζει μια πολιτική που δεν ευνοεί τους Κούρδους, ως γνωστόν, αλλά και που σε κάθε περίπτωση έχει υπογράψει τη Σύμβαση της Γενεύης με το λεγόμενο «γεωγραφικό περιορισμό και δεσμεύεται να προστατεύει άρα μόνο τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη) μέχρι να κρίνουν την αίτησή του.

Όσο δεν εκκρεμεί αυτή η αίτηση, ο αιτών άσυλο δεν πρέπει να φυλακίζεται μόνο και μόνο διότι μπήκε στην Ελλάδα παράνομα. Τα παραπάνω ισχύουν κατά μείζονα λόγο για όσους έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες. Αντίθετα, αυτοί που δεν ζητούν άσυλο ή των οποίων η αίτηση απορρίπτεται, μπορούν να επιστραφούν στη χώρα της καταγωγής τους και δεν έχουν τα άλλα δικαιώματα που προβλέπονται στη Σύμβαση της Γενεύης και που ισχύουν για αυτούς που

ηγες στην Ελλάδα;

δεν μπορούν να γυρίσουν στην πατρίδα τους. Εδώ λοιπόν καταλαβαίνει κανείς πόσο σημαντική είναι η διαφορά ανάμεσα στους πρόσφυγες (γνωστούς στην Ελλάδα ως «πολιτικούς πρόσφυγες») και τους μετανάστες (ή «οικονομικούς πρόσφυγες»).

Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων στη χώρα μας έχει τελευταία περάσει από ορισμένες διακυμάνσεις. Μέχρι τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα δεν είχε καμιά μεταναστευτική πολιτική με το σχεπτικό ότι είναι μια μικρή χώρα, οικονομικά αδύναμη κλπ. Θεωρούσε ότι ήταν κράτος - *passive* και ότι όλοι οι ξένοι που έρχονταν με σκοπό να μην ξαναγυρίσουν στην πατρίδα τους οπωσδήποτε θα έφευγαν για κάποια άλλη χώρα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ανεξάρτητα από το αν ήταν πρόσφυγες ή όχι. Ο κυριότερος νόμος που ρύθμιζε το θέμα ήταν ένας νόμος του 1929.

Έτσι, παρ' όλο που η Ελλάδα είχε υπο-

γράφει τη Σύμβαση της Γενεύης, στην πράξη δεν εξέταζε αιτήματα και δεν χορηγούσε άσυλο παρά μόνο στους Τούρκους. Από το 1990 και στο εξής το κράτος ανέλαβε να εξετάζει όλες τις αιτήσεις ασύλου χωρίς διάκριση. Παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα εξετάζει επίσης αιτήματα ασύλου και ανάλογα με την περίπτωση βοηθάει τα άτομα που είναι υπό την προστασία της.

Η τάση πάντως του κράτους ανέκαθεν ήταν να ανέχεται να παραμένουν στο ελληνικό έδαφος αλλοδαποί χωρίς άδειες παραμονής και πολύ περισσότερο εργασίας, τους οποίους κατά καιρούς η αστυνομία συνελάμβανε για κάποιο διάστημα και μετά τους ξανάφηνε ελεύθερους, χωρίς να ακολουθεί μια σταθερή πολιτική στο θέμα των απελάσεων και των αλλοδαπών γενικότερα. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μια κατάσταση χωρίς προηγούμενο, καθώς πολλοί αλλοδαποί θέλησαν να επωφεληθούν από το γεγονός ότι η χώρα ήταν ελαστική. Έτσι για παράδειγμα παρατηρήθηκε τον τελευταίο χρόνο το φαινόμενο να εισέρχονται σε ελληνικό έδαφος χιλιάδες αλλοδαποί κάθε προέλευσης, παράνομα πιο συχνά απ' ό,τι νόμιμα, άλλοι να φυλακίζονται για παράνομη είσοδο στη χώρα, άλλοι να μη γίνονται αντιληπτοί και άλλοι να κατορθώνουν να κάνουν αιτήσεις ασύλου παρά τις αντιξοότητες (έλλειψη μεταφραστών, απροθυμία των αρχών κ.τλ.). Η κατάσταση έγινε οριακή με τον ερχομό των Αλβανών και των Βορειοηπειρωτών.

Μπροστά σε αυτό το χάος η κυβέρνηση ετοίμασε ένα σχέδιο νόμου με τίτλο «Αστυνομικός έλεγχος των μεθοριακών διαβάσεων, είσοδος, παραμονή, εργασία και απελάσεις αλλοδαπών και διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων», το οποίο σύμφωνα με διάφορες ανακοινώσεις της πρόκειται να κατατεθεί σύντομα στη Βουλή*.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του

* Σχετικά με το νομοσχέδιο αυτό δόθηκε μια συνέντευξη τύπου από την επιτροπή Συνταγματικών Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών στις 5/6/91 και έγιναν παρεμβάσεις από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τη Διεθνή Αμνηστία.

νομοσχεδίου αυτού θα πρέπει να γίνει μια βασική επισήμανση: το κύριο πρόβλημα έγκειται στο ότι θα πρέπει να γίνεται ξεκάθαρο κάθε φορά ποιος είναι μετανάστης (και άρα μπορεί να επιστραφεί στην πατρίδα του) και ποιος είναι πρόσφυγας (και άρα δεν μπορεί να επιστραφεί στην πατρίδα του χωρίς τη θέλησή του). Δεν επιτρέπεται να μπαίνουν όλοι στο ίδιο τσουβάλι, ούτε μπορεί να είναι η μεταχείριση για όλους η ίδια. Οπωσδήποτε, η διάκριση αυτή δεν είναι καθόλου εύκολη και απαιτεί την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού και μεταφραστών. Είναι ωστόσο απαραίτητη αν πρόκειται η Ελλάδα να συμμορφωθεί με τις διεθνείς της υποχρεώσεις. Επιπλέον, πρέπει η σχετική διαδικασία, από την οποία καθορίζεται η τύχη και καμιά φορά ακόμη και η ίδια η ζωή των προσφύγων, να παρέχει κάποια εχέγγυα δικαιοσύνης και αμερόληπτης κρίσης.

Όσον αφορά το επίμαχο νομοσχέδιο, το οποίο υποτίθεται ότι θα δώσει την πρότερη λύση με το να εντείνει τον αστυνομικό έλεγχο και την ποινικοποίηση διαφόρων ενεργειών, αυτό, παρά το τελευταίο μέρος του τίτλου του, παραπέμπει τη ρύθμιση της διαδικασίας για τη χορήγηση ασύλου και τη συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ σε προεδρικά διατάγματα, που άρα δεν ελέγχονται από τη Βουλή. Το νομοσχέδιο, σύμφωνα με το σχέδιο που κυκλοφόρησε τον Ιανουάριο του 1991, προσπαθεί κατά το δυνατόν να αποτρέψει την είσοδο παντός αλλοδαπού ακόμα και αν είναι εφοδιασμένος με τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα και με βίζα που του έχει χορηγηθεί από ελληνική πρεσβεία (άρθρο 6)! Με τον τρόπο αυτό, με το να αποκλείει την είσοδο στην Ελληνική επικράτεια αν δεν υπάρχει διαβατήριο και βίζα ή τα «αναγκαία μέσα συντήρησης» ή εισητήριο συνέχισης του ταξιδιού, εκμηδενίζει τη δυνατότητα αίτησης για άσυλο αφού δεν λαμβάνει υπ' όψιν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες φτάνουν πολλές φορές άνθρωποι καταδιωγμένοι, ξεριζωμένοι από την πατρίδα τους. Και αν τυχόν κατορθώσουν να εισέλθουν στη χώρα, τότε ορίζεται η άμεση επαναπροώθησή τους χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ προσφύγων και μη (άρθρο 4 παρ. 4).

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μια άλλη πρόσφατη διάταξη που τροποποίησε τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προσπαθεί να αντιμετωπίσει το εξής πρόβλημα: επειδή οι

αστυνομικές αρχές στις συνοριακές περιοχές της χώρας άλλοτε δέχονταν τις αιτήσεις ασύλου των αλλοδαπών και άλλοτε τους παρέπεμπαν στα δικαστήρια (εξαιτίας της έλλειψης μεταφραστών ή γενικότερης απροθυμίας των αρχών), αρκετοί αλλοδαποί κατέληγαν με ποινές 13-14 μηνών στις φυλακές (ακόμα και γυναίκες και μικρά παιδιά —ενώ άλλοι συμπατριώτες τους, έχοντας κάνει αίτηση για άσυλο, ήταν ελεύθεροι), με αποτέλεσμα οι φυλακές της χώρας να έχουν γεμίσει ασφυκτικά. Έτσι λοιπόν, το άρθρο 19 του νόμου 1941 του 1991 προβλέπει ότι μπορεί το δικαστήριο να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη, δηλαδή να μην επιβάλει την ποινή της φυλάκισης προκειμένου να προχωρήσουν οι αστυνομικές αρχές στην άμεση απέλαση. Ο μεγάλος κίνδυνος εδώ είναι εμφανής: αλλοδαποί που δεν θα κατορθώσουν να εξηγήσουν ότι επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο θα ήταν δυνατό να απελαθούν με συνοπτικές διαδικασίες, χωρίς τη δυνατότητα να ζητήσουν τη βοήθεια δικηγόρου ή κάποιας ανθρωπιστικής οργάνωσης, με αποτέλεσμα πραγματικοί πρόσφυγες να κινδυνεύουν άμεσα σε περίπτωση που επιστραφούν στη χώρα καταγωγής τους.

Αλλά και φραστικά το νομοσχέδιο στο άρθρο 25 παρ. 1β, έρχεται σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης αφού ορίζει ότι

«αίτηση αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα είναι απαράδεκτη αν...δεν προέρχεται απευθείας από χώρα όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του...» —με άλλα λόγια, αν έχει περάσει από ένα τρίτο κράτος όπου όμως κινδύνευε η ζωή του αφού δεν ήταν βέβαιο ότι αυτό το κράτος δεν θα τον εξέδιδε στη χώρα της καταγωγής του, τότε η αίτησή του θα είναι απαράδεκτη!

Σύμφωνα με το νομοσχέδιο, άλλωστε, ο υπουργός Δημόσιας Τάξης αποφασίζει όχι μόνο για τις άδειες παραμονής, όχι μόνο για τις προσφυγές κατά των αποφάσεων του αυτών, αλλά και για το αν οι προσφυγές αυτές θα έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα! Καταρτίζει επίσης κατάλογο ανεπιθυμητών αλλοδαπών σύμφωνα με κριτήρια που δεν δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως! Και γενικά αποφασίζει για τη χορήγηση ή την ανάκληση ασύλου, για τις παντός είδους άδειες παραμονής και για κάθε σχετικό θέμα, χωρίς την παρέμβαση οποιουδήποτε άλλου οργάνου, π.χ. δικαστικού.

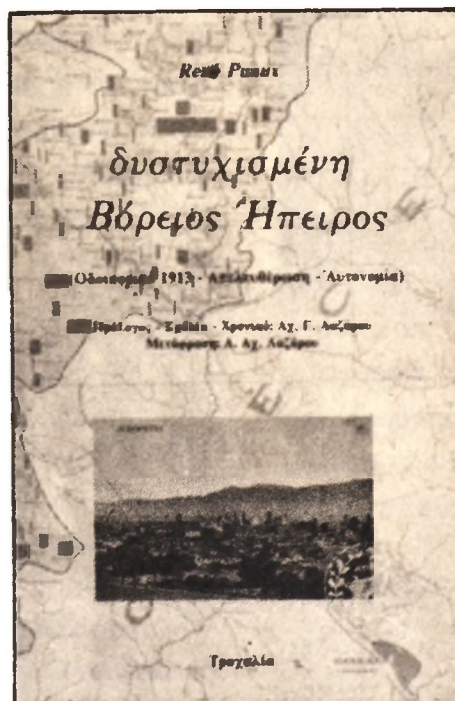
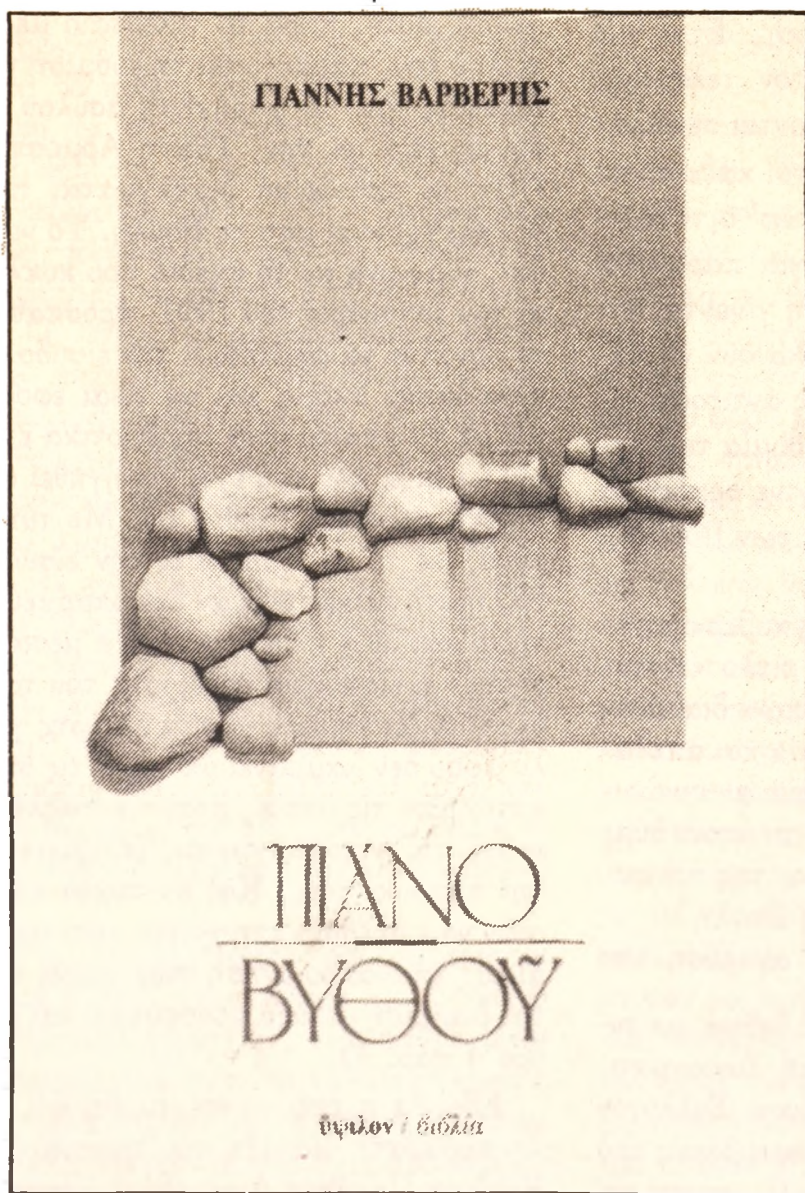
Το νομοσχέδιο προβλέπει επίσης τη φυλάκιση και τη χρηματική ποινή του αλλοδαπού που εργάζεται χωρίς άδεια παραμονής (και άρα τον εξωθεί στο κλέψιμο;) και υποχρεώνει όλους όσους παρέχουν στέγη σε αλλοδαπούς να ενημερώνουν αμέσως τις αστυνομικές αρχές.

Τέλος, το νομοσχέδιο προβλέπει ότι είναι δυνατόν να διαταχθεί η απέλαση αλλοδαπού που έχει καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης: και εδώ παραβιάζεται η συνθήκη της Γενεύης που προβλέπει ότι απέλαση δεν διατάσσεται παρά μόνο αν το αδίκημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό και αν ο αλλοδαπός είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο αλλοδαπός δεν θα εκτίσει την προβλεπόμενη ποινή —απλώς, αν είναι πρόσφυγας, δεν πρέπει να απελαθεί.

Το νομοσχέδιο πρέπει οπωσδήποτε να τροποποιηθεί σε ορισμένα σημεία, αν δεν πρόκειται η χώρα μας να γίνει για άλλη μία φορά δακτυλοδεικτούμενη για παραβιάσεις διεθνών συνθηκών.

Δεν αμφισβητεί κανείς τη χρησιμότητα ελέγχου των συνόρων και την ανάγκη να πάψει η χώρα να είναι ξέφραγο αμπέλι —αυτό όμως δεν κατορθώνεται με την κατάρτιση αυστηρών νομοσχεδίων και την καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά με μια σταθερή, δίκαιη και ανθρωπιστική πολιτική, που θα διακρίνει τους αληθινούς πρόσφυγες (που συγκριτικά είναι πολύ λιγότεροι) από τους υπόλοιπους και θα επικεντρώνει σε αυτούς την προτεραιότητα στο δικαίωμα παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα.

Μ.Σ.

Ρενέ Πυώ δυστυχισμένη βόρειος ήπειρος

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ 1913 -
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ -
ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

• Ένα εξαιρετικά επίκαιρο βιβλίο που καταγράφει με απόλυτη πιστότητα την εικόνα των κατοίκων και του χώρου της βορείου Ηπείρου την εποχή που την επισκέφτηκε ο Ρενέ Πυώ. Οι πενήντα φωτογραφίες που τράβηξε ο συγγραφέας

αποτελούν την απόδειξη των ισχυρισμών του συγγραφέα.

• Η έκδοση συμπληρώνεται με 274 σχόλια, πρόλογο και Χρονικό του βορειοηπειρωτικού αγώνα από την γέννησή του έως σήμερα.

• Τέλος εκτός κειμένου έχει προστεθεί ένας μεγάλος έγχρωμος γεωγραφικός και εθνογραφικός χάρτης (58 × 86 εκατοστά) της Βορείου Ηπείρου με το παράρτημά του όπου καταγράφονται όλες οι πόλεις και τα χωριά με τον πληθυσμό τους.

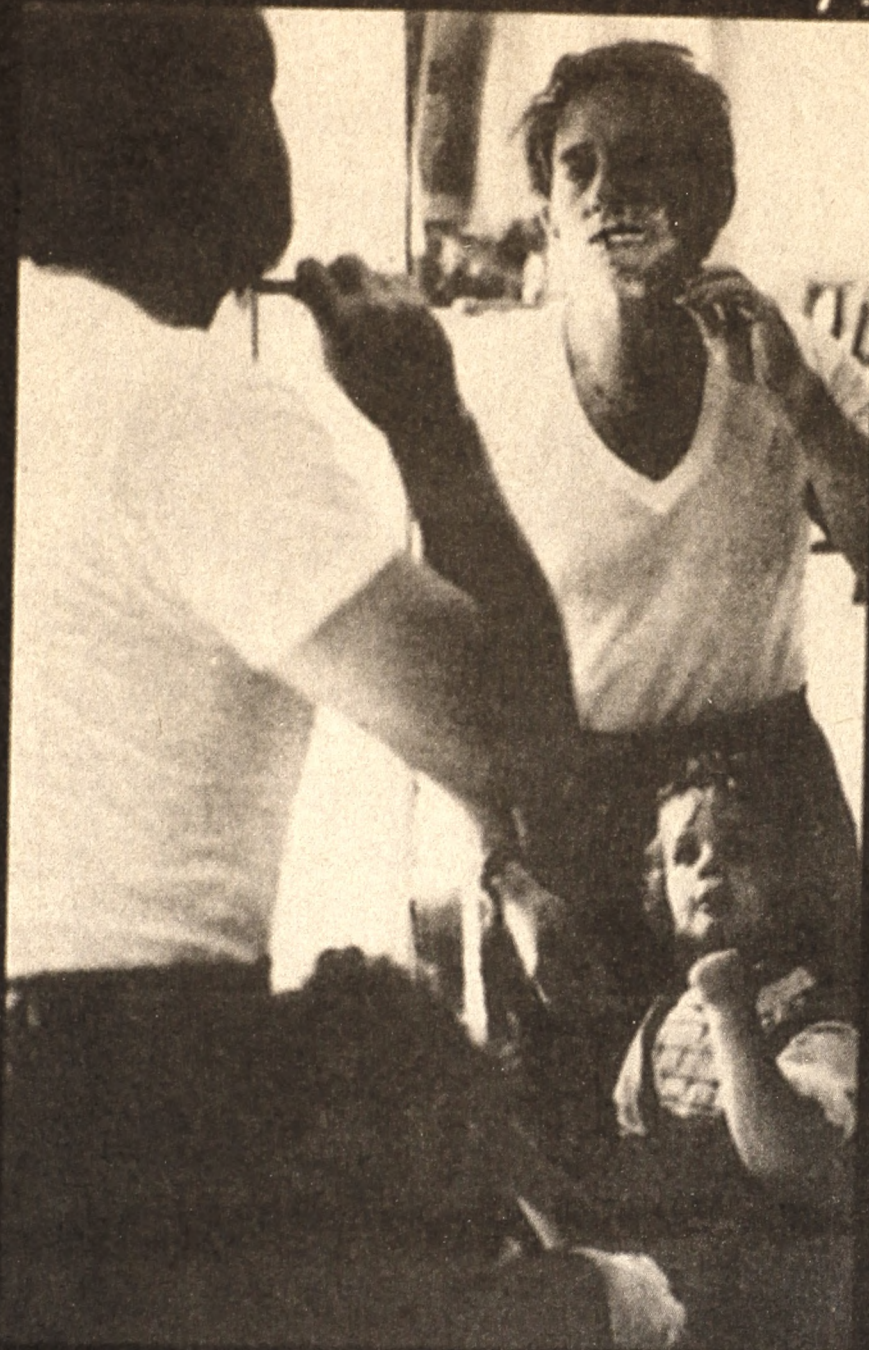
• Μετάφραση Α.Αχ. Λαζάρου, Πρόλογος-Σχόλια-Χρονικό Αχ.Γ. Λαζάρου, σελ. 258, 50 φωτογραφίες, 2.500 δρχ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ τροχαλία ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα - Τηλ. 3646426

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΕ ΠΕΡΙΤΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Γιάννης Ξανθούλης

Το ροζ που δεν ξέχασα

Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ
EUROPA-ΕΟΚ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΕ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ

Π α ũ λ ο ς Μ ά τ ε σ ι ς

Ἡ μητέρα τοῦ σκύλου

Μυθιστόρημα

ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ
στις Εκδόσεις *Gallimard*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ο Νίκος Ζερβός και ο Δημήτρης Σπύρου είναι τα δύο νέα πρόσωπα που επιλέχτηκαν από την Εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών να εκπροσωπήσουν το σωματείο τους στο νέο δ.σ. του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου. Ο πρώτος έχει λοιδορήσει επιδεικτικά πολλές φορές τον θεσμό στην εύρυθμη λειτουργία του οποίου καλείται να συμβάλει. Ο δεύτερος έχει μόλις μία ταινία στο ενεργητικό του —και δεν έχει πείσει ότι η συμβολή του στον προγραμματισμό του ελληνικού κινηματογράφου μπορεί να είναι ουσιαστική. Το οξύμωρον είναι ότι το Κέντρο Κινηματογράφου καλείται να αποκτήσει ευρωπαϊκό πολιτισμό με στελέχη που θυμίζουν «κουλέρ λοκάλ»: όπου συνδικαλιστές διορίζουν έναν γραφικό χουλιγκανίσκο ομού με έναν κινηματογραφιστή, σκηνοθέτη μίας ταινίας που θυμίζει ...αλβανικό νατουραλισμό σε έναν θεσμό που διατυμπανίζει την ανάγκη να στελεχωθεί από μάνατζερς.

Από αφίσα του Δ. Αρβανίτη για το Φεστιβάλ Κινηματογράφου (1983)

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΙΣΟΠΕΔΩΣΗ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ 1992

967 Ευρωπαίοι καλλιτέχνες, παραγωγοί και εργαζόμενοι σε κινηματογράφο και τηλεόραση, με ένα κείμενο που κυκλοφόρησαν ευρύτατα, ζητούν από το Συμβούλιο υπουργών της ΕΟΚ να διαμορφώσουν μια πολιτική «αντάξια του πολύμορφου πνεύματος των λαών της Ευρώπης». Το ANTI επισημαίνει την ευθύνη και των Ελλήνων καλλιτεχνών απέναντι στις ισοπεδωτικές επιπτώσεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης και τους καλεί να υπερασπίσουν το δικαίωμα στην πολλαπλότητα της έκφρασης: ατομικής και εθνικής. (σελ. 53)

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Καλαμπόκάνθρωποι» στους ευρωπαϊκούς θεσμούς συμπαραγωγής ταινιών; Μια υστερόβουλη καταγγελία, ένας εμφύλιος σπαραγμός, εν όψει μιας γενικής συνέλευσης του ΕΚΚ (εκσυγχρονιστικής!). Γράφει ο Ηλίας Κανελλής.

ΣΕΛ. 2

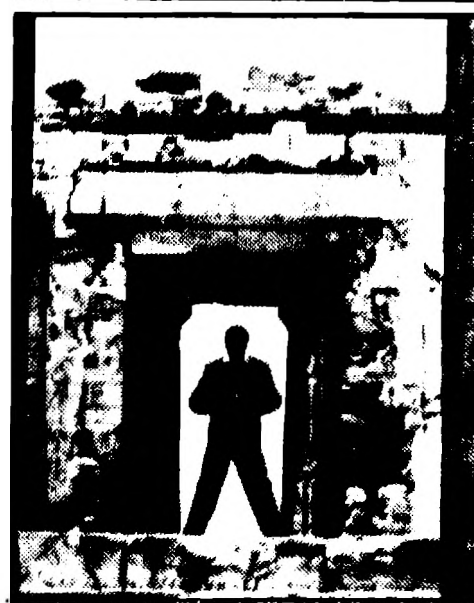
ΓΑΛΛΗΝΙΣ

Στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Άνδρου παρουσιάζεται το έργο ενός από τους σημαντικότερους χαρακτες της ελληνικής τέχνης: του Δημήτρη Γαλλάνη. Γράφει η Πέγκυ Κουνενάκη.

ΣΕΛ. 54-55

ΜΝΗΜΕΙΑ

Τι κρύβεται πίσω από την κατάργηση της διεύθυνσης Αρχείου Μνημείων του ΥΠΠΟ; Γιατί καμιά κυβέρνηση δεν επιθυμούσε να γίνει Εθνικό Αρχείο Μνημείων;

ΣΕΛ. 56

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μ.Η. ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΟΣ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΕΛ.Ν. ΠΑΝΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ
Μ. ΤΑΤΑΛΙΔΗΣ
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

- 3 ΣΕΛΙΔΕΣ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: ΔΙΑΣΗΜΑ ΕΡΕΜΙΑ
- ΝΕΟΣ: ΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ
- ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ: ΕΠΗΜΕΝΟΥΜΕ

Εμπρός για... φακέλους παραγωγής

του Ηλία Κανέλλη

«Καλαμποκάνθρωποι» στους ευρωπαϊκούς θεσμούς
συμπαγωγής ταινιών; Μια υστερόβουλη καταγγελία, ένας
εμφύλιος σπαραγμός που συνεχίζεται υπό την απειλή του
«εκσυγχρονισμού», του «εξορθολογισμού» της
κινηματογραφικής παραγωγής.

Όταν μιλάμε για θέαμα υποτίθεται ότι είμαστε γενναιόδωροι, αλλά τελικά ο κινηματογράφος αντιμετωπίζεται με μια νοοτροπία εμποράκων. Όπου και η δεκάρα ελέγχεται σαν να είναι από χρυσάφι. Και λες τότε: Η τέχνη είναι γενναιόδωρη, ο έλεγχος της τέχνης είναι γενναιόδωρος, από τι συνίσταται η γενναιодωρία του καλλιτεχνικού προϊόντος;

Σταύρος Τορνές

Η μεθοδευμένη από μέλη του δ.σ. της Εταιρείας Ελλήνων Σκηνοθετών καταγγελία ότι τέσσερις από τους έγκριτους Έλληνες σκηνοθέτες (Θόδωρος Αγγελόπουλος, Τώνια Μαρκετάκη, Γιώργος Σταμπουλόπουλος και Νίκος Κορνήλιος) ούτε λίγο ούτε πολύ συμπεριφέρθηκαν σαν τους «καλαμποκάνθρωπους» του ΠΑΣΟΚ, καταχρώμενοι χρήματα του ευρωπαϊκού ταμείου κινηματογραφικών συμπαραγωγών «Εριμάζ» με τη μέθοδο των υπερτιμολογήσεων, είναι η κορυφή του παγόβουνου που υπάρχει στα βαλτωμένα νερά του ελληνικού κινηματογράφου. Ό,τι κρύβεται δεν είναι βεβαίως τα αισθήματα «ξεφτίλας» που νιώθουν για την κατάσταση κάποιοι Έλληνες σκηνοθέτες (που εκφράστηκαν από πολλούς στις ταραχώδεις τελευταίες γενικές συνελεύσεις του κλάδου) ούτε η περισσή νομιμοφροσύνη κάποιων εξαλλων σκηνοθετών (και όχι μόνο) που ξαφνικά έδωσαν την εντύπωση ότι υποφέρουν για την αναξιοπιστία στην οποία (ξαφνικά;) περιέπεσε ο ελληνικός κινηματογράφος.

Δυστυχώς για όλους, τα προβλήματα του κινηματογράφου μας είναι πιο ουσιαστικά (διαρθρωτικά θα τα έλεγαν κάποιοι μεθοδικοί) κι απλώς, κάθε κρίση, γίνεται ευκαιρία να συζητούνται αλλά ποτέ να μη λύνονται. Για έναν και μοναδικό λόγο: Γιατί ένα πλήθος ανθρώπων που κυκλοφορεί στους κινηματογραφικούς χώρους χρησιμοποιεί το σινεμά ως ένα κοινωνικό εφάπτηρο με αξιόλογες παροχές: προσβάσεις στα θεσμικά όργανα του κράτους, προσβάσεις στη δημοσιότητα, αποδοχή σε κύκλους της δια-

νόησης (με και χωρίς εισαγωγικά), επαγγελματική και οικονομική προοπτική... Σε ένα καθεστώς θεσμολατρίας, άνθρωποι με ελάχιστο έργο βρίσκονται ξαφνικά σε επιτροπές που γνωμοδοτούν και αποφασίζουν, που δίνουν υποσχέσεις, προοπτικές και χρήματα, που δίνουν συνεντεύξεις, που διατυπώνουν βαρύγδουπα κοινοτοπίες ως μεγάλες απόψεις, που ταξιδεύουν προσκεκλημένοι σε φεστιβάλ και εκδηλώσεις, που δουλεύουν με αντικείμενο την αισθητική χωρίς αισθητική κατάρτιση...

Σκληρές αλήθειες, αλλά —δυστυχώς— αλήθειες.

Η συνέλευση του Ε.Κ.Κ.

Ωστόσο, τα αντανάκλαστα των καλλιτεχνικών συντακτών στις εφημερίδες αλλά και η άρνηση των κουρασμένων από διαδικασίες και αντεγκλήσεις σκηνοθετών —της πλειοψηφίας τους τουλάχιστον— οδήγησαν σε άτακτη υποχώρηση τους συνδικαλιστές εκπροσώπους των σκηνοθετών: η παραίτηση του Ντίνου Κατσουρίδη και των μελών της διοίκησης της ΕΕΣ που είχαν κινήσει το θέμα, η διατήρηση της «εύθραυστης» καρέκλας του Δημήτρη Σταύρακα στο Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και η παραμονή του Απόστολου Δοξιάδη στη θέση του κρατικού υπεύθυνου για τον κινηματογράφο μας μάλλον δεν σημαίνουν ότι η κατάσταση εκτονώθηκε. Αντίθετα μάλιστα, η κρίση του κινηματογράφου μας επιτείνεται —και σε αυτό θα βοηθήσει η γενική συνέλευση του Κέντρου Κινηματογράφου που είχε προγραμματισθεί για σήμερα —και τελικά αναβλήθηκε. Στη συνέλευση καλούνται οι εκπρόσωποι των κινηματογραφικών σωματείων να συναποφασίσουν την πομπωδώς διακηρυχθείσα νέα πολιτική του ΕΚΚ (όπως αυτή έχει διατυπωθεί σε μια 40σέλιδη πρόταση που έκαναν προς τη συνέλευση τα μέλη του απερχόμενου δ.σ.) και να εκλέξουν τους νέους εκπροσώπους τους στο Κέντρο.

Την πρόταση διαπνέει ένας —θα τον χαρακτηρίσαμε— ευρωπαϊκός εκσυγχρο-

στικός οίστρος. Δίνεται έμφαση στον ρόλο του σεναρίου ως βασικού στοιχείου που καθορίζει το τελικό κινηματογραφικό αποτέλεσμα και την επί το ορθολογικότερον οργάνωση της παραγωγής. Τι σημαίνει αυτό; Πρόνοια από τη μεριά των παραγωγών σκηνοθετών για τη δημιουργία «φακέλων», για την παρουσίαση αναλυτικών και πειστικών λογαριασμών, για την εξασφάλιση συμπαραγωγών. Πρακτικότερα: Μηδείς ανοργάνωτος εισίτω. Στην αφασία του κινηματογραφικού προσκηνίου, όπου όσοι ενδιαφέρονται πραγματικά να κάνουν μια ταινία πασχίζουν να υπερπηδήσουν τον παχυδερμισμό των κάθε λογής γραφειοκρατών και των δύσκαμπτων κρατικών και συνδικαλιστικών μηχανισμών για να φέρουν στο πανί τις δικές τους ξεχωριστές εικόνες, τις ελπίδες τους, τα όνειρά τους αντιπαρά τίθεται ο θρίαμβος της δημοσιούπαλληλικής λογικής και του μανάτζμεντ. Χρειάζεται «φάκελος παραγωγής» —λένε. Στον οποίο να διαφαίνεται η δυνατότητα των συμπαραγωγών να προχωρήσουν στην κατασκευή της ταινίας.

Από κει και πέρα, τα πράγματα μπορούν να ακολουθήσουν το γνωστό και πολυδοκιμασμένο δρομολόγιο: στην ουρά του γνωμοδοτικού και του δ.σ., οι συνδικαλιστές, οι προτεραιότητες, οι επαγγελματίες, οι υποχρεώσεις...

Τεχνοκράτες

Κι η «γενναιодωρία της τέχνης»; Αυτή δεν υπάρχει για τους νεοτεχνοκράτες της πολιτιστικής πολιτικής. Έχει χωνευτεί στα επιμέρους στοιχεία που, διεξοδικά, λείπει, πρέπει να αναλύονται στο φάκελο παραγωγής που υποβάλλεται προς «Έρευνα Δυνατοτήτων Παραγωγής»: Σύνοψη, Copyright, Χειρισμός, Χαρακτήρες, Βιογραφικά, Άλλα Στοιχεία, Σεναριο, Στρατηγική, Προϋπολογισμός Σύνταξης Φακέλου Παραγωγής.

Και το όραμα; Η αισθητική; Οι ανθρώπινες σχέσεις που χαρακτηρίζουν —και στοιχειώνουν, ενίοτε— μια συλλογική τέχνη; Οι διαφορές, οι ξεχωριστές ανάγκες, οι ξεχωριστές εκφράσεις, η μοναδικότητα ως και η μοναχικότητα των καλλιτεχνών; Η ανθρώπινη, η ευαίσθητη παναπεί και ξεχωριστή ματιά του καλλιτέχνη; Πώς να χωρέσουν όλα αυτά σε έναν καλά αμπαλαρισμένο φάκελο παραγωγής;

Ένας νόμος κι ένας μηχανισμός για όλα; Λίγο πριν πεθάνει ο Σταύρος Τορνές υποστήριξε:

«Το να σου πει ο νόμος πώς θα δουλέψεις για να παραγάγεις το έργο σου αυτό συνιστά μια επιβολή τεχνοκρατικής ενός πολιτισμού που θέλει να "τελειώσει" τους ανθρώπους. Ένας κινηματογραφιστής αντιστρατεύεται αυτή την επιβολή».

Στο τεύχος 375 (3 Ιουνίου 1988), γράφαμε στη στήλη «Επισημαίνουμε»:

«Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός, ένας πολιτισμός με κοινές αφετηρίες που βασίζεται στις ιδέες της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, ένας πολιτισμός που στηρίχθηκε στον ορθό λόγο, την τεχνολογική ανάπτυξη και σε μια ουμανιστική θεώρηση του κόσμου και, την ίδια στιγμή, ένας πολιτισμός επιβολής και κυριαρχίας με τάσεις συγχώνευσης του διαφορετικού εν όψει του 1992 (...).

Υπάρχει ο κίνδυνος, η θεμελίωση του πολιτισμού του μέλλοντος στην κυριαρχία των μέσων μαζικής επικοινωνίας να ανοίξει τον δρόμο στην εξομοίωση των ιδιαίτερων πολιτιστικών χαρακτηριστικών των λαών και των κοινωνικών ομάδων που αφορά. Εκείνο που προβάλλει επιτακτικά, λοιπόν, είναι η ανάγκη διατήρησης των χαρακτηριστικών της εθνικής ταυτότητας κάθε εθνότητας ξεχωριστά, η ανάγκη ανάδειξης της πνευματικότητας της καλλιτεχνικής δημιουργίας, η ανάγκη επιβίωσης ακόμη και των ετερόκλητων και συχνά αντιμαχόμενων εστιών πολιτισμού που χαρακτηρίζουν κοινωνίες πραγματικά ανήσυχες».

Και καταλήγαμε:

«Χωρίς προγονοπληξίες υπάρχει ανάγκη να διαφυλαχτεί η πολιτιστική μας ταυτότητα. Οι πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις και αναπόφευκτες είναι και αναγκαίες, όσο κρατούν μακριά την προοπτική μιας ισοπέδωσης».

Αναφερόμαστε σε εκείνη μας την παρέμβαση, με αφορμή την ευρύτατη κυκλοφορία στην Ευρώπη ενός χειμένου που υπογράφουν 967 Ευρωπαίοι καλλιτέχνες, παραγωγοί και εργαζόμενοι στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση (ανάμεσά τους και οι Φελίνι, Λουί Μαλ, Ρομπέρ Μπρεσόν, αδελφοί Ταβιάνι, Βέντερς, Κριστόφ Ζανούσι κ.ά.), που επιστούν την προσοχή στους ιθύνοντες της Κοινότητας για τους κινδύνους που απειλούν την καλλιτεχνική έκφραση από τις αρχές του ελεύθερου εμπορίου και του ανταγωνισμού που διέπουν τις ντιρεκτίβες των Βρυξελλών που αφορούν και τον πολιτισμό. Οι διαμαρτυρόμενοι, μεταξύ άλλων, επισημαίνουν:

«Σας είχαμε εμπιστευτεί κ. Ντελόρ ό-

ταν δηλώνατε ότι "ο πολιτισμός δεν είναι ένα εμπόρευμα σαν όλα τα άλλα και δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί όπως τα υπόλοιπα προϊόντα". Είχαμε εμπιστευτεί ότι οι απλοί και υποχρεωτικοί μηχανισμοί, κατάλληλοι ίσως για τις κονσέρβες ή τα παπούτσια, δεν θα εφαρμόζονταν για τα δημιουργήματα της φαντασίας, που εκφράζουν το πνεύμα κάθε λαού. Όμως, οι υπηρεσίες της Επιτροπής στις Βρυξέλλες, αντί να διαμορφώσουν μια πραγματική πολιτική για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, εκστρατεύουν ξανά κατά των ανίσχυρων ιστών προστασίας που έχουν δημιουργήσει οι κυβερνήσεις. Κάθε καθορισμός ποσοτώσεων που θα δίνει προτεραιότητα στα έργα μέσω των οποίων κάθε δημιουργός εκφράζεται στην πραγματικότητα θα εγκαταλειφθεί στο όνομα των πολύ διάτρητων ορισμών των Βρυξελλών...

»Στις 7 του Ιουνίου που πέρασε, οι 12 υπουργοί Πολιτισμού των χωρών της Κοινότητας διαμαρτυρήθηκαν έντονα ζητώντας να "μην πληγεί η δυνατότητα των κρατών - μελών να διατηρήσουν τις ισορροπίες στις δημιουργικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες".

»Ζητούμε από το Συμβούλιο υπουργών της Κοινότητας και από την Επιτροπή να ανταποκριθούν στην έκκληση των υπουργών Πολιτισμού. Ζητούμε από τον κ. Ντελόρ, από την Επιτροπή και τις υπηρεσίες της, να προσγειωθούν στην πραγματικότητα και να σταματήσουν να καταστρέφουν πριν καν διαμορφώσουν μια πραγματική πολιτική για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, αντάξια του πολύμορφου πνεύματος των λαών της Ευρώπης».

Το περιεχόμενο και η απήχηση της διαμαρτυρίας, που δεν έχει δημοσιοποιηθεί στην Ελλάδα αφού την αγνόησαν τα μέσα ενημέρωσης, τονίζουν την σοβαρότητα του θέματος. Οι τεχνοκράτες της ΕΟΚ ετοιμάζονται να παραδώσουν την πολιτιστική δημιουργία στις ισοπεδωτικές διαθέσεις των μεγαλοϊδιοκτητών συγκροτημάτων ενημέρωσης και ψυχαγωγίας —χρητήριο μοναδικό των οποίων είναι η ακροαματικότητα, συνώνυμη της απλουστευτικής ισοπέδωσης.

Κι ο πολιτισμός; Θα καταδικαστεί σε μαρasmus; Θα παραδοθεί έρμαιο στις διαθέσεις των ψυχρών οικονομικών μεγεθών

και των εκπροσώπων τους; Σε έναν θεσμό μεγαλοεπιχειρηματιών, μανάτζερ, οικονομολόγων; Στους λογής Μέρντοκ και Μπερλουσκόνι;

Και αν η αρχή γίνεται με τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, όσα θα ακολουθήσουν είναι προβλεπτά. Γιατί αυτά τα μέσα καλλιτεχνικής έκφρασης —ή απλά μέσα επικοινωνίας, αν προτιμάτε— είναι τα περισσότερο «λαϊκά». Η επίδραση σε άλλες μορφές τέχνης θα είναι άμεση· είτε περιθωριοποιώντας τις είτε ισοπεδώνοντας όλες τις μορφές έκφρασης. Η γλώσσα για παράδειγμα θα είναι ο πρώτος αποδέκτης των εξομοιωτικών πιέσεων· σε μια εποχή που η διάδοση της λογοτεχνίας περνά κρίση σε πανευρωπαϊκή κλίμακα με την κατακόρυφη πτώση στις πωλήσεις βιβλίων.

Αλλά υπάρχει μια άλλη, πολύ σημαντική διάσταση που πρέπει να μας κάνει σκεπτικούς και αποτρεπτικούς σε κάθε προσπάθεια πολιτισμικής εξόντωσης. Το φαινόμενο των εθνικιστικών αφυπνίσεων και εξεγέρσεων και οι βίαιες συγκρούσεις που τις ακολουθούν διχάζουν περισσότερο παρά ενοποιούν τους λαούς της Ευρώπης. Αυτό όμως το φαινόμενο είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιας καταπίεσης της διαφορετικότητας και της εθνικής ιδιομορφίας. Οι ευρωπαϊκοί λαοί —με τις «μικρές γλώσσες», ή τις ιδιότυπες κουλτούρες— δεν πρέπει να αφομοιωθούν και να ισοπεδωθούν. Την καταπίεση, την συμπίεση δεν μπορεί να διαδεχθεί η περιθωριοποίηση στην οποία οδηγεί η διακριτική υποταγή και η εξομοίωση.

Ο ευρωπαϊκός ανθρωπισμός είναι αδιαίρετος από την έννοια της ανοχής, της πολλαπλότητας, της διαλεκτικής αντιπαράθεσης. Και αυτά είναι και δικές μας, εθνικές υποθήκες. Μας αφορούν και μας ενδιαφέρουν.

Την προοπτική της εξομοίωσης οφείλουμε να την πολεμήσουμε. Το ANTI, πιστεύοντας ότι μια τέτοια προοπτική είναι ίσως μια από τις χειρότερες που ανοίγει η ευρωπαϊκή ενοποίηση και το «1992» καλεί τους καλλιτέχνες, τους διανοούμενους, κάθε ευαίσθητο πολίτη που πιστεύει στο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης, που αρνείται την εξαχρείωση του μαζικού πολιτισμού που μας ετοιμάζεται, να αντιδράσουν.

Σύντομα, σύντονα και μεγαλόφωνα. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να σιωπήσουμε.

Οι συμμετέχοντες στο πάνελ που είχε ως θέμα του τις «Τάσεις της ελληνικής τέχνης στο τέλος του 20ού αιώνα», αναφέρονταν συνεχώς στην έλλειψη ενός Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης στην Ελλάδα. Σε ποιο πάνελ αναφερόμαστε; Σε αυτό που γίνεται κάθε χρόνο στην Άνδρο —τέλη Ιουνίου συνήθως— ταυτόχρονα με τα εγκαίνια της εκάστοτε έκθεσης που φιλοξενεί το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης που δημιούργησαν εκεί ο Βασίλης και η Ελίζα Γουλανδρή.

Βέβαια, εδώ τίθεται το ερώτημα, ποιοι ακούν το αίτημα των πανεπιστημιακών δασκάλων αλλά και των ειδικών; Τις δύο τελευταίες χρονιές η αναπληρώτρια υπουργός Πολιτισμού κ. Ψαρούδα - Μπενάκη, υψώνει τα χέρια της με απόγνωση, μη δυνάμενη να απαντήσει. Ωστόσο, το αίτημα είναι παλιό, το ακούμε συνεχώς μετά την μεταπολίτευση, κατά καιρούς έγιναν διάφορες προσπάθειες, διερευνήθηκαν παλιά κτίρια αν θα μπορούσαν να στεγάσουν ένα τέτοιο μουσείο —το παλιό πιλοποιείο του Πουλόπουλου, το κτίριο Φιξ, μέρος των εγκαταστάσεων του Γκαζιού, κάποιο άλλο εγκαταλειμένο εργοστάσιο— κανένας όμως υπουργός δεν πήρε την τελική απόφαση —το ρίσκο θα λέγαμε, για να πριμοδοτήσει και να πραγματοποιήσει μια τέτοια ιδέα. Μια ιδέα που πολλοί την φλέρταραν κανείς όμως δεν στάθηκε δυνατόν να την προωθήσει...

Θα διερωτηθεί ίσως ο αναγνώστης γιατί αυτή η εισαγωγή: μα ο λόγος είναι προφανής: η Άνδρος, το μικρό κυκλαδίτικο νησί διαθέτει ένα Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, προσφορά βέβαια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ένα μουσείο που λειτουργεί υποδειγματικά και που επρόκειτο φέτος να φιλοξενήσει μια μεγάλη έκθεση Πάουλ Κλέε, η οποία όμως δεν πραγματοποιήθηκε λόγω του πολέμου στον Περσικό κόλπο. (Ας σημειωθεί ότι τα συμβόλαια με τις ασφαλιστικές εταιρείες έπρεπε να «κλειστούν» τον περασμένο Δεκέμβριο όταν όμως η όλη επιχείρηση βρισκόταν στην εξέλιξη της). Έτσι επέλεξαν να δείξουν το έργο ενός από τους μεγαλύτερους Έλληνες χαρακτές, του Δημήτρη Γαλάνη (Συλλογή Νίκου Γρηγοράκη), αλλά και την μόνιμη συλλογή του Μουσείου, αυτήν που απoκτήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες.

Γι αυτήν την συλλογή δεν θα μπορούσε να πει κανείς πολλά πράγματα. Περιέχει κυρίως έργα σύγχρονων Ελλήνων καλλιτεχνών, κάποιων άλλων διάσημων Ελλήνων που έχουν πολιτογραφηθεί ως δημιουργοί ξένων χωρών, μερικά γλυπτά φημισμένων

Ένας πρωτοπόρος της ελληνικής χαρακτικής

Στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Άνδρου παρουσιάζεται το έργο ενός από τους σημαντικότερους χαρακτές της ελληνικής τέχνης, του Δημήτρη Γαλάνη

της Πέγκυ Κουνενάκη

Δ. Γαλάνης:
Ερωτικό
(Το χάδι).
Χαλκογραφία,
18X13 εκ. 1940(!)

ξένων. Αν θα ήθελε κανείς να αναφερθεί σε αυτήν την συλλογή, θα πρέπει να πει πως περιέχει σπουδαία μεμονωμένα κομμάτια, τα οποία όμως δεν μπορούν να εκληφθούν ούτε ως ενότητα, ούτε ως αντιπροσωπευτικά ενός συγκεκριμένου ρεύματος, ούτε ακόμη ως αντιπροσωπευτικά της νεοελληνικής

ζωγραφικής. Πρόκειται για μια συλλογή που δημιουργήθηκε με υποκειμενικά κριτήρια χωρίς όμως το μεράκι ή την συλλεκτική μανία που γράφει ιστορία.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1879. Από μικρός είχε κλίση στα μαθηματικά και πάθα για την κλασική μουσική. Σε ηλικία δεκα

τεσσάρων χρονών μάλιστα, άρχισε να παίζει αρμόνιο. Από πολύ νωρίς επίσης αποκάλυψε ένα πολύ σπουδαίο ταλέντο στο σχέδιο και από δεκάξι χρονών άρχισε να συνεργάζεται ως γελοιογράφος με εφημερίδες και περιοδικά. Ο «Ανανίας» ήταν δημιούργημά του. Το 1897 μπαίνει στο Πολυτεχνείο, στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, όπου φοιτά για δύο περίπου χρόνια. Οι σπουδές του διακόπτονται όμως λόγω του πολέμου του 1897 στην Θεσσαλία και ο Γαλάνης πηγαίνει εκεί ως πολεμικός ανταποκριτής της εφημερίδας «Ακρόπολις». Δύο χρόνια αργότερα αρχίζει μαθήματα ζωγραφικής με τον Νικηφόρο Λύτρα και όταν η γαλλική εφημερίδα «Le Journal» προκηρύσσει διαγωνισμό χιουμοριστικών σχεδίων με θέμα «Ο κατακλυσμός του Νώε», εκείνος αποσπά ένα βραβείο και έτσι το 1900 βρίσκεται στο Παρίσι. Εκεί εμέλλετο να γίνει σπουδαστής, να διαπρέψει ως ένας από τους σημαντικότερους χαρακτές της εποχής του.

Βρέθηκε στο Παρίσι ακριβώς στο γύρισμα του αιώνα, σε μια περίοδο σημαντικών ιστορικών ανακατατάξεων και σε ευνοϊκό κλίμα καλλιτεχνικών, κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων.

Ο Δημήτρης Γαλάνης μαζί με τους σύγχρονους του Μάρκο Ζαβιτσιάνο και Λυκούργο Κοκεβίνα είναι οι πρωτοπόροι της νεοελληνικής καλλιτεχνικής χαρακτηριστικής. Καλλιτέχνες που ανήκαν στην ίδια γενιά, διαύλεψαν με πάθος και δημιούργησαν εκείνες τις προϋποθέσεις, ώστε να αποδεσμευτεί η χαρακτηριστική από τον μέχρι τότε αποκλειστικό εικονογραφικό - εκδοτικό ρόλο της και της απέδωσαν την αρμόζουσα θέση της στην τέχνη. Ας σημειωθεί, ότι με την δική τους αποφασιστική παρέμβαση, η ελληνική χαρακτηριστική έγινε αυτόνομος εικαστικός τομέας και ξαναβρήκε την αυθύπαρκτη εκφραστική και δυναμική λειτουργία της.

Ο Γαλάνης επηρεάστηκε από τον Σεζάν, αποδέχτηκε τους νεωτερισμούς του, μεταπλάθοντας και παραλλάσσοντας τα μηνύματά με δικό του τρόπο, ώστε να μην συγκρούονται με τις προσωπικές απόψεις του περί φόρμας.

Μοναδικός τεχνίτης

Εκτός από καλός χαρακτήρας, ο Γαλάνης ήταν και σπουδαίος ζωγράφος. Τις ζωγραφικές του άλλωστε ικανότητες είχε εκθειάσει και ο πολύς Αντρέ Μαλρώ, προλογίζοντας τον κατάλογο της πρώτης έκθεσής του στο Παρίσι.

Η χαρακτηριστική δεν ήταν για τον Γαλάνη μια λύση ανάγκης, αλλά μια αυτοτελής και

αυτόνομη τέχνη, που υπακούει στους δικούς της αυστηρούς κανόνες, οι οποίοι διέπονται από ποικίλες και επιδέξιες τεχνικές. Από την αρχική προσέγγιση του θέματος μέχρι την τελική απόδοσή του, ο δρόμος είναι μακρύς και επίπονος. Άλλωστε, ο φίλος του Μatis ομολογούσε ότι ορισμένα χαρακτηριστικά του έγιναν ύστερα από εκατοντάδες προσχέδια και μελέτες.

Κύριες αρετές του χαρακτηριστικού έργου του Γαλάνη θεωρούνται από τους ειδικούς η σαφήνεια, η αμεσότητα, η γαλήνη και η πνευματική καθαρότητα. Τα προτερήματα αυτά σε συνδυασμό με την αυστηρή τεχνική τελειότητα συγκινούν τον θεατή, τον οδηγούν σε μια στοχαστική θεώρηση του γύρω του κόσμου.

Ο Γαλάνης, στη διάρκεια της μακρόχρονης καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας του στο Παρίσι, επιδόθηκε σε μια πολυσύμαντη και πολυποικίλη δημιουργική δραστηριότητα. Άλλωστε η σχεδιαστική και σατιρική οξύτητά του, σε συνδυασμό με τον ενστικτώδη αλλά και εγκεφαλικό οίστρο του, τον ανάδειξαν σαν ένα από τους σημαντικότερους και πλέον περιζήτητους σχολιαστές της παρισινής γελοιογραφικής επικαιρότητας.

Αν ο Γαλάνης κατάφερε από πολύ νωρίς να γίνει αποδεκτός και να συμμετέχει ενεργά στην καλλιτεχνική και πνευματική ζωή του χώρου όπου έζησε, είναι γιατί κατάφερε να συνυπάρχουν στην τέχνη του στοιχεία της ελληνο-γαλλικής παράδοσης. Το έργο του, με ερείσματα αισθητικά και διαρκείς αναφορές στην παράδοση και την πρωτοπορία, είναι μια συνεχής διαλεκτική ανάμεσα στους δύο κόσμους.

Ο Γαλάνης παρουσιάζει ένα κολοσσιαίο έργο που βρίσκεται παντού, σε εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, μουσεία, ιδιωτικές συλλογές. Εκατόν είκοσι βιβλία εικονογραφημένα, όπως: «Φυσική Ιστορία» του Μποφφόν (1939), «Χαμένος παράδεισος» του Μίλτον (1930), «Ο Οιδίπους» του Αντρέ Ζιντ (1931), «Τα ειδύλλια» του Θεοκρίτου, «Η γεωμετρία του διαβήτη» (1933), «Κάρμεν» του Προσπέρ Μεριμέ (1935), «Κυνηγετικός» του Ξενοφώντος, «Οιδίπους τύραννος» του Σοφοκλή (1955). Τετρακόσιους πίνακες ζωγραφικής, εκατό στάμπες έγχρωμες και μαύρες. Πολλές ακουαρέλες, άπειρα σχέδια, τοιχογραφίες, γραμματόσημα κ.λπ.

Η σημαντική θέση του Γαλάνη στην ιστορία της ελληνικής τέχνης, δικαιώνουν απόλυτα την επιλογή των υπευθύνων του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της Άνδρου. □

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Στο τσιμεντένιο δάσος

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Ο μικρός αδελφός

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

Η Ελλάδα χωρίς μνημεία

του Μ. Η. Αρχαιοκάπηλου

Τι κρύβεται πίσω από την κατάργηση της διεύθυνσης Αρχείου Μνημείων του ΥΠΠΟ; Γιατί καμιά κυβέρνηση δεν επιθυμούσε την υλοποίηση Εθνικού Αρχείου Μνημείων;

Στον εκ Μάνης υπουργό «πολιτισμού» αφιερωμένη εξαιρετικά και η φωτογραφία μας: Μέσα Μάνη. Κυπάρισσος —η αρχαία Καινήπολις— και ο ναός της Δήμητρας, μετά την μπουλντοζοποίησή του. Έμεινε μια ρόδα για να θυμίζει το αρχαίο και σύγχρονο κλέος της περιοχής.

Δεκαπενθήμερο του υπουργείου Πολιτισμού, το περασμένο. Μεταξύ των σημαντικών άθλων του κ. Τζαννή Τζαννετάκη: το Ολυμπιακό «Μουσείο» της Λωζάννης, η θεσμοθέτηση μιας ανεξάρτητης (!) από την Αρχαιολογική Υπηρεσία Γενικής Διεύθυνσης Αναστηλώσεων, η εκπληκτική είδηση (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 10 τ.μ.) της εξαγωγής στις ΗΠΑ του Ηνιόχου των Δελφών, του Ποσειδώνος και του Αριστοδίκου του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (*si non e vero e buon trovato*)... Τέλος, η κατάργηση της Διεύθυνσης Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων (Δ.Α.Μ.Δ.), για την οποία ήδη έγραφαν εκτενώς και με τεκμηριωμένο τρόπο οι εφημερίδες ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ και ΤΑ ΝΕΑ (7 και 8 τ.μ.).

Με πρόσχημα την σύμπτωση των Τμημάτων του ΥΠΠΟ, ο Γενικός Διευθυντής Υ-

πηρεσιών Στήριξης κ. Α. Βασιλόπουλος εισηγήθηκε την κατάργηση του Τμήματος Δημοσιευμάτων της Δ.Α.Μ.Δ., επομένως την κατάργηση ολόκληρης της Διεύθυνσης, δεδομένου ότι, κατά νόμο, διεύθυνση υπουργείου με ένα μόνον τμήμα δεν ευσταθεί.

Στο συνοδευτικό σχεπτικό για την κατάργηση της Δ.Α.Μ.Δ. σημειώνεται ότι «η Διεύθυνση δεν παράγει έργο». Σοβαρά; Κυριολεκτικά πρόκειται για την μεθοδευμένη από καιρό ακύρωση του προγράμματος «Αυτοματοποιημένο Εθνικό Αρχείο Μνημείων», στον προγραμματισμό και την υλοποίηση του οποίου εργάζεται εδώ και τέσσερα χρόνια δημιουργικά η μόνη αρμοδία Διεύθυνση του υπουργείου. Τι κρύπτεται πίσω από μια τέτοια αντεθνική απόφαση; Ποιοι δεν επιθυμούν την υλοποίηση του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και του Εθνικού

Αρχαιολογικού Χάρτη; Είναι, όντως, τόσο αυτονόητη η απάντηση;

Πολλά λέγονται και για κάποιες εταιρείες ηλεκτρονικού εξοπλισμού που καραδοκούν. Πολλά, επίσης, λέγονται για δυο προσωπικούς Συμβούλους του Υπουργού οι οποίοι υπήρξαν οι κυρίως εισηγητές της κατάργησης. Ενδείξεις υπάρχουν, η ιστορία θα (απο)δείξει. Ωστόσο: επισκέφθηκε ποτέ τη ποντοκώρυπα της πλατείας Καρύστη 10 υπουργός; Απάντησε ποτέ στα υπομνήματα - εκκλήσεις της Διεύθυνσης; Αλλά στη Δ.Α.Μ.Δ. δεν πάτησε ποτέ το πόδι του κα νένας υπουργός, απασών των κυβερνήσεων. Διότι, στην πραγματικότητα, καμιά κυβέρνηση δεν επιθυμούσε την υλοποίηση του Εθνικού Αρχείου Μνημείων, εμπνευστής και ιδρυτής του οποίου υπήρξε το 1977 ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Τέλος, το θράσος του ΠΑΣΟΚ. Εργάζονται, σήμερα, οι βουλευτές του κ. Ορ. Παπαστρατής και Π. Κρητικός τι συμβαίνει με την χρηματοδότηση του έργου από την ΕΟΚ. Αυτό, λοιπόν, που συνέβη τις τελευταίες ημέρες τους είναι ότι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ενέκρινε μετά πολλών υπαίτητων την μελέτη σκοπιμότητας που εκπληρώθηκε από τους αρχαιολόγους της Διεύθυνσης, απέστειλε ως πρώτη δόση για το 1988-1989 60 εκατομμύρια δραχμές και, μέρους των χρημάτων (ύψους 40 εκατομμυρίων) έγιναν, όπως λέγεται, φτερό στον σαρωτικό άνεμο της προεκλογικής εκστρατείας του Γιωργάκη Παπανδρέου. Πιθανώς και κάποιους μελινικούς θιάσους της Άνω Καλοπετινίτσας ή, τέλος πάντων, σε άλλο «έργο» της πασοκικής κυβέρνησης. Πάντα φαγώθηκαν. Τα υπόλοιπα 20 εκατομμύρια έχουν μπλοκαριστεί στην Αρχαιολογική Εταιρεία και, κατά τρόπο μαγικό, δεν αποδόθηκαν ποτέ στην Διεύθυνση Αρχείου Μνημείων. Εν αναμονή των ελεγκτών της ΕΟΚ, λοιπόν.

Όσο για το Εθνικό Αρχείο Μνημείων ως μην αυταπατώμεθα: δεν είναι έργο βιτρίνας. Κατά συνέπεια: γιατί να χαλάσει το δέρμα του ο κάθε «οραματιστής» υπουργός «πολιτισμού»; Εν πάση περιπτώσει προτείνουμε στον κ. Μ. Έβερτ —που κόπτεται για τον εκσυγχρονισμό της Δημοσίας Διοίκησης— αντί να καταργεί τις μονάδες παραγωγής του ΥΠΠΟ (ήτοι: τις αρχαιολογικές διευθύνσεις), να καταργήσει και κάποιες από τις μονάδες υποστήριξης. Ήτοι: τις στρατιές των διοικητικών καρεκλοκένταυρων που αποφασίζουν για την τύχη της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

ΔΙΑΣΗΜΑ ΕΡΕΪΠΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑΜΑΤΗΜΕΝΑ ΓΙΑΠΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΥ

στη μνήμη του Κώστα Σπυρίδη

**Ρεμβαστικός
περίπατος στην
Αθήνα, χαζεύοντας
παλιά σπίτια,
αναπολώντας το
ιδιαιτερο χρώμα μιας
πόλης που έχει
οριστικά αλλάξει.**

ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΜΕ για την αρχιτεκτονική μιας πόλης όπως η Αθήνα, έχουμε την τάση να διηγηθούμε την ιστορία της, πρόσφατη ή μακρινή δεν έχει σημασία, με βάση τα κτίρια - ορόσημά της. Ακόμα και όταν προσπαθούμε να τη δούμε σαν οργανικό σύνολο, όπου μέσα στον ιστό του βρίσκονται μοιρασμένα τα σημαντικά σημεία αναφοράς του, πάλι για κτίρια θα μιλήσουμε, ως εκφραστές αυτής της ιδιαίτερης ατμόσφαιρας της πόλης —ακόμα και αν είναι... δηλητηριασμένη.

Αλλά τα κτίρια, τα ξεχωριστά κτίρια της πόλης που θα έρθουν στο μυαλό μας θα είναι λίγο - πολύ τελειωμένες κατασκευές, που μπορεί να έχουν ήδη υποστεί ανθρώπινες και καιρικές μετατροπές, πάντως είναι ακόμα «ζωντανά» και αναγνωρίσιμα κτίσματα. Δεν θυμάμαι κανέναν να μιλάει για τα ξεχωριστά ερείπια της πόλης ή για τα εξίσου ενδιαφέροντα «αιώνια» γιαπιά της —δηλαδή για δύο κατηγορίες όπου ο χρόνος λες και σταμάτησε σαν παγωμένη κίνηση στον αέρα. Και όμως, αυτά τα κτίρια, χάρις στην ιδιότητά τους να βρίσκονται πέρα από το χρόνο, έχουν μια ξεχωριστή γεύση.

Πρόσφατα είχα αναφερθεί σε ένα από τα πιο φρέσκα «αιώνια γιαπιά», το κτίριο στην Κατεχάκη και Κηφισίας. Αλλά αυτό συγκριτικά είναι απλό βρέφος μπροστά σε κάτι μαθουσάλες —όπως για παράδειγμα, το στοιχειωμένο γιαπιά του Ερμού Σταυρού στη λεωφόρο

Μεσογείων. Ή σε άλλα, λιγότερο διάσημα, σκρόπια μέσα σε γειτονιές, με ένα σκελετό μπετόν που ποτέ δεν συμπληρώθηκε, χορταριασμένα και γεμάτα σκουπίδια.

Ένα ακόμα τέτοιο γιαπιά είναι εκείνο στη γωνία Κερασούντος και Βασ. Σοφίας, απέναντι σχεδόν στην αμερικανική πρεσβεία. Σήμερα είναι ελαφρώς μεταμφιεσμένο, με μια ροζ μεταλλική επένδυση σε ολόκληρη την πρόσοψη προς τη λεωφόρο, αλλά από το πλάι, δείχνει τον πραγματικό του χαρακτήρα. Αυτό μάλιστα ξαφνικά αναζωογονείται σε ειδικές περιστάσεις, όπως έγινε τελευταία με τις δημοτικές εκλογές, όταν καλύφθηκε με γιγαντοαφίσες ενός υποψηφίου. Πόσο ενδιαφέρουσα είναι επίσης μια τέτοια προσωρινή χρήση ενός δήθεν «κενού» μέσα στην πόλη.

Δήθεν, γιατί ποτέ δεν ήταν πραγματικά κενό, ακόμα και στη χαμηλότερη βαθμίδα εγκατάλειψής του. Αυτή η μισοτελειωμένη αρχιτεκτονική, πέρα από την αισθητική της δικαίωση (υπάρχει και σχετικός όρος, το *non finito*), μας γοητεύει γιατί εικονογραφεί μιαν άλλη πραγματικότητα, εκείνη της αποτυχίας: της αναίρεσης αποφάσεων, της ανατροπής προβλέψεων, των πτωχεύσεων κτλ. που είναι πάντα μέσα στο παιχνίδι.

Αλλά έχουμε και διάσημα ερείπια: αίφνης, το εργοστάσιο Φιξ στη λεωφόρο Συγγρού, για το οποίο τόσα έχουν γραφτεί (και θα γραφτούν). Κάποια εγκατελειμμένα νεοκλασικά μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, όπως το σπίτι της οδού Οικονόμου στα Εξάρχεια. Που καίγονται «τυχαία» ή αφήνονται να ρημάξουν, με την ειρωνική ταμπέλα «Πωλείται το παρόν ακίνητον». Για πολλά χρόνια, ίσως από τότε που μπορούμε να θυμηθούμε, μάθαμε να τα θεωρούμε νεκρά, μια πληγή και μια ενόχληση για την καθωσπρέπει εικόνα της πόλης. Και όμως, πόσα από αυτά ξαφνικά νεκρανσταίνονται και μεταμορφώνον-

Η ιστορία μιας πόλης γράφεται με βάση και τα κτίρια - ορόσημά της.

ται σε «στολίδια» της —βλέπε όλα εκείνα τα παλιά εργοστάσια και τις βιοτεχνίες μέσα στις γειτονιές που αλλάζουν χρήση, όπως η αίθουσα «Ιλεάνα Τούντα».

Παρ' όλες τις μεταφυσικές διαστάσεις μιας τέτοιας ευτυχούς κατάληξης, δεν θα ασχοληθούμε με αυτές τις περιπτώσεις. Αλλά με εκείνες όπου τα ερείπια μένουν ερείπια, συχνά γελοία υπολείμματα ανάμεσα στις καινούριες πολυκατοικίες γύρω τους, έντονα ερεθίσματα για ρεμβασμό. Γιατί έχουν πάνω τους την αυθεντική πατίνα ενός ξεπερασμένου πια τρόπου ζωής· αποπνέουν επίσης ένα άρωμα φθοράς και θανάτου, που με μεγάλη επιμέλεια προσπαθούμε να κρύψουμε συνεχώς «ανακαινίζοντας», «αναστηλώνοντας» και «αναβιώνοντας» το σώμα της πόλης. Ακριβώς όπως με τη σύγχρονη ιατρική: μια αθανασία κερδισμένη με σωληνάκια και ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Νομίζω πως άλλες εποχές έδειχναν μεγαλύτερο σεβασμό στα φαντάσματά τους ή τουλάχιστον, τα σκύλευαν μεθοδικά για τα πολύτιμα υλικά τους. Πράγμα που γίνεται ως ένα σημείο ακόμα και σήμερα, σποραδικά βέβαια. Θυμηθείτε τις λε-

ηλατημένες βίλες στο Στροφύλι της Κηφισίας —όσοι έτυχαν να μπουν σε κάποια από αυτές θα απέκτησαν εικόνες βανδαλισμού που δεν ξεχνιούνται εύκολα. Έτσι οι παλιές μορφές ξαναζουν ενσωματωμένες σε μοντέρνα σαλόνια ή σε κήπους ως «διακόσμηση», που και αυτό είναι ένα είδος μετεμψύχωσης.

Όσο για τα ξεκοιλιασμένα ερείπια, είναι σα να επιστρέφουν στην κατάσταση του γιαπιού, όπως τα σύγχρονα, τα μισοτελειωμένα. Ένα τέτοιο που πιστεύω ότι έχει ιδιαίτερη αίγλη βρίσκεται στην οδό Αβέρωφ 28, να βλέπει απέναντι στον πεζόδρομο της οδού Καφεκοπτείου, με τη σειρά από «νεοκλασικά» της. Τι όμορφη αντίθεση με αυτά προσφέρει ένα τέτοιο κουφάρι, που με τα χρόνια πήρε μια τόσο εξευγενισμένη όψη, παρόλη την ασχήμια του.

Και αποκτά έτσι ένα πρόσθετο ενδιαφέρον αυτή η όψιμη ταύτιση της «αρχής» και του «τέλους» σε ένα κτίσμα, που πάλι καταργεί τις χρονικές αποστάσεις μέσα στην πόλη και ανατρέπει την «τάξη» που συνεχώς προσπαθούμε να επιβάλουμε, χωρίς όμως σπουδαία αποτελέσματα.

Δημήτρης Φιλιππίδης

Αρχίστε
τις διακοπές σας
στου γκοβόστη!!!...

Και οι τιμές!!!...

Ζωοδόχου Πηγής 21, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 36.15.433

Σύγχρονη Έλληνική Πεζογραφία

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΝΑΝΟΣ 'Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΣ 'Αγάθος
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΣ 'Αγλημα τιμῶν
ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ ΒΕΡΟΝΙΚΗ Τό παιχνίδι τοῦ τέλους
ΔΗΜΟΥ ΝΙΚΟΣ Τολμηρές ιστορίες
ΔΗΜΟΥ ΝΙΚΟΣ Παρ' ὅλα αὐτά
ΔΗΜΟΥ ΝΙΚΟΣ Μικρά βήματα
ΔΗΜΟΥ ΝΙΚΟΣ 'Ημερολόγιο τοῦ καύσωνα
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΝΕΣΤΗΣ Τό ξενοδοχεῖο
καί τό σπίτι καί ἄλλα
ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ ΤΟΛΗΣ Τό τελευταῖο καταφύγιο
ΚΑΨΑΣΚΗΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ Πίσω ἀπό τό χαμόγελο
ΚΑΨΑΣΚΗΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ Παντοκράτορας χωρίο
τῆς Ζάκυνθος
ΚΕΣΜΕΤΗ ΝΑΤΑΣΑ Τό αἰώνιο ρολόι
ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ ΗΛΙΑΣ Καλύτερα νά νικοῦσαν οἱ κόκκινοι
ΛΑΔΑΣ ΝΙΚΟΣ 'Ημερολογιακές σημειώσεις
ΜΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΘΩΜΑΣ 'Η Πάολα τοῦ Ρίο
ΝΟΛΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Νεράιδα τῆς 'Αθήνας
ΝΟΛΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Πολυξένη
ΞΕΞΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ Ποῦ κοῦκος; Ποῦ ἄνεμος;
ΠΕΛΛΑΣ ΟΜΗΡΟΣ Στάλαγκ VIC
ΠΕΤΣΕΤΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Τό παιχνίδι
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΡΣΗ 'Εορταστικό
τριήμερο στά Γιάννενα
ΤΣΙΑΜΠΟΥΣΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ 'Η Βέσπα
καί ἄλλα ἐπαρχιακά διηγήματα
ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΝΙΚΟΣ Ζωή, τήν ἄλλη φορά
ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΝΙΚΟΣ 'Ο Λούσιας
ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΝΙΚΟΣ Τό ἄλλο μισό
ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΝΙΚΟΣ Μπακακόκ
ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΝΙΚΟΣ Μιά ἱστορία τοῦ μακροῦ χειμῶνα

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΤΣΕΤΙΔΗΣ Το Παιχνίδι

Μία συλλογή διηγημάτων πού μετουσιώνει ἐμπειρίες
καί μνήμες ἀπό τή ζωή μας, σέ μύθους παράξενα
γοητευτικούς, δοσμένους μέ χιοῦμορ μοναδικό.

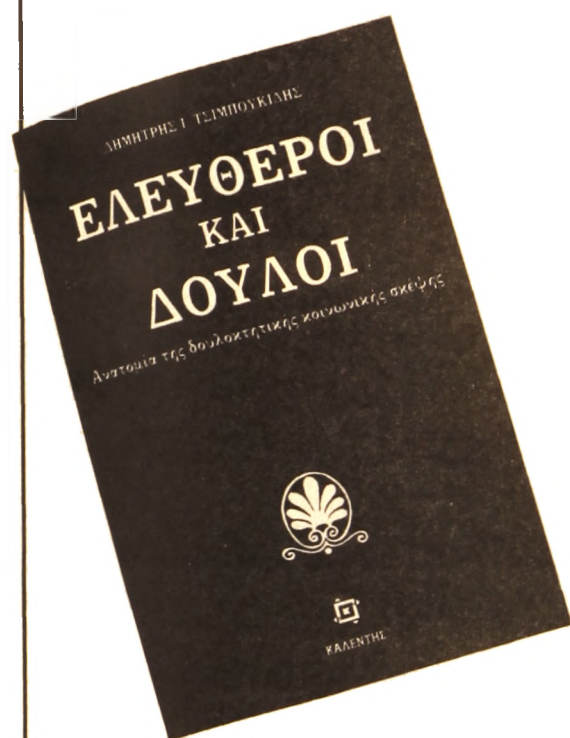
ΗΛΙΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Καλύτερα νά νικοῦσαν οἱ κόκκινοι

Σύγχρονος, ἄμεσος καί ζωντανός διηγηματογράφος ὁ
'Ηλίας Κουτσοῦκος, καταγράφει μέ μοναδική
εὐαισθησία τὰ μηνύματα τοῦ καιροῦ μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Δημήτρης Τσιμπουκίδης

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΟΥΛΟΙ

Ανατομία της δουλκτητικής κοινωνικής σκέψης

Στα μεταλλεία του Λαυρίου, στις ανασκαφές μιας στοάς, βρέθηκαν λείψανα σκελετών που είχαν χειροπέδες στα χέρια και αλυσίδες στα πόδια. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι ήταν δεμένοι κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Το μακάβριο όμως αυτό εύρημα αποτελεί μιά συγκλονιστική μαρτυρία ανθρώπινης αγωνίας και πόνου.

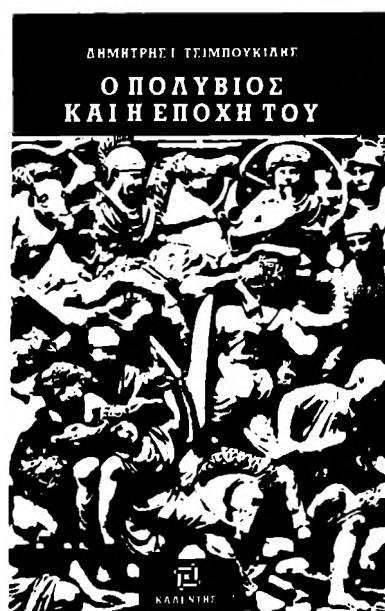
Το μαρτυρολόγιο των δούλων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μυκηναϊκό, ομηρικό, αρχαϊκό, κλασικό, ελληνιστικό, ρωμαϊκό. Αναρίθμητες ανθρώπινες υπάρξεις πορεύτηκαν το βασανιστικό δρόμο της καταπίεσης, χωρίς να νιώσουν τη χαρά της ζωής. Ο μέσος όρος ζωής γι' αυτούς δεν ξεπερνούσε τα 30-35 χρόνια.

Πίσω από τη βάσανο και τα άλλα μέσα καταστολής πρόβαλλε ο άνθρωπος, ο δούλος, που δίπλα στον απελεύθερο ή στον ελεύθερο φτωχό διαμαρτυρόταν για τις σκληρές συνθήκες της ζωής του.

Η μονογραφία του Δημήτρη Τσιμπουκίδη «ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΟΥΛΟΙ» φωτίζει μερικές νέες πλευρές του προβλήματος της δουλκτησίας, κάνοντας μια νέα διερεύνηση του θέματος. Και δείχνει ότι η αρχαία κοινωνία δεν μπορούσε να μην είχε το βάρβαρο δουλτικό θεσμό, ανεξάρτητα από το βαθμό ανάπτυξης της δουλείας.

Το νέο αυτό έργο του Δ. Τσιμπουκίδη ενδιαφέρει, όχι μόνο τους ιστορικούς και τους φιλόλογους, αλλά και το ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 1ος ΟΡ. • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 3623553

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΝΕΦΕΛΗ, ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3604793 • ΠΑΤΑΡΙ, Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 31, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3602542
• ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ -ΚΑΝΑΚΗΣ, Ζ. ΠΗΓΗΣ 2, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3623113 • ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ, ΣΟΛΩΝΟΣ 81, ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 3607876 • Α. ΠΟΥΛΟΥΚΤΣΗ & ΣΙΑ, ΛΑΣΣΑΝΗ 9, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 285857.

Ανεξάρτητη παραγωγή: μια «τρέλλα» και το κόστος της

Η Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου και ο Μηνάς Χατζησάββας στην ταινία του Νίκου Γραμματικού.

Πριν από 7 χρόνια μαζί με άλλους δύο κινηματογραφιστές (τον Αντώνη Κόκκινο και τον Νίκο Καρυπίδη) ξεκίνησαν μια εκπομπή λόγου για τον κινηματογράφο στο Τρίτο Πρόγραμμα: «Ο κινηματογράφος στο Τρίτο». Η εκπομπή, που συνεχίζεται ακόμα, του έδωσε την ευκαιρία να μην απομακρυνθεί από τον χώρο που ένιωθε ότι του έδινε τη δυνατότητα να εκφράζεται.

Λίγο αργότερα άρχισε να σκηνοθετεί. Γύρισε τρεις ταινίες μικρού μήκους: «Μακρόθεν» το 1987, «Επικίνδυνη ζώνη» το 1988 και «Άβαξ» το 1989.

Ονομάζεται Νίκος Γραμματικός, είναι 28 χρονών και, φέτος, πήρε ξαφνικά την απόφαση: με δικά του μέσα, χωρίς κρατική επιδότηση —κάτι που ούτως ή άλλως φαντάζει ανέφικτο— γύρισε την πρώτη του ταινία μεγάλου μήκους:

— Έστειλα ήδη μια επιστολή στο Κέντρο όπου τους κάνω γνωστό ότι η ταινία, που βρίσκεται στο μοντάζ, χρειάζεται χρήματα για να ολοκληρωθεί. Ελπίζω ότι το Κέντρο θα ενδιαφερθεί τουλάχιστον να τελειώσει η ταινία. Αλλά και αυτό να μη συμβεί, είμαι βέβαιος, θα βρω τρόπο να τα καταφέρω.

● Θα ήθελες να μας μιλήσεις για τον τρόπο με τον οποίον δούλεψες την ταινία σου;

— Στο μυαλό μου είχα κάποιες εικόνες που με ενδιέφερε να τις δω σε μια ταινία. Συνήθως έτσι κάνω. Δεν ξεκινάω από ένα σενάριο. Απλώς, προσπαθώ να εφεύρω μια ιστορία σαν τον Προκρούστη, προσαρμόζοντάς την σε κάποιες συγκεκριμένες εικόνες ή σε κάποιους χώρους —είχα άλλωστε ξεκινήσει να κάνω ρεπεράζ για την ταινία πριν καν σχηματοποιηθεί έστω το σενάριο. Έφαχνα χώρους

στους οποίους, στη συνέχεια, τοποθέτησα ορισμένες σκηνές. Σιγά σιγά «χτίσθηκε» μια ιστορία, αναζητήθηκαν νέοι χώροι που έπρεπε να προστεθούν, καινούρια πρόσωπα —και έτσι ολοκληρώθηκε το σενάριο, που, ουσιαστικά, είναι πρόσχημα για την ταινία: ένα πρόσχημα, που,

Στις 27 Μαΐου 1988, το ANTI είχε αφιερώσει ένα έκτακτο τεύχος στον κινηματογράφο, προβάλλοντας τις περιπτώσεις σκηνοθετών - παραγωγών που απαντώντας στην «κρατική πολιτική» για τον κινηματογράφο αρνούσαν να μπουν στην χρονοβόρα (και ανθρωποβόρα) διαδικασία χρηματοδότησης από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου για να κάνουν μια ταινία και προχωρούσαν μόνοι τους, με μικρούς προϋπολογισμούς και με τεράστια επένδυση στα ψυχικά αποθέματά τους και στους ανθρώπους (φίλους και συμπάσχοντες) που τους στήριζαν. Σήμερα, τρία χρόνια μετά, με ακόμη δυσμενέστερες οικονομικές συνθήκες, παρουσιάζουμε έναν νέο κινηματογραφιστή που ρισκάρει μια ανεξάρτητη παραγωγή: ονομάζεται Νίκος Γραμματικός.

όμως, μου έδωσε τη δυνατότητα να κάνω κινηματογράφο. Την ταινία θα την ονόμαζα ρεπεράζ με υπόθεση.

Υπάρχει μια τεράστια «φιλολογία» για τη χρήση του σεναρίου —είναι χιλιοειπωμένα αυτά τα πράγματα. Εγώ δεν υποστηρίζω ότι ο τρόπος μου είναι ο μοναδικός —απλώς, είναι ένας ακόμη τρόπος. Ίσως, αν είχα ένα σενάριο που να μου φαινόταν ικανοποιητικό και να ήταν προσαρμόσιμο στους όρους της παραγωγής (τόσα χρήματα υπάρχουν, τόσο φιλμ, αυτές οι συγκεκριμένες τεχνικές δυνατότητες...) να ξεκινούσα από αυτό...

● Οι οικονομικές συνθήκες για τα γυρίσματα σίγουρα δεν ήταν ιδανικές. Παρ' όλα αυτά, δούλεψατε πέντε ολόκληρες βδομάδες με πλήρες συνεργείο και το αποτέλεσμα με τίποτα δεν

θυμίζει φτηνή παραγωγή —έτσι δεν είναι;

— Ήταν πολύ μεγάλο πλεονέκτημα η συνάντησή μου με το άνθρωπο που ονομάζεται Παναγιώτης Παπαχατζής. Για πολλά χρόνια έκανε οργάνωση και εκτέλεση παραγωγής ταινιών μεγάλου μήκους και είχε τεράστια εμπειρία σε θέματα παραγωγής —και μερικές χρήσιμες γνωριμίες. Αλλά, το ξαναείπα νομίζω, το μεγαλύτερο κεφάλαιο σε αυτή την ταινία είναι οι άνθρωποι που συνεργάστηκαν χωρίς αμοιβή —κι είναι αυτοί που έκαναν να αποβεί θετικά αυτή η προσπάθεια.

Τι να κάνουμε;

● Από αυτό το περιοδικό έχω υποστηριχθεί πολύ έντονα το ρεύμα εκείνο των κινηματογραφιστών που ξεκινούν μόνοι τους μια ταινία —χωρίς την κρατική υποστήριξη. Για πολλά χρόνια συνέπεσε σε αυτό το ρεύμα να συμπλεύσουν κι οι πιο ζωντανοί κι ελπιδοφόροι κινηματογραφιστές. Από τη άλλη, ο κύριος όγκος των επαγγελματιών του κινηματογράφου έχαναν πολύ καιρό περιμένοντας στη σειρά να πάρουν χρήματα για μια ταινία...

— Είναι ατομικό ζήτημα το καθενός. Καταλαβαίνω και αυτούς που περιμένουν στη σειρά στο Κέντρο Κινηματογράφου —είναι πολύ δύσκολο να κάνεις μια ταινία, ιδιαίτερα όταν το κόστος παραγωγής είναι υψηλό, κι άλλωστε δεν είναι εύκολο

για τον καθένα να μπει σε μια περιπέτεια με αβέβαιη έκβαση μόνος του. Εγώ έκανα μια ταινία σχετικά φτηνή. Αν είχα στο μυαλό μου κάτι άλλο που σήμαινε υψηλότερο κόστος είναι σίγουρο ότι δεν θα μπορούσα να ανταποκριθώ.

Τελικά μιλάμε για ένα θέμα που το αντιμετωπίζει καθένας ξεχωριστά. Είναι τι κινηματογράφο θέλουμε να κάνουμε και πώς θα τον κάνουμε.

● Στην ελληνική σκηνή τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια ύφεση. Γίνονται περίπου δέκα ταινίες το χρόνο —λίγες πάνω, λίγες κάτω—, ωστόσο όλες σχεδόν από δοκιμασμένους ανθρώπους, με γνωστό εύρος και δυνατότητες...

— Είναι σημαντικό ότι κάθε χρόνο βλέπουμε δύο με τρεις πολύ καλές ελληνικές ταινίες όταν πραγματοποιούνται περίπου δέκα με δεκαπέντε συνολικά. Υπάρχει μια ζωντάνια. Δεν ξέρω αν από την Αμερική βλέπουμε κάθε χρόνο αναλογικά τόσες καλές ταινίες. Νομίζω πως όχι. Με ενοχλεί όμως το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια αν υπέβαλα σενάριο για μεγάλο μήκος ταινία στο Κέντρο Κινηματογράφου, το σενάριο αυτό θα κρινόταν μαζί με τα σενάρια του Βούλγαρη, του Νικολαΐδη, του Παναγιωτόπουλου, του Φέρρη κ.λπ. Και δεν μιλάω φυσικά μόνο για τον εαυτό μου, αλλά για όλους αυτούς που κάνουν σήμερα ταινίες μικρού μήκους. Θέλω να ελπίζω ότι κάτι θα αλλάξει.

Στη γενιά μου υπάρχουν σπουδαία ταλέντα —κάτι που επιβεβαιώνεται κάθε χρόνο στα φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους. Υπάρχουν άνθρωποι που συνδυάζουν το προσωπικό ύφος εικονοποιίας και την επαρκή γνώση της τεχνικής.

Δυστυχώς, όμως, σήμερα δεν υπάρχουν πυρήνες όπως πριν είκοσι χρόνια, την εποχή του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου.

Δεν υπάρχουν σήμερα συλλογικά οράματα. Οι κινηματογραφιστές τραβάνε τον μοναχικό τους δρόμο.

— Δεν θα έλεγα ότι η ταινία μου έγινε ξαφνικά. Απλώς, δεν

μπορώ να περιμένω όταν πρόκειται για τον κινηματογράφο: όταν έχω ένα σενάριο επιθυμώ να το γυρίσω «εδώ και τώρα». Προφανώς, μετά από ένα χρονικό διάστημα, θα έχω άλλο σενάριο στα σκαριά...

Ποτέ δεν θα μπορούσα να περιμένω τα χρήματα του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου για να ξεκινήσω μια ταινία. Πρακτική μου ήταν, στην περίπτωση των τριών μικρού μήκους φιλμ που γύρισα, να κάνω τις ταινίες μου κι ύστερα, με έτοιμο το υλικό, να υποβάλλω στο ΕΚΚ αίτηση χρηματοδότησης. Χρηματοδοτήθηκαν και οι τρεις ταινίες. Γύρισα την πρώτη ταινία μου μόνος, το 1987. Αν εκείνο το διάστημα προτιμούσα να υποβάλλω σενάριο για χρηματοδότηση θα είχα πάρει χρήματα —στην καλύτερη περίπτωση— το 1988. Εγώ, αντίθετα, το 1988 γύριζα τη δεύτερή μου ταινία...

● Δεν ήταν, λοιπόν, κάτι ξαφνικό. Όμως, μια μεγάλου μήκους ταινία, χωρίς χρήματα, δεν παύει να είναι ένα ρίσκο.

— Ήταν ένα ρίσκο. Επένδυσα όμως στο κεφάλαιο των ανθρώπινων σχέσεων. Στηρίχθηκα στους ανθρώπους με τους οποίους είχα κατά καιρούς συνεργαστεί τα εννέα χρόνια που εργάζομαι γύρω από τον κινηματογράφο. Ευχαριστώ με την ευκαιρία όλους αυτούς τους ανθρώπους, όπως άλλωστε και τους συντελεστές της ταινίας που συνεργάστηκαν χωρίς δραχμή, με μόνο κίνητρο την πίστη τους σε αυτή τη δουλειά.

«Τρέλλα»

Παρ' όλα αυτά, δεν κρύβω ότι τώρα αναρωτιέμαι αν άξιζε πραγματικά τον κόπο να υφιστάμεθα —εγώ και κάποιοι άλλοι άνθρωποι γύρω μου— το κόστος της τρέλλας μας για να γίνει μια ταινία. Από την άλλη, ξέρω ότι μετά από ένα χρόνο θα έχω ξεχάσει τι τράβηξα και θα θέλω να κάνω μια καινούρια ταινία.

● Ελπίζεις ως τότε να έχεις ξεπληρώσει τις οικονομικές σου υποχρεώσεις που είναι αφορμή της σημερινής ταλαιπωρίας; Με ποιον τρόπο;

● Παρ' όλα αυτά, υποστηρίζεις ότι υπάρχει μια «δυναμική» σκηνή, με πολλές προοπτικές. Τον δυναμισμό αυτόν, όμως, αντιστρατεύεται ο καταλυτικά ισοπεδωτικός λόγος της τηλεόρασης, η διαρκής ροή εικόνων, η ιλουστρασιόν αισθητική της διαφήμισης —του στιλπνού και του άδειου...

— Η διαφήμιση έχει ισοπεδώσει τα πάντα, ασελγεί πάνω στα πάντα. Λίγες μέρες πριν την πλήρωση «Το ταξίδι στην Ιταλία» του Ροσελίνι, που προβλήθηκε από την ΕΤ-1. Στο μπάσκετ, π.χ., τα ίδια και χειρότερα: μόλις είδαμε μια καταπληκτική ενέργεια του Γκάλη λέει ο εκφωνητής, αλλά την ενέργεια την έχει δει μόνο εκείνος γιατί σε μας έδειχναν μια διαφήμιση...

Βλέπουμε, δηλαδή, διαφημίσεις με κάτι όχι κάτι με διαφημίσεις.

● Κάπου, όμως, η «εποχή της τηλεόρασης» έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται ο κινηματογράφος. Και κερδίζει έδαφος ο σχεδιασμός που μιλάει για το κοινό: τι σημαίνει αυτή η πρεμούρα: «κινηματογράφος για το κοινό»;

— Δεν έχω συγκεκριμένη πρόταση για τα πράγματα του κινηματογράφου. Εγώ, απλώς έχω μια ταινία...

Θα πω μόνον αυτό: αν οι κατ'όλοκληρον πολιτικές για τον κινηματογράφο συνδυάζονται με αναφορά στο μέσο γούστο και, απλουστευτικά και αφαιρετικά κάνουν τη διάκριση: ταινία τέχνης - ταινία για το κοινό, δεν είναι παρά μία επικίνδυνη γενί-

κευση. Ποιες θα μπορούσε, άραγε, να είναι αυτές οι «διαφορετικές» ταινίες για το κοινό που ευνοούν ορισμένοι στη χώρα μας; Θα θυμίζουν τις ταινίες της δεκαετίας του '60; Ας τολμήσουν οι άνθρωποι που έκαναν τότε ταινίες, με ατόφια την αισθητική τους, να κάνουν και τώρα, να δούμε τι εισιτήρια θα κάνουν...

Θα κάνουν ελάχιστα εισιτήρια —κι αυτό αποδείχθηκε πολύ πρόσφατα φέτος, σε μια περίπτωση ταινίας που στηρίχθηκε σε κείνη την αισθητική.

Αλίμονο όμως, αν ο σκηνοθέτης, ο καλλιτέχνης, σκέφτεται 10 εκατ. Έλληνες ή 300 εκατ. Ευρωπαίους όταν σχεδιάζει μια ταινία.

● Αλλά, τότε, με ποιον τρόπο μπορεί να απαντήσει ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος του δημιουργού στο μαζικό, αμερικανικό κατά κανόνα, προϊόν;

— Κάνοντας προσωπικές ταινίες. Διότι είναι αδιανόητο να χτυπήσουμε την αμερικανική βιομηχανία στο γήπεδό της. Είναι σαν να κερδίσει η ομάδα μπάσκετ του Περιστέριου τους Σικάγο-Μπουλς.

Στις ισοπεδωτικές βιομηχανοποιημένες εικόνες δεν μπορούμε να αντιτάξουμε παρά ό,τι φέρουμε ως κληρονομιά: την πρωτοτυπία, την προσωπικότητα, την πνευματικότητα, την εθνικότητα εν τέλει των εικόνων μας.

(Τη συνέντευξη πήραν οι Έλενα - Νατάσα Πανουσοπούλου και ο Ηλίας Κανέλλης)

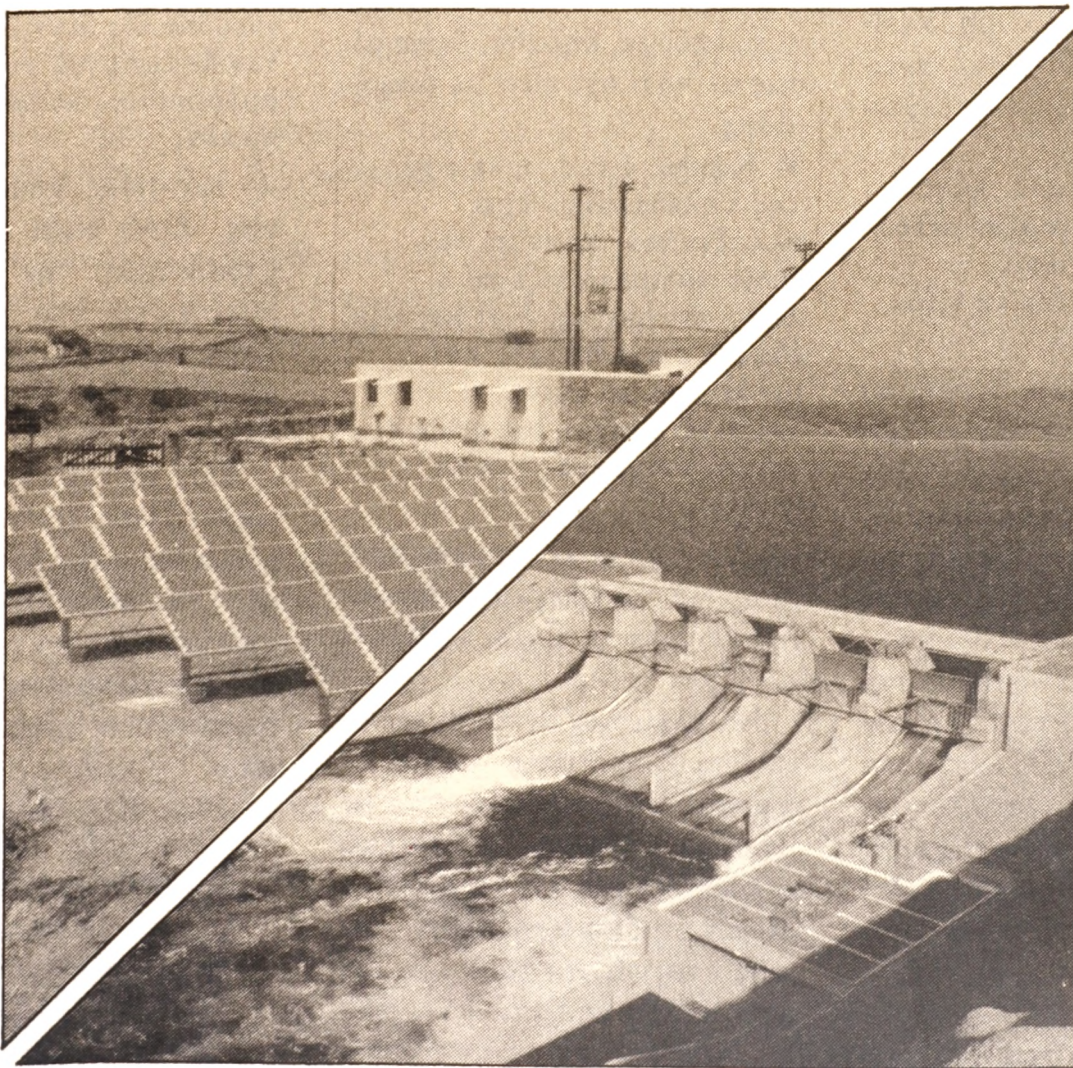
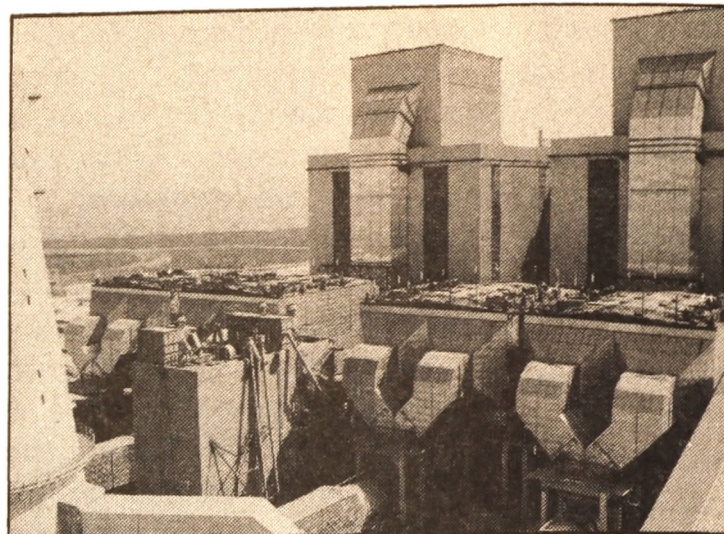
Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

● Ένας κλέφτης αυτοκινήτων συναντάει στο δρόμο μια όμορφη γυναίκα, που την παρασύρει σε ένα επικίνδυνο παιχνίδι...

Σενάριο: Φωτεινή Σισκοπούλου, Πρόδρομος Σαββίδης, Νίκος Γραμματικός. Σκηνοθεσία: Νίκος Γραμματικός. Φωτογραφία: Κωστής Γκίκας. Μοντάζ: Γιώργος Μαυροφαρίδης. Σκηνικά - κοστούμια: Γιούλα Ζωιοπούλου. Ήχος: Αντώνης Σαμαράς. Μιξάζ: Θύμιος Κολιοκούσης. Παραγωγή: Νίκος Γραμματικός, Παναγιώτης Παπαχατζής. Οργάνωση και Εκτέλεση Παραγωγής: Παναγιώτης Παπαχατζής. Παίζουν: Μηνάς Χατζησάββας, Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου, Γιώργος Νινιός, Γιώργος Γιαννόπουλος, Στέλλα Καζάζη, Νίκος Δημητράτος, Γιώργος Μαυρογιάννης.

1991-2000

Το νέο δεκαετές αναπτυξιακό πρόγραμμα της ΔΕΗ δίνει ισχυρή ώθηση στα υδροηλεκτρικά (36 νέα έργα) και στις ήπιες – ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. Κατά την πενταετία 1991-1995 οι επενδύσεις για νέα έργα θα φτάσουν τα 1240 δις δρχ. με υψηλό βαθμό αυτοχρηματοδότησης και για το περιβάλλον τα 100 δις δρχ. Με ευαισθησία για το περιβάλλον και αίσθημα κοινωνικής ευθύνης η ΔΕΗ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αρμονική συνύπαρξη ανάπτυξης και περιβάλλοντος.

**ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ
ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΠΟΡΟΥΣ**

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Οι σελίδες του βιβλίου, σήμερα, μιλάνε για κινηματογράφο. Πλήθος είναι οι εκδόσεις που αφορούν την έβδομη τέχνη —και αρκετά μεγάλο το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού γι' αυτές.

Επιλέξαμε, γι' αυτό, το σημερινό μας τρισέλιδο να είναι αφιερωμένο στις πρόσφατες κυκλοφορίες για τον κινηματογράφο —εγκαινιάζοντας παράλληλα, ενότητες παρουσίασης βιβλίων που αναφέρονται κάθε φορά σε συγκεκριμένο τομέα, ενότητες που θα παρουσιάζουμε από καιρού εις καιρόν.

Το παζλ της καθημερινότητας

ΑΝΤΡΕΪ ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ:
«Μαρτυρολόγιο». Ημερολόγια
1970-1986.

Μετάφρ. - πρόλογος:
Αλέξανδρος Ίσαρης. Νεφέλη,
Αθήνα 1990

«Το νόημα του
κινηματογράφου είναι η
αντιπαράθεση ενός ανθρώπου
με ένα αχανές περιβάλλον, η
αντιπαράβολή του με
αμέτρητους ανθρώπους που
διαβαίνουν πλάι του ή μακριά
του, η σύνδεσή του με
ολόκληρο τον κόσμο».

Α. ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ: «Σμιλεύοντας
το χρόνο»

Ένας δημιουργός του εύρους
του Αντρέι Ταρκόφσκι είναι βέ-
βαιο ότι θα είχε γνώμη για
πολλά και ποικίλα, από όσα
ζούσε, γνώριζε, μάθαινε, σκε-
φτόταν και αισθανόταν. Κατά
τεκμήριον, ωστόσο, ένας δη-
μιουργός αυτά που έχει να πει
τα συμπυκνώνει στο δημιουργι-
κό του έργο. Εφτά ταινίες με-
στές μιας πολύ ενδιαφέρουσας ι-
διοσυγκρασίας (και δύο ακόμη
μικρού μήκους, από την εποχή
των ασκήσεων του πάνω στον
κινηματογράφο) κατέλιπε ο
Ταρκόφσκι —που εκτός από αι-
σθητικά δοκίμια αποτελούν και
ενδιαφέρουσες μαρτυρίες για
τους προβληματισμούς του σκη-
νοθέτη αλλά και για τους πό-
θους και τις επιθυμίες του. Επι-
πλέον, ένα βιβλίο με τις από-
ψεις του για τον κινηματογρά-
φο, γραμμένο στα διαλείμματα
μεταξύ των γυρισμάτων,
(«Σμιλεύοντας το χρόνο»,
μτφρ.: Σ. Βελέντζας, Νεφέλη
1987), αποτελεί την πνευματι-

Σκηνή από «Τα παιδικά χρόνια του Ιβάν» του Αντρέι Ταρκόφσκι.

κή του αυτοβιογραφία —όπως
σημείωνε ο μεταφραστής.

Ωστόσο, όπως γίνεται συνή-
θως, μετά θάνατον αναπτύσσε-
ται μια μεγάλη φιλολογία για
εξαιρετικές περιπτώσεις καλλι-
τεχνών, ενώ οποιοδήποτε ντο-
κουμέντο γύρω από τον εκλι-
πόντα γίνεται περιζήτητο. Ί-
σως επηρεασμένη από αυτό, η
Λαρίσα Ταρκόφσκαγια, δεύτε-
ρη σύζυγος του Ταρκόφσκι, α-
ποφάσισε να δημοσιεύσει τα
χειρόγραφα ημερολόγια (δώδε-
κα μεγάλου σχήματος τετράδια
και τέσσερα μικρότερα) που υ-
πήρχαν στα προσωπικά αντικεί-
μενα του συζύγου της και περι-
ήλθαν στην κατοχή της, σύμ-
φωνα με τη διαθήκη του.

Στο *Μαρτυρολόγιο* ξετυλί-
γονται ανάκατα περιστατικά
γύρω από τα γυρίσματα των
ταινιών του Ταρκόφσκι, από τα
ταξίδια του, αλλά κι από τις πε-

ριπέτειές του με τους γραφειο-
κράτες του κόμματος και του
κρατικού φορέα κινηματογρα-
φίας της ΕΣΣΔ, σχέψεις και ό-
νειρα του σκηνοθέτη, σχέδια
που έχει κατά νουν και που άλ-
λα προχώρησαν ενώ άλλα έμει-
ναν στα χαρτιά, ο απόηχος από
τα διαβάσματά του καθώς κι ο-
λόκληρα αποσπάσματα από τα
κείμενα που του έκαναν ιδιαίτε-
ρη εντύπωση, μέχρι και ση-
μειώσεις της άχαρης καθημερι-
νότητας: λίστες με χρέη προς ε-
ξόφλησιν, κατάλογοι βιβλίων
που έπρεπε να αποκτήσει κ.λπ.

Ένα παζλ με ό,τι συνέθετε
την καθημερινότητα του σκηνο-
θέτη, ενδιαφέρον περισσότερο
για κάποιους που ίσως είχαν
σκοπό να συντάξουν ένα ψυχο-
γράφημά του. Αντίθετα, το εν-
διαφέρον για τους φίλους του
κινηματογραφικού του έργου εί-
ναι πολύ περιορισμένο. Ό,τι

Ιστορία και
κινηματογράφος: Με αυτό
το θέμα κυκλοφόρησε το
τελευταίο «Διαβάζω».
Συνεργάζονται ο Δ. Θέος,
ο Ν.Φ. Μικελίδης, ο Σ.
Δημητρίου, η Σ.
Τριανταφύλλου και ο Ν.
Κολοβός. Στη γραμμή
των τελευταίων
αφιερωμάτων του
περιοδικού: επιστημοσύνη
αλλά και
αποσπασματικότητα.

Κινηματογραφικό αρχείο,
No 103 των εκδόσεων
«Αιγόκερως». Μια
μονογραφία του Θόδωρου
Αγγελόπουλου από τον
Νίκο Κολοβό. Οι κριτικές
επιστημάνσεις
εναρμονίζονται στην
λατρευτική αντιμετώπιση
του σκηνοθέτη. Ωστόσο η
a priori λατρεία του
σκηνοθέτη βαρύνει
αρνητικά στην
επιχειρηματολογία του
βιβλίου.

Λίγη αυτοσυγκράτηση,
παρακαλώ.

Μόμπυ Ντικ, Μπάρρυ
Λύντον, Νοσφεράτου,
Σαμποτάζ, Ανεμοδαρμένα
Υψη, Ο Θαλασσόλυκος,
Ντέιζυ Μίλλερ,
Αποκάλυψη τώρα: Οκτώ
ταινίες που προέκυψαν από
ισάριθμα μυθιστορήματα.
Ο Μάκης Μωραΐτης
επέλεξε και μετέφρασε
κείμενα που, ενδεικτικά,
δείχνουν τι σημαίνει να
στηρίζεις σε πασίγνωστα
κείμενα όταν κάνεις μια
ταινία. Ωστόσο, το βιβλίο
δεν είναι παρά μια
συλλογή παρατηρήσεων με
ενδιαφέρον και
οπωσδήποτε είναι
υπερβολικός (πομπώδης
θα λέγαμε) ο τίτλος «Το
μυθιστόρημα στον
κινηματογράφο» (εκδ.
Αλεξάνδρεια).

Ναι μεν, αλλά...

Ξέρω, γίνομαι
δυσάρεστος.

Όμως υπάρχει, στον
αντίποδα, το βιβλίο της
Marianne McDonald «Ο
Ευριπίδης στον
κινηματογράφο: Η ορατή
καρδιά» (εκδ. Εστία,
μτφρ.: Ερρίκος Μπελιές)
όπου ο τίτλος αναφέρεται
στο πραγματικό
περιεχόμενο.
Διεξοδικότητα,

επιστημοσύνη και
πληρότητα

Πειράματα κάνουν πολλοί. Στον κινηματογράφο οι καλλιτεχνικές πρωτοπορίες του αιώνα μας βρήκαν πρόσφορο έδαφος για τους δημιουργικούς πειραματισμούς τους. Η σκηνοθέτις Στέλλα Θεοδωράκη στο βιβλίο της «Κινηματογραφικές Πρωτοπορίες» (εκδ. Νεφέλη) παρουσιάζει συγκεντρωμένες όλες τις πειραματικές αναζητήσεις στο χώρο του κινηματογράφου. Ξεκινώντας από τους φουτουριστές και την αντίληψή τους για τον κινηματογράφο («Ο κινηματογράφος... να γίνει αντι-γλαφυρός, παραμορφωτικός, εντυπωσιακός, συνθετικός, δυναμικός βερμπαλιστής») περνάει από τη γερμανική πρωτοπορία, το Νταντά και τον σουρεαλισμό, τη γαλλική πρωτοπορία (Πικαμπιά, Ρενέ Κλαιρ, Μαν Ραίυ, Ντυσάν, Λεζέ) και καταλήγει στο αμερικανικό άντεργκράουντ.

Ρητή δήλωση: Πρόκειται για ένα άκρως απαραίτητο και χρηστικό εγχειρίδιο.

Ο Χαρτοκόπτης το συστήνει ανεπιφύλακτα.

Στέλλα, κρατάω μαχαίρι.

Τώρα και τυπωμένο το σενάριο του Μιχάλη Κακογιάννη. Από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

Προς τι;

Υπέρ κινηματογράφου λόγος από τον Ζαν-Λυκ Γκοντάρ. Κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος με κείμενα και συνεντεύξεις του τρομερού παιδιού της γαλλικής νουβέλ-βαγκ. Περιλαμβάνει την πρώτη περίοδο της θεωρητικής του παρέμβασης (1950-1959, κριτικός στα *Cahiers du Cinema*) καθώς και τα κείμενά του την περίοδο της (και δημιουργικής) σχέσης του με την ηθοποιό Άννα Καρίνα (1960-1967).

Από τις εκδόσεις Αιγόκερως.

προσθέτουν τα ημερολόγια στην κινηματογραφική προσωπικότητα του δημιουργού είναι μερικά ανέκδοτα για τις συνθήκες παραγωγής των ταινιών του, καθώς και κάποιους επιμέρους προβληματισμούς του, δευτερεύουσας σημασίας, μια που οι ταινίες είναι το κατεξοχήν υλικό προσέγγισής του —και, εν πάση περιπτώσει, έχει προϋπάρξει δημοσιευμένη η σκέψη του, συμπυκνωμένη, για τον κινηματογράφο που οραματιζόταν και πραγμάτων.

Η Λαρίσα, που επιμελήθηκε την τελική μορφή των ημερολογίων, φαίνεται ότι συνάντησε ορισμένες αντιρρήσεις για το αν είναι θεμιτό να δοθούν στην δημοσιότητα τα προσωπικά ημερολόγια ενός ανθρώπου, ο οποίος, όπως σημειώνει στον πρόλογό του ο Αλέξανδρος Ίσαρης, «εξομολογείται τις πιο μύχιες, τις πιο προσωπικές του σκέψεις». Το έκανε τελικά —κι ίσως, παρεμβαίνοντας ουσιαστικά, προκρίνοντας κάποια αποσπάσματα για το φως της δημοσιότητας, και περικόπτοντας κάποια άλλα. Το *Μαρτυρολόγιο*, πάντως, ξεκινάει από τον Απρίλιο του 1970 και τελειώνει στις 15 Δεκεμβρίου 1986, μερικές μέρες πριν από τον θάνατό του (29/12/86). Ο Αλ. Ίσαρης υποστηρίζει ότι από το 1981 έως το θάνατό του έχουν παραλειφθεί σοβαρά αποσπάσματα. Για τα κίνητρα των παραλείψεων αυτών πιθανολογεί τα εξής:

«Έχω την εντύπωση πως η Λαρίσα Ταρκόφσκαγια, μια γυναίκα που πραγματικά συμπαρεστάθηκε στον καλλιτέχνη τα δύσκολα χρόνια που πέρασαν μαζί στην Σοβιετική Ένωση, δεν παρέλειψε ούτε μια φράση αγάπης προς αυτήν και την οικογένειά της, ενώ από το «Μαρτυρολόγιο» απουσιάζουν εντελώς κάποιες αρνητικές κρίσεις για το άτομό της. Θέλω με άλλα λόγια να πω πως υπήρξε ένα είδος λογοκρισίας των κειμένων. Φαίνεται πως η μοίρα αυτού του ανθρώπου εξακολουθεί να είναι σκληρή μαζί του, ακόμα και μετά το θάνατό του».

Η.Κ.

Όπως στα παραμύθια...

Ο Άλφρεντ Χίτσκοκ με την Κάρεν Μπλακ στις Κάννες (1976), όταν παιζόταν η «Οικογενειακή Συνωμοσία». Συνέντευξή του συμπεριλαμβάνεται στην «Πολιτική των δημιουργών».

CAHIERS DU CINEMA: «Η πολιτική των δημιουργών».

Μετάφρ.: Μαρίας Μπαλάσκα. Εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα.

Μερικές φορές είναι πιο τυραννικό να «γράφεις» λίγες λέξεις για ένα βιβλίο παρά να γράφεις το ίδιο το βιβλίο. Η προφανής παραδοξότητα δεν έχει να κάνει με το αν το συγκεκριμένο βιβλίο είναι «καλό», «κακό», «εύκολο», «δύσκολο» κ.λπ. αλλά με μια περιγραφή που δεν ανήκει στο χώρο των άμεσων εμπειριών και πολύ περισσότερο στην επίκληση της φαντασίας μας. Κι αυτό συμβαίνει επειδή η κινηματογραφική θεωρία και ειδικότερα ένα ρεύμα της, όπως είναι η *nouvelle vague*, προϋποθέτει τουλάχιστον τη θέαση (ανάγνωση) των φιλμικών κειμένων. Όχι πως η συγγραφή του βιβλίου, συνεντεύξεις με σκηνοθέτες δημιουργούς του κινηματογράφου, δεν προβάλλει την ίδια απαίτηση, αλλά αν η συζήτηση μαζί τους είναι μια περιπέτεια με απροσδόκητες συγκινήσεις, ο απολογισμός της μουσκεύει από τη «μελαγχολία του μαυσωλείου».

Το βιβλίο «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ» με μια λέξη είναι η εποποιία των φωτεινών εικόνων να εξυψωθούν από την ψυχαγωγία και το πανηγύρι στο σύμπαν της τέχνης και της δημιουργίας. Σε εκείνον τον μυθικό κόσμο όπου όλα είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν. Ιδέες, επιθυμίες που αφυπνίζουν την συνείδηση και προτείνουν μια ανώτερη πραγματικότητα, πληθωρική και ευρηματική. Όμως σήμερα, όπως αναφέρει στο οπισθόφυλλο ο *Serge Toubiana* —διευθυντής σύνταξης των *Cahiers du Cinema*, «το μέτριο σινεμά είναι ακόμα πιο μέτριο και το σινεμά των δημιουργών λιγότερο πλούσιο από αυτό της δεκαετίας του '60 (...). Βρισκόμαστε λοιπόν εμπρός στο φαινόμενο της έκλειψης των μεγάλων σκηνοθετών; Μετά από την αστική αισθητική του *Antonioni*, την κοινωνική παρωδία του *Bunuel*, την δωρική γραφή του *Bresson*, την αναρχική οπτική του *Godard*, την ψυχωτική τεχνική του *Hitchcock* κι άλλων σημαντικών διανοουμένων που συνδύασαν με τρόπο θαυμαστό την θεωρία και την πράξη, την ανάλυση και την σύνθεση, τι μέλλει γενέσθαι; Η πολιτική των δημιουργών δεν προβλέπει, απλώς δείχνει τον πιο δύσβατο αλλά ωστόσο και πιο ουσιαστικό δρόμο.

Μηνάς Ταταλίδης

«ΣΙΝΕΜΑ»

Η περιπέτεια είναι περιπέτεια

Είναι λίγο παράξενο ίσως ότι, αν και η ελληνική κινηματογραφική παραγωγή χειμάζεται, αν και η απήχηση ταινιών που δεν ξεπερνούν τις προσδοκίες του λεγόμενου «μέσου θεατή» είναι —θα μπορούσαμε να την πούμε— περιθωριακή, περιοδικά για τον κινηματογράφο και υπήρξαν και σοβαρό λόγο καλλιέργησαν και κατάφεραν να γίνουν πόλυσ έλξης διαπορευμένων και κινηματογραφιστών, όργανα μέσω των οποίων εκφράστηκαν κινηματογραφικά κινήματα, προωθήθηκαν συγκεκριμένες αισθητικές, ανοιχθήκαν πολεμικές, βρήκαν χώρο έκφρασης πειραματικές δημιουργίες, νέοι λόγοι, λόγοι αμφισβήτησης του γιγαντισμού των *media*, παρήχθη (και αναπαρήχθη) θεωρία.

Κορυφαία περιοδική έκφραση αυτής της τάξης υπήρξε βέβαια το περιοδικό *Σύγχρονος κινηματογράφος*, που για σειρά ετών, μέχρι τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '70, ήταν το σημαντικότερο θεωρητικό όργανο των παγκόσμιων κινηματογραφικών πρωτοποριών, του κινηματογράφου του δημιουργού και του αποκληθέντος «Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου». Το «μαράζωμα» και το μετέπειτα κλείσιμο του περιοδικού μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι σήμανε το τέλος μιας εποχής: ο κινηματογράφος στην Ευρώπη έφθινε ως λαϊκό θέαμα και στην Αμερική, με τη συνδρομή και των νέων τεχνολογιών, ερευρισκόταν ο νέος τύπος καταναλωτή κινηματογραφικών μυθολογιών που σήμανε την αντεπιθεση του αμερικανικού κινηματογράφου, την εκ νέου ανήλψη της αίθουσας και την παγκόσμια κυριαρχία της αμερικανικής ταινίας.

Απέναντι σε όλα αυτά, η Ευρώπη αντιπαρέθετε την παλιά πνευματικότητα του ευρωπαϊκού κινηματογράφου. Στην Ελλάδα τα πράγματα ήταν χειρότερα. Εδώ δεν υπήρχε σχεδόν τίποτα να αντιπαρατεθεί. Απέμενε η σπασμωδική κινηματογραφοφιλία διάφορων ετερόκλητων πλέον ειδικευμένων θεατών που εκφράστηκε με συνέπεια —ωστόσο απολύτως αποσπασματικά— στο περιοδικό *ΟΘΟΝΗ*, που εκδίδεται στην Θεσσαλονίκη.

Στο μεταξύ, κάποιες αίθουσες ανακαινίζονται, γίνονται προσπάθειες κυρίως από τα γραφεία διανομής να αλλάξει η σχέση θεατή - κινηματογραφικού θεάματος και, με την έκπτωση του κριτικού λόγου αλλά και με την αλλαγή στις αναγνωστικές συνήθειες του κοινού, ωριμάζουν τα πράγματα για ένα έγχρωμο - λουστρασιόν περιοδικό κινηματογραφοφιλίας —έτσι γενικώς. Γεννιέται το περιοδικό *ΣΙΝΕΜΑ*.

Έχοντας ως πρότυπο αντίστοιχα περιοδικά της ευρωπαϊκής και αμερικανικής αγοράς —και ιδίως το πετυχημένο *PREMIERE*— το περιοδικό ξεκίνησε για να «συνοδεύει» στην εμπορική τους περιπέτεια τις ταινίες που προωθούν τα γραφεία διανομής. Με έμφαση στην πληροφόρηση για τις συνθήκες παραγωγής και διανομής, για το ποιόν του σκηνοθέτη και το μύθο των σταρ, χωρίς κριτική θεωρία και χωρίς κριτικές αιχμές, το περιοδικό είναι ένα «καλοβαλμένο», πολύχρωμο, πολυτελές έντυπο που απευθύνεται σε καταναλωτές κινηματογραφικών ταινιών: τα κριτήρια ανάδειξης και προβολής κάποιων φιλμ έναντι άλλων είναι σαφώς καθορισμένα από τις επιλογές των εταιρειών παραγωγής και διανομής παρά υπαγορεύονται από το αισθητικό αποτέλεσμα.

Είναι φως φανάρι ότι, με αυτή την τακτική, δεν έχουν καθόλου θέση στο έντυπο ανεξάρτητες κινηματογραφίες, άγνωστοι πλην ενδιαφέροντες κινηματογραφιστές, αναδρομές ή αναφορές σε κινήματα. Ομοίως, δεν έχουν θέση κείμενα αισθητικής, ή θεωρίας του κινηματογράφου ενώ, ως πολύ πρόσφατα, απουσίαζε παντελώς η μνεία στον ελληνικό κινηματογράφο. Ενώ, υποτίθεται, το περιοδικό απευθυνόταν στον ελλαδικό χώρο προσπαθώντας να ανανεώσει το ενδιαφέρον του κοινού για την κινηματογραφική ταινία, ο ίδιος ο κινηματογράφος που παράγεται στην Ελλάδα και οι αγωνίες του άφηναν παγερά αδιάφορους τους συντελεστές του *Σινεμά*. (Οφείλουμε, ωστόσο, να αναγνωρίσουμε ότι, τον τελευταίο καιρό, αυτή η τακτική έχει εγκαταλειφθεί και ο ελληνικός κινηματογράφος, έστω οι πιο εμπορικές του πλευρές —ωστόσο όχι κατ' ανάγκην κατακριτέες— έχουν πλέον τη θέση τους).

Μολονότι, πάντως, αρκετά πράγματα που ίσως περίμεναν από ένα περιοδικό για τον κινηματογράφο οι «βροντόσαυροι - παλιομοδίτες» δεν θα τα βρουν στο *Σινεμά*, ορισμένα άλλα θα τα βρουν με το παρπάνω: ιστορικές αναδρομές σε αστέρες και ολόκληρες «περιοχές» του κινηματογράφου (ιδίως του Χόλλυγουντ), πλούσιο και καλοτυπωμένο φωτογραφικό υλικό, έγκυρες πληροφορίες (τις οποίες, αναγκαστικά, θα ξεχωρίσει κανείς σε χρήσιμες και περιττές), έγκαιρη παρουσίαση μεγάλων κινηματογραφικών συμβάντων (φεστιβάλ, βραβεύσεις), ακόμη και ...τολμηρές αναφορές σε νέους ελπιδοφόρους κινηματογραφιστές, αρκεί οι ταινίες τους να έχουν εξασφαλίσει την πρόσβαση στις αίθουσες.

Το *Σινεμά* πρόλαβε να ζήσει την προσωπική του περιπέτεια. Πιεσμένο από το βάρος του υψηλού του κόστους και της επαγγελματικότητας που έπρεπε να το διακρίνει, υποχρεώθηκε μια φορά να αναστείλει την έκδοσή του. Ξαναεκδόθηκε και, χωρίς να παρεκκλίνει από τους αρχικούς του στόχους αρχίζει να ενηλικιώνεται —όσο περνάει ο καιρός δίνει την αίσθηση της πληρότητας. Ήδη (Ιούλιος 1991) αριθμεί το 16ο τεύχος του.

Ηλίας Κανέλλης

Φορές φορές νοσταλγούμε άλλες, «ενδοξότερες» εποχές για τον κινηματογράφο —και για κάποιους δημιουργούς του.

Χαρτοκόπτης
κινηματογραφικός σήμερα —όπως είδατε. Φόρεσε τις βερμούδες του, τα φανελάκια του και αριβάρησε στα θερινά σινεμά. Ύστερα το έριξε στη μελέτη κινηματογραφικών εγχειριδίων.

Ψάξε στα βιβλιοπωλεία. Υπάρχουν κι άλλες εκδόσεις για τον κινηματογράφο. Όπως, ας πούμε, το πρόσφατο βιβλίο του Χρήστου Βακαλόπουλου «Δεύτερη προβολή» (εκδ. Αλεξάνδρεια). Από τις πολύ σημαντικές επισημάνσεις του Βακαλόπουλου, ξεχωρίζουμε: «Η ελληνική δέσμη κυκλοφορεί ανάμεσά μας, δίπλα μας, επεξεργάζεται την εικόνα μας και δεν προσπαθεί να τη φαντασθεί ή να την κατασκευάσει, παραδίδεται στη σκληρή πραγματικότητά μας αντί να λειτουργεί παραισθητικά ή να θέλει να την υποτάξει, επικοινωνεί χωρίς αυταπάτες και αδιαφορεί για τις κρατικές ή τις φεστιβαλικές διακρίσεις. Αργά ή γρήγορα θα ανακαλύψουμε τις ταινίες που μιλάνε για μας μιλώντας έτσι σ' ολόκληρο τον κόσμο και θα τις ξεχωρίσουμε από τις ανούσιες αισθητικές γυμναστικές. Η στιγμή αυτή που ο κόμπος έφτασε στο χτένι μπορεί ν' αποδειχτεί η κατάλληλη για να σταματήσουμε να γκρινιάζουμε, χωρίς να προσποιούμαστε ότι πάψαμε να υποφέρουμε ή ότι, μερικές φορές είμαστε ευτυχισμένοι».

Ωραιότατα. Πράγματι, είστε φιλομαθείς. Αντάξιοι της εμπιστοσύνης ενός... Χαρτοκόπτη.

ο Χαρτοκόπτης

Οι συνδικαλιστές έκαναν και πάλι το θαύμα τους: απειλούν να ματαιώσουν μία ακόμη παράσταση των Επιδαυρίων, αυτή του «Φιλοκτήτη», που ετοιμάζει το Εθνικό Θέατρο για να υπογραφεί η ετήσια συλλογική σύμβαση των ηθοποιών με τα κρατικά θέατρα. Τα πράγματα έφτασαν ακόμη μία φορά σε αδιέξοδο, έστω και αν ο υπουργός Οικονομικών κ. Παλαιοκρασάς βλέπει με «συμπάθεια» το αίτημά τους, έστω και αν ο κ. Τζαννετάκης, που εκτός από υπουργός Πολιτισμού είναι και Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, πρόλαβε να μονογράψει τη σύμβαση. Έως πότε αλήθεια η καλλιτεχνική δημιουργία θα αποτελεί εκβιαστικό διαπραγματευτικό όπλο στα χέρια των συνδικαλιστών;

Περί Φεστιβάλ

Κάθε καλοκαίρι τα τελευταία χρόνια —ειδικότερα μετά την μεταπολίτευση— η Ελλάδα αναστενάζει από τα φεστιβάλ, απ' τα οποία τα περισσότερα είναι συμβατικά· πού και πού, βέβαια, συμβαίνουν και θαύματα, ιδίως όταν υπάρχει μία ενοποιός καινοτόμος άποψη.

Ωστόσο, ακριβώς επειδή τέτοιες εκφράσεις εντάσσονταν στην πολιτιστική δραστηριότητα κάποιων δημάρχων που ανήκαν στη σημερινή αντιπολίτευση, τώρα φυτοζωούν, αφού το ΥΠΠΟ αρνείται να συνεχίσει τη χρηματοδότησή τους —το μεγαλύτερο μέρος της αναλάμβανε συνήθως ο δήμος—

εκδικούμενο κατά κάποιον τρόπο τους πολίτες που είχαν μία διαφορετική πολιτική επιλογή. Τα πράγματα όμως πήραν ακόμη πιο μικροπολιτική τροπή, όταν μια πρόσφατη απόφαση τόσο του κ. Τζαννετάκη όσο και της αναπληρώτριας υπουργού κ. Ψαρούδα - Μπενάκη, αντλώντας χρήματα από το ΛΟΤΤΟ, έδωσε το πράσινο φως σε κομματικά σχεδόν φεστιβάλ στα Γιάννενα, την Αλεξανδρούπολη, την Μυτιλήνη και την Κατερίνη, εγκαταλείποντας στην τύχη τους άλλα με ιστορία, όπως της Πάτρας του Ηρακλείου, των Φιλίππων - Θάσου κ.λπ. Αυτό δεν ονομάζεται ρεβανσισμός;

«ΟΡΝΙΘΕΣ» Στην πρώτη σελίδα της μετάφρασης που παραδόθηκε, εκείνος είχε γράψει ευκρινώς: «Παράκληση προς τους ηθοποιούς και το σκηνοθέτη, να μην αλλάξουν τη μετάφραση...». Ο λόγος για τον Παύλο Μάτεσι, που υπογράφει την μετάφραση των «Ορνιθών» στην παράσταση που ανέβασε το «Μοντέρνο Θέατρο» του Γιώργου Μεσσάλα. Ωστόσο, όταν ο δόκιμος συγγραφέας και μεταφραστής πήγε να παρακολουθήσει την πρεμιέρα της κωμωδίας στην Επιδάυρο, λέγεται ότι δεν αναγνώρισε το έργο του. Εξαφανίστηκε λοιπόν από προσώπου γης, όταν του

ζητήθηκε να απολογηθεί για τις βωμολοχίες από τις οποίες έβριθε άνευ λόγου και αιτίας το κείμενο που απήγγειλαν οι ηθοποιοί!

Ποιος αλήθεια θα περιορίσει το φαινόμενο Μεσσάλα, που αδιάστατα έχει περάσει σε όλους τους τομείς της πολιτιστικής ζωής με το διαβατήριο μάλιστα της Νέας Δημοκρατίας;

Φαίνεται, πάντως, ότι ο πρωταγωνιστής Κώστας Βουτσάς κατάλαβε νωρίς και αποφάσισε να απέχει των παραστάσεων εκτός Επιδάυρου, με αποτέλεσμα τον ρόλο του να τον ερμηνεύει ο ίδιος ο κ. Μεσσάλας! Και ήταν, κα-

τά γενική ομολογία, ό,τι καλύτερο είχε να επιδείξει αυτή η παράσταση...

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ. Η προσφορά του στον ελληνικό κινηματογράφο, σημαντική και πολυδιάστατη. Η «Ευδοκία» του δεν ήταν απλά ένα έργο που αγαπήσαμε: ήταν μία ταινία στην οποία φωτογραφιζόταν η Ελλάδα που διαρκώς πεθαίνει κι ολόένα αρνείται να μπει στο μνήμα της.

Όμως, καλώς ή κακώς, ο Αλέξης Δαμιανός μετά την «Ευδοκία» σιώπησε. Αποσύρθηκε. Η τωρινή του επιστροφή κι η πράγματι αγωνιώδης του προσπάθεια να αντιπαλέψει τα λογής εμπόδια και να ολοκληρώσει μία καινούρια ταινία —τον «Ηνίοχο»— στην ουσία είναι και μία προσπάθεια να επανενταχθεί στο χώρο της κινηματογραφικής δημιουργίας. Και, ως προς τούτο, έχει την επιδοκίμασία μας και τη συμπάρασά μας.

Δεν θα μας βρει συμφωνούς, όμως, η πρόσφατη, μηδενιστική παρέμβασή του μέσω του Τύπου για το έργο συναδέλφων του. Σε έναν χώρο όπου οι σπαράγμοι περισσεύουν θα περιμέναμε τη νηφαλιότητα, την επιείκεια ακόμη —όχι όμως τις κραυγές,

ιδιαίτερα όταν αφορο θιασώτες με συνεχή παρουσία και εκτοξεύονται πό έναν ομότεχνό το που έχει χρόνια πολλά ασχοληθεί με την τέχνη του.

Με όλο το σεβασμό, λέξη Δαμιανέ, οφείλεις γνωρίζεις ότι το να είσαι δημόσιο πρόσωπο έχει ειθύνες. Κανείς —φευ— διείναι υπεράνω κριτικής. Όμως, προκειμένου γι καλλιτέχνες, αυτοί οφείλουν να μιλούν με το έργο τους —κι όχι εκτοξεύοντας εμπρηστικές δηλώσεις κατά δικαίων και αδικών

Δ' διεθνές συνέδριο Ελληνοανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών (18-21 Ιουλίου). Η Ελλάδα εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης της βρίσκεται πιο κοντά από οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα στις χώρες και τους πολιτισμούς της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου που βρίσκονται τόσο στην Ασία όσο και την Αφρική. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος είναι πως από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα υπάρχει στενή επαφή μεταξύ των Ελλήνων και των γειτονικών μας αυτών λαών.

Το συνέδριο που διοργανώνεται στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών από 18 μέχρι 21 Ιουλίου και είναι το 4ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνοανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών έχει σκοπό την έρευνα σε όλα τα επίπεδα των σχέσεων των λαών της ανατολικής Μεσογείου και του Ελληνισμού από την ελληνιστική μέχρι και τη βυζαντινή εποχή.

Ο ΜΟΝΟΓΗΓΟΣ

ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Αλκυόνη Παπαδάκη

ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ

— Τι χρώμα έχει η λύπη; ρώτησε το αστέρι την κερασιά και παραπάτησε στο ξέφτι κάποιου σύννεφου που περνούσε διαστικά. Δεν άκουσες; Σε ρώτησα, τι χρώμα έχει η λύπη;

— Έχει το χρώμα που παίρνει η θάλασσα την ώρα που γέρνει ο ήλιος στην αγκαλιά της. Ένα βαθύ άγριο μπλε.

— Τι χρώμα έχουν τα όνειρα;

— Τα όνειρα; Τα όνειρα έχουν το χρώμα του δειλινού.

— Τι χρώμα έχει η χαρά;

— Το χρώμα του μεσημεριού, αστεράκι μου.

— Και η μοναξιά;

— Η μοναξιά έχει χρώμα μενεξελί.

— Τι όμορφα που είναι τα χρώματα! Θα σου χαρίσω ένα ουράνιο τόξο, να το ρίχνεις επάνω σου όταν κρύνεις.

— Το αστέρι έκλεισε τα μάτια του κι ακούμπησε στο φράχτη. Έμεινε κάμποσο εκεί και ξεκουράστηκε.

— Και η αγάπη; Ξέχασα να σε ρωτήσω, τι χρώμα έχει η αγάπη;

— ... Το χρώμα που έχουν τα μάτια του Θεού, απάντησε το δέντρο.

— Τι χρώμα έχει ο έρωτας;

— Ο έρωτας έχει το χρώμα του φεγγαριού, όταν είναι πανσέληνος.

— Έτσι, ε; Ο έρωτας έχει το χρώμα του φεγγαριού, είπε τ' αστέρι...

Κοίταξε μακριά στο κενό... Και δάκρυσε...

Της ίδιας κυκλοφορούν

• Η πόρα

• Το κόκκινο σπίτι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 1ος ΟΡ. • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 3623553

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΝΕΦΕΛΗ, ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3604793 • **ΠΑΤΑΡΙ**, Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 31, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3602542
• **ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ -ΚΑΝΑΚΗΣ**, Ζ. ΠΗΓΗΣ 2, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3623113 • **ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ**, ΣΟΛΩΝΟΣ 81, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 3607876 • **Α. ΠΟΥΛΟΥΚΤΣΗ & ΣΙΑ**, ΛΑΣΣΑΝΗ 9, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 285857.

Καλό σας ταξίδι

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ